

№ 8 (162) Серпень 2009

Здано до друку 31.07.2009 р.

Засновник і видавець:
Національний банк України

Адреса: вул. Інститутська, 9,
Київ-8, 01008, Україна

Журнал зареєстровано Держкомвидавом України
09.06.1994 р., свідоцтво KB № 691

Постановою президії НАК України
від 09. 02. 2000 р. № 2-02/12
журнал "Вісник Національного банку України"
внесено до Переліку фахових видань України №4.

Журнал рекомендовано до друку Вченою радою
Київського національного економічного
університету ім. Вадима Гетьмана та
Вченою радою Університету банківської справи
Національного банку України (м. Київ).

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ

просп. Науки, 7, Київ-28, 03028, Україна
тел./факс: (044) 524-96-25
тел.: (044) 527-39-44, 527-38-06, 525-38-25
E-mail: litvinova@bank.gov.ua
http: //www.bank.gov.ua

Передплатний індекс 74132

© Вісник Національного банку України, 2009

ВІСНИК

Національного банку України

Щомісячний науково-практичний журнал
Національного банку України

Видається з березня 1995 року

ЗМІСТ

ЦЕНТРАЛЬНИЙ БАНК

3 повноліттям, Українська державо!3

МАКРОЕКОНОМІКА

О.Петрик

Фінансова криза в Україні та заходи щодо її подолання4

В.Міщенко, С.Шульга

Інституційні засади державної підтримки банківського сектору
в період кризи12

О.Вовчак, Н.Поляк

Причини та наслідки впливу світової фінансової кризи на розвиток
банківського і реального секторів економіки України22

БАНКИ УКРАЇНИ

Основні показники діяльності банків України на 1 липня 2009 року11

Н.Дунас

Кількісна оцінка вагомості власного капіталу в системі ресурсів банку
на основі економетричного моделювання42

А.Гідулян

Доцільність і перспективи створення та розвитку спеціалізованого
агропромислового банку в Україні47

Перелік банків України, включених до Державного реєстру банків54

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

КІРЄВ О.І. (голова),	ПАЛАМАРЧУК А.Б.,
БУРЯК С.В.,	ПАСІЧНИК В.В.,
БАЖАЛ Ю.М.,	ПАТРИКАЦ Л.М.,
ГАЙДАР Є.Т.,	ПЕТРИК О.І.,
ГАЛЬ В.М.,	ПОДОЛІВ І.В.,
ГАЛЬЧИНСЬКИЙ А.С.,	РАЄВСЬКИЙ К.Є.,
ГЕЄЦЬ В.М.,	РИЧАКІВСЬКА В.І.,
ГРЕБЕНИК Н.І.,	САВЛУК М.І.,
ГРУШКО В.І.,	САВЧЕНКО А.С.,
ДОМБРОВСЬКИ Марек,	СЕНИЦЬ П.М.,
ІПАРІОНОВ А.М.,	СМОВЖЕНКО Т.С.,
КРАВЕЦЬ В.М.,	ФЕДОСОВ В.М.,
КРОТЮК В.Л.,	ХОФМАНН Лутц,
КРЮЧКОВА І.В.,	ШАРОВ О.М.,
ЛАНДІНА Т.В.,	ШЕВЦОВА О.Й.,
МАТВІЄНКО В.П.,	ШЛАПАК О.В.,
МЕЛЬНИЧУК М.О.,	ШУМИЛО І.А.,
МІЩЕНКО В.І.,	ЮЩЕНКО В.А.,
МОРОЗ А.М.,	ЯРЕМЕНКО С.О.,
ОСАДЕЦЬ С.С.,	ЯЦЕНЮК А.П.

РЕДАКЦІЯ ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАНЬ НБУ

Головний редактор	ПАТРИКАЦ Л.М.
Заступник головного редактора	КРОХМАЛЮК Д.І.
Начальник відділу з випуску журналу "Вісник НБУ"	ПАПУША А.В.
Заступник начальника відділу — редактор з питань діяльності банків України, інформаційно-програмного забезпечення та розрахунків	ЗАЄЦЬ О.С.
Редактор з питань валютного регулювання та міжнародних банківських зв'язків	ПАЦЕРА М.М.
Редактор з питань законодавчого забезпечення діяльності банків та економічної освіти	ПІДВИСОЦЬКИЙ Р.В.
Відповідальний секретар	ЛІПІНСЬКА С.М.
Головний художник	КОЗИЦЬКА С.Г.
Літературний редактор	КУХАРЧУК М.В.
Дизайнери:	ПЛАТОНОВА Н.Г., ХАРУК О.В.
Оператор	ЛИТВИНОВА Н.В.
Реклама і розповсюдження:	ГРИЦЕНКО М.Р., НЕВСЬКИЙ Д.О.
Фото:	НЕГРЕБЕЦЬКИЙ В.С., ЗАЄЦЬ О.С.

Дизайн: Редакція періодичних видань НБУ
Надруковано з готового оригінал-макета
відділом видавничого обслуговування
Господарсько-експлуатаційного управління НБУ

Адреса друкарні:
просп. Науки, 7, Київ-28, 03028, Україна

Формат 60 × 90 / 8
Друк на цифровому обладнанні
Фіз. друк. арк. 9.0
Умовн. друк. арк. 9.0
Обл.-вид. арк. 9.5
Тираж 2000 прим.

При передруку матеріалів, опублікованих у журналі,
посилання на "Вісник Національного банку України"
обов'язкове.

Редакція може публікувати матеріали
в порядку обговорення, не поділяючи думку автора.
Відповідальність за точність викладених фактів
несе автор, а за зміст рекламних матеріалів —
рекламодавець.

Банки, вилучені з Державного реєстру банків України
(24.06.1992 р. – 01.07.2009 р.) 61

О.Пономарів
Назви банків з погляду норм українського правопису 63

Динаміка фінансового стану банків України на 1 липня 2009 року 70

НОВІ КНИГИ

С.Панчишин
Сучасний погляд на економічну природу грошей та макроекономіку 25

ФІНАНСОВИЙ РИНОК

Основні монетарні параметри грошово-кредитного ринку України
у червні 2009 року 27

С.Циганов, А.Яншина
Актуальні проблеми синдикування позик за участі міжнародних
фінансових організацій 28

Є.Невмержицький
Історія та сучасний стан розвитку кредитних бюро 32

Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється
Національним банком України один раз на місяць (за червень 2009 року) 51

Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється
Національним банком України щоденно (за червень 2009 року) 52

Ринок державних цінних паперів України у червні 2009 року 69

ФІНАНСИ, БІЗНЕС, СОЦІУМ

Л.Патріац
Фінансова цивілізація: загрози, виклики, перспективи 36

БЕЗГОТІВКОВІ РОЗРАХУНКИ

НСМЕП: особливості розвитку на фоні фінансової кризи. 40

НУМІЗМАТИКА І БОНІСТИКА

Про введення в обіг ювілейної монети "350-річчя Конотопської битви" 46

Про введення в обіг ювілейної монети "70 років проголошення
Карпатської України" 46

АНОТАЦІЇ 72

З ПОВНОЛІТТЯМ, УКРАЇНЬСЬКА ДЕРЖАВО !

Гожої серпневої днини, коли сади потопають у яблунево-медовому ароматі стиглої антонівки, а в дбайливого господаря на току золотяться гори пшениці, українці відзначають своє головне державне свято – День Незалежності. Це той календарний рубіж, виходячи на який, оцінюємо пережите, підбиваємо підсумки зробленого, плануємо день прийдешній, щиро радіємо здобуткам, аналізуємо прорахунки й невдачі.

Нинішній серпень особливий – Незалежній Україні виповнюється вісімнадцять – вік повноліття. Для людини це пора зрілості, пора усвідомлення власної відповідальності перед громадою і перед законом. Для держави – лише короткий відтинок історії, мить. Та саме ця дата – пора повноліття держави – спонукає кожного громадянина запитати себе: чи сумлінно й самовіддано працював я ці вісімнадцять літ на благо Вітчизни? Запитати мусить кожен – від шахтаря і фермера до депутата і президента.

Нинішній День Незалежності Україна зустрічає в умовах гострої економічної кризи й політичного розбрату. Та це не привід для відчаю і зневіри. Згадаймо, вся наша багатовікова історія – це тернистий шлях, постійна боротьба за право бути господарем на рідній землі, за волю й справедливість. Кожне покоління платило за це дорогою ціною – на олтар жертвності клали голови кращі сини й доньки неньки України, не раз кров'ю стікала свята українська земля, люто шматована імперіями, близькими й далекими завоювальниками, та попри всі негаразди, лишалася живою і життєдайною, як вічна неопалима купина.

Українці вистояли. І сьогодні наша молода держава впевнено стверджує себе у світі.

Дорогі браття і сестри! Прислухаймося до власного серця й розуму, відкиньмо розбрат, берімося до роботи, бо ж тільки від нас самих залежить, чи стане Україна сучасною розвинутою і заможною європейською державою. Прислухаймося до Великого Кобзаря:

Свою Україну любіть.
Любіть її... Во врем'я люте,
В останню тяжкую минуту
За неї Господа моліть.

З Днем Незалежності! Слава Україні!

1991 • 2009

Олександр Петрик

Директор департаменту економічного аналізу, досліджень та прогнозування Національного банку України. Доктор економічних наук

Дослідження

Фінансова криза в Україні та заходи щодо її подолання

Міжнародна фінансова та економічна криза охопила майже всю світову економіку. На жаль, Україна опинилася в групі країн, економіки та фінансові системи яких постраждали найбільше. За період із 1 липня 2008-го по 1 квітня 2009 року українська гривня девальвувала відносно долара США на 81.0% (з 4.58 до 8.29 грн. за один доллар). Фондовий індекс ПФТС за цей період

упав на 68.7%. Промислове виробництво та ВВП у IV кварталі 2008 року знизилися відповідно на 20.7 та 8% у річному вимірі, а темпи скорочення промислового виробництва в I кварталі становили 31.9% порівняно з відповідним періодом минулого року, що є одним із найгірших показників серед усіх країн.

За оцінками департаменту економічного аналізу та прогнозування Національного банку України, падіння ВВП в Україні за I квартал нинішнього року становило близько 20%.

Що саме спричинило стрімкий розвиток кризових явищ у нашій країні? Якими шляхами слід виходити із ситуації, що склалася? Про це розмірковує автор статті.

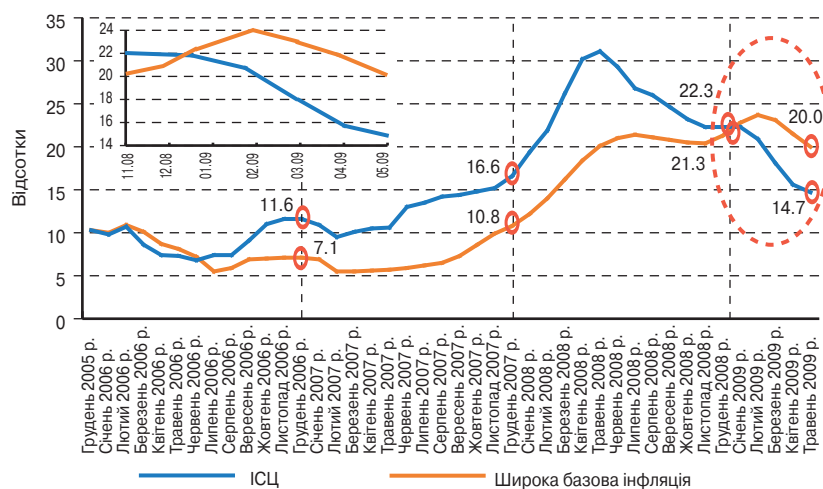
Серед основних факторів, що передували кризі, можна назвати значний дефіцит поточного рахунку (–3.7% ВВП у 2007-му та –7.1% ВВП у 2008 році), швидке нарощування зовнішнього боргу (на кінець 2008 року він становив 103.2 млрд. доларів США, або близько 56.7% ВВП за поточним курсом) та вразливість банківського сектору, обтяженого валютними дисбалансами, необхідністю рефінансування значного короткострокового іноземного боргу (що тиснув на грив-

ню у бік девальвації), істотною часткою проблемних активів у кредитному портфелі (у 2007 році обсяг споживчого кредитування домашніх господарств зріс на 96.7%, у 2008-му – на 61.8%) та втратою довіри до банків з боку українських вкладників. Відплив депозитів із банківської системи з жовтня 2008-го по травень 2009 року становив понад 27 млрд. грн.

Суттєвими негативними факторами впевнено можна вважати деградацію інституціональної системи, пов'язаної

з проблемами прав власності й відсутністю незалежної та ефективної судової системи, а також неузгодженість і протиріччя у прийнятті рішень на вищому рівні, які більшою мірою визначаються політичними, а не економічними мотивами. Доки зовнішня кон'юнктура залишалася сприятливою, українська економіка продовжувала зростати, здебільшого екстенсивним способом, але з початком світової кризи відреагувала максимальним падінням виробництва та загостренням проблем у фінансовій сфері.

Графік 1. Цінові показники (річна зміна)

Джерело: Держкомстат України та власні розрахунки.

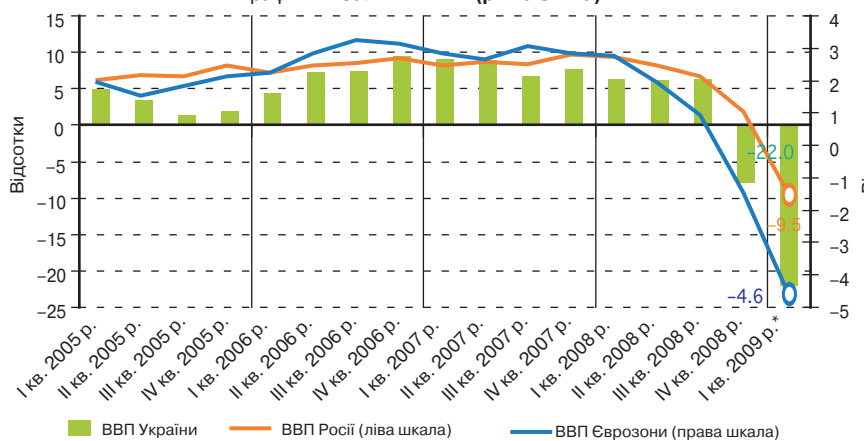
АНАЛІЗ ПОТОЧНОЇ МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ СИТУАЦІЇ

На сьогодні в Україні спостерігається тенденція до зниження інфляційного тиску (здебільшого через низький рівень сукупного попиту), суттєвого послаблення прямого впливу девальвації гривні у IV кварталі 2008 року, сезонного зниження цін на сирі продовольчі товари. Дається також взнаки ефект бази порівняння минулого року.

Однак інфляція попиту, яка є основним індикатором впливу монетарної політики на інфляційні процеси, все ще залишається високою (20% у річному вимірі; див. графік 1). Її зниження за рахунок низького сукупного попиту бу-

МАКРОЕКОНОМІКА

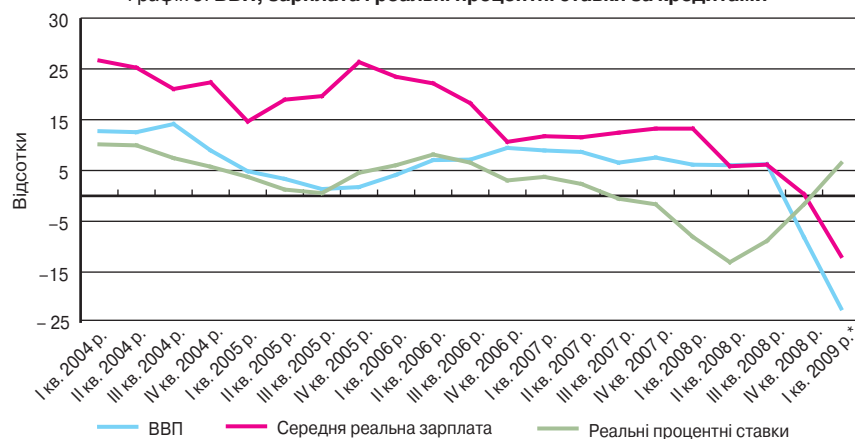
Графік 2. Реальний ВВП (річна зміна)

Джерело: Держкомстат України, OECD, Держкомстат Росії.

*ВВП України – власна оцінка.

Графік 3. ВВП, зарплата і реальні процентні ставки за кредитами

Джерело: Держкомстат України, НБУ, власні розрахунки.

*Власна оцінка

ло компенсовано девальвацією гривні.

Світова фінансова криза та зволікання з проведенням структурних реформ в Україні зумовили економічне падіння. Кризові явища в економіках країн-партнерів спричинили негативний вплив на економічну активність України у сфері зовнішнього попиту. З боку внутрішнього попиту економічне падіння зумовлювалося такими факторами:

- ♦ поступове зниження реальних доходів населення (зменшення реальної зарплати за I квартал становило 11,7% в реальному вимірі до відповідного кварталу минулого року);
- ♦ підвищення реальних процентних ставок за кредитами (з -11% на кінець I кварталу 2008 року до +8,6% на кінець I кварталу 2009 року; див. графік 3).
- ♦ скорочення державного фінансування (зниження капітальних видатків за I квартал становило 6% у річному вимірі) та приватного внаслідок зменшення прибутковості. Уповільнення кредитної активності (див. гра-

фік 4) мало наслідком суттєве зменшення прибутків підприємств та інвестицій (див. графік 5) і відповідно звуження внутрішнього попиту – як споживчого, так і інвестиційного.

Поглиблення кризових явищ у світі та в Україні зумовило збереження загального дефіциту платіжного балансу

(див. графік 6). Хоча дефіцит поточного рахунку у 2009 році порівняно з відповідним періодом попереднього року суттєво зменшився, він однак залишився від'ємним (-819 млн. доларів США у першому кварталі). Формування значного від'ємного сальдо рахунку фінансових операцій (4,3 млрд. доларів) було спричинене уповільненням припливу кредитів нерезидентів та високим попитом на готівкову іноземну валюту.

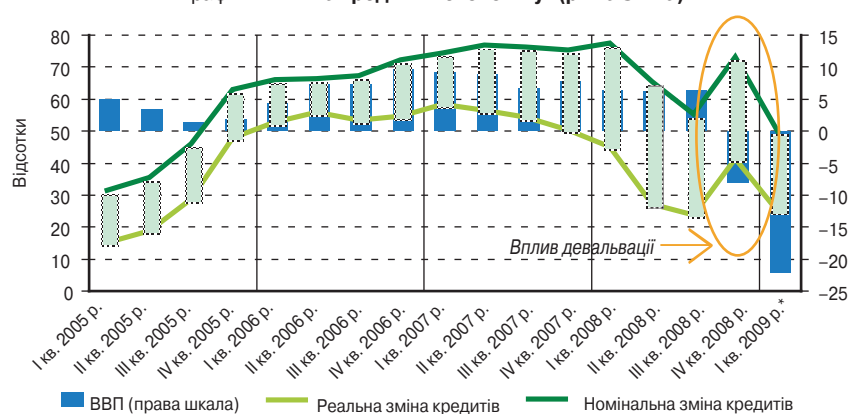
Зниження світового попиту і цін на світових товарних ринках призвели до падіння обсягів експорту товарів і послуг викликавши серйозний спад вітчизняного промислового виробництва.

Водночас під впливом різкої девальвації гривні та зменшення внутрішнього попиту імпорту скорочувався ще активніше, що призвело до зменшення дефіциту поточного рахунку (див. графік 7).

Простежувалися певні зрушення в активно-пасивних операціях банків. Стабілізація валютного ринку та короткострокові депозитні програми банків сприяли зростанню обсягів депозитів фізичних осіб (див. графік 8), яке відбувається вже другий місяць поспіль (у травні депозити зросли на 1,3 млрд. грн., переважно за рахунок збільшення обсягів депозитів у національній валюті, хоча скорочення з початку року становило 21,7 млрд. грн.).

Уперше з початку року у травні спостерігалось зростання загального обсягу депозитів – на 1 млрд. грн. (скорочення з початку року становило 44,7 млрд. грн. при відповідному зменшенні коштів юридичних осіб на 23 млрд. грн.). Обсяги кредитування економіки з початку року скоротилися на 21,8 млрд. грн. Причому фізичним особам – на 22,8 млрд. грн. (див. графік 9).

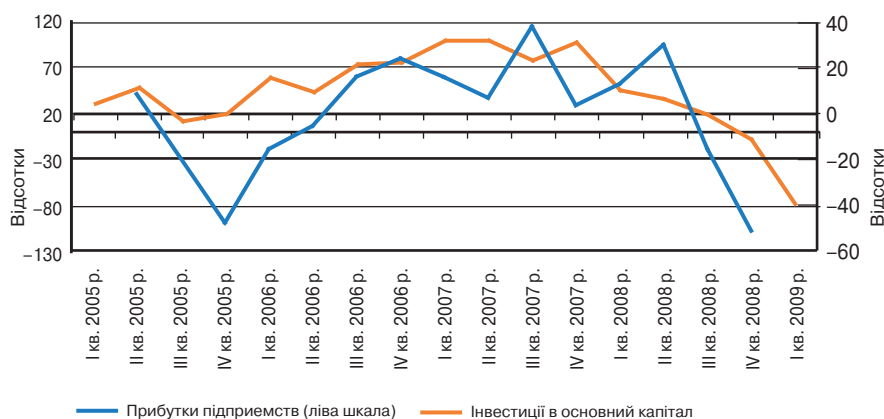
Графік 4. ВВП та кредити в економіку* (річна зміна)

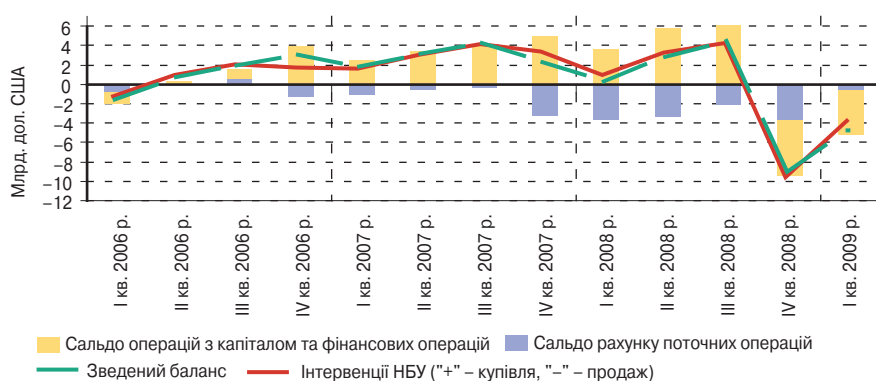
Джерело: Держкомстат України, НБУ.

*Дефльовані за ІСЦ.

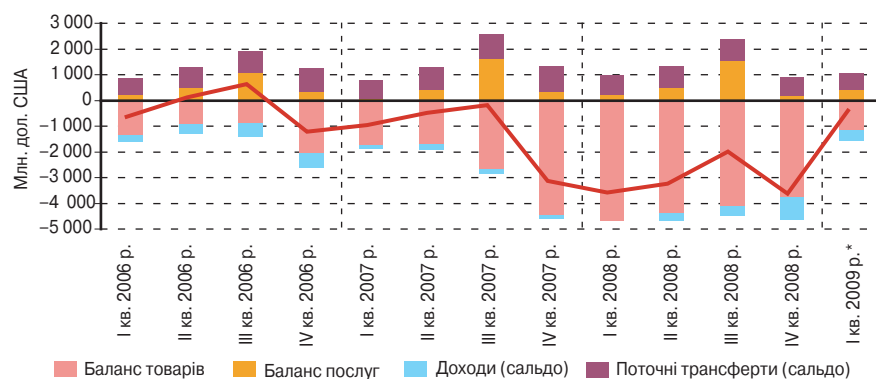
Графік 5. Прибутки підприємств та інвестиції в основний капітал (у річному вимірі)

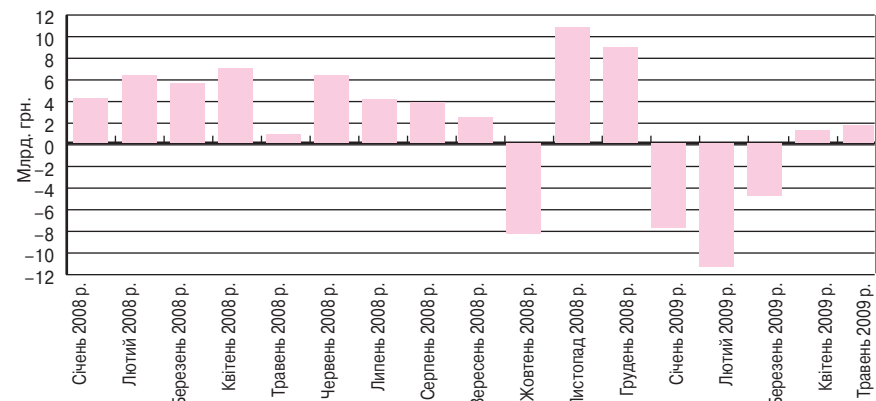
Графік 6. Поточний і фінансовий рахунки платіжного балансу та інтервенції НБУ

Графік 7. Рахунок поточних операцій

Графік 8. Депозити фізичних осіб (номінальна зміна за місяць)

Джерело: Національний банк України.

ДІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ, СПРЯМОВАНІ НА СТАБІЛІЗАЦІЮ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ

Розробивши ще у другій половині минулого року план антикризових заходів з нормалізації ситуації на валютному ринку, оздоровлення банківської системи, а також підтримки реального сектору економіки, НБУ негайно розпочав його реалізацію. Першочерговими були заходи із внесення законодавчих змін щодо посилення операційної незалежності НБУ, приведення ринкового курсу до офіційного, що був зафіксований на рівні 7.7 грн. за долар, та утримання в подальшому незначного розриву між ними. Це зумовлювалося необхідністю зменшення панічних настроїв населення на валютному ринку, призупинення відпливу депозитів із банківської системи та потребою відновлення довіри до неї, а також необхідністю подальшого переходу до гнучкішого валютного курсу.

Другий напрям плану стосувався забезпечення (в тому числі шляхом довгострокового рефінансування) достатньої ліквідності окремих банків та банківської системи в цілому з метою утримання стабільності банківської системи. І нарешті, Національним банком були зроблені кроки щодо забезпечення від тиску з боку уряду стосовно фінансування бюджетного дефіциту за рахунок авансового перерахування платежів до бюджету, викупу НБУ державних цінних паперів та підтримки державних банків (у тому числі для обслуговування платежів за газ)¹.

Задля нормалізації ситуації на валютному ринку Національний банк вживав таких заходів:

- ♦ запровадив адміністративні обмеження, спрямовані на скорочення попиту на іноземну валюту та призупинення відпливу капіталу і банківських депозитів;

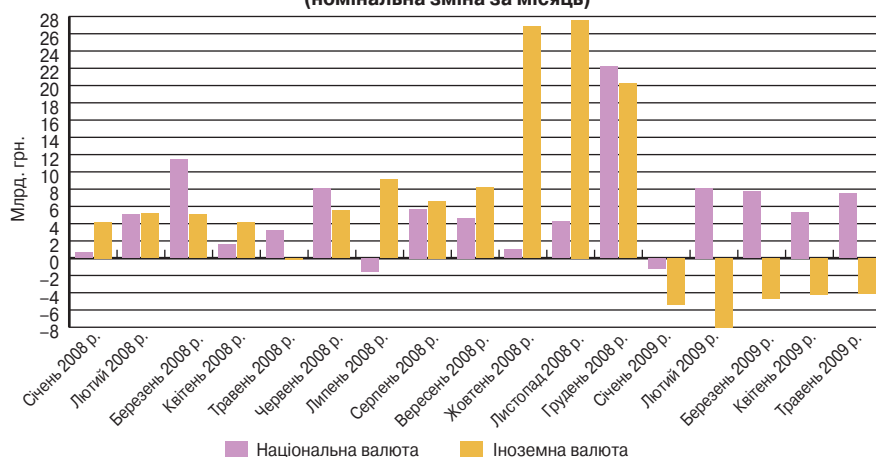
- ♦ ввів у дію цільові валютні аукціони для задоволення потреб клієнтів банків. За лютий – травень було продано 0.7 млрд. доларів США, при цьому обмінний курс поступово посилювався – з 7.8 грн./долар до 7.63 грн./долар;

- ♦ періодично здійснював валютні інтервенції з продажу валюти (див. графік 10), скеровуючи ринок у потрібному напрямі;

¹ Зокрема була відмінена дія статей 84 та 86 чинного Закону України "Про бюджет", згідно з якими НБУ був зобов'язаний викуповувати цінні папери уряду на фінансування дефіциту бюджету з портфеля комерційних банків протягом трьох днів.

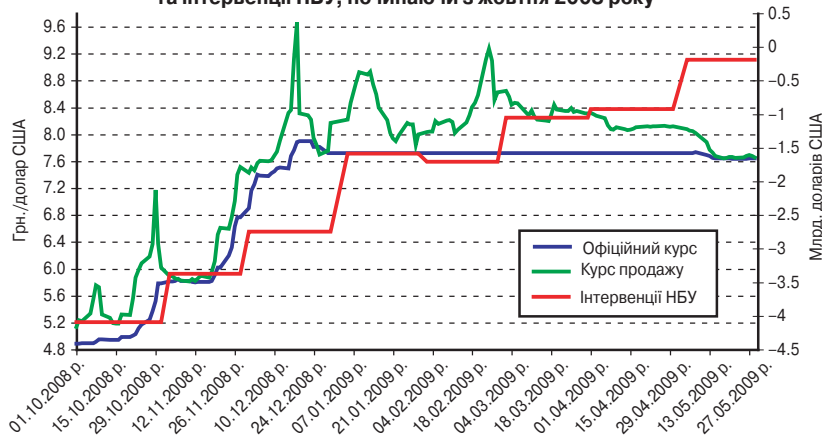
МАКРОЕКОНОМІКА

Графік 9. Кредити юридичних осіб у національній та іноземній валютах (номінальна зміна за місяць)

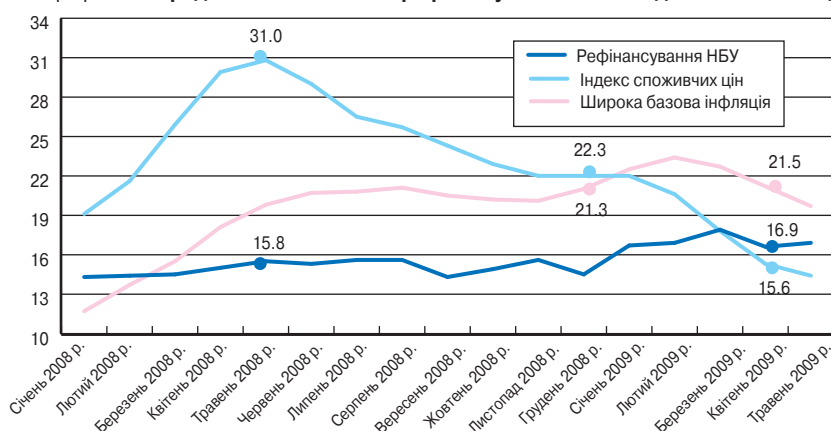
Джерело: Національний банк України.

Графік 10. Щоденні курси продажу долара США на міжбанківському ринку та інтервенції НБУ, починаючи з жовтня 2008 року

Джерело: Business Information Network, ICU.

Графік 11. Середньозважена ставка рефінансування НБУ та індекс споживчих цін

♦ змінив методику розрахунку валютної позиції банків та встановив ліміти валютної позиції, що встановили пропозицію іноземної валюти на міжбанківському ринку.

Починаючи з середини лютого ставки за кредитами овернайт залишалися фіксованими — 18% під забезпечення

державними цінними паперами та 20% — банковими, однак їх обороти виявилися незначними. У червні, враховуючи низхідний тренд щодо інфляції та зниження прогнозного її значення на 2009 рік (див. графік 11), а також з метою підтримки кредитної активності банків облікова ставка НБУ була знижена з 12

до 11%, відповідно знизилися ставки за кредитами овернайт.

Рефінансування було значним: загальний обсяг проведених операцій із рефінансування банків у січні — травні 2009 року становив приблизно 47 млрд. грн. (залишки на кінець травня 2009 року — 21 млрд. грн.), при цьому переважна їх частина припадала на середину березня.

Було введено також норми обов'язкового резервування за кредитуванням в іноземній валюті, що зменшило обсяги відповідних кредитів (із початку року скорочення становило 42.3 млрд. грн.).

Операції з рефінансування, а також купівля Національним банком на вторинному ринку ОВДП у значних обсягах забезпечували високу ліквідність банківської системи і низьку вартість ресурсів овернайт.

У 2009 році монетарна політика сприяла виконанню державного бюджету:

♦ за 2008 рік НБУ перерахував до нього 8.3 млрд. грн. (із них у грудні — 4.5 млрд. грн.) при планових — 4.8 млрд. грн. (див. графік 14);

♦ авансове перерахування чистих доходів НБУ до держбюджету в січні — квітні 2009 року було на 10% більшим, ніж передбачено відповідним законом, і становило 4.4 млрд. грн.;

♦ із листопада минулого року відновилися вкладення НБУ в державні цінні папери шляхом викупу на вторинному ринку. На 22 червня 2009 року у власності НБУ перебували ОВДП на суму 23.8 млрд. грн. (зростання з початку року становило 15.3 млрд. грн.).

Позитивними результатами політики НБУ можна вважати:

♦ приведення ринкового курсу до офіційного. Починаючи з 12 травня 2009 року офіційний курс почав зміцнюватися водночас із міжбанківським. Ажіотажний попит на валютному ринку внаслідок цього зменшено, а боргове навантаження на позичальників у валюті пом'якшено. Це стало також одним із ключових чинників зменшення впливу депозитів із банківської системи;

♦ забезпечення достатнього рівня ліквідності банківської системи, що дає можливість банкам розраховуватися за власними зобов'язаннями;

♦ уникнення колапсу банківської системи завдяки підтримці системних банків.

До основних проблем, які терміново потребують вирішення, можна віднести брак довіри населення до банківської системи та її недостатню капіталізацію.

НЕОБХІДНІ ЗАХОДИ ЩОДО ВІДНОВЛЕННЯ МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ ТА ПОДОЛАННЯ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ В УКРАЇНІ

Для того, щоб забезпечити макроекономічну та фінансову стабільність, а також відновити довіру населення до центральних органів влади і банківської системи, необхідно зміцнювати макроекономічну політику за низкою напрямів, а саме:

♦ здійснювати виважену фінансову політику;

♦ впровадити режим гнучкого курсоутворення з одночасним забезпеченням інструментами монетарної політики передбачуваності ситуації на валютному ринку та забезпеченням фінансової стабільності;

♦ запровадити комплексну реструктуризацію банківського сектору.

У контексті реалізації антикризових заходів практично неможливо очікувати позитивного результату без продовження програми стенд-бай співробітництва з МВФ та реалізації основних положень Меморандуму про співробітництво як мінімум із трьох причин:

по-перше, це надасть можливість отримувати фінансову підтримку від Світового банку, ЄБРР та інших міжнародних фінансових організацій, а також вірогідну фінансову допомогу як результат двосторонніх міжнародних угод на державному рівні;

по-друге, це є необхідною умовою для можливого перегляду в бік поліпшення рейтингів України та відновлення довіри з боку іноземних інвесторів. Нині кредитні рейтинги та інші показники для України, які оприлюднюють світові рейтингові агенції, є найгіршими серед нових економік (див. таблицю та додаток).

по-третє, це допоможе систематизувати план дій щодо відновлення фінансової стабільності й консолідувати зусилля НБУ, уряду, Верховної Ради та інших державних інституцій з метою виходу економіки з кризи.

Рейтинги Fitch окремих країн світу*					
Емітент	Довгостроковий РДЕ в іноземній валюті**	Довгостроковий РДЕ в національній валюті	Прогноз	Короткостроковий РДЕ в іноземній валюті	Максимальний рівень ("стеля") країни
Азербайджан	BB+	BB+	Стабільний	B	BB+
Вірменія	BB	BB	Стабільний	B	BB+
Грузія	B+	B+	Негативний	B/RW Негативний	B+/RW Негативний
Казахстан	BBB-	BBB	Негативний	F3	BBB
Молдова	B-	B	Стабільний	B	B-
Росія	BBB	BBB	Негативний	F3	BBB+
Болгарія	BBB-	BBB	Негативний	F3	BBB+
Угорщина	BBB	BBB+	Негативний	F3	A
Естонія	BBB+	A-	Негативний	F2	A+
Чехія	A+	AA-	Стабільний	F1	AA+
Латвія	BB+	BBB-	Негативний	B	BBB
Литва	BBB	BBB+	Негативний	F3	A
Польща	A-	A	Стабільний	F2	AA-
Румунія	BB+	BBB-	Негативний	B	BBB
Словаччина	A+	A+	Стабільний	F1	AAA
Туреччина	BB-	BB	Стабільний	B	BB
Україна	B	B	Негативний	B	B

*За станом на 24.06.2009 р.

**РДЕ – рейтинг дефолту емітента.

Довгострокові рейтинги: AAA – найвищий (найкращий), пониження – AA, A, BBB, BB, B.

Короткострокові рейтинги: F1 – найвищий (найкращий), пониження – F2, F3, B, BB, B.

RW – перегляд рейтингу.

МОЖЛИВИЙ ВАРІАНТ ДІЙ ДЛЯ НБУ

Для проведення узгодженої макроекономічної політики НБУ разом з урядом має узгодити реалістичний та обґрунтований середньостроковий макроекономічний прогноз із урахуванням усіх існуючих ризиків як для ситуації в реальному секторі економіки, так і на фінансових ринках.

На основі цього прогнозу необхідно внести зміни до поточного бюджету (із чітким визначенням джерел фінансування його дефіциту) та до Основних засад грошово-кредитної політики, а також оприлюднити цілі макроекономічної політики та ключові заходи щодо її реалізації. Одночасно мають бути запроваджені законодавчі зміни, які чітко визначають стратегічну ціль грошово-кредитної політики та пріоритети діяльності НБУ; розмежують повноваження, підзвітність і відповідальність уряду й НБУ за досягнення зазначених цілей перед суспільством.

Монетарна політика має бути зосереджена на розвитку та застосуванні елементів монетарного режиму, який ґрунтується на забезпеченні цінової стабільності. Нині НБУ має контролювати зростання грошової бази та рівень міжнародних резервів відповідно до цільових показників програми (критеріїв ефективності), визначених Меморандумом про економічну та фінансову політику в рамках програми МВФ стенд-бай.

У середньостроковій перспективі з метою впливу на інфляційні процеси Національний банк має запровадити ключову процентну ставку як головний інструмент політики та перейти до режиму вільного курсоутворення. Номінальним якорем для економіки має бути обрана внутрішня вартість гривні.

Для підвищення ефективності монетарної політики та з метою сприяння зростанню довіри необхідні подальші кроки у напрямі зміцнення незалежності НБУ. Разом із незалежністю має бути посилена підзвітність, що в ком-

Додаток. Оцінка поточних ризиків для України

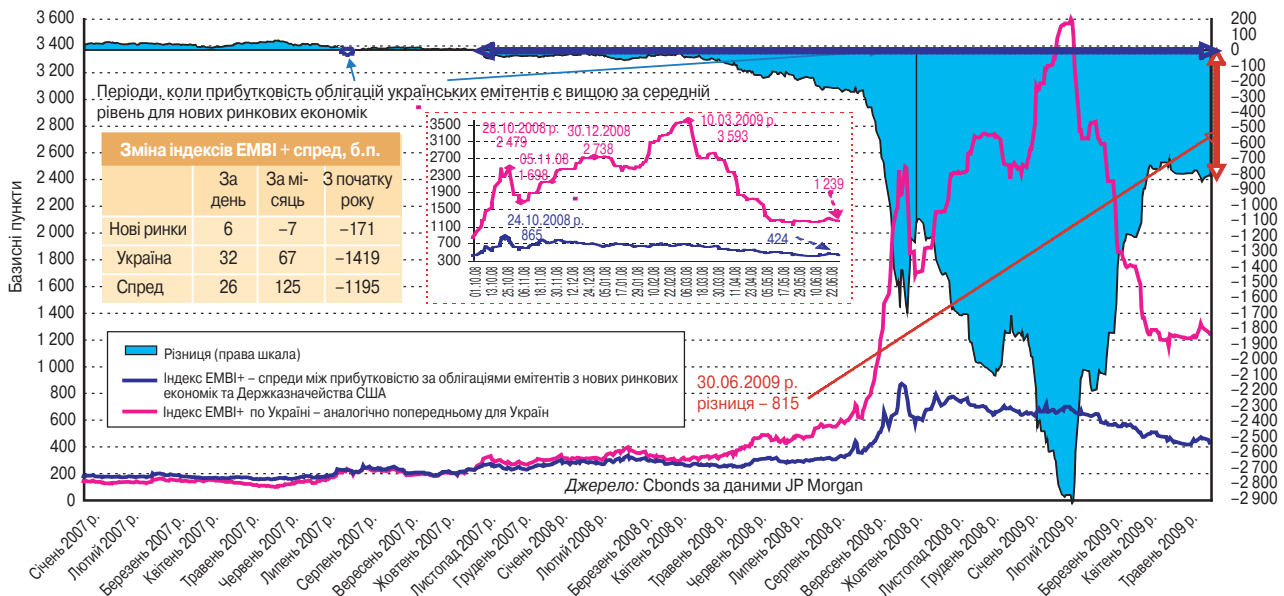
Індекс EMBI+ спред (Emerging Market Bond Issue +) для нових ринкових економік розраховується компанією JPMorgan як різниця між прибутковістю найбільш ліквідних євробондів суверенних емітентів і державних компаній нових ринкових економік (зокрема України) та прибутковістю держоблігацій США (номінальна вартість емісії понад 500 млн. доларів США, термін

погашення понад 2.5 року). Індекс EMBI+ спред України обчислюється аналогічно (див. графік 12).

Кожний із показників демонструє ринкову оцінку ризику, пов'язаного із суверенними цінними паперами певної країни порівняно з облігаціями, які вважають найнадійнішими у світі (тобто Держказначейства США). Різниця двох показників свідчить, наскільки

МАКРОЕКОНОМІКА

Графік 12. Індeksi EMBI+ спред і EMBI+ спред Україна та їх різниця

За станом на 24.06.2009 р.

ки ризиковими вважаються українські суверенні та «квазісуверенні» облігації порівняно із середнім показником для нових ринкових економік.

Індекс EMBI+ спред для країни також не вказує на ймовірну вартість суверенних запозичень на певний момент.

Своп на суверенний дефолт (Credit Default Swap, CDS) – кредитний похідний цінний папір, який дає змогу покупцеві отримати компенсацію в разі виникнення визначеної кредитної події для відповідних активів чи окремого кредиту. В обмін на компенсацію покупець CDS сплачує емітенту цього цінного папера періодичну премію, розмір якої визначений у базисних пунктах (відсоток вартості референційних активів). Типовою кредитною подією можуть бути дефолт визначеного боржника, прострочення пла-

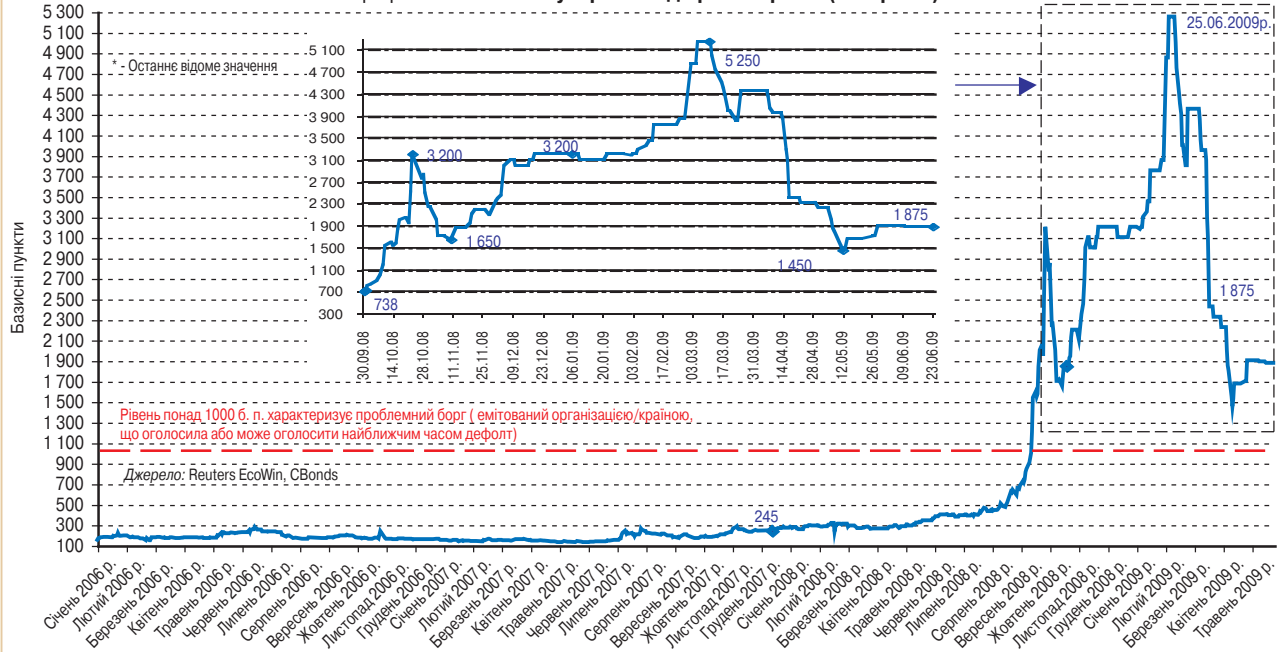
тежів або реструктуризація боргу. Специфікою інструменту є те, що власник свопу не обов'язково є власником облігацій/активів, щодо яких укладається угода (референційних активів).

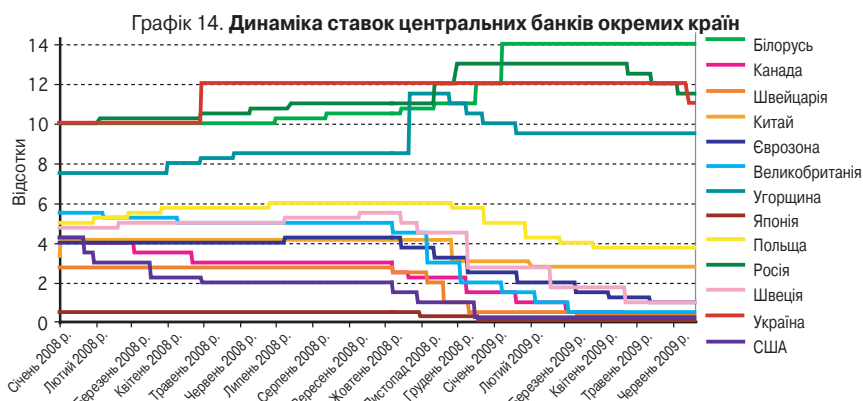
Для СНД найліквіднішими вважаються CDS на 5 років (див. графік 13).

Рівень понад 1000 базисних пунктів характеризує проблемний борг (такий, що емітований організацією/країною, котра оголосила або може оголосити найближчим часом дефолт) – тобто коли для страхування пакета облігацій необхідно заплатити 10% і більше від їх вартості.

CDS розглядають як інструмент страхування пакетів облігацій. Чим вища вартість CDS, тим більшим є оцінюваний ризик дефолту.

Графік 13. Свопи на суверенний дефолт України (на 5 років)

Джерело: центральні банки, зазначених на графіку країн.

плексі із незалежністю забезпечить прозорість політики та підтримуватиме довіру до центрального банку². Зокрема це стосується дій у таких напрямках:

- ♦ чітко визначити пріоритетну ціль монетарної політики та закріпити її в Законі України “Про Національний банк України”;

- ♦ підвищити інструментальну незалежність НБУ шляхом внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо заборони авансового перерахування перевищення кошторисних доходів над кошторисними витратами НБУ до державного бюджету до закінчення фінансового року та до ухвалення Радою НБУ результатів аудиту;

- ♦ для зменшення зовнішнього впливу на проведення монетарної політики (політичного втручання у дії НБУ) продовжити строк повноважень Голови НБУ з 5 до 7 років для запобігання збігу призначення Голови НБУ з каденцією Президента або Верховної Ради України;

- ♦ внесення законодавчих змін щодо можливості використання НБУ власних макроекономічних прогнозів при розробці та здійсненні монетарної політики.

Останні дані платіжного балансу дають підстави зробити висновок, що дефіцит фінансового рахунку платіжного балансу відображає брак довіри до України як з боку інвесторів (через чистий відплив капіталу), так і з боку населення (через купівлю іноземної валюти).

Проблемою, яка потребує вирішення, залишається визначення та запровадження чіткого алгоритму дій щодо відокремлення спекулятивної складової по-

питу на валюту від фундаментальних чинників, які формують цей попит з боку економіки. НБУ має згладжувати спекулятивну складову, але не втручатися в курсоутворення, яке формується під впливом фундаментальних чинників.

У монетарній політиці існує певна дилема, яка полягає у необхідності підтримки реального сектору економіки шляхом зниження відсоткових ставок за кредитами та у потребі проводити обережну політику з точки зору контролювання майбутньої інфляції (для цього зокрема необхідно ставки за активними операціями утримувати на позитивному рівні у реальному вимірі). Останній фактор певною мірою стримуватиме кредитування реального сектору економіки з боку банківської системи. З іншого боку, інфляція попиту залишається значною, про що свідчить динаміка базової інфляції, яка утримується на рівні 20% (див. графік 1), перевищуючи загальний показник інфляції.

Досвід більшості країн світу з подолання економічної кризи свідчить, що центральні банки в цей час надають перевагу підтримці реального та банківського секторів, ідучи на певне зростання ризиків щодо інфляції у майбутньому. Тому Федеральна резервна система, Європейський центральний банк та більшість інших центральних банків економічно розвинувих країн знижували відсоткові ставки та підтримували високий рівень ліквідності з метою кредитної підтримки власних економік (див. графік 14).

Федеральна резервна система США навіть вдалася практично до прямого кредитування бюджету та реального сектору, на що накладалося табу в попередні десятиріччя. Економічно розвинуті країни в цьому контексті мають більші можливості, чому сприяють низькі поточні рівні інфляції та більшою мірою “заякорені” інфляційні очікування населення, особливо в економіках із

експліцитними цілями щодо інфляції. Натомість країни, які розвиваються, або які на перших порах розвитку кризи зазнали суттєвого впливу капіталу та девальваційного тиску на національні валюти, підвищували відсоткові ставки (Росія, Ісландія, Угорщина).

ВИСНОВКИ

Економіка України стоїть перед дуже серйозними випробуваннями. За різними оцінками зарубіжних та вітчизняних експертів, а також міжнародних фінансових організацій, макроекономічний прогноз для нашої країни на 2009 рік щодо ВВП найгірший за весь період державної незалежності (можливо, за винятком далекого 1994 року): економічне падіння до кінця року передбачається у межах 14–17% порівняно із 2008 роком. За цими ж оцінками інфляція буде меншою, ніж очікувалося на початку року і перебуватиме в межах 14–16% (звичайно, залежно від рішень щодо адміністративних цін). Але це зниження інфляції є наслідком не так макроекономічної політики, як результат зменшення світових цін та скорочення зовнішнього і внутрішнього попиту.

Незважаючи на поліпшення стану поточного рахунку, економіка України залишається дуже залежною від світового попиту на метали та продукцію хімічного виробництва, а також вкрай енерговитратною та залежною від цін на енергоносії. Ця залежність є певним фактором ризику для валютно-курсової стабільності. Українська економіка обтяжена значним зовнішнім боргом, значна частина якого має короткостроковий характер, тому потребує зовнішнього фінансування. Світова фінансова криза виявила вразливість банківської системи в плані недостатньої якості кредитного портфеля, низької якості управління ризиками та, головне, браку довіри з боку населення. Останнє не дає змоги банкам покладатися на депозитні кошти як на надійне джерело власного фінансування та підтримки ліквідності на належному рівні.

Тому для виходу з кризи та забезпечення подальшого сталого економічного зростання Україна потребує подальшої реалізації плану фінансової стабілізації, яку здійснює НБУ, і більшої підтримки в цьому інших гілок влади, затвердження та реалізації програми макроекономічної стабілізації зі швидким проведенням структурних реформ, а головне — повернення довіри як до банківської системи, так і до влади країни в цілому.

² Перші кроки у цьому напрямі зроблено, коли Верховна Рада відмінила статті 84 та 86 Закону України “Про бюджет”, які обмежували незалежність НБУ. Крім того, були прийняті постанови, що конкретизують умови, за яких НБУ може надавати ліквідність платоспроможним банкам під відповідну заставу та при дотриманні певних вимог, а також процедури, що роблять неможливим надання НБУ рефінансування потенційно неплатоспроможним банкам.

ЕКСКЛЮЗИВ/

Основні показники діяльності банків України на 1 липня 2009 року

№ п/п	Назва показника	01.01. 2002 р.	01.01. 2003 р.	01.01. 2004 р.	01.01. 2005 р.	01.01. 2006 р.	01.01. 2007 р.	01.01. 2008 р.	01.01. 2009 р.	01.07. 2009 р.
1	Кількість зареєстрованих банків	189	182	179	181	186	193	198	198	198
2	Вилучено з Державного реєстру банків (з початку року)	9	12	8	4	1	6	1	7	5
3	Кількість банків, що перебувають у стадії ліквідації	35	24	20	20	20	19	19	13	9
4	Кількість діючих банків	152	157	158	160	165	170	175	184	187
4.1	Із них: з іноземним капіталом;	21	20	19	19	23	35	47	53	51
4.1.1	у тому числі зі 100-відсотковим іноземним капіталом	6	7	7	7	9	13	17	17	17
5	Частка іноземного капіталу в статутному капіталі банків, %	12.5	13.7	11.3	9.6	19.5	27.6	35.0	36.7	39.1
Активи, млн. грн.										
1	Загальні активи (не скориговані на резерви за активними операціями)	50 785	67 774	105 539	141 497	223 024	353 086	619 004	973 332	944 458
1.1	Чисті активи (скориговані на резерви за активними операціями)	47 591	63 896	100 234	134 348	213 878	340 179	599 396	926 086	864 695
2	Високоліквідні активи	7 744	9 043	16 043	23 595	36 482	44 851	63 587	79 702	85 046
3	Кредитний портфель	32 097	46 736	73 442	97 197	156 385	269 688	485 507	792 384	749 738
3.1	У тому числі: кредити, надані суб'єктам господарювання;	26 564	38 189	57 957	72 875	109 020	167 661	276 184	472 584	469 490
3.2	кредити, надані фізичним особам	1 373	3 255	8 879	14 599	33 156	77 755	153 633	268 857	239 164
4	Довгострокові кредити	5 683	10 690	28 136	45 531	86 227	157 224	291 963	507 715	464 585
4.1	У тому числі довгострокові кредити, надані суб'єктам господарювання	5 125	9 698	23 239	34 693	58 528	90 576	156 355	266 204	250 416
5	Проблемні кредити (прострочені та сумнівні)	1 863	2 113	2 500	3 145	3 379	4 456	6 357	18 015	40 679
6	Вкладення в цінні папери	4 390	4 402	6 534	8 157	14 338	14 466	28 693	40 610	30 221
7	Резерви за активними операціями банків	3 194	3 905	5 355	7 250	9 370	13 289	20 188	48 409	80 817
	Відсоток виконання формування резерву	85.4	93.3	98.2	99.7	100.1	100.1	100.0	100.1	100.02
7.1	У тому числі резерв на відшкодування можливих втрат за кредитними операціями	2 963	3 575	4 631	6 367	8 328	12 246	18 477	44 502	69 039
Пасиви, млн. грн.										
1	Пасиви, всього	47 591	63 896	100 234	134 348	213 878	340 179	599 396	926 086	864 695
2	Власний капітал	7 915	9 983	12 882	18 421	25 451	42 566	69 578	119 263	112 597
2.1	У тому числі: сплачений зареєстрований статутний капітал	4 575	6 003	8 116	11 648	16 144	26 266	42 873	82 454	92 006
2.2	частка капіталу в пасивах	16.6	15.6	12.9	13.7	11.9	12.5	11.6	12.9	13.0
3	Зобов'язання банків	39 676	53 913	87 352	115 927	188 427	297 613	529 818	806 823	752 098
3.1	У тому числі кошти суб'єктів господарювання;	15 653	19 703	27 987	40 128	61 214	76 898	111 995	143 928	117 635
3.1.1	із них строкові кошти суб'єктів господарювання	4 698	6 161	10 391	15 377	26 807	37 675	54 189	73 352	51 310
3.2	Кошти фізичних осіб;	11 165	19 092	32 113	41 207	72 542	106 078	163 482	213 219	196 657
3.2.1	із них строкові кошти фізичних осіб	8 060	14 128	24 861	33 204	55 257	81 850	125 625	175 142	151 221
Довідково										
1	Регулятивний капітал, млн. грн.	8 025	10 099	13 274	18 188	26 373	41 148	72 265	123 066	119 476
2	Адекватність регулятивного капіталу (H2)	20.69	18.01	15.11	16.81	14.95	14.19	13.92	14.01	14.54
3	Доходи, млн. грн.	8 583	10 470	13 949	20 072	27 537	41 645	68 185	122 580	72 038
4	Витрати, млн. грн.	8 051	9 785	13 122	18 809	25 367	37 501	61 565	115 276	86 359
5	Результат діяльності, млн. грн.	532	685	827	1 263	2 170	4 144	6 620	7 304	-14 321
6	Рентабельність активів, %	1.27	1.27	1.04	1.07	1.31	1.61	1.50	1.03	-3.28
7	Рентабельність капіталу, %	7.50	7.97	7.61	8.43	10.39	13.52	12.67	8.51	-24.49
8	Чиста процентна маржа, %	6.94	6.00	5.78	4.90	4.90	5.30	5.03	5.30	6.31
9	Чистий спред, %	8.45	7.20	6.97	5.72	5.78	5.76	5.31	5.18	5.45

На замовлення "Вісника НБУ" матеріал підготовлено працівниками управління аналізу діяльності системи банків департаменту нормативно-методологічного забезпечення банківського регулювання та нагляду Національного банку України.

Володимир Міщенко

Директор Центру наукових досліджень
Національного банку України.
Доктор економічних наук, професор

Світлана Шульга

Провідний спеціаліст відділу досліджень
грошово-кредитної політики
та міжнародних валютно-кредитних
відносин Центру наукових досліджень
Національного банку України

Дослідження/

Інституційні засади державної підтримки банківського сектору в період кризи

В умовах фінансової кризи для України особливо актуальним є питання державної підтримки банківського сектору. Подолання тенденції до накопичення проблемних кредитів, а отже, й ризику масової неплатоспроможності банків – необхідна умова відновлення економічного зростання в країні. Ця проблема не нова – потрібно врахувати світовий досвід використання інституційних методів підтримки державою банківського сектору шляхом створення “перехідного банку”, компанії з управління активами проблемних фінансових установ.

У разі виникнення загрози банкрутства одного або кількох банків державні органи влади повинні вжити заходів для мінімізації негативних наслідків такої ситуації. Постає питання: що зрештою обійдеться для економіки дешевше – банкрутство банку чи фінансування певних заходів для його порятунку. Приклади боротьби з фінансовою кризою в інших країнах свідчать про різноманітність форм допомоги неплатоспроможним фінансовим інститутам.

Існує два основних типи операцій щодо банку, який перебуває під загрозою банкрутства, у зв'язку з чим банки поділяють на відкриті та закриті (open-bank і closed-bank operations). Відповідно до світової практики від-

критим вважається банк, якому загрожує банкрутство, проте він продовжує виконувати всі або певні операції; закритим – банк, який органами регулювання позбавлено права здійснювати операції.

Операції закритого банку поділяють на операції з купівлі активів і прийняття зобов'язань та на операції щодо погашення депозитів. Досвід деяких країн світу щодо використання операцій у відкритому та закритому банках відображено в додатку А.

При проведенні операцій із підтримки відкритого банку орган гарантування депозитів надає йому фінансову допомогу доти, доки той залишається відкритим і перебуває під загрозою банкрутства. Така під-

тримка здійснюється у формі кредитів, купівлі активів, цінних паперів або готівки для відновлення капіталу до позитивного рівня.

Операції з купівлі активів і прийняття зобов'язань та операції з погашення депозитів є достатньо прозорими, що не дає проблемам банку повторитися.

У разі погашення депозитів відповідна державна установа закриває банк, а орган гарантування вкладів виплачує всім вкладникам збанкрутілого банку повну суму їх гарантованих депозитів. У такому випадку активи й зобов'язання не приймаються іншим банком, а уповноважена організація (у США – це Федеральна корпорація страхування депозитів – ФКСД) ліквідує активи та задовольняє позови.

Додаток А

Методи резолюції, які мають право застосовувати інституції гарантування вкладів у окремих країнах світу				
Країна та інститут гарантування вкладів	Допомога при відкритому банку	Купівля активів та прийняття зобов'язань	Виплата депозитів	Перехідний банк
Австрія (AAR)	+	-	-	-
Австрія (AABB)	+	-	-	-
Бельгія	+	+	+	-
Греція	-	-	+	-
Іспанія	+	+	+	-
Італія (IDPF)	+	+	+	-
Італія (DPFCB)	+	+	+	-
Канада	+	+	+	+
Нідерланди	-	-	+	-
Німеччина (EdB)	-	-	+	-
Німеччина (E)	+	+	+	+
Острів Мен	-	-	+	-
Португалія	-	-	+	-
США	+	+	+	+
Тайвань	+	+	+	-
Франція	+	+	+	+
Швеція	-	-	+	-
Японія	+	+	+	+
Разом	12	10	16	5
Латвія	-	-	-	-
Литва	-	-	+	-
Мексика	+	+	+	+
Нігерія	+	+	+	-
Оман	+	+	+	-
Перу	+	+	+	-
Польща	+	-	+	-
Румунія	-	-	+	-
Сальвадор	+	+	+	-
Словаччина	-	-	+	-
Танзанія	+	+	+	-
Тринідад і Тобаго	+	+	+	-
Туреччина	+	+	+	+
Уганда	+	+	+	-
Угорщина	+	+	+	+
Чехія	-	-	+	-
Ямайка	+	+	+	+
Разом	12	11	16	4
Усього	24	21	32	9
AAR = Association of Austrian Raiffeisenbanks AABB = Association of Austrian Banks and Bankers EdB = Entschädigungseinrichtung deutscher Banken E = Einlagensicherungs IDPF = Interbank Deposit Protection Fund DPFCB = Deposit Protection Fund for Co-operative Banks				

Джерело: Bennett R.L. Failure Resolution and Asset Liquidation Results of an International Survey of Deposit Insurers. – FDIC’s Division of Research and Statistics, 2000.

Основна функція ФКСД полягає у збереженні та підтримці громадської довіри до фінансової системи США шляхом гарантування депозитів у банках та ощадних установах на суму до 250 тис. доларів (суму гарантування вкладів підвищено зі 100 до 250 тис.

доларів, однак лише на період кризи – до початку 2010 р.); ідентифікації, моніторингу та спрямування ризиків до фондів гарантування вкладів; обмеження впливу банкрутства того чи іншого банку на економіку та фінансову систему тощо. Найчастіше при

банкрутстві банку ФКСД продає його депозити і кредити іншим банкам, а клієнти неплатоспроможного банку автоматично стають клієнтами банку, що викупив активи і пасиви.

У США є два різновиди виплати депозитів: пряма і гарантована. При прямій виплаті вкладів ФКСД визначає обсяг гарантованих депозитів і виплачує кожному вкладнику відповідну суму шляхом виписки чека. Для другого виду виплати характерна передача гарантованих депозитів здоровому банку, готовому бути агентом ФКСД. У цьому разі вкладники можуть зняти свої депозити або залишити їх у новому банку та продовжити користуватися депозитними послугами.

Операції з купівлі активів і прийняття зобов'язань означають купівлю фінансово здоровим банком купівни або всіх активів збанкрутілого банку та прийняття частини або всіх його зобов'язань.

Різновидом такої операції є створення перехідного банку, коли інституція з гарантування вкладів тимчасово стає покупцем, перебираючи операції збанкрутілого банку та підтримуючи банківські послуги для клієнтів. Цей захід використовується не часто, проте за певних обставин може бути корисним.

ПЕРЕХІДНИЙ БАНК – АЛЬТЕРНАТИВА БАНКРУТСТВУ

Перехідний банк (bridge bank) – це банк, створений на певний час із метою придбання активів та прийняття зобов'язань збанкрутілого банку, поки не буде схвалено остаточну резолюцію – тобто певний план дій щодо банкрута (наприклад, план реорганізації або ліквідації).

Перший перехідний банк з'явився в 1987 році у США відповідно до “Акту про конкурентну рівність у банківському бізнесі”, згідно з яким обов'язки щодо створення перехідних банків поклалися на Федеральну корпорацію страхування депозитів. Перехідний банк – це тимчасовий національний банк, замовлений Службою контролера грошового обігу й організований ФКСД для прийняття та надання послуг клієнтам банку-банкрута. Зауважимо, що під національним банком у США розуміють комерційний банк, організований федеральним урядом. Такий банк обов'язково повинен бути зареєстрований Службою контролера грошового обігу, агентством Департаменту казначей-

Додаток Б

Створення перехідних банків Федеральною корпорацією страхування депозитів у 1987–1994 рр.					
Кількість випадків створення перехідних банків	Дата виникнення неплатоспроможності	Назва перехідного банку	Кількість неплатоспроможних банків	Загальні активи, млн. доларів США	Загальні депозити, млн. доларів США
1	31.10.1987 р.	Capital Bank & Trust Co.	1	386	304
2	29.07.1988 р.	First RepublicBanks (Texas)	40	32 835	19 528
	02.08.1988 р.	First RepublicBank (Delaware)	1	582	165
3	28.03.1989 р.	MCorp	20	15 749	10 578
4	20.07.1989 р.	Texas American Bancshares	24	4 734	4 150
5	15.12.1989 р.	First American Bank & Trust	1	1 670	1 719
6	06.01.1991 р.	Bank of New England, N.A.	1	14 036	7 737
	06.01.1991 р.	Connecticut Bank & Trust Co., N.A.	1	6 976	6 048
	06.01.1991 р.	Maine National Bank	1	998	780
7	30.10.1992 р.	First City, Texas-Alice	1	128	119
	30.10.1992 р.	First City, Texas-Aransas Pass	1	54	48
	30.10.1992 р.	First City, Texas-Austin, N.A.	1	347	319
	30.10.1992 р.	First City, Texas-Beaumont, N.A.	1	531	490
	30.10.1992 р.	First City, Texas-Bryan, N.A.	1	340	316
	30.10.1992 р.	First City, Texas-Corpus Christi	1	474	406
	30.10.1992 р.	First City, Texas-Dallas	1	1 325	1 224
	30.10.1992 р.	First City, Texas-El Paso, N.A.	1	398	367
	30.10.1992 р.	First City, Texas-Graham, N.A.	1	94	86
	30.10.1992 р.	First City, Texas-Houston, N.A.	1	3 576	2 240
	30.10.1992 р.	First City, Texas-Kountze	1	51	46
	30.10.1992 р.	First City, Texas-Lake Jackson	1	103	95
	30.10.1992 р.	First City, Texas-Lufkin, N.A.	1	157	146
	30.10.1992 р.	First City, Texas-Madisonville, N.A.	1	120	112
	30.10.1992 р.	First City, Texas-Midland, N.A.	1	313	289
	30.10.1992 р.	First City, Texas-Orange, N.A.	1	129	120
	30.10.1992 р.	First City, Texas-San Angelo, N.A.	1	139	129
	30.10.1992 р.	First City, Texas-San Antonio, N.A.	1	263	245
	30.10.1992 р.	First City, Texas-Sour Lake	1	54	50
	30.10.1992 р.	First City, Texas-Tyler, N.A.	1	254	226
8	13.11.1993 р.	Missouri Bridge Bank, N.A.	2	2 829	2 716
9	29.01.1993 р.	The First National Bank of Vermont	1	225	248
10	07.07.1994 р.	Meriden Trust & Safe Deposit Co.	1	7	0
Усього	Х	Х	114	89 877	61 044

ства США відповідно до Закону “Про національний банк”.

Перехідний банк створюється, щоб перекрити часовий розрив між настанням неплатоспроможності банку та періодом, коли ФКСД зможе здійснити його задовільний продаж третій стороні. Таким чином, перехідний банк дає ФКСД певний час для забезпечення контролю над банком-банкрутом, стабілізації ситуації та ефективного продажу банківської франшизи для того, щоб визначитися щодо остаточної резолюції відносно конкретного банку.

Перехідні банки створюються з метою вирішення складних проблем великих неплатоспроможних банків

протягом певного, заздалегідь визначеного часу — максимум двох років з можливістю пролонгації до трьох. У середньому кожен перехідний банк, створений ФКСД, існував не довше семи місяців.

Загалом упродовж 1987-1994 рр. у США було 10 випадків, коли ФКСД створила 32 перехідних банки та розмістила в них 114 індивідуальних неплатоспроможних банків (див. додаток Б).

Коли банкрутує великий, зі складною структурою банк, наприклад мультибанківська холдингова компанія, створення перехідного банку дає змогу взяти його під контроль, стабілізувати ситуацію та належно

підготувати до продажу. Наявність додаткового часу дає змогу ретельно оцінити стан банку й остаточно визначитися щодо альтернативних форм резолюції. Виконання цих функцій відбувається без затримки щоденних операцій перехідного банку для своїх вкладників.

У випадку численних банкрутств банків у межах холдингової компанії, як наприклад First RepublicBanks (штат Техас), створення перехідних банків може полегшити обслуговування численних банкрутств протягом короткого періоду часу.

Після створення перехідного банку ФКСД може безпосередньо надавати йому кредити й гарантувати застрахованим вкладникам безпеку їх заощаджень. При цьому інтереси акціонерів банку обмежуються і змінюється його керівництво. Рада директорів ФКСД обирає головного відповідального за перехідний банк та зберігає присутність у складі ради директорів банку.

З метою запобігання впливу клієнтів перехідний банк підтримує свою присутність на ринку, приймаючи депозити і видаючи низькоризикові кредити постійним клієнтам. Працівники перехідного банку вживають заходів для виявлення, оцінки й вирішення проблем з активами.

Щоб розв’язати проблеми неплатоспроможних банків, у США застосовується так звана процедура “зведення нанівець справ неплатоспроможного банку” (receivership), яка включає продаж активів і розподіл виручки між кредиторами після вирахування витрат. Відповідальною за цю процедуру в США є ФКСД. Різниця між цією процедурою та банкрутством полягає ось у чому:

1) ФКСД як управляючий має повноваження дозволити або заборонити позови;

2) впродовж прийнятного періоду часу ФКСД може відмовитися від договору, який вважає обтяжливим;

3) після призначення ФКСД управляючим вона стає відповідальною за триваючі судові позови до банку, проте має право вимагати призупинення таких справ на термін до 90 днів;

4) ФКСД може розглядати й анулювати шахрайські операції, здійснені за п’ять років до або після дати призначення управляючого;

5) ФКСД має власні, закріплені в статуті, захисні механізми для відхилення позовів, а не лише наявні у дебіторів.

Так, протягом 90 днів після почат-

ку діяльності перехідного банку активи, які можуть принести вигоду від процедури “зведення нанівець” справ збанкрутілого банку, або активи, які важко продати покупцю франшизи, можуть бути реалізовані керівництвом перехідного банку шляхом використання зазначеної процедури. Зазвичай під неї підпадають найпроблемніші активи. Таким чином керівництво перехідного банку намагається підтримувати якість активів, що залишаються в банку, та в міру можливості скоротити обсяги прострочених активів.

До 1991 року в США діяв порядок, відповідно до якого всі депозити проблемного банку передавалися перехідному банку. Після прийняття у 1991 році “Акта про вдосконалення Федеральної корпорації страхування депозитів” ФКСД передає перехідному банку тільки гарантовані депозити. Якщо очікуються втрати від процедури “зведення нанівець” справ неплатоспроможного банку, власники негарантованих депозитів будуть змушені розділити збитки з ФКСД. Такі вкладники мають право пропорційної участі в ліквідаційній процедурі. Забезпечені кредити передаються перехідному банку разом із заставою. Завдяки новому підходу відповідальність за негарантовані вклади перекладається з ФКСД на самих вкладників, що дисциплінує учасників фінансового ринку.

Вкладники можуть забрати свої депозити з перехідного банку впродовж 18 місяців. Незатребувані депозити за законом передаються до бюджету відповідного штату. Керівництво перехідного банку вирішує, чи змінювати процентні ставки за депозитами банку-банкрута. Однак при цьому ФКСД вимагає, щоб ставки залишалися незмінними впродовж перших 14 днів, і щоб банк повідомляв вкладників про зміну ставок за 7 днів. Клієнти можуть забрати свої кошти без штрафу до укладення нового договору з перехідним банком.

ФКСД вивчає ліквідність банкрутуючого банку вже на етапі підготовки перехідного банку. Вона спостерігає за рівнем ліквідності, щоб визначити, чи може перехідний банк забезпечити власні потреби в коштах, і чи потрібен йому доступ до роліверного кредиту ФКСД.

Потім ФКСД порівнює розрахункову вартість перехідного банку, вартість його подальшої резолюції та розрахункову вартість двох альтернатив: 1) безпосереднього продажу без створення перехідного банку або

2) виплати депозитів. При визначенні розрахункової вартості враховуються такі фактори, як витрати на діяльність перехідного банку, ринкова вартість і відносна привабливість активів банку, а також очікувана премія від можливого продажу франшизи.

Якщо початковий аналіз витрат ФКСД, проведений під час перебування банку в перехідній структурі, свідчить, що в перехідного банку очікуються втрати, ФКСД переводить до нього лише гарантовані депозити. Негарантовані вона залишає на процедуру згортання справ банку-банкрута, що зазнає трансформації при заснуванні перехідного банку.

У разі продажу перехідного банку всі депозити (в тому числі негарантовані), прийняті впродовж періоду його функціонування, передаються покупцю. Перехідний банк не прагне наростити депозити, а намагається обмежити нові негарантовані вклади.

Коли ФКСД створює з банку-банкрута перехідний банк та контролює його до моменту продажу або розформування, перехідний банк є, по суті, націоналізованим. Є побоювання, що така ситуація може спричинитися до конкуренції з неурядовими банками, однак слід зауважити, що перехідний банк — короткотермінова структура і буде невдовзі проданий.

Створення перехідного банку є особливо корисним у двох випадках. По-перше, коли банк-банкрут є великим або надзвичайно складним, як, наприклад, мультибанківська холдингова компанія. По-друге, коли банк зазнає кризи ліквідності.

У першому разі створення перехідної структури дає змогу ретельно дослідити стан банку та визначитися

з варіантами подальших дій щодо нього. У разі кризи ліквідності перехідна структура дає змогу ФКСД забезпечити надійний захист заощаджень вкладників.

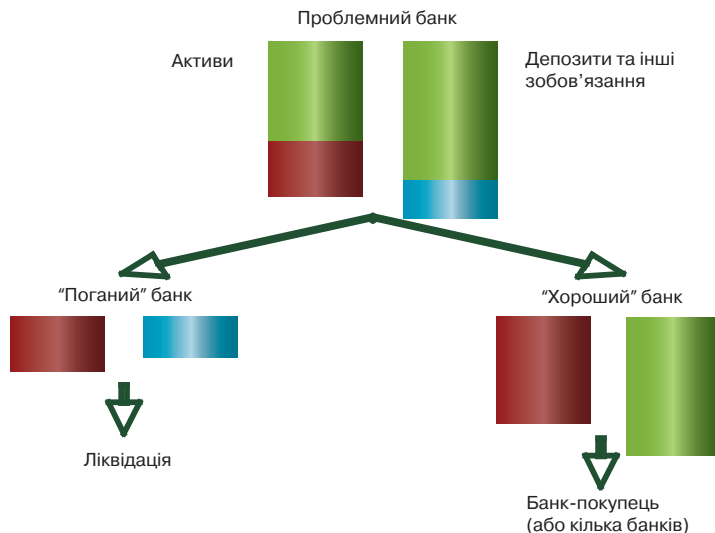
Крім США, успішно практикують створення перехідних банків Корея, Тайвань та Японія. Особливістю корейського досвіду є те, що перехідний банк створюється як квазідочірня компанія Корейської компанії гарантування депозитів на строк до трьох років з можливістю пролонгації на один рік. Перший перехідний банк у цій країні було створено в 2005 році для прийняття рішення щодо двох взаємно-ощадних банків. У Японії перехідні банки можуть створюватися терміном до двох років із пролонгацією на один рік. Уперше таку структуру тут створено в 2002 році для вирішення долі двох збанкрутих банків. Перехідному банку не довелося проводити операційну діяльність, оскільки покупці знайшлися дуже швидко. Другий перехідний банк у Японії було створено в 2004 році з огляду на потенційні банкрутства банків у майбутньому.

ЯКІСНИЙ РОЗПОДІЛ АКТИВІВ – ЗАПОРУКА ВИЖИВАННЯ БАНКУ

Серед операцій купівлі активів та прийняття зобов'язань необхідно виділити метод “хороший банк – поганий банк” (GB-BB: good bank – bad bank). До 2004 року такий метод використовували країни Латинської Америки, а саме: Аргентина, Болівія, Гватемала, Парагвай та Перу.

Реалізація зазначеного підходу відбувається в три етапи:

Схема розподілу проблемного банку на “хороший” і “поганий”.

Порівняльна таблиця характеристик перехідних банків і компаній з управління активами		
Ознака	Перехідний банк	Компанія з управління активами (госпітальний банк, “поганий” банк)
Мета створення	Управління збанкрутіними банками. Виграш часу для схвалення рішення щодо реорганізації або ліквідації банку	Розв’язання проблеми банків, що пов’язані з виникненням на їх балансах проблемних (токсичних) активів
Призначення	Управління банками з метою збереження їх вартості у випадку їх банкрутства	Очищення балансів банків від проблемних (токсичних активів)
Передумови створення	Масові банкрутства банків, банкрутство великого банку або банку зі складною структурою	Масове виникнення на балансах банків проблемних (токсичних) активів
Юридичний статус	Банк	Компанія з управління активами
Основні функції / операції	– управління депозитами та іншими зобов’язаннями збанкрутілого банку; – управління активами; – пошук партнерів для реорганізації банку або – ліквідація банків-банкрутів шляхом пошуку покупців проблемного банку або реалізації його портфеля активів	– викуп проблемних (токсичних) активів; – управління проблемними (токсичними) активами (реструктуризація активів, продаж активів); – управління майном, яке передано у власність компанії згідно з договором застави/іпотеки
Форма власності	– державна	– державна – приватна – змішана
Банки, що підпадають під дію даної установи	Збанкрутілі банківські установи	Банки, що мають на своїх балансах проблемні (токсичні) активи
Термін дії функціонування	Короткостроковий (2-3 роки)	Середньо- або довгостроковий (за необхідності)
Практика застосування	Не поширена	Поширена
Приклади країн / Світовий досвід	3 1987 р. – США; 2002 р. – Японія; 2005 р. – Корея, Тайвань;	1988 р. – США (Grant Street National Bank); 1992 р. – Швеція (Securum i Retriiva); 1993 р. – Фінляндія (Arsenal); 2009 р. – Німеччина
Визначення поняття / терміна	Термін “перехідний банк” застосовується для позначення тимчасової установи, уповноваженої реорганізувати або ліквідувати банки-банкрути (звідси й назва: bridge-bank) шляхом пошуку покупців проблемного банку або реалізації портфеля його активів	Термін “госпітальний” банк (“поганий” банк) застосовується для позначення фінансового інституту, створеного виключно для придбання й управління проблемними (токсичними) активами

- 1) обрання перспективної бізнес-одиниці проблемного банку;
- 2) передача її прийнятному банку, який хоче її придбати;
- 3) застосування ліквідаційного процесу проблемного банку.

Метод GB-BB базується на розподілі банкрутуючих банків на “хороші” та “погані” (див. схему). “Хороший” банк отримує привілейовані зобов’язання та ліквідні активи (у вимірі реальної економічної вартості) в межах обсягу переданих зобов’язань, а “поганий” – решту активів і зобов’язань. Потім “хороший” банк передається одному чи кільком стабільним банкам, котрі прагнуть його придбати, а “поганий” ліквідується. Акціонери збанкрутілого банку повинні пройти процедуру банкрутства, мінімізуючи таким чином моральний ризик.

Основною метою використання цього методу є збереження стабільності фінансової системи та гарантування своєчасної резолюції (вирішення питання щодо подальшої долі банку),

мінімізація недоступності депозитів та втрат для вкладників. Вартість резолюції також мінімізується шляхом недопущення подальшого погіршення якості активів та акумуляції операційних і фінансових втрат.

Для передачі та адміністрування активів “хорошого” банку корисно використовувати трастові фонди. Ліквідні активи розміщуються у трастовому фонді, який випускає під них облігації з різними привілейованими вимогами. Зазвичай облігації бувають двох класів: А і В, на які підписуються відповідно банк-покупець та агентство з гарантування депозитів. Облігації класу А мають абсолютну перевагу вимоги, а їх вартість визначається прийнятими банком-покупцем зобов’язаннями. Ця вартість зазвичай значно менша, ніж загальна вартість активів трастового фонду, що означає низьку вірогідність дефолту.

Для успішного використання методу GB-BB необхідні такі передумови: наявність стабільного приватного бан-

ку, який захоче купити збанкрутілий банк; наявність платоспроможного агентства гарантування депозитів або іншого джерела ресурсів для процесу прийняття резолюції з метою забезпечення масштабної передачі депозитів до банку-покупця (якщо активи банку-банкрута менші, ніж зобов’язання, що вилучаються, агентство може втрутитися, щоб покрити розрив); відповідне законодавство, формальні процедури, досвід та посилений нагляд. Проте здебільшого цей метод є неефективним у разі виникнення системних криз.

КОМПАНІЇ З УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ У РОЛІ “ШВИДКОЇ ДОПОМОГИ”

Окремо слід сказати про такий спосіб підтримки державою банківської системи, як створення спеціалізованих компаній з управління активами — КУА (Asset Management Company), які ще називають “госпіталь-

ними” банками, або “поганими” банками. Вони суттєво відрізняються від описаних вище перехідних банків (див. додаток В). Їх відмінності розглянуто у додатку В. КУА — це окрема установа, яка є компанією спеціального призначення (Special Purpose Vehicle — SPV), що створюється для придбання та розпорядження активами проблемних банків. Такі компанії доцільно створювати в ситуації, коли банки накопичили значний обсяг проблемних кредитів та інших активів.

Зазначимо, що функція управління активами може мати різні форми. Так, вона може залишатись у банку як функція окремого департаменту або підрозділу, а може виконуватися окремою компанією (КУА). Такі компанії створюються як державою, так і приватними структурами; вони можуть управляти поганими активами одного або сразу кількох банків.

Діяльність компаній з управління активами має свої особливості:

- передача активів від банку до КУА здійснюється за розрахунковою ринковою вартістю. Якщо вартість буде заниженою, компанія матиме менше стимулів поліпшувати активи та продавати їх за найкращою ціною. І навпаки, якщо вартість завищено (з метою приховувати реальні втрати банку), персонал КУА також не матиме стимулів, оскільки заздалегідь знатиме, що ніколи не зможе повернути таку високу вартість. Ще однією причиною прийняття ринкової вартості як справедливої є необхідність забезпечення стабільності ринку;

- КУА повинна мати єдину мету — максимізацію прибутку, що означає повернення якомога більшої частини вартості активів з мінімальними втратами. Наприклад, у випадку “поганих” банків Швеції неприбуткова мета допускалася лиш у виняткових випадках, — коли уряд брав на себе втрати;

- розгляд необхідності продажу активів від КУА базується на збалансуванні швидкості розміщення та ціни. Активи, щодо яких очікується повільне зростання цін, слід продати швидко. Активи, щодо яких у перспективі очікується значно краща ціна, — поліпшити й підготувати для продажу в майбутньому;

- організація КУА повинна відповідати структурі портфеля “поганих” активів, щоб забезпечити найкращу роботу з ними. Скажімо, треба створити спеціальні підрозділи для розпорядження об’єктами нерухомості

різного призначення та активами за кордоном;

- КУА має діяти як поважний і надійний учасник ринку, але не повинна використовувати надмірно переваги свого статусу, державної власності або інші фактори.

Для роботи з проблемними боргами уряди використовують державні компанії з управління активами, які або розпоряджаються активами, відокремленими з балансів банків, або реструктуризують корпоративні борги. Метою створення такої компанії є прискорення корпоративної реструктуризації.

Можна виділити два основні типи КУА:

- 1) компанії, засновані для допомоги та швидкої корпоративної реструктуризації (наприклад, у Гані, Фінляндії, Швеції);

- 2) компанії, засновані для розміщення активів, викуплених або переданих уряду протягом кризи. Цей засіб оперативного розміщення активів використовувався в Іспанії, Мексиці, США, на Філіппінах.

Найбільший успіх серед названих країн КУА мали в Іспанії, США та Швеції.

Накопичений досвід свідчить, що з найбільшою ефективністю КУА можна використовувати з метою розміщення активів, включаючи вирішення проблем неплатоспроможних і нежиттєздатних банків. Але для досягнення цих цілей необхідна наявність багатьох факторів, зокрема:

- активів, які швидко можна перетворити на ліквідні (наприклад, нерухомість);
- професійного менеджменту;
- політичної та операційної незалежності КУА;
- належного фінансування;
- адекватного законодавства щодо банкрутства та реалізації заставного майна;
- надійної інформаційної та управлінської системи;
- прозорості операцій та процесів.

КОМПАНІЇ З УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ У РOLІ “ШВИДКОЇ ДОПОМОГИ”

Існує дві моделі управління активами та їх відновлення:

- 1) децентралізована, коли реструктуризація та врегулювання боргу здійснюються власне банком;

- 2) централізована, коли проблемні

борги передаються централізованій КУА, яка зобов’язана розпоряджатися надлишком знецінених активів.

Централізовані КУА можуть бути інструментом розпорядження активами, включаючи можливості ліквідації, або інструментом тривалої реструктуризації. Зазначимо, що основною метою агентства з розпорядження активами та їх ліквідації є швидкий продаж активів шляхом прямої реалізації або сек’юритизації, а для агентства із ліквідації активів — шляхом операцій з купівлі активів і прийняття зобов’язань. Агентства з реструктуризації мають іншу мету.

Централізовані агентства з продажу активів створюються для розміщення певних видів активів, які легше перетворити у ліквідні (нерухомість, комерційні іпотечні кредити, застраховані позики, котрі можна швидко продати або сек’юритизувати за наявності розвинутого ринку капіталів), і які було передано КУА під час реструктуризації банку чи його рекапіталізації. В цьому випадку необхідним є управління активами для підтримання їх ринкової вартості. Таке управління може проводитися власне КУА або ж перекладається на приватний сектор чи на сам банк, якщо він продовжує функціонувати.

Ліквідаційні агентства створюються для припинення діяльності неплатоспроможних установ. До їх функцій належить розпродаж активів, передача гарантованих вкладів, виплата депозитів і продаж активів, які не можуть бути продані при операціях купівлі активів і прийняття зобов’язань.

Агентства з реструктуризації зазвичай створюються на триваліший термін і мають завданням реструктуризацію та ліквідацію проблемних кредитів неплатоспроможних позичальників до їх продажу. На першому етапі процесу реструктуризації активи, передані в управління КУА, групуються на життєздатні вимоги, які необхідно реструктуризувати, та на безнадійні, позичальників за якими буде примушено до банкрутства. Загальною метою КУА є перетворення активів на фінансово життєздатні, а отже, привабливі для покупців. Оскільки реструктуризація часто потребує нового кредитування, компанія з управління активами повинна мати необхідні кредитні ресурси. По завершенні процесу реструктуризації активи різними способами продаються інвесторам.

Агентства швидкого розміщення активів				
Основні дані	Мета створення	Передача активів	Результат	Ключові фактори
Мексика (FOBAPROA)				
- Створено у 1995 р. - Державна власність - Централізована установа - Створено як агентство з банківської реструктуризації (до 1990 р. – агентство гарантування депозитів)	- Реструктуризація банків - Розпродаж або якомога швидше відновлення активів через аукціон, сек'юритизацію або інші ринкові механізми (функції управління та адміністрування активів до продажу залишаються у банку)	- Передано 142 млрд. песо (17 % активів банківської системи) - Передані проблемні кредити включали споживчі, іпотечні та корпоративні позики - Особливості передачі активів: непрозорий і повторюваний процес призовів до висновків, що до деяких банків існує сприятливіше ставлення - Активи передавалися за балансовою вартістю, оскільки не були оцінені до передачі за справедливою вартістю	- Передача кредитів не мала успіху щодо відновлення платоспроможності банків, оскільки нестачу капіталу недооцінили, а банки залишилися слабкими навіть після повторних раундів купівлі кредитів за ціною, що перевищувала ринкову. Операційна реструктуризація залишилася обмеженою, банківський менеджмент не було змінено - Оскільки банківський сектор залишився слабким, зростання кредитів не відновилося - До кінця 1998 р. продано лише 0.5 % переданих активів. Ефективність реструктуризації була низькою, оскільки: 1) ринкова вартість активів банків знижувалася; 2) тривалий контроль уряду над значною часткою загальної заборгованості сприяв політизації процесу реструктуризації; 3) повторний продаж проблемних активів не стимулював банки до корпоративної реструктуризації	Позитивні: - Потужне економічне відновлення Негативні: - Тип переданих активів був чутливим до політичного тиску - Недостатня незалежність та слабе управління внаслідок підпорядкування центральному банку. Стратегічні рішення приймалися технічним комітетом, що включав міністра фінансів, голову центрального банку та президента організації з фінансового нагляду - Суттєві недоліки законодавства щодо банкрутства та реалізації застави. На момент, коли активи було передано FOBAPROA, уряд заборонив фінансовим інститутам, включаючи FOBAPROA, реалізовувати заставне забезпечення - Непродумане фінансування FOBAPROA
Філіппіни (Asset Privatization Trust - APT)				
- Створено в 1987 р. з наміром закрити у 1991 р. (функціонує досі) - Державна власність - Створено як централізовану окрему організацію	- Впорядкована та швидка передача проблемних активів приватному сектору - Адміністрування відкладеної передачі активів - У 1991 р. АРТ зобов'язали вилучити великі державні корпорації	- Передано близько 108 млрд. песо (21.7 % від активів банківської системи) - Передані активи включали широкий перелік майна та майнових прав. 75 % активів становили фінансові вимоги, щодо яких процедури продажу застави не були завершені - Активи передавалися за балансовою вартістю	- АРТ не досягнув своєї мети: "впорядкованої та швидкої передачі" проблемних активів приватному сектору, оскільки до 1991 р. у портфелі залишалося 40-50 % таких активів - Один із рекапіталізованих банків наприкінці 1990-х років знову мав проблеми з платоспроможністю. Проте кредитне зростання суттєво відновилося.	Позитивні: - Потужне економічне відновлення Негативні: - Тип переданих активів чутливий до політичного тиску (ризик) - Швидкому розміщенню активів значно перешкоджали юридичні проблеми, незважаючи на те, що АРТ мав тимчасову позасудову владу - Слабе управління та недостатнє фінансування знизили спроможність АРТ до швидкого продажу - Процес продажу активів був непрозорим
Іспанія (Deposit Guarantee Fond)				
- Створено в 1977 р. У 1980 р. фонд отримав право приймати у власність банк для початкової банківської реструктуризації. - Державна власність - Не є відособленим, проте частина організації створювалася з метою розформування збанкрутілого банку	- Реструктуризація банків для прямого перепродажу шляхом виділення поганих активів, які нові інвестори не хочуть приймати - Прямий продаж виділених активів з метою максимального повернення вартості	- Фонд поглинув 26 банків з активами, що становили 1 % від активів банківської системи. Ці банки було реструктурізовано та згодом продано новим інвесторам. За деякими винятками, значний обсяг активів було вилучено з балансів банків і залишено для швидкого розміщення у Фонді гарантування депозитів - Розподіл активів: 8.2 % – нерухомість, 72.5 % – інші активи, 19.4 % – акції - Передавалися активи, які покупці банків не хотіли приймати	- Успішний продаж банків за відносно короткий термін шляхом поглинання. У зв'язку з прискоренням фондом процесу реструктуризації банки продавалися в середньому за 1 рік - Банки відновили кредитування у 1980 р. - Мета фонду: "швидке розміщення поганих активів" була досягнута лише частково. Фонд не залучався до резолюції щодо 20 дрібних та середніх банків групи	Позитивні: - Фонд діяв як незалежне державне агентство, дотримуючись приватного права з відповідним фінансуванням та відповідними повноваженнями (зміна менеджменту, купівля активів, надання гарантій від імені реструктурізованого банку, надання довгострокових кредитів за субсидованими ставками) - Обрані банки були дрібними, що полегшило їх реформування. Фонд не залучався до розформування політично чутливої групи Rumasa. - Великі банки були досить потуж-

(Закінчення на стор. 19)

(Закінчення. Початок на стор. 18)

			Rumasa. Через проблеми групи Rumasa уряд вирішив націоналізувати банки та 200 індустріальних компаній, що належали цій групі. Стратегія уряду включала прийняття контролю над компаніями та швидкий їх перепродаж	ними, що допомогло розформувати дрібні банки, хоча й під значним тиском з боку влади. Конкуренція з боку іноземних банків стимулювала приватні банки поглинати рекапіталізовані банки • Обсяг розміщуваних проблемних активів був незначним (1 % від активів банківської системи) • Сприятливе макросередовище Негативні: • Недосконала система реалізації та конфіскації застави, що перешкоджало продажу активів • Виникли проблеми з передачею прав власності • Низький попит на іпотечні активи
США (Resolution Trust Corporation)				
• Створено у 1989 р. з наміром закрити до 1996 р. Припинила існування у 1995 р. • Державна власність • Не є відособленою установою, проте частина організації створювалася для розформування збанкрутілого банку	• Соціальна, як і комерційна. RTC повинна була максимізувати чисту вартість, що випливало з необхідності подолання кризи заощаджень-позик¹ (S&L), проте мала й ширше завдання – мінімізувати вплив на місцевий ринок нерухомості та фінансові ринки, а також максимізувати наявне та доступне житло для осіб із низьким та середнім рівнем доходів	• RTC розформувала 747 ощадних організацій із загальними активами на суму 465 млрд. доларів США. Ці активи становили приблизно 23.2 % від активів S&L або 8 % від загальних активів банків і ощадних організацій у 1989 р. Корпорація розмістила активи вартістю 153 млрд. доларів США, не пов'язаних із продажем фінансових інститутів • RTC викупувала хороші та погані активи. Передані активи мали таку структуру: 42 % – іпотечні кредити, 7 % – нерухомість, 8 % – інші позики, 35 % – готівка та цінні папери, 8 % – інші активи • Передавалися активи неплатоспроможних банків, визначених центральним банком	• RTC успішно розмістила активи розформованих ощадних установ, вилучені до продажу банків • RTC повернула 87 % витрачених коштів	Позитивні: • Обсяг активів, що передавалися, був відносно малим (8.5 % від активів фінансової системи). Проблема S&L зачепила лише частину фінансової системи США, залишивши стійкі інститути на ринку як потенційних покупців активів • Передача переважно безпроблемних активів (під нерухомість, споживчі кредити) здійснювалася на основі механізмів оптового розміщення (масовий продаж, сек'юрітизація та аукціони) • Розвинуті та складні ринки капіталів • Наявність адекватних структур управління, професійного менеджменту, залучення приватного сектору для розміщення активів. RTC спиралася на деталізований набір вказівок та настанов для своїх співробітників і контрагентів, що поширювалися на широке коло операцій, включаючи управління активами, контрактну політику, процедуру торгів та маркетинг. Хоча це зменшувало гнучкість RTC при вирішенні окремих проблем, у цілому процес залишався прозорим, чесним і проходив досить швидко. • Ефективна організаційна структура, що включала систему інформаційного менеджменту й управління активами, дала змогу RTC зібрати 31 % всіх переданих активів та знизити на 1/3 обсяг активів, які необхідно було продати Негативні: • Разове фінансування RTC (потрібно було кілька законодавчих актів для погодження фінансування) перешкоджало швидкій резолюції збанкрутілих S&L та підвищувало вартість • Швидкому розміщенню активів перешкоджали суперечливі цілі агентства. Крім мінімізації витрат і швидкого продажу активів, RTC треба було мінімізувати будь-який вплив на локальні ринки нерухомості та фінансові ринки

¹ Під час кризи заощаджень-позик (savings and loan - S&L) у США в 1980–1990 рр. збанкрутіли 745 ощадних і кредитних асоціацій.

Великі приватні централізовані КУА створюються рідко. Якщо до такої компанії передається значний об-

сяг “поганих” кредитів і активів, зазвичай важко знайти приватних інвесторів, які погодилися б узяти її у влас-

Додаток І

Агентства з реструктуризації				
Основні дані	Мета створення	Передача активів	Результат	Ключові фактори
Фінляндія (Arsenal)				
- Початок діяльності – 1993 р. Планувалось закриття у 2000 р., однак функціонує досі. Створено для поглинання проблемних активів - Державна власність - Окрема організація	- Створено як механізм очищення Ощадного банку та Skopbank - Управління, реструктуризація і ліквідація проблемних кредитів та інших позик здійснювалися упорядковано та з мінімальними витратами	- Передані активи за балансовою вартістю становили 42.9 млрд. марок - Передавалися лише проблемні кредити; іпотечні активи становили 34 %; дебіторська заборгованість – 41 %; активи під управлінням та інші активи – 25.3 % - Всі проблемні активи передавалися до Arsenal, незважаючи на вид і розмір кредитів - Активи передавалися за балансовою вартістю	- На кінець 1997 р. Arsenal управляв 46.5 % переданих йому активів - До кінця 1997 р. Arsenal розмістив 78 % прийнятих іпотечних активів - Невідомо, до яких меж Arsenal прискорив корпоративну реструктуризацію і як активно брав у ній участь - Реальне кредитування приватного сектору після запровадження заходів Arsenal залишалось негативним	<i>Позитивні:</i> - Значний обсяг реальних переданих активів, включаючи дебіторську заборгованість, полегшив їх реструктуризацію, оскільки вони були менш "політично" чутливими - Відповідне фінансування дало змогу Arsenal оцінювати активи після передачі за ринковою вартістю - Професійний менеджмент і персонал із відповідними навичками - Сприятливе макросередовище. У 1994–1995 рр. відновилось зростання реального ВВП <i>Негативні:</i> - Передача всіх видів проблемних кредитів без урахування їх типу та обсягів ускладнювала використання технології оптового продажу
Гана (NPART)				
- Розпочато діяльність у 1990 р. і завершено в 1997 р. (на два роки пізніше, ніж планувалось) - Власність уряду - Створено як централізоване окреме агентство	Реструктуризація та рекапіталізація державних банків, реструктуризація компаній і термінова корпоративна реструктуризація. Максимізація відновленої вартості з метою зменшення податкового навантаження на уряд	- Було передано 13 тис. рахунків - Передавалися корпоративні кредити компаній державного та приватного секторів у галузі промисловості та послуг - Передавались проблемні активи, хоча цей процес був непрозорим	- NPART не відіграло суттєвої ролі у прискоренні або сприянні корпоративній реструктуризації - NPART ефективно функціонувало як колектингове агентство та реструктуризувало свій кредитний портфель шляхом подовження строку виплати або зміни умов - Наприкінці 1990-х років у державних банках Гани знову виникли фінансові ускладнення. В кінці 1997 р. державні банки мали більше 15 % проблемних кредитів - Кредитування приватного сектору відновилось в 1992 р.	<i>Позитивні:</i> - Для врегулювання проблем реструктуризації та продажу активів створено позасудовий трибунал. Проте NPART затримувало його використання, що часто позначалося на дебіторах - NPART отримав суттєву закордонну допомогу. Діяльністю NPART управляли зарубіжні експерти, серед яких два колишніх фахівці RTC США <i>Негативні:</i> - Значний обсяг переданих кредитів банківської системи (51 %) та нечіткі критерії відбору видів активів призвели до того, що у NPART залишилася значна сума активів - Понад 50 % переданих активів були кредитами державним підприємствам - Початкові проблеми з фінансуванням уповільнили створення та роботу NPART - Політична залежність (керівництво призначалося з урахуванням політичних мотивів) - Невдалі спроби координувати корпоративну реструктуризацію з боку різних урядових агентств та NPART - Слабка законодавча база. Наприклад, продаж активів стримувався тим, що дебітори повинні були погоджуватися на продаж активів
Швеція (Securum і Retriva)				
<i>Securum:</i> - Створено у 1992 р. терміном на 10-15 років. Припинено діяльність у 1997 р. - Державна власність - Окрема організація <i>Retriva:</i> - Створено у 1993 р. Поглинуто Securum у 1995 р. - Державна власність - Окрема організація - Власниками обох організацій були державний Bank Support Authority та Міністерство фінансів	<i>Securum/Retriva:</i> - Створено як агентство очищення. Погані банки для Nordbanken (Securum) та Gota Bank (Retriva), двох банків, які купив уряд (у 1993 р. відбулося злиття Nordbanken і Gota Bank. Пізніше банк було продано приватному сектору) - Максимальне повернення вартості переданих їм проблемних кредитів, запровадження "кращої практики" корпоративної реструктуризації для приватних банків	- До створення Securum уряд викупив 23 % акцій Nordbanken за 2 млрд. крон і в 1992 р. надав йому 10 млрд. крон для створення резервів під кредитні втрати. При створенні Securum його капітал становив 24 млрд. крон, наданих урядом - Securum передано активів за валовою вартістю на 67 млрд. крон (4.4 % від загальних банківських активів). Після банкрутства Gota Bank уряд гарантував, що жоден клієнт не зазнає втрат і безплатно приймав усі акції банку. В 1993 р. уряд збільшив капітал банку на	- Securum/Retriva успішно управляли та продали активи (98 %) у відносно короткий термін - Більшість активів цих компаній є іпотечними. Пакет акцій складався переважно з акцій будівельних компаній. І хоча Securum покликана прискорити реструктуризацію в галузі нерухомості й будівництва шляхом посилення координації серед дебіторів, її вплив на реструктуризацію в інших секторах виявився обмеженим - При реструктуризації Nordbanken і Gota Bank було змінено менеджмент,	<i>Позитивні:</i> - Вид активів – здебільшого комерційна нерухомість – полегшив реструктуризацію, оскільки активи були менш "політично" чутливими; висока концентрація економіки може полегшити індустріальну реструктуризацію. Передані активи були визначеного виду, розміру та структури, що обмежило обсяг активів, з якими Securum мала працювати, та зробило їх керованими - Приватний менеджмент і сильні механізми управління, що забезпечило незалежність агентства - Безпосередня структурна оцінка активів і прозорий процес управління, реструктуризації та продажу активів - Адекватне фінансування - Професійні кадри - Обмежений обсяг переданих активів

(Закінчення на стор. 21)

(Закінчення. Початок на стор. 20)

		20 млрд. крон для створення резервів під кредитні втрати. Всі проблемні борги було передано Retriva. Протягом 1993 р. Retriva отримало від уряду ще 3.8 млрд. крон і активи банків вартістю 45 млрд. крон (3.0 % від банківських активів). • 80 % активів пов'язано з ринком нерухомості. Securum передано активи: кредити – 91.1 %; портфель акцій – 6.2 %; нерухомість – 2.7 %; Retriva: кредити – 86.2 %; портфель акцій – 1.6 %; нерухомість – 12.3 %. • Передавалися лише кредити понад 15 млн. крон, які були видані корпораціям, що діяли в різних країнах або мали складну філіальну мережу. Обидві компанії не приймали активи, які можна сек'юритизувати • Активи передавалися за балансовою вартістю	банки оперативно реструктуризовано та успішно продано приватним інвесторам • Реальне кредитування приватного сектору банками в попередніх обсягах не відновилося	(7.7 % від активів банківської системи) • Відновлення ринку нерухомості • Відновлення з 1994 р. економічного зростання. • Поодинокі скандали через схему сти-мулу-компенсації найманих робітників
--	--	---	---	--

ність без широких гарантій з боку уряду щодо покриття майбутньої вартості портфеля активів. У такому випадку державі вигідніше самій бути власником компанії, ніж забезпечувати гарантії, оскільки можна отримати вигоду від підвищення цін на активи, котрі підлягають продажу. Краще, щоб така компанія не була частиною центрального банку і не перебувала в його прямій власності, оскільки це може відволікати центральний банк від виконання основних функцій та обтяжуватиме його баланс.

Основним завданням КУА є максимізація кінцевої економічної вартості переданих кредитів. Протягом першого етапу роботи компанія фокусує діяльність на прийнятті основного рішення: чи варто розпочинати процедуру банкрутства дебіторів. У більшості випадків вона примушує їх до банкрутства, приймаючи на себе заставу (найчастіше – нерухому власність) і залишаючи за собою право розпоряджатися іпотечними активами.

Агентства швидкого розміщення активів використовувалися в Іспанії, Мексиці, США та на Філіппінах (див. додаток Г). В Іспанії та Мексиці вони базувалися на існуючих державних установах – агенціях з гарантування депозитів, а в США та на Філіппінах засновувалися як самостійні установи на обмежений період часу.

У Гані, Фінляндії та Швеції створювалися агентства з реструктуризації для проблемних активів банків, які

були рекапіталізовані шляхом купівлі кредитної програми за ціною, що перевищувала справедливу ринкову (Гана), або потребували очищення перед продажем новим інвесторам (Фінляндія, Швеція). Детальний виклад досвіду цих країн міститься в додатку Г.

ВИСНОВКИ

Проведене нами дослідження дає підставу для висновків. Щоб здійснити інституційне реформування проблемного банку, необхідно: створити відповідну законодавчу базу; забезпечити незалежність державної установи, що здійснюватиме таке реформування, та прозорість її діяльності. Досвід інших країн доводить, що основною метою діяльності такої установи має бути орієнтація на досягнення насамперед економічного, а не соціального результату. Інакше держава неминуче зазнає значних фінансових втрат.

Серед розглянутих інституційних методів вирішення проблеми неплатоспроможності банків на особливу увагу заслуговують компанії з управління активами. Зважаючи на досвід інших країн, в Україні сьогодні доцільно створювати компанії саме такого типу. Проте для цього необхідно ретельно адаптувати міжнародний досвід до вітчизняних умов та створити належне підґрунтя, а саме: розробити відповідні законодавчі й нормативні ак-

ти, визначитися з підзвітністю такої установи, джерелами її фінансування та організаційною структурою.

Література

1. Офіційний сайт FDIC США: <http://www.fdic.gov>.
2. *Managing the Crisis. The FDIC and RTC Experience: History.*— Chapter 6.— FDIC research, 2003.//<http://www.fdic.gov/bank/historical/managing/history1-06.pdf>.
3. Bennett R.L. *Failure Resolution and Asset Liquidation Results of an International Survey of Deposit Insurers.*— FDIC's Division of Research and Statistics, 2000.
4. *Presentation Bridge Bank Schemes in the Asian Region: Past Experiences and Perspectives.*/ Presenter: Mutsuo Hatano;/ Deposit Insurance Corporation of Japan/ International conference on enhancing the effectiveness of deposit insurance operation.— Hanoi, 2007.
5. Klingebiel D. *The Use of Asset Management Companies in the Resolution of Banking Crises Cross-Country Experiences/ The World Bank// Policy Research Working Paper # S2284, 2000.*
6. Bolzico J., Mascaro Y., Granata P. *Practical Guidelines for Effective Bank Resolution/ The World Bank// Policy Research Working Paper # 4389, 2007.*
7. Lind G. *Bank Restructuring in a Systemic Crisis, 2001.*
8. Calomiris C.W., Klingebiel D., Leaven L. *A Taxonomy of Financial Crisis Resolution Mechanisms: Cross-Country Experience/ The World Bank// Policy Research Working Paper # 3379, 2004.*

Аналітичний огляд/

Ольга Вовчак

Доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри банківської справи Університету банківської справи Національного банку України.

Наталя Поляк

Керівник департаменту по роботі з проблемною заборгованістю ТОВ "Ультімо. Український центр грошових вимог", аспірант Університету банківської справи Національного банку України

Причини та наслідки впливу світової фінансової кризи на розвиток банківського і реального секторів економіки України

Сучасний стан економіки країн світу без перебільшення можна охарактеризувати як стан "напередодні світової рецесії". Виявилися хибними прогнози щодо того, що глобальна економічна криза відбудеться у середньостроковій перспективі, матиме сегментарний характер і не зачепить усіх секторів економіки та відчуватиметься лише окремими країнами світу. Як бачимо, нині світова економічна і фінансова системи впритул стикнулися з найбільшою за останні 50 років кризою, яку, за можливими наслідками, багато хто вже порівнює з Великою депресією у США в 30-х роках минулого століття. Складний для світової економіки час потребує пильної уваги експертів та концентрації інтелектуальних зусиль з метою вирішення проблем, які ставить перед нами сьогодення. Одну з точок зору на цю проблематику викладено у статті, яку пропонуємо вашій увазі.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Вивченням питань фінансової нестійкості та кризових явищ займаються багато вітчизняних учених та науковців із країн СНД, зокрема А.Анікін, О.Василик, А.Грязнова, Л.Дробозіна, І.Д'яконова, А.Єпіфанов, Н.Заяц, М.Монтес, С.Мочерний, К.Павлюк, В.Попов, К.Рудий, І.Сало та інші.

Дослідженню сучасного стану речей, пов'язаного з посиленням глобальних кризових явищ та впливом світової кризи на економіку країн, присвячено праці Б.Данилишина, І.Дорошенка, О.Прядка та багатьох інших учених-економістів і політиків. Проте динамічні процеси кризових явищ потребують детальнішого аналі-

зу впливу світової фінансової кризи на реальний та банківський сектор усіх країн світу, й України зокрема.

СУТНІСТЬ КРИЗОВИХ ЯВИЩ

Як свідчить аналіз літературних джерел, у сучасному науково-термінологічному обігу найбільш усталеним є розуміння фінансової кризи як порушення рівноваги у функціонуванні системи фінансових відносин, яке проявляється в нестійкості фінансів інститутів та кредитно-фінансових установ і виражається в різкому падінні ВВП, що дестабілізує процес формування та розподілу централізованих фондів держави. Зокрема, на думку О.Василика, фінансова криза — це явище, а показник її наявності — дефіцит дер-

жавного бюджету [3, с. 594]. Проте, як справедливо зазначають В.Попов та М.Монтес, фінансова криза може розгорнутись і без бюджетних дефіцитів як наслідок погіршення умов торгівлі та балансу в поточних операціях, котрі разом призводять до підриву валютного курсу, що, в свою чергу, через взаємопов'язаність валютного та фінансового ринків може негативно вплинути на стан фінансового сектору країни [4, с. 20]. Фінансова криза складається з бюджетної кризи, кризи грошового обігу, банківської, біржової та валютної криз.

З'ясовуючи сутність кризових явищ, можемо стверджувати, що вони характеризуються:

♦ порушенням макроекономічної рівноваги, розбалансуванням взаємодіючих структур;

◆ зростанням безробіття, збільшенням незайнятих виробничих потужностей;

◆ падінням рівня реальної заробітної плати, інших доходів, прибутків підприємств, життєвого рівня населення;

◆ зниженням платоспроможного попиту населення, зменшенням обсягів оптової та роздрібної торгівлі;

◆ крахом грошово-кредитних зв'язків;

◆ наростанням системи взаємних неплатежів;

◆ кредитною напругою, різким зростанням норми позикового відсотка;

◆ нестачею грошової маси, високими темпами інфляції;

◆ масовим знеціненням капіталу, замиранням інвестиційних процесів;

◆ падінням курсу акцій, біржовою панікою;

◆ масовим банкрутством підприємств;

◆ зростанням соціальної напруженості в суспільстві тощо [5].

Серед чинників фінансової кризи можемо виділити економічні й політичні. До **економічних причин** належать становище та рівень матеріального виробництва в державі. Висока вартість виробництва продукції, виконання робіт і надання послуг, яка зумовлена великою матеріало- та енергомісткістю виробництва, високими трудовими витратами, зменшує обсяги нагромаджень в економіці у формі прибутку, що призводить до скорочення фінансових доходів держави і, відповідно, купівельної спроможності населення. Кризові явища у сфері фінансів можуть бути викликані трансформаційними процесами в економіці, тобто зміною моделі економічного розвитку, втратою конкурентоспроможності економіки. Фінансова криза може бути зумовлена також **політичними причинами**. Це насамперед нерациональне й неефективне витрачання коштів державного бюджету й інших ланок бюджетної системи, наявність значних сум державного боргу — як внутрішнього, так і зовнішнього.

Фінансова криза може бути зумовлена також зовнішніми причинами, насамперед процесами, що відбуваються на світових фінансових ринках. Рівень впливу зовнішніх факторів залежить від наявності й розмірів активів держави, розміщених на світових фінансових ринках.

Глибина кризи залежить від того, як швидко інтелектуальні сили суспільства можуть її передбачити і вжити відповідних заходів щодо усунення. Досвід майже трьох століть підтверджує, що фінансові кризи погано піддаються

прогнозуванню. Якщо держава зуміє своєчасно скоротити видатки бюджету і зупинити спад виробництва, фінансова криза не матиме серйозного руйнівного впливу. Практика свідчить, що не завжди вдається вжити антикризових заходів, якщо переплітаються і вступають у суперечність інтереси різних суспільних і політичних сил. Тоді криза стає затяжною, а весь тягар лягає на доходи населення [3].

Світова фінансова криза, з якою стикнулося суспільство у 2007–2008 роках, почалася з краху ринку іпотечних кредитів США у серпні 2007 року, ще більше поглибилася за 2008 рік і у вересні 2008-го вступила в бурхливу нову фазу. Її дія відчувається всією глобальною фінансовою системою. Зокрема дедалі більшою мірою — в країнах із ринками, які формуються [6].

ОСОБЛИВОСТІ ВИНИКНЕННЯ СУЧАСНОЇ КРИЗИ

Передумовами виникнення сучасної світової фінансової кризи було зниження відсоткових ставок Федеральною резервною системою США після подій 11 вересня 2001 року. Це спричинило на фінансовому ринку появу “дешевих грошей”. Спростився доступ до кредитних ресурсів для позичальників, які раніше не могли одержати кредит (серед них — безробітні, позичальники з низькими доходами, з поганою кредитною історією тощо). Після зниження відсоткових ставок у 2001, 2002 і 2003 роках почалося необґрунтоване збільшення кількості виданих іпотечних кредитів і, як результат, почала зростати вартість нерухомості.

Вже 2004 року на ринках іпотечного кредитування США склалася неадекватна ситуація, але Федеральна резервна система своїми діями продовжувала стимулювати зростання іпотеки. Банки постали перед проблемою нарощування обсягів наданих кредитів, адже кількість потенційних позичальників істотно зменшилася через кредитний бум у 2002–2003 роках.

Щоб не знижувати темпи нарощування іпотечного кредитування, банківські установи почали свідомо надавати кредити неплатоспроможним позичальникам, орієнтуючись не на їхні доходи, а на динаміку вартості нерухомості. Вже у 2006 році виникла проблема неякісних позичок.

Економічні теорія і практика свідчать, що уникнути іпотечних криз неможливо, можна тільки пом'якшити

ситуацію. Однак ФРС не вдалася до таких заходів. Замість того, щоб монетарними методами загальмувати нарощування нестандартних позик, продовжувала утримувати низьку вартість грошей з метою стимулювання високих темпів зростання ВВП, що і спровокувало іпотечну кризу [7].

ЛАНЦЮГОВА РЕАКЦІЯ

Криза іпотечного кредитування зачепила інвестиційні банки. Розпочалися масові списання боргів. Акції зазначених банків упали в ціні. Першим не витримав кризи “Беар Стернс”. У березні 2008 року його купила компанія “Джей Пі Морган” за 2.2 млрд. доларів США за умови, що Федеральна резервна система надасть “Беар Стернс” 30 млрд. доларів на забезпечення поганих кредитів. Акції банку купили по 10 доларів за штуку, тоді як на початку 2007 року вони коштували у 17 разів більше [8].

14 вересня про звернення до суду із заявою про банкрутство оголосив “Легман Бразерс”, а “Меррілл лінч” того ж дня було продано “Бенк оф Америка” за 50 млрд. доларів. Відхід із ринків трьох із п’яти інвестиційних банків викликав суттєвий тиск на ті, що залишилися. “Морган Стенлі” та “Голдман Сакс” змушені були перереєструватися на комерційні банки. З того часу ці фінансові інституції отримали можливість позичати в разі потреби у Федеральній резервній системі.

НАСЛІДКИ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ

Банкрутства та кредитні втрати світових фінансових компаній перевищили півтрильйона доларів. Іпотечна та кредитна кризи змусили понад 100 банків та інвесткомпаній списати більше 500 млрд. доларів США [8].

У зв’язку зі перегоном фінансовою кризою МВФ переглянув прогноз темпів зростання ВВП у 2008 році. За цими прогнозами, найбільше від кризи мало постраждати економічне зростання США, що знайшло підтвердження, оскільки у 2008 році ВВП цієї країни зріс лише на 1.9 відсотка, а не на 2.8, як планувалося [9].

Відчутними є наслідки світової кризи і для країн Єврозону. У виробничому секторі та сфері послуг еврозони спостерігається серйозний спад, рівень безробіття досяг річного піку. Експерти зазначають, що економіка евроспільноти, до якої входить 27 країн, не піддавалася подібним випробуванням із

часу рецесії 1993 року. В усіх секторах спостерігається різке зростання кількості звільнень: у 2008-му в 15 державах Єврозони робочі місця втратило понад 600 тисяч чоловік, причому надалі безробітних буде тільки більше [10].

Європейські компанії занепокоєні ситуацією на ринку капіталу, оскільки банки, що страждають від браку ліквідності, різко обмежили обсяги кредитування. Виробничим підприємствам не залишається нічого іншого, як перейти в режим економії, зменшуючи витрати і скорочуючи персонал, унаслідок чого розвиток бізнесу зупиняється.

КРИЗА В УКРАЇНІ

Криза, від якої потерпають фінансові ринки світу, не оминула й Україну. Відображення проблем Сполучених Штатів Америки, Азії та Європи вже можна помітити й на українському ринку. Під впливом глобальної кризи економіка України переживає мало не найтяжче випробування за всю свою історію. Найуспішніші в останні роки сектори економіки — банки, гірничо-металургійна промисловість і нерухомість — опинилися на порозі обвалу.

В українській економіці світова фінансова криза має кілька проявів. По-перше, вона призвела до кризи ліквідності у банківському секторі. Останні кілька років банки активно розвивали кредитування населення (іпотечні, авто-, споживчі кредити) за рахунок залучених із-за кордону коштів. Проте в умовах, коли закордонні банки згорнули свої кредитні програми (а це була змушена зробити більшість банківських установ, яка постраждала від іпотечної кризи в США), українські банки опинилися перед загрозою кризи ліквідності. Для повернення закордонних кредитів банки змушені були перекредитуватися за значно вищими ставками, а, по-друге, нові залучені з-за кордону кошти теж стали значно дорожчими. В результаті ставки на іпотечні кредити зросли на 5-7%. Крім того, були значно посилені вимоги до фінансового стану позичальників. Національний банк України для запобігання можливій фінансовій кризі в Україні значно посилив вимоги до резервування за кредитними операціями, що теж призвело до подорожчання кредитів [11].

У зв'язку зі змінами умов іпотечно-го кредитування (підвищення відсоткових ставок та посилення вимог) було завдано значних збитків будівельній галузі України, яка є основним інди-

катором рівня розвитку економіки. В умовах світової фінансової кризи багато потенційних покупців не змогло отримати в банку іпотечний кредит. Покупці, що не потребують кредиту, очікують поглиблення іпотечної кризи в Україні і суттєвого зниження цін на житло. В результаті такої ситуації як на первинному, так і на вторинному ринках житла України, починаючи з вересня 2008 року спостерігається застій. Багато будівельних компаній знизило темпи або взагалі призупинило будівництво нових об'єктів. А саме із будівництвом пов'язаний ряд суміжних галузей, у першу чергу — виробництво будівельних матеріалів. Відповідно криза з будівельної галузі може поширитися далі, що негативно вплине і на загально-економічні показники зростання.

Фінансова криза призвела до підвищення світових цін на енергоносії, а українська економіка дуже залежить від вартості цін на нафту і газ. Зростання цін на нафту призвело до підвищення цін на паливно-мастильні матеріали, а отже, і на подорожчання вартості транспортних послуг. У майбутньому це позначиться на ціні майбутнього врожаю, що призведе до підвищення цін на продукти харчування. Крім того, підвищення світових цін на нафту спричинилося до зростання загально-світового рівня інфляції, а, отже, й до збільшення цін на всі імпортовані товари.

Ціну на природний газ (який є ще одним ключовим енергоресурсом для економіки України) Росія (основний імпортер цього ресурсу в Україну) встановлює залежно від ціни на нафту. З 2009 року ціни на газ знову зросли, а це призвело до зростання перш за все цін на експортну продукцію України (чорні та кольорові метали, продукцію хімічної промисловості) [11].

У серпні 2008 року в Україні вперше, починаючи з жовтня 2002 року, відбулося зменшення обсягів виробництва промислової продукції до відповідного місяця попереднього року на 0.5%, зокрема в металургії — на 8.6%, хімічній промисловості — на 9.1%, у виробництві коксу, продуктів нафтопереробки — на 4.9%. Із того часу ситуація в експортноорієнтованих секторах економіки погіршилася, спостерігається катастрофічний спад виробництва. Адже саме експортно орієнтовані галузі були основним двигуном піднесення економіки України [12].

В Україні спостерігається зростання рівня інфляції, викликане не лише внутрішніми, а й зовнішніми чинниками. Насамперед — імпорт загаль-

носвітової інфляції, темпи якої прискорилися з моменту початку світової фінансової кризи. На нинішньому етапі розвитку світової економіки зростання інфляції викликане двома основними причинами — знеціненням американського долара та підвищенням вартості енергоносіїв і продуктів харчування. Знецінення долара призводить до девальвації багатьох національних валют, які до нього прив'язані, а також до зростання цін на продукцію, що імпортується із зон інших валют. Для України це актуально, оскільки переважна частина споживчих товарів імпортується до нашої країни.

Нестабільна ситуація з національною валютою і долларом спричинила вплив коштів із банківської сфери. За даними Національного банку України вже у жовтні 2008 року обсяг гривневих депозитів зменшився на 9.2 млрд., або на 2.7% і становив 330.9 млрд. грн. (у вересні було 340.1 млрд. грн.). Обсяги депозитів фізичних осіб зменшилися на 4.1% — до 196.0 млрд. грн., депозитів для юридичних осіб — на 0.6% (до 134.9 млрд. грн.). Цей факт є прямою ілюстрацією зростаючої недовіри до банків [14].

За оцінками економістів, очікуваний обвал ринку нерухомості, зниження цін на товари, які становлять основу українського експорту, і падіння курсу гривні негативно позначилися на спроможності позичальників виконувати свої зобов'язання. З уповільненням темпів зростання обсягів кредитування частка проблемних кредитів лише збільшуватиметься [15].

Ще одним наслідком світової фінансової кризи, прояв якого ми вже спостерігаємо, є зростання безробіття в Україні. Відбувається це через те, що фінансова криза впливає на будівельну, металургійну, хімічну і банківську галузі української економіки, де спостерігається падіння виробничих показників та, як наслідок, звільнення працівників. Великі будівельні компанії заморозили до 50% своїх об'єктів, у результаті чого близько 200 тисяч працівників опиняться без роботи. Скорочення виробництва в металургії та хімічній промисловості теж є причиною звільнення працівників і зменшення розміру їх зарплати [16].

ВИСНОВКИ

Підбиваючи загальні підсумки ситуації, що склалася сьогодні у світовій економіці, приходимо до висновку, що світова фінансова криза

всіма ознаками вже переросла в глобальну економічну. Її руйнівні дії з фінансового сегмента економіки дедалі більшою мірою перекидаються на реальний сектор: будівельну галузь, автомобілебудування, виробництво будівельних матеріалів та металургію і, врешті, на весь ланцюг виробничого процесу. Він не може не зазнати руйнівного впливу, адже фінансова система й реальна економіка — єдине ціле. При цьому жодна з країн, зокрема й Україна, не має шансів уберегтися від її руйнівних наслідків.

Дозволимо собі не погодитися з висновками багатьох експертів про те, що світова фінансова криза суттєво не вплинула на економіку України. На нашу думку, криза призвела до відчутних наслідків. По-перше, українські банки стикнулися з кризою ліквідності через обмеження доступу до закордонних кредитів, які кілька останніх років були основним джерелом збільшення обсягів кредитування. По-друге, виникла криза в житловому будівництві, викликана значним скороченням іпотечного кредитування банками та побоюванням щодо повторення американської іпотечної кризи в Україні. По-третє, зростання цін на енергоносії надзвичайно серйозно впливає на всю економіку України, оскільки автоматично призводить до зростання цін на більшість товарів та послуг, вироблених в Україні. І, по-четверте, через досить значний рівень інтегрованості економіки України в загальносвітову економіку зростання рівня світової інфляції суттєво впливає на динаміку

інфляції в Україні.

Тривалість світової фінансової кризи та поглиблення її впливу на Україну потребують невідкладних антикризових заходів. Водночас, крім рятування банківської системи, постає завдання запобігання загрозам для реального сектору національної економіки, збереження її конкурентоспроможності.

Література

1. Порошенко П. Українська економіка напередодні світової рецесії // *Економічна правда*. — 2008. — 19 жовтня // <http://www.epravda.com.ua/publications/48c8f48a808ff/>.
2. Прядко О. Світова фінансова криза і її загроза для інвестицій в АПК України // <http://agrokraina.uaprom.net/a1154-svitova-fnansova-kriza.html>.
3. Василюк О.Д. *Теорія фінансів. Навчальний посібник*. К.: Вища школа, 2000. — 364 с.
4. Монтес М.Ф., Попов В.В. "Азиатский вирус" или "Голландская болезнь"? *Теория и история валютных кризисов в России и других странах* / Пер. с англ. — М.: Дело, 1999. — 136 с.
5. *Основи економічної теорії: політехнічний аспект: Підручник* / За ред. Г.Н.Клима та В.П.Несеренка, — К.: Вища школа, 1997 // <http://www.student-books.com.ua/content/view/8/50/1/74>.
6. *Експерти розповіли про світову фінансову кризу та її наслідки* // http://www.politarena.org.ua/2008/10/11/eksperti_rozpovli_pro_svtovu_fnansovu_krizu_ta_naslaki.html.
7. *Іпотечна бульбашка кинула тінь*

на Україну // <http://provse.te.ua/?page=news&newsid=533>.

8. Жолудь О. Світова фінансова криза впливає на гривню // *Газета по-українськи*. — 2008. — 29 вересня // <http://www.gpu-ua.info/index.php?id=257197>.

9. Світова фінансова криза вплине на ВВП // <http://tsn.ua/groshi/svitova-fnansova-kriza-vpline-na-vvp.html>.

10. Європу "з'їдає" фінансова криза й безробіття // *День*. — 2008. — 14 жовтня // <http://ua.for-ua.com/ukraine/2008/10/14/101718.html>.

11. Дорошенко І.В. Глобальна світова фінансова криза та її вплив на розвиток економіки України // *Проблеми системного підходу в економіці*. — 2008. — № 3 // http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/PSPE/2008-3/Doroshenko_308.htm.

12. Данилишин Б. Шлях до подолання кризових явищ — макроекономічна стабільність і скоординованість дій // <http://euro2012.ukrinform.ua/analytical/3788/>.

13. Данилишин Б. Світова фінансова криза — тест для України // *Дзеркало тижня*. — 2008. — 11 жовтня // <http://www.dt.ua/1000/1550/64350/>.

14. Демченко С. Банківська криза триватиме і у 2009 році // <http://ngo.donetsk.ua/donsociety/3426>.

15. Башта В. Догралися... Вітаємо, стагфляція, валютна та банківська кризи // *Дзеркало тижня*. — 2008. — 18 жовтня // <http://www.dt.ua/2000/2675/64393/>.

16. Через світову фінансову кризу зросте безробіття в Україні // <http://www.uyan.net/ukr/news/news-276038.html>.

Міні-рецензія /

Сучасний погляд на економічну природу грошей та макроекономіку

Макроекономіка: Навч. посібник / Авт. кол.; за ред. Т.С.Смолженко і Г.Я.Стеблій. - К.: УБС НБУ, 2008. - 463 с.

Соціальний аспект економічної природи грошей: Монографія / Авт. кол.; за ред. канд. екон. наук, доц. Г.Стеблій. - К.: УБС НБУ, 2008. - 335 с.

Міні-рецензія на навчальний посібник "Макроекономіка" за редакцією ректора Університету банківської справи Національного банку України Тамари Смолженко та завідувача кафедри економічної теорії Львівського інституту банківської справи УБС НБУ Галини Стеблій та монографію "Соціальний аспект економічної природи грошей", у яких ґлибоко розкрито теоретичні проблеми сучасної макроекономіки, соціальну спрямованість функцій грошей, модель соціально орієнтованої ринкової економіки як необхідної умови для аналізу природи грошей.

Ринкова трансформація економіки України посилює вимоги до економічної освіти. Явище це закономірне, оскільки економічна наука й економічна освіта нале-

жать до сфери знання, яка найтісніше пов'язана з виживанням і розвитком суспільства за обмежених ресурсів. Національна парадигма економічної освіти є первинною

у формуванні нової економічної культури та вихованні нової генерації учасників цивілізованих ринкових відносин в Україні. Вона передбачає розвиток національної економіки на науковій теоретико-методологічній основі, яку формує сучасна економічна теорія. Остання дає розуміння нового, загальноприйнятого у світі поняттєво-категоріального апарату, що започатковує створення єдиної економічної мови та визнання єдиної анатомії економічної науки. Тому нині надзвичайно важливим є написання вітчизняних навчальних посібників та підручників з економічної теорії: макро- та мікроекономіки.

Видання навчального посібника "Макроекономіка" відповідає потребам української вищої школи. Вивчення макроекономіки як окремого розділу сучасної економічної теорії дає змогу сформувати цілісне уявлення про реальну модель економічної системи, зрозуміти її процеси, взаємозв'язки та закони; проаналізувати проблеми, пов'язані з забезпеченням макроекономічної стабілізації та ефективним розвитком національної економіки.

Матеріал посібника викладено за схемою, яка найповніше ілюструє процес формування оптимізаційної моделі економічного розвитку. Автори розкривають проблеми макроекономіки як базисної науки, використовуючи аналіз макроекономічних показників, якісне осмислення теорії споживання, заощадження та інвестицій, економічного зростання, сукупних видатків і ВВП. Одночасно у посібнику розглядаються проблеми безробіття та інфляції, державного регулювання економіки; з'ясовуються основні питання монетарної, фінансової та зовнішньоторговельної політики.

Навчальний посібник налічує дванадцять тем, кожна з яких має дві основні частини: теоретичну і практичну. Теоретична частина містить коротку анотацію та анонсує головні навчальні питання і теми, сформовані у підрозділи. Наприкінці кожної теми підбиваються підсумки, подаються основні економічні терміни та поняття, економічний словник, контрольні запитання та список використаної літератури. Практична частина містить 20 тестових завдань, тест на макроекономічне мислення (ситуаційний аналіз), завдання на визначення правильності тверджень (правильно/неправильно) та кілька задач. Така структура посібника дає змогу систематизувати знання студентів, виробити конструктивну чіткість і логіку мислення, необхідні для опанування економічних процесів на макрорівні, та краще засвоїти навчальний матеріал.

Ці незаперечні переваги, як і стрункий, послідовний виклад матеріалу, доступна жива мова надають посібнику значущості унікального вітчизняного навчального видання з сучасної економічної теорії, так потрібного нині українським студентам.

В умовах формування в Україні ринкової моделі економіки дедалі важливішого значення набуває її монетарний сектор (гроші, кредит, банки), від рівня й ефективності функціонування якого залежать результати господарської діяльності та рівень добробуту населення. Ринкова модель формується у вітчизняній економіці на засадах кейнсіанської та монетаристської концепцій і спрямована на інтенсивний розвиток монетарних і

банківських інститутів та побудову в країні соціально-орієнтованої ринкової вітчизняної економіки.

Зауважимо, що молоде покоління банкірів-практиків і фінансистів-теоретиків недостатньо ознайомлене із внеском українських учених-економістів у теорію та практику дослідження грошей та ліво-радикальними поглядами на монетарну економіку, які панували в Україні за радянських часів. З огляду на це вихід у світ монографії за науковим проектом Національного банку України, керівниками якого є Голова НБУ Володимир Стельмах і ректор Університету банківської справи Національного банку України Тамара Смовженко, є вельми своєчасним і потрібним.

Це змістовне видання заповнює чимало прогалин у нинішній науковій та навчально-методичній літературі, яка фактично залишає поза увагою ліво-радикальні монетаристські концепції.

У монографії ґрунтовно проаналізовано особливості ринкової трансформації економіки України та модель соціально-орієнтованої ринкової економіки як необхідного середовища для формування і реалізації соціальної функції грошей та їх ролі у сучасному економічному житті. Особливої уваги заслуговує розділ, у якому досліджуються проблеми детінізації грошей, залучення їх у реальну економіку України.

Монографію, попри її наукову глибину, написано популярно, завдяки чому вона є доступною як для фахівців — фінансистів, банкірів, так і для широкого загалу читачів — студентів і викладачів, політиків, науковців — усіх хто цікавиться питаннями грошового обігу, кредитування та банківництва.

Степан Панчишин,

декан економічного факультету

Львівського національного університету імені Івана Франка, завідувач кафедри аналітичної економіки та міжнародної економіки.

Доктор економічних наук, професор.

Спеціально для "Вісника НБУ"/

Основні монетарні параметри грошово-кредитного ринку України у червні 2009 року

Розміри діючої облікової ставки Національного банку України в 2005—2009 рр.

Дата введення у дію	Розмір діючої облікової ставки	Відсотки річні
10.08.2005 р.	9.5	
10.06.2006 р.	8.5	
01.06.2007 р.	8.0	
01.01.2008 р.	10.0	
30.04.2008 р.	12.0	
15.06.2009 р.	11.0	

Обсяги кредитів, наданих Національним банком для підтримання ліквідності банків України у червні 2009 р. (в розрізі інструментів)

Показники	2009 р.	У тому числі за червень	Відсотки
Обсяги рефінансування банків, усього	100.00	100.00	
У тому числі через:			
— кредити "овернайт", надані через постійно діючу лінію рефінансування	22.44	1.24	
— кредити рефінансування, надані шляхом проведення тендера	1.52	—	
— кредити рефінансування під заставу майнових прав на кошти банківського вкладу (депозиту), розміщеного в НБУ	—	—	
— операції своп	2.57	—	
— операції прямого РЕПО	0.75	—	
— інші короткострокові кредити	54.05	87.58	
— стабілізаційний кредит	18.67	11.18	

Середньозважена процентна ставка за кредитами, наданими Національним банком для підтримання ліквідності банків України у червні 2009 р.

Показники	2009 р.	У тому числі за червень	Відсотки річні
Середньозважена процентна ставка за кредитами рефінансування, всього	17.0	14.8	
У тому числі за:			
— кредитами "овернайт", наданими через постійно діючу лінію рефінансування	18.1	18.3	
— кредитами, наданими шляхом проведення тендера	22.5	—	
— кредитами рефінансування під заставу майнових прав на кошти банківського вкладу (депозиту), розміщеного в НБУ	—	—	
— операціями своп	23.1	—	
— операціями прямого РЕПО (розрахунково)	22.3	—	
— за іншими короткостроковими кредитами	15.8	14.4	
— стабілізаційним кредитом	17.6	17.1	

Процентні ставки банків за кредитами та депозитами у національній валюті у червні 2009 р.*

Показники	Червень 2009 р.	Відсотки річні
На міжбанківському ринку:		
за кредитами, наданими іншим банкам	4.0	
за кредитами, отриманими від інших банків	3.9	
за депозитами, розміщеними в інших банках	7.3	
за депозитами, залученими від інших банків	6.9	
На небанківському ринку:		
за кредитами**	18.5	
за депозитами	13.6	

* За щоденною звітністю банків; з урахуванням вартості пролонгованих кредитів (депозитів).

** Без урахування ставок за кредитами "овердрафт".

Темпи зростання грошової маси у червні 2009 р.

Агрегати грошової маси	01.01.2009 р.,	01.02.2009 р.		01.03.2009 р.		01.04.2009 р.		01.05.2009 р.		01.06.2009 р.		01.07.2009 р.	
	%	%	Млн. грн.	%	Млн. грн.	%	Млн. грн.	%	Млн. грн.	%	Млн. грн.	%	Млн. грн.
		Готівка. Гроші поза банками											
M0, % до початку року	100.0	97.0	-4 584.6	95.3	-7 260.4	95.1	-7 654.7	97.4	-4 017.8	98.9	-1 767.8	99.0	-1 605.3
		M0 + переказані кошти в національній валюті											
M1, % до початку року	100.0	95.5	-10 194.8	93.4	-14 848.1	94.4	-12 640.8	94.9	-11 456.1	96.8	-7 309.8	100.8	-1 788.0
		M1 + переказані кошти в іноземній валюті та інші кошти											
M2, % до початку року	100.0	95.5	-22 915.1	91.3	-44 627.7	89.9	-51 565.3	90.3	-49 782.8	90.9	-46 523.6	70.0	-39.3
		M2 + цінні папери власного боргу банків											
M3, % до початку року	100.0	95.5	-23 002.5	91.3	-44 833.9	89.9	-51 888.8	90.2	-50 619.2	90.8	-47 478.2	91.7	-42 981.0

Примітка. Починаючи з 01.02.2009 р. встановлено такі нормативи обов'язкового резервування для формування банками обов'язкових резервів (постанова Правління Національного банку України від 30.01.2009 р. № 33): за строковими коштами і вкладками (депозитами) юридичних і фізичних осіб у національній валюті — 0; за строковими коштами і вкладками (депозитами) юридичних і фізичних осіб у іноземній валюті — 4; за коштами вкладів (депозитів) юридичних і фізичних осіб у національній валюті на вимогу та коштами на поточних рахунках — 0; за коштами вкладів (депозитів) юридичних і фізичних осіб у іноземній валюті на вимогу та коштами на поточних рахунках — 7, за коштами, які залучені банками від банків-нерезидентів та фінансових організацій-нерезидентів — 2.

На замовлення "Вісника НБУ" матеріали підготовлено працівниками департаменту монетарної політики Національного банку України.

Сергій Циганов

Доктор економічних наук, професор
кафедри міжнародних фінансів
Інституту міжнародних відносин
Київського національного
університету імені Тараса Шевченка

Анна Яншина

Асистент кафедри банківської справи
Університету "Україна"

Дослідження

Актуальні проблеми синдикування позик за участі міжнародних фінансових організацій

В умовах світової фінансової кризи національні ринки капіталу значно знизили пропозицію кредитних ресурсів, що негативно впливає на розвиток економіки. У зв'язку з цим зростає попит на синдикувані позики міжнародних фінансових організацій (МФО). Україна також заручається підтримкою цих фінансових інститутів – передусім Європейського банку реконструкції і розвитку, а також Міжнародної фінансової корпорації. Проте висока ефективність такої співпраці неможлива без теоретичного аналізу сутності інструментів, які використовують МФО. Автори дослідження аналізують особливості синдикування позик міжнародних фінансових організацій, динаміку та основні риси їх діяльності у цій сфері.

ХАРАКТЕРНІ РИСИ І ЗНАЧЕННЯ ПОЗИК МФО

Перехідні економіки нині особливо потерпають від світової фінансової кризи. Сьогодні вже не викликає сумніву той факт, що вона трансформувалась у загальноекономічну кризу значною мірою внаслідок неефективного функціонування банківської системи. У цьому сенсі, на наш погляд, принциповим показником слід вважати саме стан національних кредитних ринків, який, з одного боку, характеризується зниженням обсягів позик і кількості проектів, а з другого – збільшенням ризиків. Водночас потреби у капітальних ресур-

сах в умовах кризи не лише не зменшуються, а навпаки – зростають. Тобто попит на кредитні фонди збільшується, тоді як їх пропозиція на вітчизняному ринку скорочується.

Безумовно, держава має стати головним регулятором таких суперечностей. Наразі уряди більшості країн світу розробляють програми і заходи для подолання кризових явищ у фінансовій сфері та мінімізації негативних ефектів у реальному секторі економіки. В цьому контексті одним із оптимальних шляхів розв'язання проблеми нестачі капітальних ресурсів і диспропорції у їх розподілі між різними секторами економіки є співробітництво з міжнародними фінансовими організаціями. Важливо ро-

зуміти, що підтримки потребує не тільки фінансовий сектор, а й приватні компанії реального сектору економіки, котрі зазнають збитків від кризових явищ.

На жаль, досить часто країни з трансформаційною економікою не надають цій проблемі належного значення. А проте значна частина проєктів МФО спрямована саме на розвиток промисловості, інфраструктури, транспортних мереж тощо. Цілком очевидно, що Україні для подолання економічної кризи також необхідно заручитися підтримкою міжнародних фінансових інститутів. При цьому слід зважати, що ефективне співробітництво з МФО неможливе без теоретичного аналізу сутності й особливостей

інструментів, які вони використовують у своїй діяльності.

Вивченням цієї проблематики займаються як зарубіжні, так і вітчизняні економісти. Зокрема, необхідно виділити дослідження Дж.Вульфенсона, Р.Баро, А.Леррик з питань фінансування розвитку перехідних суспільств і країн, що розвиваються. Серед вітчизняних та розвідників взаємовідносин МФО і трансформаційних економік зробили В.Хорошковський, С.Гуцало, В.Колосова, В.Адамик, Л.Саакадзе, О.Козлова. У цих працях розглядаються основні функції, завдання й особливості діяльності МФО в окремих країнах (Росія, Україна тощо), аналізуються кредитно-боргові важелі сприяння їх розвитку, досліджується динаміка кредитування міжнародними фінансовими організаціями ринків, що зароджуються.

Більшість економістів зосереджує увагу на специфіці співробітництва тієї чи іншої країни з МФО або ж декларує принципи функціонування одного чи кількох таких інститутів [6; 8; 9]. Що ж до інструментарію, який використовують міжнародні фінансові організації з метою сприяння розвитку країн, що розвиваються, то це питання здебільшого залишається поза увагою дослідників. Переконані, що завдання, поставлені перед науковцями та практиками в умовах кризи, потребують детального розгляду кожної фінансової послуги, яка може виявитися ефективною для подолання кризових явищ не тільки в банківській сфері, а й у реальному секторі економіки. У даному дослідженні ми зупинимося на одному з перспективних і найгнучкіших фінансових інструментів МФО – синдикованому кредитуванні, дослідимо характерні риси, притаманні процедурі синдикування позик за участю міжнародних фінансових організацій, особливості співпраці МФО з трансформаційними економіками на ринку синдикованого кредитування.

Розглядаючи діяльність МФО крізь призму синдикованого кредитування, ми дійшли висновку, що серед цих організацій досвід синдикування позик мають Європейський банк реконструкції і розвитку (ЄБРР), Міжнародна фінансова корпорація (МФК), Азійський банк розвитку і Банк міжнародних розрахунків. Зважаючи на обсяги наданих позик, можемо однозначно стверджувати, що провідну роль на ринку відіграють лише дві з них – ЄБРР і МФК. Мало того, обидві

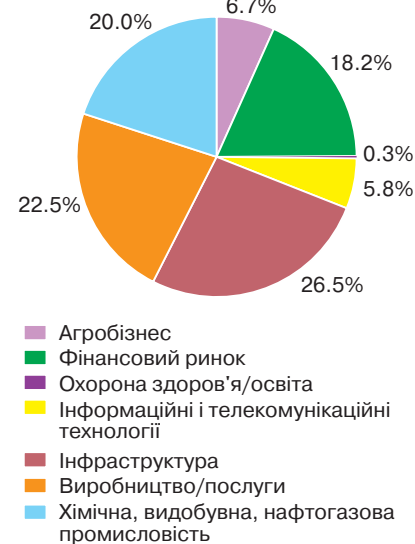
використовують схожі механізми та цільові напрями даного інструменту.

У цьому контексті слід наголосити, що проблема цільового призначення фінансових ресурсів МФО та їх реципієнтів досить широко дискутується в наукових працях, на відміну від питання інструментарію, який використовують міжнародні фінансові інститути. Так, в економічній літературі проекти, пов'язані з діяльністю міжнародних фінансових організацій, залежно від рівня розвитку країни-реципієнта ресурсів, сектору економіки, механізму кредитування, цільового призначення фінансування розподілені на декілька груп.

Утім, єдиною загальною метою реалізації таких проектів фактично є сприяння розвитку. Конкретні ж методи, якими керуються дані інститути, надаючи позики і гранти, широко варіюються – від інвестицій у сільське господарство до діяльності на фінансовому ринку (див. графік 1). Відповідно різняться і підходи економістів до визначення основних цільових напрямів використання позик міжнародні фінансові організації та їх головної місії. Цікавою щодо цього є концепція С.Гуцала, який основні завдання МФО об'єднує під назвою “глобальні публічні послуги”, розуміючи під цим поняттям забезпечення глобальної економічної координації, надання експертної та інформаційної допомоги, сприяння міжнародній безпеці тощо [2].

Зважаючи на таке різноманіття цільо-

Графік 1. Розподіл синдикованих кредитів Міжнародної фінансової корпорації за секторами економіки у 2008 фінансовому році

Джерело: [11].

вих напрямів використання ресурсів і завдань МФО, науковці досить широко трактують взаємовідносини такого типу. Приміром, характеризуючи особливості співробітництва міжнародних фінансових установ із трансформаційними економіками, О.Козлова зосереджується насамперед на ролі банків, тобто вважає основними реципієнтами ресурсів МФО банківські установи [2]. Безперечно, така позиція заслуговує на увагу, оскільки фактично саме національні банківські установи є реципієнтами іноземних ресурсів та забезпечують фінансову складову реалізації певних цільових проектів. З іншого боку, Д.Тулін, аргументуючи власні теоретичні погляди на дану проблематику, навпаки, вважає реальний сектор перехідних економік головним реципієнтом кредитів міжнародних фінансових інститутів [3].

На нашу думку, певною мірою зблизити протилежні позиції науковців щодо цього питання допоможе еклектична концепція. Ми переконані, що розподіл учасників процесу фінансування розвитку ринків, які зароджуються, на первинних і вторинних є не зовсім коректним із точки зору здійснюваних ними функцій. Пропонуємо розглядати національні банківські інститути в ролі посередників (вони за своєю суттю, власне, ними і є), що отримують фінансові ресурси та спрямовують їх у реальний сектор економіки. Інакше кажучи, де-юре реципієнтом позик часто виступає комерційний банк, проте де-факто цільовим призначенням позики є, скажімо, розширення малого бізнесу в тій чи іншій країні.

Крім того, виникають суперечності щодо джерел формування ресурсів МФО. Ресурси міжнародних фінансових інститутів, які останні надають у вигляді позик, ототожнюються виключно з капіталом суверенних донорів. Ми розцінюємо таку позицію як досить поверхову і частково помилкову. Підтвердженням цієї думки може слугувати концепція В.Колосової, яка вважає, що кредити і гранти з боку суверенних донорів не повинні витісняти інші джерела фінансування (інвесторів чи приватних банків), а їх надання має здійснюватися за принципом додаваності [4].

Як зауважує В.Хорошковський, МФО часом є чи не єдиним джерелом кредитних ресурсів, доступним для країн із надвисокою і хронічною заборгованістю, низьким кредитним рейтингом, тож нехтувати жодним із можливих

шляхів фінансування, на нашу думку, не варто [5]. Впевнені, що глибокі трансформаційні зрушення, зокрема в нашій країні, неможливі без застосування ефективних механізмів їх фінансування. А тому вважаємо за доцільне розглянути один із найгнучкіших фінансових інструментів ЄБРР і МФК – синдикувану позику.

ОСОБЛИВОСТІ СИНДИКУВАННЯ ПОЗИК ЗА УЧАСТІ МФО

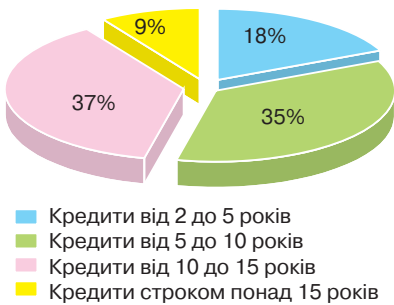
Синдикувана позика важлива для МФО з низки причин. По-перше, синдикуваний кредит дає змогу акумулювати великі за обсягом фінансові ресурси, які часом не в змозі надати один банк. Необхідність у значних кредитних фондах для фінансування капіталомістких проектів, власне, й зумовлює використання міжнародними фінансовими організаціями даного інструменту.

По-друге, як засвідчує практика синдикування позик в промислово розвинутих країнах та країнах, що розвиваються, цей фінансовий інструмент уже довів свою ефективність в умовах різних економічних систем і на різних етапах їх розвитку (див. графік 2).

Із теоретичної точки зору вельми важливо зауважити відмінності основних атрибутів процедури синдикування позик і характерні риси самих синдикуваних кредитів МФО. Так, за класичною формою, синдикуваним є кредит, що надається позичальнику двома чи більшою кількістю банків, об'єднаних у тимчасовий банківський синдикат для фінансування капіталомістких проектів у довгостроковій перспективі шляхом акумулювання фінансових ресурсів та диверсифікації кредитних ризиків [7].

Принциповими у цьому контексті є два моменти. По-перше, маємо де-

Графік 3. Структура кредитного портфеля ЄБРР за строками наданих у 2007 році синдикуваних позик

Джерело: [10].

тальніше зупинитися на строках фінансування. Згідно з класичними ознаками синдикуваного кредитування даний фінансовий інструмент використовується у довгостроковій перспективі. При його аналізі в аспекті МФО виявилось, що цей класичний атрибут зберігається і при використанні синдикуваного кредитування міжнародними фінансовими інститутами. Підтвердженням тому – структура кредитного портфеля ЄБРР. Так, частка позик, наданих строком на 2–5 років, у кредитному портфелі Європейського банку реконструкції і розвитку в 2007 році становила 18%; на 5–10 років – 35%; на 10–15 років – 37%, більш як на 15 років – становила 9% (див. графік 3).

По-друге, виходячи з наведеного вище визначення, за класичною схемою синдикат формує головний банк-організатор, який залучає до цього процесу банки-учасники. Ми з'ясували, що саме міжнародні фінансові інститути виконують функції банків-організаторів, визначаючи коло учасників синдикату і надаючи певну суму позики. Проаналізувавши процес організації синдикату крізь призму МФО у загальних рисах, можна констатувати, що в цілому класична схема синдикування не змінилася.

Розглянемо процес синдикування позик за участю МФО детальніше. Аналіз свідчить, що як у ЄБРР (відділ із синдикування кредитів), так і в МФК (відділ із синдикування та мобілізації ресурсів) створено спеціальні підрозділи, які здійснюють організацію синдикуваних позик. До речі, зазначені підрозділи використовують також інші фінансові інструменти (паралельне кредитування з комерційними банками, різними фінансовими інститутами тощо), але синдикуване кредитування є одним із пріоритетних напрямів діяльності. Ми з'ясували, що синдикування, як правило, проводиться за кредитною програмою типу А/В, суть якої зводиться до того, що Європейський банк реконструкції і розвитку і Міжнародна фінансова корпорація організовують синдикат і залучають до участі в кредитуванні інші банки (міжнародні або ж місцеві).

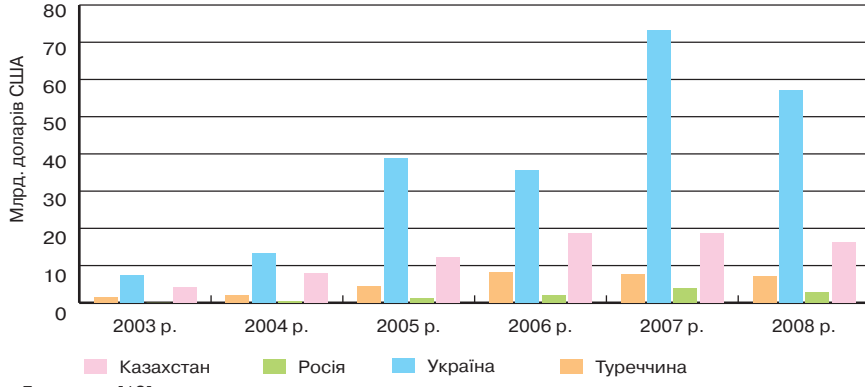
ХТО В ЧЕРЗІ ЗА КРЕДИТОМ?

Серед реципієнтів синдикуваних позик міжнародних фінансових інститутів у трансформаційних економіках лідером є Росія (РФ) (див. графік 4). Вона випереджає інші країни за обсягами кредитів і кількістю реалізованих проектів.

Крім того, аналіз результатів співробітництва міжнародних фінансових інститутів із Росією у цій сфері дає підстави для висновку, що ця країна лідирує не лише за обсягами кредитування, а й за розмаїттям галузей, котрі є реципієнтами ресурсів. Яскравим прикладом слугує 2007 рік, коли ресурси Європейського банку реконструкції і розвитку одержала ціла низка секторів економіки Росії: машинобудування (38%), фінансовий сектор (22%), важка промисловість (14%), нафтогазовий сектор (7%), енергетика (5%), харчова промисловість (5%), нерухомість (4%), легка промисловість (4%), целюозна промисловість (1%) [10].

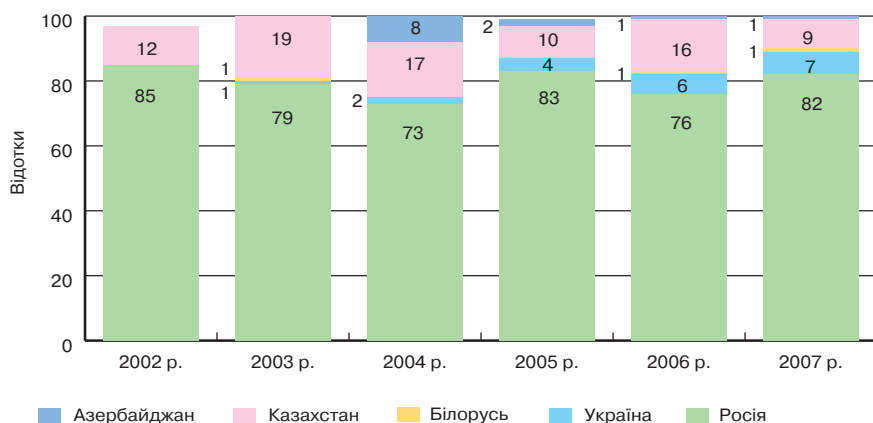
Загалом Росія залучила через ЄБРР 2.2 млрд. доларів США, тобто 46.8% від загального обсягу, наданих цим банком у 2007 році синдикуваних кредитів, сума яких становила 4.7 млрд. доларів США [10]. Обсяги синдикуваного кредитування щорічно зростають. Ідеться про позики організовані не лише за участю ЄБРР, а й МФК. Так, у 2006 фінансовому році загальна сума синдикуваних кредитів Міжнародної фінансової корпорації становила 1.6 млрд. доларів США, у 2007 фінансово-

Графік 2. Обсяги позик, залучених деякими трансформаційними економіками в 2003–2008 рр.

Джерело: [12].

Графік 4. Частка деяких країн СНД у кредитному портфелі ЄБРР у 2002–2007 рр.

Джерело: [10].

му році — 1.8 млрд., а у 2008-му — вже 3.2 млрд. доларів США [11].

Стосовно співпраці ЄБРР та МФК із Казахстаном, Азербайджаном, Таджикистаном, то для них синдиговані позики є досить новою формою банківського кредитування. Основним рушієм розвитку ринку синдигованого фінансування, який перебуває на етапі становлення в цих країнах, є міжнародні фінансові інститути. На нашу думку, це пояснюється слабкою співпрацею місцевих банківських установ, особливо в Азербайджані й Таджикистані, де кожен банк обслуговує власне стале коло клієнтів. Так, за останні роки Європейським банком реконструкції і розвитку було надано Азербайджану два кредити (банку Unibank) на суму 35 і 5 млн. доларів США [10]. Тому в цих країнах синдиговані позики не набули масового поширення. Виняток становить хіба що Казахстан.

Зауважимо, що попри певну схожість ринків синдигованого фінансування Казахстану, Азербайджану й Таджикистану, між ними існує ряд відмінностей. Про це свідчить зокрема той факт, що, визначаючи пріоритетні країни для співробітництва у сфері синдигованого кредитування серед трансформаційних економік на 2008–2010 рр., Європейський банк реконструкції і розвитку, крім Росії та України, виділив також Казахстан [10]. Другий аргумент — запровадження в Казахстані KazPrime rate — плаваючої ставки за кредитами у національній валюті, що сприяло наданню двох позик ЄБРР у національній валюті у 2008 році (Efes Expansion — 5.2 млрд. тенге та KazMicroFinance — 360 млн. тенге) [10].

Серед реципієнтів синдигованих позик у Казахстані — не тільки фінансовий, а й реальний сектори економіки.

Приміром, у 2008 році було надано дві такі позики — на будівництво нового заводу казахського виробника напоїв та модернізацію металургійного комбінату в Казахстані на суму відповідно 50 і 250 млн. доларів США [10]. Загальний обсяг синдигованих кредитів, наданих ЄБРР Казахстану в 2007 році, становив 1.7 млрд. доларів США (для порівняння: Україна того року одержала 321 млн. євро) [10].

Показово, що використання національних валют при синдигуванні позик Європейським банком реконструкції і розвитку та Міжнародною фінансовою корпорацією набуло поширення в останні роки не лише в Казахстані, а й в інших трансформаційних економіках — Росії, Чехії, Болгарії, Угорщині, Польщі, Румунії, Україні, Словаччині — що, безумовно, сприяє розвитку національних ринків капіталу. Так, у 2007 році ЄБРР надав 117 позик у національних валютах зазначених країн (у тому числі й у гривні) на загальну суму 3.5 млрд. доларів США [10]. Використанню вітчизняної валюти при синдигуванні позик в Україні, як і в Казахстані, сприяло запровадження в KievPrime rate — плаваючої ставки за кредитами у гривні.

Загалом, розглядаючи нашу країну в аспекті даної проблематики та зважаючи на динаміку розширення масштабів співробітництва України з ЄБРР і МФК у сфері синдигованого кредитування, слід зазначити, що така співпраця дає позитивні результати. Наголосимо, що в останні роки розподіл наданих синдигованих кредитів за секторами економіки в нашій країні залишається досить рівномірним. Так, за станом на 1 січня 2008 року проекти синдигованого фінансування Європейського банку реконструкції і розвитку за секторами еко-

номіки розподілялися так: корпоративний сектор (47%), розвиток інфраструктури (22%), фінансовий сектор (21%), енергетичний сектор (9%), проекти щодо розвитку малого й середнього бізнесу (1%) [10].

Сумарний обсяг наданих Україні синдигованих позик ЄБРР у 2007 році становив 321 млн. євро, тоді як у 2006 році він дорівнював 125 млн. євро [10]. Характеризуючи тенденції взаємодії міжнародних фінансових організацій з Україною у 2008 році, зауважимо, що багато проектів було спрямовано на зростання реального сектору економіки. Серед основних цільових напрямів синдигованого фінансування МФО необхідно, на нашу думку, виділити модернізацію підприємств, підтримку сільського господарства, малого й середнього бізнесу, розвиток інфраструктури, торгівлі.

Зокрема, позики Європейського банку реконструкції і розвитку у 2008 році отримали “Галнафтогаз” — для фінансування процесу злиття (110 млн. доларів США), концерн “Стірол” для модернізації підприємства (75 млн. доларів), “Київобленерго” — для модернізації інфраструктури та поліпшення системи безпеки (45 млн. доларів) тощо [10]. Найбільший кредит від Міжнародної фінансової корпорації одержав у 2007 році “Індустріальний союз Донбасу” — 250 млн. доларів США [11]. Серед переваг використання в Україні синдигованих позик поряд з іншими фінансовими продуктами МФО — гнучкість даного інструменту і довгострокове співробітництво не лише з міжнародними фінансовими інститутами, а й із транснаціональними банками (доступ до іноземних ринків капіталів), причому за вигідних цін на ресурси.

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи викладене, зауважимо: по-перше, у перспективі можна очікувати збільшення обсягів залучення трансформаційними економіками синдигованих позик міжнародних фінансових інститутів. Насамперед — в енергетичному секторі, зважаючи на гостру потребу в модернізації основних фондів та стратегічну роль цієї галузі у процесі розвитку національних економік; у фінансовому секторі, зокрема, з огляду на необхідність підтримки й розширення споживчого та іпотечного кредитування. Крім того, припускаємо, що МФО здійснюватимуть синдигова-

не кредитування проектів, спрямованих на розвиток інфраструктури і транспортних мереж, які в аналізованій групі країн знаходяться на низькому рівні розвитку.

По-друге, тенденції функціонування ринку синдикуваного кредитування у найближчі роки зумовлюватимуться потребами трансформаційних економік у значних обсягах синдикуваних позик у національних валютах. Це сприятиме розвитку національних ринків капіталу в зазначених країнах.

По-третє, ми з'ясували, що Європейський банк реконструкції і розвитку та Міжнародна фінансова корпорація використовують синдикувані позик активніше, ніж решта МФО.

По-четверте, наголошуємо, що співробітництво нашої країни з цими інститутами не повинно обмежуватися синдикуваним кредитуванням лише фінансового сектору.

Література

1. Гуцало С. Глобалізація, країни, що розвиваються, і проблеми реформування діяльності провідних МФО / Досліджен-

ня світової політики. Збірник наукових праць. — Випуск 25. — К.: Інститут світової економіки і міжнародних відносин НАН України, 2003. — С. 139.

2. Козлова О. Банк и МФО: грани сотрудничества // Банковское дело в Москве. — 2004. — № 10 (118). — С. 58–60.

3. Тулин Д. ЕБРР: параметры сотрудничества // Банковское дело в Москве. — 2003. — № 10. — С. 22–23.

4. Колосова В.П. Про особливості кредитування Світовим банком країн з перехідною економікою // Фінанси України. — 2002. — № 8. — С. 48–53.

5. Хорошковський В.І. Співробітництво України з міжнародними фінансовими організаціями: еволюція, теорія, практика: Монографія. — К.: Інформаційно-видавничий центр “Інтелект”, 2002. — С. 366.

6. Адамик В.В. Кредитно-боргові важели міжнародної політики подолання бідності: сучасний погляд на проблему / Актуальні проблеми міжнародних відносин: Збірник наукових праць. — Випуск 72. — Частина II. — К.: Національний університет імені Тараса Шевченка;

Інститут міжнародних відносин, 2008. — С. 17–23.

7. Циганов С.А., Янишина А.М. Особливості формування ринку синдикуваного кредитування у країнах із трансформаційною економікою // Фінанси України. — 2008. — № 8. — С. 11–19.

8. Саакадзе Л.В. Структурно-адаптаційні стратегії міжнародних фінансових інститутів в умовах динаміки світогосподарських зв'язків / Актуальні проблеми міжнародних відносин: Збірник наукових праць. — Випуск 72. — Частина II. — К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка; Інститут міжнародних відносин, 2008. — С. 41–46.

9. Адамик В.В. Трансформація механізмів міжнародної політики подолання бідності у ХХІ столітті // Вісник ТНЕУ. — 2007. — № 2. — С. 82–90.

10. Офіційний сайт Європейського банку реконструкції та розвитку: www.ebr.com.

11. Офіційний сайт Міжнародної фінансової корпорації: www.ifc.com.

12. Офіційний сайт Банку міжнародних розрахунків: www.bis.org.

Дослідження /

Євген Невмержицький

Заступник директора Української міжбанківської асоціації членів платіжних систем “ЕМА”.
Старший викладач кафедри банківських інвестицій Київського національного економічного університету ім. Вадима Гетьмана

Історія та сучасний стан розвитку кредитних бюро

В умовах міжнародної фінансової кризи, негативні наслідки якої посилюються неузгодженістю дій різних політичних сил в Україні, значно зростає роль кредитного бюро. Без впровадження й ефективного використання кредитної звітності не обійтися в процесі стабілізації банківської системи держави, повернення довіри вкладників до комерційних банків, підвищення рівня керованості простроченою заборгованістю, її реструктуризації і зменшення рівня “поганих” боргів. Розвиток кредитних бюро, які є важливою інфраструктурною складовою фінансово-кредитної системи держави, має велике значення також для поліпшення співпраці України з Міжнародним валютним фондом.

Останнім часом з'явилося чимало публікацій про стан розвитку і діяльність кредитних бюро. Значимо, що в суспільстві дедалі біль-

ше визнається їх важлива роль у керуванні кредитними ризиками і загальним фінансовим станом підприємства чи приватної особи. У статті Алісії

Лісіциної “Як переписати кредитну історію” від 18.02.2009 р. на сайті “Простобанк Консалтинг” характеризується стан розвитку кредитних

бюро в Україні, а також містяться рекомендації щодо використання власних кредитних історій суб'єктами кредитних історій. У статті Ріка Дворіна “Кредитні бюро, які передають дані колекторам, треба позбавляти ліцензій” (“Власть денег”, № 218, березень 2009 р.) порушено проблему співпраці бюро з колекторами та обгрунтовано необхідність законодавчого врегулювання цього питання. В статті заперечується можливість співпраці бюро з колекторськими компаніями, тому що, на думку автора, інформація бюро має використовуватися лише з метою прийняття рішення щодо надання кредиту. Але ж у країнах, де добре розвинута кредитна звітність, інформація кредитних бюро використовується на всіх етапах кредитування — від прийняття рішення щодо надання позички до її супроводження і стягнення заборгованості. Обмеження діяльності бюро та використання наданих ними послуг кредиторами лише в першому колі кредитного циклу значно знижує їх ефективність.

У даній статті ми розглянемо сутність кредитних бюро, історію розвитку та роль у подоланні кризових явищ у фінансово-кредитній системі. Головною метою нашого дослідження є аргументація щодо необхідності використання послуг кредитних бюро на всіх етапах кредитного циклу, тобто не тільки в процесі прийняття рішення про кредит, а й у ході його супроводження і стягнення заборгованості.

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД СТВОРЕННЯ СИСТЕМ КРЕДИТНОЇ ЗВІТНОСТІ

Кредитне бюро — це компанія, котра накопичує, зберігає та обробляє інформацію, що становить кредитну історію позичальника та обмінюється нею із суб'єктами господарювання, які надають кредити, або товари й послуги з відстрочкою платежу. Світова історія розвитку кредитних бюро свідчить про необхідність цієї інституції для розвитку та поліпшення стабільності кредитно-фінансової системи країни.

Технічний прогрес і лібералізація фінансових ринків суттєво вплинули на розвиток кредитної звітності в країнах із перехідними економіками. Кризи фінансового сектору також спонукали багато країн до створення та подальшого розвитку кредитних реєстрів, що є доказом необхідності активнішого використання бюро в су-

часних умовах з метою виходу з нищівної фінансової кризи.

Країни, де порівняно недавно створено системи обміну інформацією через приватні кредитні бюро (Мексика, Туреччина, Італія тощо), рухаються шляхом створення загальних баз даних суб'єктів кредитних історій як юридичних, так і фізичних осіб.

Системи кредитної звітності різних країн світу істотно відрізняються. Здебільшого це пояснюється запровадженнями в тій чи іншій країні обмеженнями щодо використання особистих даних, слабо розвинутою правовою чи технічною інфраструктурою, а також ринковими і конкурентними процесами. Проте в усьому світі успішні кредитні бюро належать до сектору приватного бізнесу.

Кредитна звітність у Сполучених Штатах Америки виникла на основі ринкових відносин, без жодної підтримки уряду, — як відповідь на комерційні потреби торговців. Як і в Австралії, Австрії, Канаді, Німеччині, Фінляндії, Швеції та Південній Африці, вона була продуктом промислової революції кінця XIX століття. На початку XX віку споживчі кредити у США надавали переважно роздрібні торговці: так, у 1919 році вони на 80% забезпечували потребу в споживчому кредитуванні, а через 10 років за рахунок кредиту здійснювалося близько третини всього роздрібного продажу. Не дивно, що перші кредитні бюро в Сполучених Штатах були створені місцевими роздрібними торговцями (за організаційно-правовою формою це були кооперативи). Мета їх створення — об'єднання кредитних історій власних покупців та сприяння у стягненні заборгованості.

Позаяк із самого початку кредитна звітність була пов'язана з конкретними видами бізнесу, перші кредитні бюро спеціалізувалися на наданні кредитних звітів, які містили інформацію про клієнтів певної місцевості й певної сфери виробництва. У результаті з'явилися сотні невеличких бюро, кожне з яких зосередилося на своїй ланці ділової активності в межах того чи іншого географічного регіону. З метою сприяння загальнонаціональному розподілу інформації про споживчі кредити між галузями промисловості 1906 року було створено Національну федерацію організацій роздрібного кредитування. Кількість членів у федерації (яка, до речі, неодноразово змінювала свою назву і врешті була перейменована в Асоціацію індустрії споживчих даних, або CDIA¹) збільшилася з менш як 100

бюро в 1916-му до 1600 — у 1955 році.

Законодавчі та економічні зміни сприяли не тільки розвитку кредитних бюро, а й збільшенню попиту на позички, розширенню кола кредиторів і, крім того, зростанню потреби в кредитній звітності. У 1916 році багато американських штатів пом'якшило законодавство, котре регулювало кредитні відносини, створивши тим сприятливі умови для кредитування, крім торгівлі, інших видів бізнесу. В результаті споживчі кредити банків та фінансових компаній стали доступнішими та відкритішими, а частка торговців у роздрібному кредитуванні зменшилася з 80% у 1919 році до 40% — у 1945-му. У 2000 році їх частка на даному ринку не перевищувала 5%.

Водночас джерела кредитування розширювалися та диверсифікувалися, кредитний ринок поступово перетворювався на загальнонаціональний. Регіональні та національні мережі універмагів, котрі в 1929 році здійснювали менше 15% від усіх торгових продажів, 1972 року сягнули близько 80% продажів [9]. Торговельні мережі перенесли свої кредитні операції з **місцевих** магазинів до їх національних **головних центрів**. Аналогічно й емітовані банками кредитні картки, які широко використовувалися у 1960-х роках, обслуговувалися в національних центрах.

Після Другої світової війни інтенсивніше зростає народжуваність і мобільність населення. Об'єктивно стримуваний у роки війни попит на споживчі товари стрімко зростає. Низька платоспроможність населення зумовлює підвищений попит на споживчий кредит. Наприкінці 1945 року майже 6 млрд. доларів таких кредитів були прострочені. За чверть сторіччя сума неповернутих кредитів зросла більш як на 110 млрд. І фірми, і споживачі відчули гостру потребу в кредитних звітах, що свідчить про ефективність послуг бюро як дієвого інструменту подолання фінансової кризи.

Нові технології давали змогу збирати і зберігати більші обсяги інформації за нижчою вартістю, а також обмінюватися даними швидше й ефективніше. До 1969 року, коли в Конгресі розглядалося питання щодо прийняття закону про об'єктивну кредитну звітність (Fair Credit Reporting Act, або The FCRA), діяло вже 2200 кредитних бюро, які мали дані від 400 тис. кредиторів та державних реєстрів і вели кредитні історії понад 110 млн. споживачів.

¹ Consumer Data Industry Association.

ПІДВИЩЕННЯ ЛІКВІДНОСТІ КРЕДИТНО-БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ШЛЯХОМ ВИКОРИСТАННЯ КРЕДИТНОЇ ЗВІТНОСТІ

В Україні зростання ринку кредитування тривало до осені 2008 року, коли внаслідок неузгодженості дій різних гілок влади сталася різка девальвація гривні й сповна проявилися негативні наслідки світової фінансової кризи, а саме:

- зростання безробіття;
- зниження купівельної спроможності громадян і бізнесу;
- зменшення обсягів виробництва (деякі галузі опинились у дуже скрутному становищі: будівництво, металургія, фінансовий сектор економіки);
- майже повне припинення кредитування банками та іншими фінансовими установами.

При цьому в Україні є дефіцит інформації про виконання позичальниками своїх попередніх фінансових зобов'язань, кредитори не мають доступу до інформації про поточну заборгованість позичальників. Відсутність у кредиторів адекватних систем управління ризиками й повернення заборгованості спонукає до збільшення кількості шахрайств і ставить перешкоди на шляху поновлення кредитування сумлінних позичальників.

Найкращим сучасним механізмом для подолання зазначених проблем є побудова в країні інституції кредитного бюро і забезпечення відповідного законодавчого регулювання. В 2006 році було прийнято Закон “Про формування та обіг кредитних історій”. Нині зареєстровані й отримали ліцензію Міністерства юстиції України п'ять кредитних бюро: Перше всеукраїнське бюро кредитних історій (ПВБКІ, ліцензія від 26 січня 2007 р.), Міжнародне бюро кредитних історій (МБКІ, ліцензія від 27 січня 2007 р.), Українське бюро кредитних історій (УБКІ, ліцензія від 15 березня 2007 р.), Кредитне бюро “Руський стандарт” (ліцензія від 26 липня 2007 р.) і Бюро кредитних історій “Дата Майнінг Груп” (ліцензія від 9 липня 2008 р.).

Особливого значення послуги кредитного бюро набувають у період фінансової кризи. Проявом кризи в Україні є зокрема зменшення ліквідності банківської системи, що значною мірою зумовлено обмеженням доступу українських фінансових установ до кредитних ресурсів на міжнародних

фінансових ринках, а також на внутрішньому ринку — внаслідок зменшення довіри до банківської системи.

Банки вимушені скорочувати обсяги кредитування, а нерідко й узагалі припиняти надання кредитів з причин нестачі ресурсів, а також згідно з регулюючими заходами НБУ щодо обмеження кредитування до обсягів повернення кредитів. Проблеми ліквідності банків значно поглиблюються внаслідок неплатежів позичальників за вже наданими іпотечними, авто- та іншими споживчими кредитами. Основний вид банківської дохідної діяльності — кредитування — зупинити неможливо, але оцінка ризиків при наданні кредиту в екстремальних умовах набуває особливого значення.

Перекладення всіх проблем ліквідності на плечі надійних клієнтів, які також потерпають від кризи, шляхом збільшення процентних ставок, різних видів комісійних, зменшення терміну кредитування і збільшення першого внеску — теж не вихід зі складного становища. Адже такими діями банки послаблюють клієнтів, які своєчасно платять, і провокують загострення власних проблем у довгостроковій перспективі. Тож замість застосування однакових умов кредитування до всіх клієнтів значно ефективніше диференціювати позичальників за рівнем їх кредитоспроможності, користуючись послугами кредитного бюро, на які варто спиратися як при прийнятті рішення щодо надання кредиту, так і впровадженні дії кредитного договору. Оцінка кредитоспроможності позичальника за допомогою кредитних звітів бюро є найефективнішим засобом попередження появи “поганих” боргів у майбутньому при наданні кредиту, а також найкращим інструментом моніторингу фінансового стану позичальника до повного погашення ним боргу.

Зазвичай на ринках інших країн, де почало роботу кредитне бюро, усвідомлення необхідності обміну як негативною, так і позитивною інформацією з метою мінімізації кредитних ризиків приходить до кредиторів лише за декілька років. Особливістю розвитку індустрії кредитної звітності в Україні є поява кредитних бюро, два з яких за своєю функціональністю і структурою відповідають кращій світовій практиці; і учасники бюро одразу погодилися на обмін негативною і позитивною кредитною інформацією щодо фізичних та юридичних осіб.

Зараз із зареєстрованих у нашій країні бюро тільки три активно обслу-

говують клієнтів. За результатами діяльності бюро, створених банками “Руський стандарт” і Альфа-банк, можна зробити висновок, що вони працюють лише на забезпечення потреб акціонерів. Такий підхід може бути природним в інших видах бізнесу, але не в індустрії кредитної звітності, яка має справу з приватною інформацією та інтересами широкого кола осіб — суб'єктів кредитних історій. Ці два бюро ще не почали обслуговувати будь-яких інших користувачів, крім власних засновників, і, здається, не збираються цього робити. Тобто інші кредитори не матимуть доступу до кредитної інформації, яка міститься в базах даних цих бюро, що суттєво порушує права сумлінних позичальників — суб'єктів кредитних історій і тим самим не сприяє виконанню завдань розвитку індустрії кредитної звітності, а навпаки.

Єдиним поясненням мети створення таких бюро є спроба кредиторів та засновників обійти вимоги НБУ щодо обов'язкового резервування при роздрібному кредитуванні. Така ситуація завдає шкоди ліквідності банківської системи загалом, тому що при відсутності доступу в інших кредиторів до інформації про потенційних позичальників, які звертаються до них за кредитом, зростає загроза збільшення рівня “поганих” боргів.

Об'єднання зусиль усіх кредитних бюро шляхом запровадження обміну між ними кредитною інформацією на комерційних засадах (що цілком відповідає українському законодавству), з одного боку, дасть значний поштовх розвитку системи кредитної звітності, підвищить якість звітів і суттєво збільшить зацікавленість кредиторів у використанні інформації кредитних бюро в своїй діяльності, а з другого — підвищить платіжну дисципліну позичальників. В умовах фінансової кризи кредитори матимуть змогу поновити кредитування принаймні найкращих клієнтів і стати на шлях виходу з кризи.

Наявність механізму обміну даними, який забезпечується кредитним бюро, є важливою передумовою розвитку і відповідного функціонування кредитного ринку.

Інформація кредитних бюро виконує дві основні функції:

а) вдосконалення управління кредитними ризиками фінансовими установами та суб'єктами підприємницької діяльності, які надають товари й послуги в кредит, і зменшення рівня неплатежів;

б) зменшення асиметрії інформації,

що надає змогу банкам та іншим кредиторам збільшувати обсяги кредитування й обслуговувати нові категорії клієнтів, а стосовно суб'єктів підприємницької діяльності — дає змогу збільшити товарообіг завдяки комерційному кредиту.

Кредитування великих компаній потребує ретельного і детального аналізу фінансових документів потенційних позичальників. Інформація про платіжну історію є основою прогнозу щодо ймовірності виникнення неплатежу для менших позик. Цей факт робить кредитне бюро особливо корисним при кредитуванні приватних осіб, малих і середніх підприємств. Таким чином, кредитна звітність є одним із найважливіших інструментів зменшення кредитних ризиків і забезпечує розширення доступу до кредитування.

Обмін кредитною інформацією має бути збалансованим із захистом приватної інформації. В багатьох країнах світу діють закони, які обмежують обмін інформацією для захисту прав особи на приватне життя. Законодавство визначає випадки й цілі, за яких можна звернутися щодо отримання кредитного звіту. Для цього, як правило, необхідний відповідний дозвіл. Важливо підкреслити, що це стосується лише приватних осіб. Зазвичай обмін інформацією щодо компаній не обмежується такими законами.

Мета законодавчого регулювання кредитної звітності — це забезпечення обміну кредитною інформацією і водночас захист прав приватних осіб та підприємств щодо поширення та оприлюднення конфіденційної інформації. Основними засновниками кредитних бюро, які створюються останнім часом, виступають самі кредитні установи. Переважно це банки за участю Асоціацій банків (Туреччина, Польща, Мексика, Естонія, Нідерланди, Сінгапур, Німеччина, Казахстан, Росія, Україна тощо).

При цьому, незважаючи на чисельність кредитних бюро у деяких країнах, де ці установи діють багато років, помітний великий рівень концентрації капіталу, коли домінуючу роль відіграють кілька кредитних бюро, які надають весь комплекс інформації (США, Великобританія, Японія, Австралія, Німеччина тощо). Інші кредитні бюро працюють в окремих нішах, надаючи спеціальні види інформації.

ВИСНОВКИ

Головними проблемами під час впровадження у широке використання кредитної звітності в Україні є брак

досвіду застосування послуг кредитного бюро, а також високий рівень недовіри кредиторів і суб'єктів кредитної історії щодо можливого несанкціонованого використання конфіденційної інформації. Також в Україні є проблема, коли комерційні банки за допомогою різних схем намагаються приховати реальну ситуацію з рівнем простроченої заборгованості, про яку слід звітувати Національному банку України, а отже, й створювати обов'язкові резерви. Передавати інформацію в бюро про стан платежів позичальників за кредитами необхідно щомісяця, і це має відбуватися в автоматичному режимі. Банки не хочуть передавати таку інформацію в бюро, остерігаючись санкцій регулятора та втрати можливості маніпулювання рівнем простроченої заборгованості. Хоча ні Національний банк України, ні жодна інша державна або приватна установа не мають доступу до всієї бази даних кредитного бюро, окрім встановлених відповідно до закону правил і порядку роботи бюро, які забороняють моніторинг кредитного портфеля будь-якого учасника бюро.

Для прискорення подолання цих проблем треба проводити навчання серед кредиторів і позичальників, використовувати успішний зарубіжний досвід, формувати позитивне ставлення до необхідності створення кредитної історії через засоби масової інформації, семінари та конференції присвячені діяльності кредитних бюро, а також створювати умови для широкого використання послуг бюро через державні регулюючі установи — Національний банк України, Міністерство юстиції, Державну комісію з регулювання ринків фінансових послуг України.

Зростання обсягів проблемної заборгованості насамперед за валютними кредитами у зв'язку з різкою девальвацією української гривні стосовно основних валют наприкінці 2008 року потребує від кредиторів збору інформації щодо наявних і потенційних позичальників не тільки з метою зменшення ризиків за новими кредитами, а насамперед для моніторингу і контролю портфеля вже виданих кредитів. У більшості сумнівних позичальників, які вчасно сплачували борг за своїми кредитними зобов'язаннями у валюті, девальвація гривні (в якій вони одержують заробітну плату) стала об'єктивною причиною виникнення простроченої заборгованості. За таких умов банкам та іншим кредиторам не варто застосовувати такі жорсткі заходи щодо повернення кредитів, як звернення до

суду, колекторських компаній тощо, оскільки це викличе різке невдоволення позичальників і навіть може стати причиною соціальних заворушень.

Девальвація гривні не звільняє позичальників від кредитних зобов'язань, тому вони разом із кредиторами а також державними органами, які регулюють кредитно-фінансову діяльність, мають шукати спільні кроки для виходу з даного становища. Одним із таких кроків з метою стабілізації банківської системи може бути надання права позичальникам на так звані канікули з виплати відсотків і основної суми заборгованості за валютними кредитами. Це право має бути встановлене на законодавчому рівні з переліком певних обмежень, наприклад, щодо права позичальника брати інші споживчі кредити в період дії таких канікул. Без використання послуг кредитного бюро неможливе ефективне дотримання переліку встановлених обмежень за кредитами, що вже надані, але інформація про них не передавалася до кредитного бюро і не було згоди позичальника про передачу таких даних до бюро. Можливість надання канікул має бути обумовлена обов'язковим наданням такої згоди.

Для стабілізації кредитно-банківської системи і її подальшого успішного розвитку необхідно продовжувати надання нових кредитів, але при цьому управління кредитними ризиками має відбуватися шляхом активізації обміну кредитною інформацією через бюро кредитних історій.

Щоб успішно розвивався ринок роздрібного кредитування, спрощувався доступ до кредитних ресурсів як приватним споживачам, так і підприємцям, зменшувалися процентні ставки на кредити, слід формувати комплексну систему управління кредитними ризиками в банківських установах та широко впроваджувати обмін інформацією через кредитні бюро на всіх етапах кредитного циклу.

Це означає, що до процедур проведення кредитування необхідно вносити бізнес-правила використання кредитної звітності. До обов'язкових правил співпраці з бюро входить забезпечення передачі даних з операційних систем банків та інших кредиторів до остаточного вирішення кредитної справи — повернення боргу або його списання. Кредитний ризик позичальника змінюється протягом терміну погашення, і кредитна історія найкращим чином це засвідчує, що є важливим аргументом для кредиторів на користь упровадження відповідних механізмів реагування.

Дискусія/

Фінансова цивілізація: загрози, виклики, перспективи

Такою була тема чергового засідання дискусійного клубу Університету банківської справи Національного банку України. Минув певний час, і осмислюючи все те, про що сперечалися науковці, банкіри, духовники, студенти, захотілося вилучити із почутого найактуальніше, найцікавіше – те, що, певно, хвилює сьогодні кожного, – і віддзеркалити на сторінках “Вісника НБУ”.

А принагідно висловити власні думки.

Продовжуючи тему, порушену учасниками дискусійного клубу, запрошуємо до розмови бажаних, усіх наших читачів.

Гроші породжують гроші. Жити без грошей можна, та дивлячись як жити? За гроші не можна купити друзів, але можна зав’язати чимало цікавих знайомств. Рахувати гроші в чужій кишені – недобре, але вкрай кортить. Гроші коштують занадто дорого, і гроші не “роблять” при яскравому світлі. Там, де сміяться грошима, дуже важко дотримуватися моральної чистоти...

Відкриваючи засідання дискусійного клубу ректор університету, доктор економічних наук, професор **Тамара Смовженко** нагадала, що всі члени клубу мають рівні права і рівні можливості для висловлювання своїх думок та при цьому зберігають принципи доброзичливості й толерантності, завоюючи авторитет розумом і креативністю, а не посадами і званнями.

Модератор засідання – доктор економічних наук, проректор з наукової та організаційної роботи університету **Анжела Кузнєцова** надала слово головному доповідачеві – доктору філософських наук, професору Київського національного університету імені Т.Г.Шевченка **Володимир Ільїну**. Доповідач відразу зазначив, що говоритиме про еру мільярдерів. Чому він дав саме таке визначення нашому сьогоденню? Все дуже просто. Ми живемо в інформаційному суспільстві, і нас оточує не так його смислове середовище, як інформаційне, штучне, віртуальне. На слуху постійно одні й ті ж імена – вони не є символами епохи, її духовними провідниками, але саме вони керують людством, маніпулюючи масовою свідомістю. Той, хто при владі, а не філософ, соціолог чи письменник визначає напрямок культурологічного розвитку суспільства. Ми

перейшли від якісного його стану до кількісного, коли якість суспільства визначається не творчою снагою, не духовним потенціалом, а чинниками суто матеріальними – скажімо, кількістю мільярдерів у країні. Ми вже починаємо пишатися, що Україна має не одного-двох, а десять мільярдерів,

ховної культури. Власне, сформувалася інша людина, котра світоглядно перемістилася у системі цінностей в іншу вартісну площину. Відбувся переворот від логоцентризму до тілоцентризму.

Ще 30–40 років тому нашими кумирами були мислителі, творчі особистості, лицарі духу. Сьогодні ж загал більше цікавить не інтелектуальна культура, а культура тілесна, культура фізичного самозбереження, продовження молодості, вдосконалення матеріальних умов життя. Такі антропологічні пріоритети людей, наголосив доповідач, свідчить, що духовність у традиційному її розумінні змінила свій статус. Ці зміни були тісно пов’язані з фінансовими процесами.

Перша духовна метаморфоза відбулася з винаходом металевих грошей. Їх власниками стали не еліта, а всі, хто брав участь у грошовому обігу. Це призвело до падіння великих імперій. Друга монетарна революція відбулася, коли з’явилися паперові гроші, а потім банки, акції, кредити тощо. Це змінило систему соціально-економічних, культурних, духовних відносин. Третя революція – виникнення віртуальної економіки, електронних грошей. Ми перейшли в інші духовні виміри – раціоналізовані, прагматизовані. І гасла на кшталт “краса врятує світ” відійшли на задній план. Та чи можуть ідеали краси, які сьогодні преважують у суспільстві, врятувати світ? І чи треба його рятувати?..

Володимир Ільїн пригадує: якось на одній науковій конференції виступаючий із Москви сказав: “Росія не може конкурувати з іншими країнами в автомобільній промисловості, комп’ютерних технологіях, але у нас є

Вважається, що це перші в античному світі монети округлої форми.

що за рейтингом найбагатших людей посідаємо серед інших країн поважне місце. А це означає, що в нашій суспільній свідомості став переважаєти жупел економізму, що ми опинилися на межі духовної кризи. “Тож чи не перебуваємо ми нині напередодні свого падіння?” – занепокоєно запитав присутніх Володимир Ільїн. Студент сьогодні менше читає, епоха породила інші різновиди інформаційного забезпечення, істотно змінилося ставлення до джерел ду-

те, чого не мають інші, — духовний спадок”. Справді так. Проте чи потрібен буде тому новому світові, який так стрімко розвивається, цей духовний спадок — Достоевський, Чехов, Толстой?..”

“Дилема “гроші — духовність” — практично не розв’язувана”, — долучилася до дискусії професор кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Харківського інституту банківської справи УБС НБУ **Надія Корабльова**. Що людина шукає, формуючи власну духовність? Насамперед сенс свого буття, сутність свого “я”. Є великий ринок вибору життєвих стратегій, цінностей, ідей. Можна дискутувати щодо них, обчислювати їх вартість. Але у підсумку все залежить від власних прагнень та орієнтирів людини, її світосприйняття і світорозуміння.

Кожен із нас обирає певну соціальну роль у житті, неважливо яку — мільйонера чи бомжа, — але так чи інакше в нас відтворюється, віддзеркалюється існуючий соціальний континуум, і ніхто не в змозі вийти за його межі. І багатій, і бідняк однаковою мірою причетні до нього і підвладні йому, хоча кожен самотужки торує **свій** життєвий шлях і шукає **своє** місце в житті, прагнучи реалізувати себе як самотуню особистість, не тождно стандартам, які пропонує їй соціум. І суспільство має бути чутливим до тонкої матерії людської душі, опікуватися не лише виробництвом і споживанням, а й духовним самоствердженням людини. Коли соціальне середовище даватиме їй широкий спектр можливостей і форм творчого самовияву, світ стане якісно змінюватися. І змінюватися на краще...

Дискусію пожвавив виступ доктора філософських наук, професора, президента Українського філософського фонду **Сергія Пролєєва**. Не можна ставити питання рубя: “гроші чи духовність?”, — зауважив він. Бо воно набуває риторичного звучання, що лише ускладнює вирішення пов’язаних із ним реальних соціально-економічних проблем, у тому числі фінансових. А виникають вони внаслідок негараздів, які стосуються соціального капіталу, тобто через неспроможність суспільства забезпечувати умови власного продуктивного розвитку. Опонуєчи в деяких питаннях В.Ільїну, доповідач водночас погодився з ним, що проблеми соціуму, засаду якого становить гомо економікус, неможливо розв’язати шляхом прямої інверсії. Повертаючись

Б. Кустодієв. Купець.

до вчорашньої культурологічної моделі, ми лише гальмуємо поступ. Зробивши багато корисного, вона, врешті, вже відпрацювала свій ресурс. Отож сьогодні необхідно створити нову концепцію людського буття, засновану на принципі якості життя. Адже сучасна цивілізація підійшла до тієї межі, коли за класичними сценаріями розвиватися вже неможливо. Майбутні кризи будуть ще глибшими й гострішими, доки не зміняться власне засади і форми самої діяльності. Вектор змін прямує від гомо економікуса до людини креативної, творчої, здатної створити власний життєвий сценарій, метою якого є досягнення самотуню якості життя, — наголосив **Сергій Пролєєв**.

Що ж до “ери мільярдерів”, то дискусія спалахнула, як то кажуть, не на жарт. Відомий факт: найбільше мільярдерів у найбідніших країнах. Анжела Кузнецова змалювала інтригуючу ситуацію: уявіть собі що, прокинувшись одного ранку, ми раптом дізнаємося, що стали мільярдерами. Величезні мішки грошей — і всього два запитання: хто винен, і що робити? Але які глобальні запитання!..

Зрештою, хто такий мільярдер? Символічна постать сучасності? Чи фікція, ілюзія? У **Сергія Пролєєва** щодо цього власна філософія. Мільярд — це неординарна величина. Це — не купа грошей у банку чи сейфі, а велетенська сила, якою не може володіти окрема людина. Мільярд — це феномен! У світі, як відомо, діє закон тяжіння. Уявімо, що мільярд — це земля, а мільярдер — людина. Що над чим

владарює? Величезна маса землі чи крихітна маса персони? Безумовно, мільярд — це така величезна потуга, перед якою будь-яка персону персоніфікується. Коли говорити про гроші, котрі є спільним знаменником усіх соціальних процесів у фінансовій цивілізації, то треба говорити, власне, про знеособлену силу, а не про особу. І в цьому сенсі мільярдерів узагалі немає, зробив парадоксальний висновок **Сергій Пролєєв**.

Якщо **Володимир Ільїн** акцентував на кількісних параметрах (мільярд — це багато грошей), то його основний опонент — **Сергій Пролєєв** — на якісних, особливо наголошуючи на соціальній відповідальності капіталу. Він порівнює гроші з енергією. (Такий собі несподіваний науковий образ!). Людство перетворює цей вид енергії практично в усі різновиди енергії. Гроші у соціальній площині виконують універсальну функцію — як електроенергія в системах життєстворення сучасної цивілізації. Той же мільярд — це величезний енергетичний потенціал. Це не просто абстрактні гроші, а підприємства, ринки збуту, ресурси... Все це пов’язано з іншими видами капіталу — соціальним, правовим тощо. Якщо ми досягнемо ці, якісні риси капіталу, то... опинимося у якомусь дивовижному ілюзорному світі...

Що таке особистість? Кожна епоха має своїх героїв. Лицар, буржуа, революціонер... Сьогодні ми, на жаль, виокремлюємо насамперед тих, хто зумів пристосуватися до сили мільярдного тяжіння. Священик **Роман Небожук**, долучившись до дискусії, процитував слова Папи римського Бенедикта XVI, який у 1984 році ще в сані архієпископа, написав: “Коли гроші стають єдиним мірилом людської особистості, це рано чи пізно викличе глобальну всесвітню кризу”. Зауважили на певні виклики суспільства, супроводжувані кризою, і предстоятелі православних церков на Вселенському православному форумі, що

Христос проганяє торговців із храму.

відбувся в Константинополі. Тоді ж Папа римський ініціював зустріч релігійних діячів та вчених-економістів, щоб осмислити цю проблему і знайти ключ до її розв'язання. А ключ, вважають релігійні діячі, в розумінні цілісності людини. Гроші руйнують її, зводять нанівець богоподібність людини, спустошуючи її душу меркантильними прагненнями.

Роман Небожук не погоджується із твердженням Сергія Пролеєва, що нинішня еліта — це люди, які тяжіють до мільярдів. Еліта — не ті, хто сповідує культ грошей і може все купити, а особистості, діяльність яких спрямована на благо суспільства, які вміють мислити по-державному. Цю думку поділяє і бізнес-тренер, директор Центру бізнес-стратегій “Перспектива” **Віталій Нечипоренко**. “Я не вважаю елітою людей, які про мою Україну зневажливо кажуть “ця країна”, вважаючи себе “білими і пухнастими”. Я хочу запитати їх: “А чи скажете ви про свою маму “оця жінка”?”

Безліч думок, точок зору, дискусія у розпалі. Сперечаються філософи, економісти, фінансисти, банкіри, вузівські фахівці, студенти. А проте, зауважує Віталій Нечипоренко, складається враження, ніби кожен пливе у своєму човнику, і всі веслюють, хто куди... У Шекспіра є такі рядки: “Лишь час опасности — проверка для мужчины”. Зараз саме такий час. І мудрість державного діяча визначається насамперед складністю та глибиною проблем, які він здатен розв'язувати. У хорошого керівника нарада з підлеглими — це підживлення мізків, а не іподром...

Доктор економічних наук, професор, проректор з науково-дослідної та інноваційної роботи Університету банківської справи НБУ **Олександр Барановський** акцентував увагу на такому актуальному питанні, як криза соціальних відносин. Що, на вашу думку, є первинним, запитав він учасників дискусії, матеріальне чи духовне? Що є мірилом багатства? Володіння підприємствами, які коштують мільярди, чи система взаємостосунків між людьми у суспільстві? Сергій Пролеєв стверджує, що є такий проблемний індикатор соціальності, як суспільство мас, модернізація соціального простору. Про яку небезпеку сигналізує цей індикатор? Скажімо, ми вибудуємо систему життєдіяльності, яка живиться одним видом енергії, наприклад, електричної. З одного боку, відбувається конвер-

К. Маковський. Скупий лицар.

тація всіх ресурсів, розвиватимуться продуктивні сили, а з другого, електроенергія — постійне джерело, яке дає нам можливість вести звичайний спосіб життя, неможливий без неї. Уявіть, що в електромережі вимкнули якусь лампу, і ми опинилися в темряві. Через “вирублену” одну “лапму” раптово руйнується вся фінансова система світу. Втім, це вже не лише фінансова проблема...

Людина живе у символічному світі. Символ — та величина, яку ми можемо розкласти за доменами: матеріальне та ідеальне. А символізація — це і є та реальність, той опосередковувачий простір, який поєднує два світи — матеріальний та ідеальний. Перебуваючи в цьому просторі, ми позбавляємося необхідності концептуально використовувати це надто грубе розмежування матерії і свідомості.

Повертаючись знову до теми багатства, Сергій Пролеєв запропонував усе ж визначитися щодо мірила багатства. Якщо гроші ми сприймаємо як папірці, то, власне, не зрозуміємо природу багатства. Багатство — це насамперед те, що “я” можу. Але до грошей слід ставитися обережно. Бо є межа, до якої людина, володіючи грошима, зберігає при цьому свою персональність, особистість, а за цією межею вже гроші безроздільно володіють людиною, і вона стає їх рабом. Як у приказці: не бик махає хвостом, а хвіст биком... І це не смішно, швидше навпаки — страшно.

А проте, коли людина починає самореалізовуватися, їй потрібні гроші, багато грошей, стверджує Володимир Ільїн. Скільки? Визначити вкрай

проблематично.

Мораль “людини економічної”, на його думку призводить до конформізму, залежності, актуалізує егоцентричні інтенції, бездуховність у ставленні до буття. Але в яких би потворних формах вона не виявлялася, ця мораль також є проявом культури, вона є не лише сучасним обличчям моралі, а й єдиною можливою системою цінностей фінансової цивілізації.

Із цими твердженнями категорично не згодна доктор філософських наук, завідувач кафедри філософських наук Львівського інституту банківської справи УБС НБУ **Зоя Скринник**. “Як на мене, — говорить вона, — такі настрої породжує наша звичка абсолютизувати статус кво. Ця звичка спонукає дивитися на майбутнє як на безкінечне й безпідставне продовження часу теперішнього. Щоб спрогнозувати хід майбутніх подій, скажімо, на найближчі двадцять років, треба визначити головні тенденції і прокласти їх уявну траєкторію в майбутнє. І які ж тенденції ми маємо “продовжити” в цьому уявному нашому майбутньому? Людина гранично примітивізується, культура перетворюється на ринок попси, духовність стає ширмою для шахраїв... Невже це все, що нам залишилося?”

Зал принишк. **Олександр Шморгун**, кандидат філософських наук, провідний науковий співробітник Інституту світової економіки і міжнародних відносин, наче у відповідь на щойно почутий песимістичний прогноз цитує Рузвельта: “Нічого немає страшнішого за страх”. Отже, очевидно, треба бути оптимістами! “Я б організував партію, — сказав Олександр Шморгун, — котра б свідомо відмовилася від прагнення увійти до парламенту. За нею потягнулися б люди!” Із залу пролунала іронічна репліка: “Навіщо створювати партію, яка відмовляється від боротьби за владу?” Доповідач наче чекав цього запитання: “Такі партії називаються ліги, рухи. В історії Європи відомо, що згодом вони переростали у президентські партії. Партія де Голя спочатку називалася Народний рух французького народу — у ній налічувалося 8.5 мільйона чоловік. Треба вміти рентабельно вкладати гроші. Це прискорить формування еліт і нової влади”.

Сучасний стан духовності — це ситуація постмодерну з усім діапазоном широковідомих характеристик. Але постмодерн закінчився 11 вересня 2002 року — цей день став пере-

На східному базарі гроші рахують пачками.

строгою не лише для США, а й для всього світу. Життя — не гра, в якій усе дозволено, а жорстока, невідворотна і часом страшна реальність...

Яку ж реальність відтворюють у цьому світі сучасні гроші? Слово взяла одна з авторів посібника для студентів вищих навчальних закладів “Гроші — людина — соціум: парадигми взаємин” Зоя Скринник, яка фахово й авторитетно повела мову про соціальну роль грошей та їх місце у системі цінностей українського суспільства.

Сучасні гроші мають цілком історично визначену й доволі специфічну сутність, наголосила вона. Це кредитні гроші, позичковий капітал. Кредит є субстанцією сучасних грошей до такої міри, що якби люди, всі водночас, віддали свої борги, то гроші просто зникли б. Власне, що таке кредит? Доповідач моделює ситуацію: “У наступному році я своєю працею створю певну вартість. Цієї вартості ще не існує, і немає повної гарантії, що я зможу її створити. Проте банк уже дав мені кредит, і я вже приходжу з цими грошима на ринок. Припустимо, купуючи товар за сто гривень, я збільшила продаж даного продавця на сто гривень. Продавець одержав належну йому платню, виробник одержав зарплату, уряд одержав податок з продажу, поповнивши бюджет країни. Ці гроші були позичені з мого завтрашнього заробітку і вкладені у сьогоднішній ринок”.

Вийшло, що кредитні гроші допомогли здійснити мрію людини про наближення майбутнього. Вони вийшли за межі економіки, набули філософського сенсу. Гроші всупереч векторній спрямованості часу з минулого через теперішнє у майбутнє перенесли вартість із майбутнього у нинішній час. Варість, якої ще не існує. І цілком невідомо, чи буде вона створена! Людина так гаряче прагне наблизити майбутнє, щоб жити сьогодні краще! Гроші прокладають цей заповітний місточок із майбутнього у сьогодення. І ось ми доживаємо до жаданого майбутнього, але знаходимо... пограбовану скарбницю.

Зоя Скринник розводить руками: виявляється, тут уже хтось побував і все забрав. Хто? Ми. Ще два чи десять років тому. Ми зробили це за допомогою кредитних грошей. У цьому й полягає суть сучасної фінансової кризи і всіх майбутніх криз найближчих часів, наголосила вона.

Кредитні гроші перетворили світ на глобальну фінансову піраміду, котру можна порівняти з бульбашкою, яка ось-ось лусне. Отже, фінансова криза спричинена не поганим менеджментом чи моральними недоліками. Вона спричинена природою кредитних грошей, які пройняли метастазами весь суспільний організм. Ми живемо за рахунок надмірних, невідшкодованих позичок із майбутнього, нещадно його експлуатуючи.

Обгрунтовуючи свої вельми цікаві наукові викладки, доповідач звернулася до історії. Почалася кредитна експлуатація майбутнього не тепер і навіть не в минулому столітті, а ще за доби Відродження, коли почала формуватися світова банківська система. Саме тоді у самісіньку суть грошового механізму було закладено вибухонебезпечний кризовий ризик — можливість вкласти в господарство “порожні” кредитні гроші, забезпечені довірою, сподіванням на те, що позички будуть повернуті, окуплять себе. Ера кредитних карток та електронних грошей лише надала процесові несамоовитого прискорення та інтенсивності, перевантажуючи сучасну економічну практику, по суті, обіцянками-цяцянками...

“Людина економічна”, зауважує Зоя Скринник, не шойно досягнутий шабель розвитку, а витвір індустріальної епохи. А в нас, пострадянських, світогляд XIX століття був ще й законсервований марксистським світорозумінням. І ось цей суб’єкт із минулої епохи отримує у своє розпорядження колосальну потугу сучасних постіндустріальних грошей, абсолютно неспівмірну з моральними установками, що керують його поведінкою...

Ми — люди індустріальної доби, яким випало жити на етапі її остаточного завершення: уже не технологічного, яке позаду, а екзистенційного — тобто на етапі занепаду породженого цією епохою типу людини. Невипадково Ясперс писав, що ми живемо наприкінці свого часу, Шпенглер проколував “присмерк” Європи, а Ніцше песимістично сентенціював, що “любить тих, хто полюбив свою приреченість”. Не сьогоднішня економічна етика, заснована на принципі “успіх

будь-якою ціною”, а етика глобальної відповідальності людства за результати своєї діяльності, обриси якої тількино прозирають філософи, може врівноважити небачене зростання економічних викликів. Врівноважити новою духовністю.

Людина має суттєво змінитися, але змінитися повинні й самі гроші — під тиском внутрішніх загроз, — породжених їх сучасною формою. У ході дискусії мовилося про нові способи забезпечення грошей — енергоносіями, продуктами харчування тощо. Та найдалекоглядніші фахівці передбачають кардинальніші трансформації — суттєві зміни функцій грошей.

Функція акумуляції вартості, зазначила Зоя Скринник, при всіх її позитивних рисах, виплекала в людині жадібність і страх втратити накопичення — тисячі людей постійно живуть у полоні цих почуттів. Тому фахівці сьогодні говорять про модель грошей, у якій ця функція буде заблокована, про гроші, які слугуватимуть засобом обміну, мірою вартості, але не даватимуть цю вартість

Можливо, гроші мають змінити свої функції? Наприклад, накопичення вартості...

накопичувати. Гроші повинні стати безпечнішими (цілком безпечними вони не стануть ніколи), в їх механізм має бути вмонтована програма “захисту від дурня”, аби ми не могли вичерпати з майбутнього те, що належить нашим дітям.

Не до нового типу цивілізації та нової системи цінностей, а, швидше, до кінця старої системи дійшли і гроші, і людина в її теперішній іпостасі. Те ж, що ми називаємо фінансовою цивілізацією, ймовірно, лише туманними контурами починає вимальовуватися на обрії.

Як гідно увійти в цю, нову цивілізацію, — думати всім: і економістам, і науковцям, і філософам. Кожній людині.

Людмила Патрікац,

“Вісник НБУ”.

У матеріалі використано репродукції картин відомих художників, а також сучасне репортажне фото.

Огляду

НСМЕП: особливості розвитку на фоні фінансової кризи

Підсумки роботи Національної системи масових електронних платежів у першому півріччі 2009 року в контексті діяльності банків України на ринку платіжних карток

Згідно зі статистичними даними, які отримує Національний банк України, за станом на 1 липня 2009 року 148 банків (80% від загальної кількості) є членами внутрідержавних і міжнародних карткових платіжних систем і здійснюють емісію та еквайринг платіжних карток.

Загальна кількість платіжних карток, термін дії яких не закінчився за станом на 01.07.2009 р., становила 44 379 тис. З них кількість платіжних карток, за якими протягом року була здійснена хоча б одна операція, зменшилась за перше півріччя на 8 893 тис. штук (23 %) — з 38 576 тис. штук до 29 683 тис. штук.

За перше півріччя 2009 року загальна кількість банкоматів, котрі обслуговують платіжні картки, збільшилася на 8 102 одиниці і становила 36 067 од.; платіжних терміналів — зменшилася на 14 627 од. і становила 102 121 од. (з них торговельні — 73 274 од. та банківські — 28 847 од.); імпринтерів — зменшилася на 6 900 од. і становила 75 184 од.

Порівняно з аналогічним періодом минулого року у першому півріччі 2009 року кількість операцій із засто-

суванням платіжних карток, емітованих українськими банками, зменшилася на 27 341 тис. (9 %) і становила 284 122 тис., при цьому сума операцій зменшилась на 6 171 млн. грн. (1 %) і становила 157 804 млн. грн.

У контексті розвитку ринку банківських платіжних карток пропонуємо розглянути особливості розвитку Національної системи масових електронних платежів (НСМЕП) у першому півріччі 2009 року.

ЧЛЕНИ ТА УЧАСНИКИ НСМЕП

Протягом першого півріччя 2009 року до НСМЕП вступило 6 банків: ЗАТ “Європейський банк раціонального фінансування” (м. Київ), ВАТ “Міжнародний інвестиційний банк” (м. Київ), ЗАТ “Кредит-Європа-банк” (м. Київ), ТОВ “Оновлений комерційний сучасний інфраструктурний банк” (м. Львів), ВАТ “АКБ “Капітал” (м. Донецьк), АБ “Мета-банк” (м. Запоріжжя).

Ще три банки отримали дозвіл Платіжної організації НСМЕП на вступ до НСМЕП і перебувають у стадії оформлення членства у системі: АКБ “Золоті

ворота” (м. Харків), ВАТ “Кредобанк” (м. Львів), АКБ “Базис” (м. Харків).

Крім того, дозвіл Платіжної організації НСМЕП на вступ до системи в ролі учасників отримали ТОВ “Автор” і ТОВ “Інтерплат”.

Отже, за станом на 01.07.2009 р. до НСМЕП входить 55 членів (включаючи Національний банк України та УДППЗ “Укрпошта”) і шість учасників.

КІЛЬКІСТЬ КАРТОК У СИСТЕМІ

За даними Головного процесингового центру НСМЕП, упродовж першого півріччя 2009 року банками-членами НСМЕП було емітовано 128 990 карток. Таким чином, загальна їх кількість за станом на 01.07.2009 р. становить 2 510 575 одиниць.

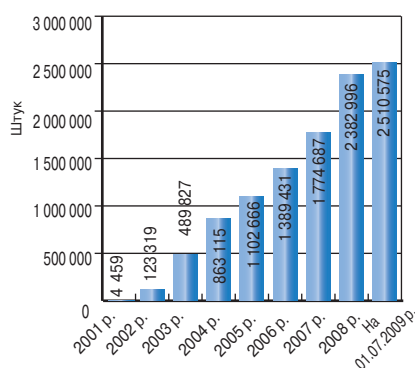
Лідерами за емісією платіжних карток НСМЕП залишилися такі банки: АБ “Експрес-банк” (1 042 тис. карток), АКБ “Імекс-банк” (1 021 тис. карток), ВАТ “Мегабанк” (202 тис. карток), ВАТ “Банк “Демарк” (98 тис. карток).

ТЕРМІНАЛЬНА МЕРЕЖА НСМЕП

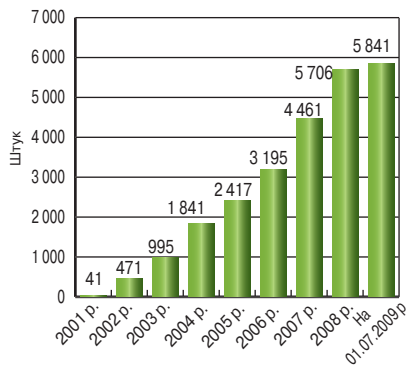
У Національній системі масових електронних платежів на кінець другого півріччя 2009 року термінальна мережа (банкомати і термінали) налічувала 5 841 одиницю (протягом півріччя кількість термінального обладнання збільшилася на 135 одиниць). Динаміку зростання кількості термінального обладнання НСМЕП наведено на графіку 2.

За кількістю одиниць термінального обладнання лідирують АКБ “Імекс-банк” (1 807 одиниць), АБ “Експрес-банк” (1 752 одиниць), ВАТ КБ “Хрещатик” (727 одиниць), ВАТ “Мегабанк” (360 одиниць).

Графік 1. Емісія карток НСМЕП по роках

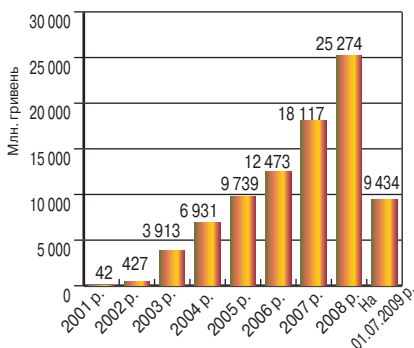

Графік 2. Зростання кількості терміналів НСМЕП по роках

БЕЗГОТІВКОВІ РОЗРАХУНКИ

Графік 3. Річні обороти НСМЕП

ОБОРОТИ НСМЕП

Про завантаження системи свідчить постійне зростання оборотів НСМЕП. За перше півріччя 2009 року вони становили понад 9.4 млрд. грн. (див. графік 3). На кінець півріччя нарастаючі обороти НСМЕП за час її експлуатації перевищили 86.1 млрд. грн.

НОВІ ПРОЕКТИ І ТЕХНОЛОГІЇ У НСМЕП

У березні 2009 року між Національним банком України як Платіжною організацією НСМЕП та Федерацією профспілок України (ФПУ) підписано договір щодо реалізації масштабної програми запровадження в Україні багатофункціональної іменної соціальної картки члена профспілки. У рамках цієї програми, розрахованої до 2011 року, створено тристоронню робочу групу, яка сьогодні займається розробленням плану заходів щодо запровадження соціальної картки ФПУ.

Іменна соціальна картка виконує функції повноцінної платіжної картки та електронного посвідчення члена профспілки, що підтверджує його право на різні соціальні пільги. Зокрема, йдеться про пільги щодо проїзду в транспорті, придбання путівок до оздоровчих закладів ФПУ, пільгове медичне обслуговування тощо. На першому етапі, до 2010 року, соціальною картою ФПУ зможуть скористатися близько 80 тисяч чоловік

Об'єднання проектів соціальної картки із транспортними та банківськими функціями забезпечить синергетичний ефект і зменшить сукупні витрати всіх учасників проекту, а використання технології НСМЕП полегшить застосування цієї схеми в Україні.

Рада Платіжної організації НСМЕП надала дозвіл на створення нових груп

учасників у НСМЕП за участю АБ "Експрес-банк" та КБ "Хрещатик", а також КБ "Хрещатик" та БАТ "Міжнародний інвестиційний банк" у межах існуючого загальнодоступного типу групи "0" із функціонуванням за відповідною фінансовою схемою.

Група учасників — об'єднання членів/учасників НСМЕП, створене на підставі отриманого від Платіжної організації дозволу, що використовує узгоджені між ними правила (у тому числі фінансові) оброблення транзакційних документів за результатами виконання певних операцій у межах учасників цієї групи.

Створення групи учасників НСМЕП дає змогу банкам створювати об'єднані мережі банкоматів і терміналів, які обслуговують клієнтів банків-партнерів за єдиними клієнтськими.

На сайті системи інтернет-платежів Smartpay (www.smartpay.com.ua) запроваджено послугу переказу коштів із картки на картку, яка дає змогу проводити операції щодо переказу безготівкових коштів у національній валюті між держателями платіжних карток НСМЕП будь-якого банку емітента. Переказ грошей з картки на картку здійснюється в режимі он-лайн, тобто миттєво.

На сайті системи інтернет-платежів "Інтерплат" (www.interplat.com.ua) запроваджено послугу оплати виставлених рахунків через Інтернет. Послуга дає змогу оплачувати виставлені рахунки за товари та послуги згідно з реквізитами одержувача, погашати кредити будь-якого банку України, оплачувати комунальні послуги заміських котеджів, перераховувати єдиний податок, сплачувати адміністративні штрафи, переказувати кошти рідним і близьким тощо.

ПРОГРАМНО-ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ НСМЕП

У Національному банку України успішно завершилися комплексні сертифікаційні випробування інтернет-терміналу "ПлатиМО-ІТ", розробленого спеціалістами ТОВ "Автор".

Макет системи "ПлатиМО!" було представлено в рамках проведення XIII Міжнародної спеціалізованої виставки і конференції "Корпоративні і банківські системи". На стенді компанії демонструвалися оплата товарів і послуг через платіжні та інтернет-термінали за допомогою мобільних телефонів, що мають інтерфейс NFC і SIM-карту "ПлатиМО!", а також об-

слуговування платежів (безготівкова оплата, поповнення картки НСМЕП) кіосками самообслуговування "Ti-Kon" ETC, WinCor Nixdorf.

Розробники системи вважають, що вона об'єднає в єдину інфраструктуру обслуговування платежів комерційні банки, операторів мобільного зв'язку, торговельно-сервісні і транспортні підприємства.

Як засоби оплати можуть бути використані платіжні картки НСМЕП (контактні і безконтактні), банківські картки міжнародних платіжних систем, мобільні телефони із SIM-карткою "ПлатиМО!", мобільні телефони з інтерфейсом NFC і SIM-карткою "ПлатиМО!", готівка (у кіосках самообслуговування).

Національний банк України видав НВФ "Юнісистем" свідоцтво про сертифікацію та функціональну придатність інтернет-терміналу "InetTermIT" з функцією переказу коштів.

Програмне забезпечення НСМЕП для універсального терміналу на базі терміналів Huperscom Optimum 42xx (розробник ТОВ "Автор"), а також програмне забезпечення інтернет-терміналу НСМЕП "ІТАР" із функцією завантаження картки із зовнішніх рахунків (розробник ТОВ СНВФ "АР-ГУС") успішно пройшли комплексні випробування у Національному банку України.

Компанія "Реноме-смайт" розробила доповнення до стандартного програмного забезпечення ProNSMEP підтримки груп банків у НСМЕП. Це доопрацювання дає змогу об'єднувати еквайрингові мережі банків у єдиний простір, збільшуючи таким чином загальну термінальну мережу за рахунок банків-партнерів. Нова версія програмного забезпечення ProNSMEP-group встановлена в АБ "Експрес-банк" і дасть змогу банку працювати в одній групі з КБ "Хрещатик".

Рада Платіжної організації НСМЕП прийняла рішення створити й впровадити в НСМЕП образ картки касира автоматів самообслуговування згідно з "Порядком створення, впровадження та припинення використання образів карток в Національній системі масових електронних платежів", затвердженим протоколом засідання ради від 13.04.2009 р. № 145/2009.

□

На замовлення "Вісника НБУ"
матеріал підготовлено працівниками
департаменту платіжних систем
Національного банку України.

Наталія Дунас

Аспірант Львівського інституту
банківської справи
Університету банківської справи
Національного банку України

Моделі

Кількісна оцінка вагомості власного капіталу в системі ресурсів банку на основі економетричного моделювання

Статутний капітал банку є фундаментом власного капіталу. Величина власного капіталу банку визначає масштаби його діяльності. Автор на основі економетричного моделювання пропонує власний підхід до визначення кількісної оцінки вагомості власного капіталу в системі ресурсів банку.

Серед різних підходів до моделювання банків традиційно виділяють часткові та повні моделі [1]. Часткові моделі зорієнтовані на певні об'єкти (активи, зобов'язання та їх окремі елементи) і ґрунтуються на методах теорії оптимального портфеля. Повні моделі враховують усі об'єкти в банку і базуються на побудові моделі банківської установи.

При моделюванні слід виявити фактори, які суттєво впливають на обсяги фінансування економіки, та оцінити ступінь їх впливу на ефективність забезпечення населення і підприємств кредитними коштами. Визначення значущих факторів, які впливають на обсяги фінансування економіки, проведено в кілька етапів.

Етап 1. Формування вихідних даних на основі структури активів, зобов'язань і власного капіталу банків України:

1.1 – кошти юридичних і фізичних осіб – фактор X_1 .

1.2 – кошти банків, тис. грн. (X_2).

1.3 – статутний капітал банку, тис. грн. (X_3).

Етап 2. Вибір функціональних даних, які характеризують загальний обсяг виданих кредитів (Y).

Етап 3. Дослідження мультиколінеарності за допомогою алгоритму Фаррара-Глобера. Цей алгоритм має три види статистичних критеріїв, за якими перевіряється мультиколінеарність: а) всього масиву пояснюючих змінних (χ^2 , – “ксі-квадрат”); б) кожної пояс-

нюючої змінної з рештою пояснюючих змінних (F - критерій); в) кожної пари пояснюючих змінних (t - критерій).

Етап 4. Обрання методу економетричного моделювання, який має відповідати таким умовам: статистична значущість отриманих оцінок параметрів моделі; високі коефіцієнти кореляції отриманих моделей. Таким методом слугує лінійне рівняння регресії щодо кожної окремої групи банків:

$$y_i = \beta_0 + \beta_1 x_{i1} + \beta_2 x_{i2} + \dots + \beta_m x_{im} + \varepsilon_i, \quad i = \overline{1, n}, \quad (1)$$

де n – кількість спостережень;
 m – кількість різних незалежних змінних;

x_{ij} – j -а незалежна змінна в i -му спостереженні;

$\beta_0, \dots, \beta_m$ – параметри моделі;

ε_i – випадкові величини похибки (або залишки);

y_i – залежна змінна в i -му спостереженні.

За вибіркою заданого обсягу можна побудувати *емпіричне рівняння регресії*:

$$y_i = b_0 + b_1 x_{i1} + \dots + b_m x_{im} + e_i, \quad (2)$$

де y_i – оцінка умовного математичного сподівання $M(Y|X = x_i)$;

$b_0, b_1, \dots, b_m$ – точкові оцінки параметрів $\beta_0, \beta_1, \dots, \beta_m$ відповідно.

e_i – оцінка теоретичного випадкового відхилення ε_i .

У нашому випадку лінійну регресійну модель матимемо у такому вигляді:

$$Y = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \beta_3 X_3 + \varepsilon, \quad (3)$$

де Y – обсяг кредитів, X_1 – отримані кошти від фізичних і юридичних осіб, X_2 – кошти банків, X_3 – статутний капітал.

За цією вибіркою оцінимо вибіркоче рівняння регресії:

$$Y = b_0 + b_1 X_1 + b_2 X_2 + b_3 X_3 + e, \quad (4)$$

де b_0, b_1, b_2, b_3, e – оцінки параметрів моделі та залишків ε відповідно.

Розрахунок параметрів лінійної множинної регресії найчастіше здійснюється за методом найменших квадратів (МНК). Основна ідея цього методу полягає у знаходженні таких оцінок параметрів b_0, b_1, b_2, b_3 , для яких $\sum_{i=1}^n e_i^2$ була б найменшою [2, с. 37]. Тобто наше завдання полягало у розв'язанні такої задачі:

$$\sum_{i=1}^n e_i^2 = \sum_{i=1}^n (y_i - b_0 - b_1 x_{i1} - b_2 x_{i2} - b_3 x_{i3})^2 = f(b_0, b_1, b_2, b_3) \rightarrow \min. \quad (5)$$

Застосуванню методу найменших квадратів (МНК) передують певні припущення (або передумови). Якщо вони виконуються, то оцінки параметрів за теоремою Гауса-Маркова мають бути незміщеними, змістовними та ефективними. За наявності трьох незалежних змінних обчислення за МНК зручніше проводити, використовуючи елементи матричної алгебри.

Етап 5. Оцінка параметрів економетричних моделей та виявлення факторів, які істотно впливають на обсяги кредитування українських банків:

– визначення чисельних оцінок ко-

Таблиця 1. Вихідні дані діяльності банків України за 2004-2009 рр. (тис. грн.)

Період	Кредити надані, Y	Кошти юридичних і фізичних осіб, X1	Кошти банків, X2	Статутний капітал, X3
01.10.2004 р.	64541289	95979770	18227305	10310690
01.01.2005 р.	87519381	90934621	20350517	11648338
01.04.2005 р.	94583663	107292367	18046123	12308693
01.07.2005 р.	107618394	116181328	21778202	12721111
01.10.2005 р.	125047421	128904954	24860997	13827710
01.01.2006 р.	142276756	147094050	31998665	16144439
01.04.2006 р.	156554330	151939144	36236734	17005427
01.07.2006 р.	179278616	165059608	46399894	18757440
01.10.2006 р.	209302855	183094319	54659371	21453540
01.01.2007 р.	245522529	202928987	76644665	26266179
01.04.2007 р.	279278616	228059608	84399894	29757440
01.07.2007 р.	329302855	255094319	99659371	32453540
01.10.2007 р.	385522529	289928987	132644665	36266179
01.01.2008 р.	430052037	318389163	168624018	42872630
01.04.2008 р.	484874473	350902009	171587414	49716372
01.07.2008 р.	522026653	379868071	184989611	53239870
01.10.2008 р.	570394934	404320426	207505136	60292581
01.01.2009 р.	741815978	436726737	320838288	82454241

ефіцієнтів рівняння регресії обраного виду за методом найменших квадратів:

$$B = \begin{bmatrix} b_0 \\ b_1 \\ b_2 \\ b_3 \end{bmatrix} = (X^T \times X)^{-1} \times X^T \times Y, \quad (6)$$

де $X = \begin{bmatrix} 1 & x_{11} & \dots & x_{1m} \\ 1 & x_{21} & \dots & x_{2m} \\ \dots & \dots & \dots & \dots \\ 1 & x_{n1} & \dots & x_{nm} \end{bmatrix}$ – матриця розмірності $n \times (m+1)$, (m – число незалежних змінних, $Y = \begin{bmatrix} y_1 \\ y_2 \\ \dots \\ y_n \end{bmatrix}$ – вектор залежної змінної, n – кількість спостережень тощо;

– перевірка адекватності знайденого рівняння регресії масиву даних за кореляційним аналізом початкових та розрахованих за моделями значень;

– оцінка значущості впливу змінних за допомогою статистичного критерію Стюдента.

Перевірка статистичної значущості параметрів моделі проводиться за допомогою t -тесту (тесту Стюдента) за такою схемою:

1) за критерій беремо величину:

$$t = \frac{b_j}{\sigma_{b_j}}, \quad (7)$$

яка має розподіл Стюдента з $(n - m - 1)$ степенями свободи;

2) за даними вибірки, використовуючи формулу (7), обчислюємо $t_{емн}$;

3) за таблицями критичного розподілу Стюдента за заданим рівнем значущості α і $(n - m - 1)$ степенями свободи знаходимо $t_{кр}$ ($\alpha, n - m - 1$);

4) враховуючи двосторонню критичну область, порівнюємо $t_{емн}$ і $t_{кр}$ ($\alpha, n -$

$m - 1$) та робимо відповідний статистичний висновок:

- $|t_{емн}| < t_{кр}$ – параметр β_j статистично незначущий;
- $|t_{емн}| > t_{кр}$ – параметр β_j статистично значущий [3, 158-167].

Оскільки між пояснювальними змінними (статутним капіталом, коштами банків та коштами залучених від фізичних і юридичних осіб) можлива залежність (мультиколінеарність), варто дослідити наявність цього зв'язку, скориставшись алгоритмом Фаррара-Глобера.

Для дослідження мультиколінеарності наведемо статистичну сукупність спостережень (див. таблицю 1).

Усі необхідні проміжні розрахунки проведено в Excel. Обчисливши середні значення та стандартні відхилення пояснюючих змінних X_1, X_2, X_3 , а також нормалізуючи їх, знайдемо кореляційну матрицю r :

$$X^* = \begin{bmatrix} -1.142067156 & -0.905034363 & -0.99241319 \\ -1.186674205 & -0.880174907 & -0.92638742 \\ -1.042046013 & -0.907155717 & -0.89379256 \\ -0.963453623 & -0.863458973 & -0.87343577 \\ -0.850956766 & -0.827364318 & -0.818814483 \\ -0.690136561 & -0.74379351 & -0.704461661 \\ -0.647298313 & -0.694172423 & -0.661963636 \\ -0.531292784 & -0.575177888 & -0.575484972 \\ -0.371837585 & -0.478472471 & -0.442406548 \\ -0.196467937 & -0.221059438 & -0.204856603 \\ 0.025726261 & -0.130257968 & -0.032529349 \\ 0.264755609 & 0.048406382 & 0.100549074 \\ 0.57274884 & 0.434612023 & 0.288739418 \\ 0.824381539 & 0.855873362 & 0.61483121 \\ 1.111846213 & 0.890570043 & 0.952635592 \\ 1.36795174 & 1.047488581 & 1.126554051 \\ 1.584149001 & 1.31110978 & 1.47467306 \\ 1.870671738 & 2.638061804 & 2.568563778 \end{bmatrix}$$

Транспортуємо матрицю X^* (нормалізовану) в матрицю X^{**} :

$$X^{**} = \begin{bmatrix} -1.14 & -1.19 & -1.04 & -0.96 & -0.85 & -0.69 \\ -0.91 & -0.88 & -0.91 & -0.86 & -0.83 & -0.74 \\ -0.99 & -0.93 & -0.89 & -0.87 & -0.82 & -0.70 \end{bmatrix}$$

$$\begin{bmatrix} -0.65 & -0.53 & -0.37 & -0.20 & 0.03 \\ -0.69 & -0.58 & -0.48 & -0.22 & -0.13 \\ -0.66 & -0.58 & -0.44 & -0.20 & -0.03 \end{bmatrix}$$

Закінчення матриці X^{**} :

$$\begin{bmatrix} 0.26 & 0.57 & 0.82 & 1.11 & 1.37 & 1.58 & 1.87 \\ 0.05 & 0.43 & 0.86 & 0.89 & 1.05 & 1.31 & 2.64 \\ 0.10 & 0.29 & 0.61 & 0.95 & 1.13 & 1.47 & 2.57 \end{bmatrix}$$

Перемножимо матриці X^{**} та X^{**} :

$$X^{**} \times X^{**} = \begin{bmatrix} 17 & 16.44 & 16.57 \\ 16.45 & 17 & 16.93 \\ 16.57 & 16.93 & 17 \end{bmatrix}$$

Знайдемо кореляційну матрицю r . Для цього необхідно кожний елемент матриці $X^{**} \times X^{**}$ помножити на $\frac{1}{n-1}$:

$$r = \begin{bmatrix} 1 & 0.97 & 0.89 \\ 0.97 & 1 & 0.99 \\ 0.97 & 0.99 & 1 \end{bmatrix}$$

Показник матриці r ($\det r$) дорівнює 0.004, що підтверджує наявність мультиколінеарності.

Обчислимо χ^2 за формулою [4.28-34]:

$$\chi^2 = -\left\{n - 1 - \frac{1}{6}(2m + 5)\right\} \ln(\det r). \quad (8)$$

Отже, $\chi^2 = 115.0457593$.

Знайдене значення χ^2 порівнюємо з табличним значенням ($\chi^2 = 7.80$), коли маємо $\frac{1}{2} m(m-1)$ степенів свободи при рівні значущості $\alpha = 0.05$.

Оскільки $\chi^2_{\text{дод}} > \chi^2_{\text{табл}}$, то в масиві пояснюючих змінних (кошти банків, кошти юридичних і фізичних осіб та статутний капітал) існує мультиколінеарність.

Визначимо частинні коефіцієнти кореляції r . Вони свідчать про тісний зв'язок між двома пояснюючими змінними за умови, що інші змінні не впливають на цей зв'язок і обчислюються за формулою:

$$r_{kj.s} = \frac{-c_{kj}}{\sqrt{c_{kk} c_{jj}}}. \quad (9)$$

$$\begin{bmatrix} r_{12} & -0.025 \\ r_{13} & 0.476 \\ r_{23} & 0.931 \end{bmatrix}$$

На підставі знайдених нами значень окремих коефіцієнтів кореляції можемо зробити висновок, що зв'язок між залученими коштами банків та коштами юридичних і фізичних осіб є дуже слаб-

ким і обернено пропорційним. Проте зв'язок статутного капіталу із зазначеними факторними ознаками є значно сильнішим, а саме: зв'язок між обсягами статутного капіталу та коштами інших банків ($r = 0.931$).

Для визначення F -критерію слід знайти матрицю C , яка є оберненою до матриці r :

$$C = \begin{bmatrix} 20.233 & 6.460 & -26.149 \\ 6.460 & 117.484 & -123.269 \\ -26.149 & -123.269 & 149.217 \end{bmatrix}.$$

Безпосередньо F -критерій обчислюється за формулою:

$$F = (C_{kk} - 1) \left(\frac{n - m}{m - 1} \right), \quad (10)$$

де C_{kk} — діагональний елемент матриці C ,

$$\begin{aligned} F_1 &= 102.574 \\ F_2 &= 621.249 \\ F_3 &= 790.488. \end{aligned}$$

Обчислені F -критерії порівнюються з табличними значеннями ($F = 3.68$), коли є $n - m$ (15) степенів свободи та при рівні значущості $\alpha = 0.05$. Для визначення залежності двох пояснювальних змінних використано t -критерій, який обчислюється за формулою:

$$t_{kj} = \frac{(r_{kj} \sqrt{n - m})}{(\sqrt{1 - r_{kj}^2})}. \quad (11)$$

$$\begin{aligned} t_{12} &= -0.095 \\ t_{13} &= 2.025 \\ t_{23} &= 9.544. \end{aligned}$$

Обчислені t -критерії порівнюються з табличним значенням ($t = 1.753$), коли маємо $n - m$ (15) степенів свободи та при рівні значущості $\alpha = 0.05$.

Оскільки $t_{12} < t_{крит}$, кошти, залучені від фізичних і юридичних осіб та кошти банків, не є взаємомультіколінеарними;

$t_{13} > t_{крит}$, тому кошти юридичних та фізичних осіб і статутний капітал є взаємомультіколінеарним;

$t_{23} > t_{крит}$, тому відповідно кошти банків та обсяги статутного капіталу є взаємозалежними.

Аналогічні розрахунки проведено на основі даних банків I, II, III і IV груп (див. таблицю 2).

Таким чином з'ясовуємо, що статутний капітал має суттєве значення у процесі формування ресурсів банку, що підтверджує тісний зв'язок між факторними ознаками. Використовуючи функції множення матриць та знаходження оберненої, отримуємо:

$$X^T \times X = \begin{bmatrix} 18 & 4052698468 \\ 4.05E+09 & 1.12993E+18 \\ 1.72E+09 & 5.46019E+17 \\ 5.47E+08 & 1.6123E+17 \end{bmatrix}$$

Таблиця 2. Коефіцієнти кореляції між статутним капіталом, коштами банків, коштами юридичних і фізичних осіб у банківській системі загалом та в розрізі груп банків

Залежність факторів	Банківська система	Група I	Група II	Група III	Група IV
Кошти банків і кошти юридичних та фізичних осіб	-0.026	0.021	-0.157	0.161	0.185
Кошти юридичних та фізичних осіб і статутний капітал	0.476	0.889	0.977	-0.537	0.868
Кошти банків та статутний капітал	0.931	0.330	0.935	0.893	-0.781

$$\begin{bmatrix} 1719450870 & 547496420 \\ 5.46019E+17 & 1.6123E+17 \\ 2.88259E+17 & 8.15876E+16 \\ 8.15876E+16 & 2.36305E+16 \end{bmatrix};$$

$$(X^T \times X)^{-1} = \begin{bmatrix} 1.347520202 & -4.28725E-09 \\ -4.28725E-09 & 9.30386E-17 \\ 2.81076E-08 & 3.93351E-17 \\ -9.90145E-08 & -6.71277E-16 \end{bmatrix}$$

$$\begin{bmatrix} 2.81E-08 & -9.9E-08 \\ 3.93E-17 & -6.7E-16 \\ 9.47E-16 & 4.2E-15 \\ -4.2E-15 & 2.14E-14 \end{bmatrix};$$

$$X^T \times Y = \begin{bmatrix} 5.16E+09 \\ 1.53E+18 \\ 7.75E+17 \\ 2.24E+17 \end{bmatrix}.$$

Підставивши це значення у формулу (6), маємо:

$$B = \begin{bmatrix} b_0 \\ b_1 \\ b_2 \\ b_3 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} -34114756.455 \\ 0.762 \\ 0.565 \\ 3.125 \end{bmatrix}.$$

Отриманий вираз є основним результатом процедури оцінювання параметрів економетричної моделі за методом найменших квадратів.

Отже, вибіркове рівняння регресії є таким:

$$\hat{Y} = -34114756 + 0.762X_1 + 0.565X_2 + 3.125X_3.$$

Це — рівняння регресії на адекватність дійсності, тобто на якісність. Воно здійснювалося за кількома методами, щоб дійти достовірніших висновків.

Для перевірки загальної якості рівняння регресії використано коефіцієнт детермінації:

$$\begin{aligned} R^2 &= 1 - \frac{\sum_{i=1}^n e_i^2}{\sum_{i=1}^n (y_i - \bar{y})^2} = \\ &= 1 - \frac{\sum_{i=1}^n (\hat{y}_i - \bar{y})^2}{\sum_{i=1}^n (y_i - \bar{y})^2} = 0.902. \quad (10) \end{aligned}$$

Оскільки він близький до 1, побудована модель є достовірною.

На основі проведених аналізу та обчислень можна стверджувати, що побудоване рівняння регресії пояснює 90.2% відхилень залежної змінної Y .

Таблиця 3. Розрахункова таблиця для побудови факторної моделі

Періоди	Y	$\hat{Y}$	$(\hat{Y}_i - \bar{Y})^2$	$(Y_i - \hat{Y}_i)^2$	e_i^2
01.10.2004 р.	64541289	81521038,2201	5070913693632200	76234918650983200	-71210348
01.01.2005 р.	87519381	83057579,7728	19907670191102	39560424371000400	4461801
01.04.2005 р.	94583663	96281019,8225	2881020182722	36800184974704900	-1697357
01.07.2005 р.	107618394	106449361,8314	1366636211114	31969086712042700	1169032
01.10.2005 р.	125047421	121341765	13731880472391	26040272076830200	3705655
01.01.2006 р.	142276756	146470018	17583452843281	20776526998438100,000	-4193263
01.04.2006 р.	156554330	155245539	1712932929657	16864418522611000	1308791
01.07.2006 р.	179278616	176456429	7964738548924	11478720334568400,000	2822187
01.10.2006 р.	209302855	203286356	36198254375017	5946653984499890	6016499
01.01.2007 р.	245522529	245854853	110439661083	1672390969389010,000	-332325
01.04.2007 р.	279278616	280290732	1024379467517	50962323457299	-1012116
01.07.2007 р.	329302855	317930354	129333765790682	1839161731166550,000	11372500
01.10.2007 р.	385522529	375013086	110448383795348	9821825393833440	10509443
01.01.2008 р.	430052037	437662619	57920967651609	20630907206546700	-7610583
01.04.2008 р.	484874473	485493537	383241249756	39385207420191700	-619065
01.07.2008 р.	522026653	526141379	16930971244877	55511717245728200	-4114726
01.10.2008 р.	570394934	579528136	83415389449784	80643236377437700	-9133203
01.01.2009 р.	741815978	737489499	18718414893382	207387859329039000	4326478

Адекватність моделі перевіряємо, використовуючи критерій Фішера (F). Для нього критерієм слугує випадкова величина:

$$F = \frac{\sum_{i=1}^n (\hat{y}_i - \bar{y})^2}{\sum_{i=1}^n (y_i - \bar{y}_i)^2} \times \frac{n-m-1}{m} = 3782.112.$$

(11)

При заданому рівні значущості α та $\{m; n - m - 1\}$ степенями свободи за таблицями критичних точок розподілу Фішера знаходимо $F_{кр}$. Для визначення статистичної значущості F -статистики порівнюємо її з відповідною критичною точкою розподілу Фішера, яку знаходимо в його таблицях: $F_{кр}(2; 15; 0.05) = 3.68$ [5]. Оскільки $F_{емп} > F_{кр}$, то коефіцієнт детермінації R^2 є статистично значущим, тобто побудована модель справді адекватна.

Щоб детальніше дослідити вплив кожної незалежної змінної на Y , використовуємо для перевірки статистичної значущості параметрів моделі критерій Стюдента. Проаналізуємо статистичну значущість коефіцієнтів регресії, попередньо визначивши їх стандартні помилки за допомогою дисперсійно-коваріаційної матриці:

$$Var(B) = \begin{bmatrix} 77765816545912 & 247418 \\ -247418 & 0.005 \\ 1622099 & 0.002 \\ -5714157 & -0.038 \\ 1622099 & 5714158 \\ 0.002 & -0.03874 \\ 0.005 & -0.24184 \\ -0.242 & 1.234141 \end{bmatrix}.$$

(12)

де дисперсія залишків $\hat{\sigma}_{b_0}^2 = \frac{\sum_{i=1}^n e_i^2}{n-m-1} = 5771031589.5483$. Тоді стандартні помилки параметрів моделі: $\hat{\sigma}_{b_0} = 8818492$; $\hat{\sigma}_{b_1} = 0.073$; $\hat{\sigma}_{b_2} = 0.233$; $\hat{\sigma}_{b_3} = 1.1109$.

За формулою (7) розрахуємо відповідні t -статистики: $t_{a1}^{b_0} = -3.869$; $t_{a1}^{b_1} = 10.396$; $t_{a1}^{b_2} = 2.415$; $t_{a1}^{b_3} = 2.813$. Щоб з'ясувати статистичну значущість коефіцієнтів, за таблицею критичних точок розподілу знаходимо: $t_{кр}(0.05; 15) = 1.753$. Оскільки $|t_{\beta_0}| < t_{кр}$; $|t_{\beta_1}| > t_{кр}$; $|t_{\beta_2}| > t_{кр}$; $|t_{\beta_3}| > t_{кр}$; можемо зробити висновок, що β_0 коефіцієнт регресії статистично незначущий, а коефіцієнти β_1 , β_2 і β_3 статистично значущі, отже, що змінні X_1 , X_2 і X_3 суттєво впливають на залежну змінну Y . Незначущість β_0

Таблиця 4. Параметри регресійного рівняння

Фактори	Банківська система	Група I	Група II	Група III	Група IV
Кошти банків	0.762	0.804	0.389	0.514	0.872
Кошти юридичних і фізичних осіб	0.565	0.855	0.291	1.048	0.857
Статутний капітал	3.125	2.013	5.419	1.442	0.632

означає, що інші фактори, не враховані в моделі, несуттєво впливають на залежну змінну, хоча статистична незначущість коефіцієнта може пояснюватися також недосконалістю побудованої нами моделі або ж наявністю залежності між факторними ознаками. Можливо, в даному випадку доцільніше було б будувати нелінійну регресійну модель.

Отже, за всіма статистичними показниками модель може бути визнана задовільною. У неї досить високий коефіцієнт детермінації і висока t -статистика для коефіцієнтів та β_1 , β_2 і β_3 . Все це дає підстави вважати побудовану модель достовірною. Тому вона може бути використана для аналізу та подальшого прогнозування.

Аналогічні розрахунки ми провели щодо даних I, II, III і IV груп банків, отримавши відповідні результати (див. таблицю 4). Параметри регресійного рівняння свідчать, що основними чинниками, які позитивно впливають на зростання кредитування, в тому числі й інвестування в економіку, є **підвищення рівня капіталізації**.

У таблиці 4 подано параметри регресійного рівняння. Основними чинниками, які впливають на обсяги кредитування населення й економіки, є зростання статутного капіталу банківської системи (3.125). Зв'язок між коштами від банків залученими та обсягами наданих кредитів характеризується середньою інтенсивністю (0.762).

Параметри регресійного рівняння **I групи** найбільше наближені до коефіцієнтів системи в цілому. Це підтверджує той факт, що банківські установи цієї групи становлять основне середовище кредитних ресурсів і визначають інвестиційну активність системи.

Зауважимо фактично однакові значення коефіцієнтів рівняння регресії залучених від юридичних і фізичних осіб депозитів та коштів у банках **I групи**. Отже, кредитна активність банків цієї групи однаковою мірою залежить від коштів юридичних і фізичних осіб та коштів банків (відповідно **0.804 і 0.855**).

У банках **II групи**, порівняно з іншими групами банків, статутний капітал відіграє найістотнішу роль для кредитування. Обсяги позичок пов'язані саме зі статутним капіталом. Для банків

II групи він становить **5.419**.

Розраховані параметри моделі свідчать, що основною структурною складовою ресурсів банківської системи, яка впливає на обсяги інвестування, є статутний капітал банку ($b_3 = 3.125$).

ВИСНОВКИ

Власний капітал є основою формування ресурсів банку. Зростання статутного капіталу на 1 000 000 грн. спричиняє збільшення можливостей кредитно-інвестиційної діяльності на 3 125 000 грн. Зростання коштів, залучених від юридичних і фізичних осіб, на 1 000 000 грн. зумовлює приріст ресурсів на 565 000 грн. Тобто кредитний потенціал депозитів фізичних і юридичних осіб є нижчим порівняно з потенціалом капіталу. Вплив вкладень інших банків на активність банків також менший, ніж вплив статутного капіталу, хоча він становить більшу частку в структурі банківських ресурсів.

Стабілізація та подальший розвиток банківської системи тісно пов'язані з нарощенням капіталу. Він може зростати не лише за рахунок власних джерел, а й у результаті реорганізації банків шляхом їх злиття чи приєднання, створення банківських об'єднань та їх входження до промислово-фінансових груп.

Література

1. Васюренко О., Азаренкова Г. *Математичні методи і моделі у сфері аналізу та управління банківською діяльністю* // Вісник Національного банку України. — 2003. — № 8. — С. 11-13.
2. Берегова Г.І., Мадоренко А.Ю. *Економіко-математичне моделювання: Навч. посібник / За заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Т. С. Смовженко. — К.: УБС НБУ, 2007. — 148 с.*
3. *Экономико-математические методы и прикладные модели: Учебн. пособие для вузов / В.Федосеев, А.Гармаш, Д.Дайтегов и др.; Под ред. В.Федосеева. — М.: ЮНИТИ, 2000. — 391 с.*
4. Наконечний С.І., Терещенко Т.О. *Економетрія: Навч. - метод. посібник для самост. вивч. дисциплін. — Вид. 2. — К.: КНЕУ, 2006. — 192 с.*
5. Бородин С. *Эконометрика: Учебн. пособие. — М.: Новое знание, 2001. — 408 с.*

Монети України

Про введення в обіг ювілейної монети “350-річчя Конотопської битви”

Національний банк України, продовжуючи серію “Герої козацької доби”, 19 червня 2009 року ввів в обіг ювілейну монету номіналом 10 гривень “350-річчя Конотопської битви”, присвячену 350-річчю перемоги війська, очолюваного гетьманом України Іваном Виговським, у битві під Конотопом у червні 1659 року.

Монету виготовлено зі срібла 925 проби. Категорія якості карбування — пруф, маса дорогоцінного металу в чистоті — 31.1 г, діаметр — 38.6 мм, тираж — 8 000 штук.

Гурт монети гладкий із заглибленим написом, яким зазначено метал, його пробу — **Ag 925**, масу дорогоцінного металу в чистоті — **31.1 г**. На гурті розміщено також логотип Монетного двору Національного банку України.

На аверсі на тлі крила (алегорії перемоги) зображено гетьманські клейноди, козацьку зброю та бандуру, угорі розміщено малий Державний герб України і напис півколом — **НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ**, уни-

зу — номінал **10 / ГРИВЕНЬ** та рік карбування монети — **2009**.

На реверсі в центрі зображено Івана Виговського на коні з шаблею у руці, позаду якого — козацьке військо (ліворуч), стилізовані абрисні укріплення Конотопу (праворуч), повержені знамена (унизу). Угорі півколом розміщено напис — **ПЕРЕМОГА В КОНОТОПСЬКІЙ БИТВІ**, нижче у два рядки — **350 / РОКІВ**.

Художники — Микола Кочубей (аверс); Володимир Таран, Олександр Харук, Сергій Харук (реверс).

Скульптори — Анатолій Дем'яненко, Володимир Атаманчук.

Пам'ятна монета номіналом 10 гривень “350-річчя Конотопської битви” є дійсним платіжним засобом України та обов'язкова до приймання без будь-яких обмежень за її номінальною вартістю до всіх видів платежів, а також для зарахування на розрахункові рахунки, вклади, акредитиви та для переказів.

Про введення в обіг ювілейної монети “70 років проголошення Карпатської України”

Національний банк України, продовжуючи серію “Відродження української державності”, 20 липня 2009 року ввів в обіг ювілейну монету номіналом 20 гривень “70 років проголошення Карпатської України”, присвячену подіям 1938–1939 років, пов'язаним із проголошенням та збройним захистом Карпатської України, недовгий період існування якої став однією з найяскравіших сторінок багатовікової боротьби карпатських українців за встановлення української державності.

Монету виготовлено зі срібла 925 проби. Категорія якості карбування — пруф, маса дорогоцінного металу в чистоті — 62.2 г, діаметр — 50.0 мм, тираж — 3 000 штук. Гурт монети — гладкий із заглибленим написом, яким зазначено метал, його пробу — **Ag 925**, вагу дорогоцінного металу в чистоті — **62.2 г**. На гурті розміщено також логотип Монетного двору Національного банку України.

На аверсі зображено килими з традиційним карпатським орнаментом і

розміщено: малий Державний герб України, півколом напис — **НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ**, внизу номінал та рік карбування монети — **20 / ГРИВЕНЬ / 2009**.

На реверсі зображено закарпатця з прапором, на тлі якого — герб Карпатської України, та розміщено написи: під прапором — **70 / РОКІВ**, ліворуч півколом — **ПРОГЛОШЕННЯ КАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ**.

Художники — Володимир Таран, Олександр Харук, Сергій Харук. Скульптори — Анатолій Дем'яненко, Володимир Атаманчук.

Ювілейна монета номіналом 20 гривень “70 років проголошення Карпатської України” є дійсним платіжним засобом України та обов'язкова до приймання без будь-яких обмежень за її номінальною вартістю до всіх видів платежів, а також для зарахування на розрахункові рахунки, вклади, акредитиви та для переказів.

Точка зору

Андрій Гідулян

Менеджер проекту з упровадження
принципів Базеля-II
при Райффайзен банку "Аваль"

Доцільність і перспективи створення та розвитку спеціалізованого агропромислового банку в Україні

Суттєва роль агропромислового комплексу для економіки (як української, так і світової) – незаперечна. З огляду на наявний у нашій країні природно-кліматичний і людський потенціал, активний розвиток цього сектору має бути одним із пріоритетних у державній політиці. Ефективність АПК – це і соціальний розвиток села, і забезпечення роботою значної частки працездатного населення, залучення додаткової експортної виручки. Це, зрештою, важлива передумова розвитку інших галузей економіки – сільськогосподарського машинобудування, будівництва, транспорту, оптової торгівлі тощо. Актуальність і проблеми розвитку агропромислового комплексу прямо й опосередковано залежать від державної аграрної політики, зокрема від державних програм фінансової підтримки діяльності. Активна участь банків у цій справі вкрай важлива. Хоча, слід зауважити, далеко не всі банківські установи прагнуть до співпраці з сільськими підприємцями. Тому розвиток спеціалізованих агропромислових банків та їхня підтримка з боку держави надзвичайно актуальні.

В Україні сільське господарство традиційно відіграє важливу роль в економіці. Агропромисловий комплекс (АПК) країни використовує 90–95% сільськогосподарських угідь, 50% водних та 30% трудових ресурсів. У ньому зосереджено 25–30% основних фондів, використовується 10–15% загальнонаціональних інвестицій. Питома вага сільського господарства в загальному обсязі ВВП становить близько 18%.

2008 рік виявився для сільськогосподарських підприємств успішним – як у галузі рослинництва, так і в тваринництві. Результат від їх основної діяльності становив 5.6 млрд. грн. прибутку (порівняно з 4.2 млрд. грн. у 2007 році), рівень рентабельності (без урахування бюджетних дотацій та доплат) – 13.1% (порівняно з 15.0% у попередньому році) [1]. Прибутки від виробництва продукції сільського господарства та надання послуг у рослинництві і тваринництві отримало 64% підприємств.

Та навіть незважаючи на те, що в Україні знаходиться 25% світових запасів чорноземів, а природні умови є сприятливими для аграрного виробництва, показники розвитку сільського господарства нашої країни гірші, ніж в інших державах. Середня врожайність зернових культур і продук-

тивність корів у 3–4 рази нижча порівняно з економічно розвинутими країнами. Нижчою у три рази порівняно з країнами Західної Європи та Північної Америки є також продуктивність праці наших селян.

Отже, аграрний сектор економіки України потребує значних інституційних реформ. Враховуючи інвестиційні потреби та розмір аграрного сектору в Україні, він залишається одним із найперспективніших напрямів для інвестицій. До того ж інвестиційна привабливість сектору з часом буде збільшуватися. Такий висновок можна зробити на основі кількох чинників:

- ◆ світова продовольча криза та сталий попит на продовольчу продукцію;
- ◆ стійка тенденція до подорожчання продуктів харчування;
- ◆ зростання попиту на біопаливо;

◆ наявність в Україні значної площі родючого чорнозему.

Тож Україна, особливо після вступу до Світової організації торгівлі (СОТ), може знову стати житницею Європи, і не тільки.

Значущість аграрного сектору економіки та його великий потенціал свідчать про доволі високу привабливість цього сегмента реального сектору економіки для кредитних організацій. Однак слід звернути увагу на низку негативних чинників, які обмежують та стримують активне кредитування банківськими структурами цього сегмента реальної економіки. Так, за станом на 01.01.2009 р. питома вага кредитів, наданих аграріям, у загальному кредитному портфелі становила 6.49% [2], що є значно нижчим за питому вагу сільського господарства в за-

Таблиця 1. Обсяги кредитів, наданих агропромислому комплексу України у 2000–2004 рр.

Показники	Млрд. грн.				
	2000 р.	2001 р.	2002 р.	2003 р.	2004 р.
Загальна сума кредитів	1.8	5.6	5.6	7.7	7.7
у тому числі за програмою часткової компенсації	0.8	2.8	2.2	3.2	3.2
зокрема сільському господарству	0.5	1.0	1.8	2.9	2.9

Джерело: Проект аграрної політики АМР США/ПРООН.

гальному обсязі ВВП країни (18%).

Основним джерелом фінансування діяльності підприємств АПК завжди були кредити українських банків.

За даними Міністерства аграрної політики України, в 2008 році підприємства агропромислового комплексу (близько 8 тисяч) залучили в 1.5 рази більше кредитів, ніж в 2007-му, — 17 млрд. 292 млн. грн. Із загального обсягу залучених кредитів короткострокові становили 8.215 млрд. грн., середньострокові — 6.068 млрд. грн. і довгострокові — 3.009 млрд. грн. Із них пільгові кредити — 11 млрд. 766 млн. грн., зокрема, короткострокові — 6.056 млрд. грн., середньострокові — 4.125 млрд. грн. і довгострокові — 1.583 млрд. грн. Водночас у 2008 році обслуговувалося 6.272 млрд. грн. перехідних позичок. У цілому за 2008 рік агропромисловий комплекс України залучив 30.1 млрд. грн. інвестицій [3].

Кредити підприємствам агропромислового комплексу надавалися понад 100 комерційними банками, однак найбільшу активність на цьому ринку проявляли лише кілька з них: Райффайзен банк “Аваль” (кредити аграріям становлять третину його кредитного портфеля юридичних осіб [4]), Укрексімбанк, Приватбанк, Промінвестбанк, “Фінансова ініціатива”, Ошадний банк України, Укрсоцбанк та банк “Форум”. Значна концентрація сегмента кредитування сільгоспвиробників зумовлена кількома факторами, які обмежують вихід на ринок інших гравців. Основні серед них такі:

- ◆ наявність досвіду роботи на ринку, розуміння специфіки аграрного бізнесу;
- ◆ розгалуженість філійної мережі;
- ◆ наявність методів оцінки кредитних ризиків сільгоспвиробників та окремі кредитні програми;
- ◆ високі кредитні ризики, притаманні сільським підприємствам (низький рівень покриття страховими послугами ризиків, пов'язаних із сільським господарством, низька ліквідність заставного майна, в тому числі через високий рівень зношення основних фондів, непрозорість і низька якість фінансової звітності, відсутність кредитних бюро тощо), котрі відштовхують інші банки від роботи в цьому сегменті.

Враховуючи значущість аграрного сектору для країни, держава проводить дотаційну аграрну політику. Зокрема задля підтримки сільськогосподарського виробництва, за попередніми підсумками, в 2008 році на рахунки сільськогосподарських під-

Таблиця 2. Динаміка та структура використання кредитів на закупівлю аграрним сектором тракторів і комбайнів у 2002–2005 рр.

Млн. грн.				
Джерела фінансування	2002 р.	2003 р.	2004 р.	2005 р.
Власні кошти підприємств та кредитні кошти	515.1	480.0	655.9	1 262.2
За лізинговими операціями	31.3	61.8	245.0	118.4
За програмою часткової компенсації	76.4	80.2	106.1	296.4
Разом	622.8	622.0	1 007.0	1 678.0

Джерело: Міністерство промислової політики України.

приємств (крім малих) фактично надійшло 3.0 млрд. грн. прямих бюджетних дотацій та 2.2 млрд. грн. за рахунок повернення їм податку на додану вартість. У цілому за 2008 рік підприємствами отримано майже 5.2 млрд. грн. бюджетних коштів.

На сьогодні сільськогосподарські підприємства та індивідуальні господарства України мають понад 350 тис. тракторів та 60 тис. комбайнів (включаючи 47.2 тис. зернозбиральних комбайнів) [5]. Однак це не відповідає потребам ринку: потреби в тракторах задоволені на 57%, у комбайнах — на 51–52%. Внаслідок цього завантаженість комбайнів збільшилася у 2.4 рази, тракторів — у 2 рази і досягла відповідно 242 та 149 гектарів на одиницю техніки, що в 5–10 разів більше, ніж у деяких країнах ЄС та США.

Ще одна гостра проблема пов'язана з тим, що переважна більшість техніки (90%) уже відпрацювала свій технічний ресурс та операційний цикл: фізичне зношення тракторів становить понад 72%, комбайнів — близько 90%. Витрати на відновлювальні роботи загалом зросли на 5% і дорівнюють 2 млрд. грн., а додаткові витрати на паливо — приблизно на 30%.

Згідно з дослідженнями експертів Інституту механізації та електрифікації села щорічні потреби в закупівлі техніки становлять 42 тисячі тракторів та 8.7 тисячі зернозбиральних комбайнів. За оцінками проекту “Лізинг в Україні”, виходячи з поточної кількості тракторів та комбайнів в Україні, кожного року необхідно замінювати 23.4 тисячі тракторів та 4.2 тисячі комбайнів. Попит на цю техніку оцінюється майже в 460 млн. доларів США щорічно. Виходячи з поточного стану, пропозиція задовольняє попит лише на 20–22%.

Таким чином, можливості банків щодо фінансування інвестиційних потреб аграрного сектору є доволі значними, чим вони і користувалися в останні кілька років, активно пропонуючи довгострокові та середньострокові кредити на придбання сільськогосподарської техніки та обладнання (див. таблицю 2).

Окрім комерційних банків, аграрний сектор є привабливим і для лізингових компаній. Однак нині інвестування основних фондів у формі фінансового лізингу не має значного поширення, незважаючи на чималі переваги як для позичальника (лізингодержателя), так і для фінансової організації.

Питома вага сільгосптехніки в загальному портфелі лізингових компаній України в 2006 році становила лише 3.3% (57.9 млн. грн.; загальний портфель — 1 737.6 млн. грн.).

Лева частка послуг із фінансового лізингу сільгосптехніки надавалася Національною акціонерною компанією “Укragenrolізинг”. Привабливість надання фінансового лізингу сільгосппідприємствам іншими лізинговими компаніями невелика. Причини цього — лобіювання “Укragenrolізингом” своїх інтересів у державних органах та надання часткової компенсації лізингових платежів з боку держави сільгоспвиробникам лише за лізинговими угодами “Укragenrolізингу”.

Унаслідок економічної кризи, яка розпочалася в Україні 2008 року, понад 2 тисячі підприємств аграрного сектору потребували пролонгації кредитів до 1 червня 2009 року на суму близько 3.5 млрд. грн. [6].

На превеликий жаль, державна політика підтримки розвитку аграрного сектору економіки України останнім часом є непослідовною та не відповідає ринковим умовам господарювання. По-перше, часткова компенсація відсотків за кредитами та лізингом носить, швидше, дотаційний, ніж інвестиційний характер: ніхто не відрізняє тих, хто ефективно вкладає кредитні кошти й підвищує ефективність виробництва, і тих, хто ледве зводить кінці з кінцями лише за рахунок кредитних коштів.

По-друге, невизначеність із подальшим правовим статусом землі, можливості здійснення її купівлі-продажу стримує потенційних інвесторів, зокрема обмежує можливості сільськогосподарських підприємств щодо залучення додаткових фінансових ресурсів задля відновлення матеріальної бази та підви-

БАНКИ УКРАЇНИ

шення ефективності роботи.

По-третє, відсутність реального механізму заставної закупівлі зерна через Аграрний фонд не забезпечує ефективної моделі впливу на ціноутворення з боку держави.

Слід зауважити ще й значний адміністративний вплив з боку держави на ціноутворення та кредитну політику банків (тривалий час існувало обмеження відсоткових ставок за рахунок механізму часткової компенсації відсотків за кредитами за відсутністю пільгового, цільового рефінансування Національним банком України комерційних банків, та вимоги до банків щодо пролонгації кредитів сільгоспвиробникам). Це призводить до підвищення кредитних ризиків усієї галузі й спричиняється до того, що багато банків визначає аграрний сектор у своїй кредитній політиці як небажаний або обмежений щодо кредитування.

Отже, раціональне використання фінансових ресурсів в аграрній сфері зумовлюється необхідністю підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва. В умовах дефіциту капіталів та втрати значної частини ресурсного потенціалу загострилася проблема довгострокових та короткострокових джерел запозичень. На фінансово-економічний стан сільгоспвиробництва, що склався, значний вплив здійснює система ціноутворення, скорочення державної підтримки агропромислового виробництва та низька купівельна спроможність населення, лібералізація зовнішньоекономічної діяльності й інші фактори, сукупність яких призвела до зниження обсягів виробництва, деградації матеріально-технічної бази аграрного сектору та вкрай незадовільного стану соціальної сфери села. У зв'язку з цим особливого значення набуває механізм фінансового забезпечення, в складі якого найважливіша роль може належати спеціалізованим агропромисловим банкам.

На сьогодні аграрні банки відіграють ключову роль у розвитку економік Вірменії, Азербайджану, Білорусі, Грузії, Киргизстану, Росії, Таджикистану. 13 березня 2009 року в Мінську проведено Установчі збори голів сільськогосподарських банків країн Східної Європи та Центральної Азії (країн СНД), результатом яких стало рішення про створення Євразійської асоціації сільськогосподарського кредиту (ЄврАзАСК/EURACA). Ця міждержавна організація, що має статус некомерційної і створена з ініціа-

тиви та за активної участі БАТ "Російський сільськогосподарський банк" і БАТ "Благропромбанк", об'єднує близько 10 агропромислових, сільськогосподарських, земельних банків та інших кредитних установ, а також організації, діяльність яких пов'язана з функціонуванням агропромислового комплексу [7].

Основними цілями створення асоціації є вирішення практичних завдань у сфері розвитку сільського господарства; сприяння створенню умов для ефективного функціонування банківської системи в агропромисловому комплексі країн-учасниць асоціації та забезпечення її стабільності, участь у підготовці пропозицій щодо питань регулювання банківської діяльності; сприяння та підтримка наукових розробок і досліджень у сфері сільськогосподарського виробництва; участь у розробці державної грошово-кредитної політики в сільському господарстві країн-учасниць асоціації.

Примітно, що серед зазначених вище країн СНД немає двох найбільших гравців світового ринку зернових та олійних культур, якими сьогодні є Україна і Казахстан. Причина — на сьогодні в цих країнах просто немає спеціалізованих сільськогосподарських банків, які б займалися виключно питаннями кредитування АПК.

Аргументи щодо необхідності існування державних банків загалом стандартні. Завдяки таким установам можна підтримувати стабільність банківської системи, а також вирішувати інформаційні проблеми. Уряд точно знає, скільки коштів він має компенсувати банкам за те, що вони надають кредити селу. Селянин знає, куди звернутися по кредит, і матиме інформацію про надійність банку. Окрім цього, через державні банки можна фінансувати соціально корисні, проте фінансово неприбуткові проекти. Зрештою — стимулювати фінансовий розвиток у регіонах, куди важко дістатися комерційним банкам.

Саме ці аргументи сприяли розвитку державних банків у європейських країнах у 60-х та 70-х роках минулого століття. Загальний обсяг їхніх активів становив тоді близько половини всіх активів світової банківської системи. Очікувалося, що така значна вага держави у цій сфері дасть змогу уникнути фінансових криз. Проте низка потрясінь, які відбулися у 1970–80-х роках, засвідчила: державні банки не лише не унеможливають кризи, а й самі найслабше від них захищені. Насамперед через більшу ризикованість їхніх

кредитних портфелів. Адже державний банк не націлений на отримання прибутків, а кредити надає залежно від волі уряду [8].

Ідея створення спеціалізованого агропромислового банку не нова для України і має під собою історичне підґрунтя як "за", так і "проти". Дискусії з цього приводу ведуться довго — з моменту ліквідації агропромислового банку "Україна".

У проєкті Державного бюджету України на 2007 рік передбачалося 0.5 млрд. грн. на створення Аграрного банку [9]. Однак необхідні кошти не було закладено в державному бюджеті, тож цю справу перенесли на 2008 рік [10].

Із тих часів ідея створення аграрного банку за умови обмежень у фінансуванні з боку держави трансформувалася в ідею створення кооперативного аграрного банку, що наразі й ініціюється Міністерством аграрної політики України. Зокрема передбачається, що статутний капітал кооперативного аграрного банку за незначних витрат учасників ринку може становити не менше 2 млрд. грн. [11]. За умови участі держави в створенні нової фінансової структури її частка в статутному фонді банку може дорівнювати 1 млрд. грн. Згодом учасники аграрного ринку могли б викупити частку держави в статутному капіталі банку.

Таким чином, створення агропромислового банку з державною часткою в капіталі є вкрай важливим для ефективної реалізації державної політики підтримки аграрного сектору. Але уроки банку "Україна" постійно фокусують увагу на можливих наслідках активної участі держави в діяльності комерційного банку.

Нагадаємо, що агропромисловий банк "Україна" був правонаступником Агропромбанку СРСР (українського відділення) і посідав місце одного з трьох великих фінансових закладів України; банк мав одну з найбільших філійних мереж, яка покривала фактично кожен районний центр країни. За станом на 1 квітня 2001 року валюта балансу банку "Україна" становила 4.5 млрд. грн. [12] (для порівняння: Приватбанк мав загальний обсяг активів на суму 5.74 млрд. грн., "Аваль" — 4.95 млрд. грн., Укрексімбанк — 3.1 млрд. грн. [13]); обсяг кредитного портфеля — 1.37 млрд. грн. (із них більше 70% — кредити підприємствам АПК; для порівняння: кредитний портфель "Авалю" становив 2.1 млрд. грн., Приватбанку — 2.0 млрд. грн., Укрексімбанку — 1.2 млрд. грн.); сплачений статутний фонд — понад 70.3 млн. грн.; клієнтська база банку переви-

щувала 1.7 млн. фізичних та 200 тис. юридичних осіб, у тому числі були російські компанії та приватні особи.

Незважаючи на незалежність і комерційний характер діяльності банку, він зазнавав величезного впливу з боку держави, а також з боку окремих промислових груп. Агропромисловий банк "Україна" на початку 1997 року вже стикнувся з проблемами, пов'язаними з наданням кредитів підприємствам агропромислового комплексу. Складність у проведенні цього виду кредитування визначалася тиском з боку уряду України, вимогами кредитувати сільгоспвиробників в умовах жорстких вимог НБУ щодо дотримання нормативів.

Іншим суттєвим фактором, який негативно вплинув на роботу банку, була практично безнадійна заборгованість за кредитами, наданими під урядові гарантії. Більша частина неповернених позичок припадала на компанії, які займалися поставками нафтопродуктів для аграрників. За даними Головного управління Державної служби з боротьби з економічними злочинами МВС України, з 558 млн. грн. кредитних боргів (у тому числі валютних, які враховані за курсом 1 долар США = 5.2 гривні) понад 280 млн. грн. не повернено компаніями, які займалися торгівлею нафтопродуктами. Найбільші з них: "Нафта К" (165.7 млн. грн.), "Інтерагро", "Україна-нафта", "Атланта Інтернешнл", "УкрРос" та інші.

Негативно позначилася на діяльності банку й фінансова криза 1998 року.

Висновки депутатської комісії та експертів встановили такі основні причини доведення банку "Україна" до банкрутства та його ліквідації:

— дуже ризикована та шкідлива для банку "Україна" практика вкладання з ініціативи його керівництва кредитних ресурсів у великих розмірах в активи (гарантії, кредити, акредитиви, цінні папери тощо), які були приречені на неповернення боргів за такими операціями;

— низький рівень платоспроможності основних клієнтів банку — сільськогосподарських підприємств;

— надання великих сум кредитів банком "Україна" (під час парламентських та президентських виборів 1998–1999 рр.) окремим підприємствам за низькими відсотками;

— неповернення кредитів банку "Україна", які надавалися юридичним особам під урядові гарантії та на виконання так званих державних

програм;

— невжиття своєчасних заходів з боку держави для забезпечення повернення боргів банку "Україна";

— надання кредитів під різні сільськогосподарські програми, які не були економічно обґрунтовані та використовувалися не за призначенням;

— вимога МВФ про закриття банку "Україна" у визначений термін.

Банкрутство банку "Україна", крім іншого, продемонструвало низький рівень ефективності державного регулювання та управління в Україні. Наведений вище аналіз причин банкрутства свідчить про те, що не аграрний бізнес, не спеціалізація банку та підвищенні ризики, які притаманні сільському господарству, а саме державне регулювання та вплив держави на управлінські рішення негативно позначилися на діяльності банку.

Створення агропромислового банку з державною участю в капіталі можливе за умови цілісного підходу до побудови довгострокової державної програми підтримки агропромислового комплексу як з боку законодавчої, так і виконавчої влади, Національного банку, Кабінету Міністрів та профільних міністерств і відомств. Зокрема:

1. Міністерству аграрної політики України необхідно розробити і проводити чітку й довгострокову політику підтримки розвитку агропромислового комплексу, яка б мала прагматичний характер, могла б поступово реалізовуватися протягом кількох років і була стійкою до змін урядів та зміни політичної кон'юнктури. Стратегія розвитку аграрного сектору економіки повинна забезпечувати інтенсивний розвиток не лише самого сільського господарства, а й інфраструктури, що буде додатковим каталізатором розвитку всього агропромислового комплексу та підвищення інвестиційної привабливості галузі як для вітчизняних, так і для іноземних інвесторів. Державна політика має бути збалансованою та прозорою як для сільгосппідприємств, так і для інвесторів, передусім завдяки збалансованості й сталості виробництва основних сільськогосподарських культур, прогнозованості цін;

2. Міністерству фінансів України необхідно забезпечити розробку та впровадження державної програми фінансової підтримки сільськогосподарських підприємств. Державна підтримка ефективного розвитку аграрного сектору має розвиватися поетапно: від субсидування сільськогосподарських підприємств за рахунок бюджетних коштів, через фінансування

найефективніших підприємств, до мотивації сільськогосподарських підприємств щодо пошуку найефективніших джерел фінансування та напрямів інвестування. Цільова програма також стимулюватиме інші банки знижувати відсоткові ставки, створюючи більш вигідні умови для сільгоспвиробників;

3. Національному банку України необхідно забезпечити реалізацію програми фінансування цільових державних програм на підтримку сільгосппідприємств через рефінансування кредитних операцій банку за пільговими умовами. Саме надання кредитних коштів цільовому сегменту дає змогу поряд із формуванням банком цінової політики, побудованої на основі врахування рівня кредитного ризику клієнта, та при дотриманні обмеження чистої маржі, забезпечити диференційований підхід до клієнтів. До того ж відмова від часткової компенсації відсоткових ставок на користь пільгового фінансування цільової програми пришвидшить процес отримання фінансової підтримки за рахунок уникнення надмірної "бюрократизації";

4. Держава через створення агропромислового банку в формі акціонерного товариства повинна забезпечити максимальну незалежність управління банку від держави при дотриманні контролю його ефективності, стабільності й прозорості операцій. Агропромисловий банк може стати ефективним джерелом вкладання коштів сільгосппідприємств, а отже, й джерелом генерування додаткових доходів для аграрного сектору в результаті постійного кругообігу грошових коштів аграрного сектору;

5. Держава через участь у спостережній раді банку повинна забезпечити впровадження ефективних методів управління бізнес-процесами банку, зокрема управління активами й пасивами, у зв'язку з наявністю сезонних коливань в аграрному секторі економіки; реалізації ефективної та прозорої системи управління ризиками, яка б давала змогу відмежовувати систему продажу від прийняття рішень, таким чином мінімізуючи зловживання, які були притаманні банку "Україна"; ефективну систему внутрішнього контролю та аудиту, яка б могла своєчасно зафіксувати критичні для банку порушення та швидко визначити оптимальні шляхи щодо їх усунення.

Звісно, що всі політичні сили, представлені в законодавчій та виконавчій гілках влади, повинні злагоджено та цілеспрямовано підтримувати впро-

вадження державної політики.

Реалізація цілеспрямованої державної програми через виражену політику фінансової підтримки, створення й підтримки нових та вже існуючих агропромислового банку, лізингової компанії, аграрного фонду, бірж та інших інституцій фінансової інфраструктури аграрного сектору матиме реальну можливість стимулювання інтенсивного розвитку агропромислового комплексу та підвищення як його інвестиційної привабливості, так і конкурентоспроможності на фоні глобалізації.

Виходячи з цього, можна зробити висновок, що створення агропромислового банку в Україні має велими перспективи та можливості за умови врахування низки чинників.

Основні з них такі:

- ◆ значна частина вага аграрного сектору в ВВП;
 - ◆ велика частка аграрного сектору в експорті України;
 - ◆ низький рівень конкуренції серед банків у цьому сегменті;
 - ◆ наявність державної підтримки розвитку сільського господарства;
 - ◆ значні інвестиційні потреби підприємств;
 - ◆ великий потенціал розвитку аграрного сектору, зумовлений стійким зростанням попиту на рослинницьку продукцію, нинішньою нерозвинутістю сільськогосподарських підприємств;
 - ◆ конкурентна перевага спеціалізованого банку.
- Чинники, які визначають ризики, пов'язані з кредитуванням аграрного бізнесу:
- ◆ неефективність державної аграр-

ної політики, що призводить до не прогнозованості ринку, нестабільності цін;

- ◆ непрозорість фінансової інформації з боку сільгосп підприємств;
- ◆ невизначеність з перспективою ринку землі;
- ◆ висока залежність від сезонності аграрного бізнесу;
- ◆ ризик галузевої концентрації.

Чинники, що стримують розвиток аграрного банку:

- ◆ адміністративні методи державного регулювання аграрного ринку;
- ◆ тривала політична криза та відсутність довгострокової чіткої державної політики щодо підтримки розвитку сільського господарства;
- ◆ низький рівень маржі за кредитними послугами через вплив держави на ціноутворення за кредитними послугами;
- ◆ відсутність інфраструктури та прозорої інформаційної бази; відсутність активно діючих кредитних бюро та прозорості інформації про клієнтів, їх кредитних історій, інформації про шахраїв, банкрутство, кримінальну відповідальність;
- ◆ низький рівень користування банківськими послугами в сільській місцевості;
- ◆ відставання з поширенням Інтернету і мобільного зв'язку в сільській місцевості;
- ◆ високі витрати на створення філійної мережі та незначна щільність заселення сільської місцевості.

Література

1. Економічні результати сільсько-

господарського виробництва за 2008 рік (попередні дані) // *Експрес-випуск*. — 2009. — 30 березня (№ 67). — К.: Держкомстат, 2009.

2. Детальный анализ деятельности БСУ за IV квартал 2008 года и прогнозы на 2009 год. Аналитический обзор / Рейтинговое агентство “Кредит-Рейтинг”.

3. Инвестиции в АПК в 2008 г. превысили 30 млрд. грн // *BIZ.liga.net* (23.04.2009).

4. Отсутствие конкуренции в некоторых сегментах банковской деятельности привело к появлению банков-монополистов / Наталья Задерей, Игорь Наумец // *Finance.ua* (27.10.2005).

5. Техніка в сільському господарстві України // *Лізинг в Україні*. — 2007. — № 2.

6. Аграриям пролонгировали кредитов на 2 млрд. грн. // *BIZ.liga.net* (11.03.2009).

7. Агрокредиторы всех стран, объединяйтесь! // *АПК-Информ* (23.03.2009).

8. Чи потрібна нам нова “Україна”? / Олександр Жолудь // *Gazeta.ua* (09.10.2006).

9. Аграрный банк: новый потенциальный банкрот? // *ПроАгро — Новости* (20.09.2006).

10. Аграрный банк не будет створенный в 2007 р. / *Мінагрополітики* // *РБК-Україна* (08.12.2006).

11. Мінагрополітики закликає аграріїв створити кооперативний аграрний банк // *Finance.ua* (13.03.2009).

12. Кто разворовал “Украину” / Агентство федеральных расследований (16.01.2002).

13. Показники діяльності банків. Березень 2001 року / Асоціація українських банків // *www.aub.com.ua*.

ОФІЦІЙНИЙ КУРС ГРИВНІ ЩОДО ІНОЗЕМНИХ ВАЛЮТ, ЯКИЙ ВСТАНОВЛЮЄТЬСЯ НАЦІОНАЛЬНИМ БАНКОМ УКРАЇНИ ОДИН РАЗ НА МІСЯЦЬ (за черень 2009 року)*

№ п/п	Код валюти	Назва валюти	Офіційний курс
1	100 BGL	100 левів (Болгарія)	539.7591
2	986 BRL	1000 бразильських реалів	378.2544
3	051 AMD	10000 вірменських драмів	205.4194
4	410 KRW	1000 вонів Республіки Корея	6.0804
5	704 VND	10000 в'єтнамських донгів	4.2867
6	981 GEL	100 грузинських ларі	464.3628
7	344 HKD	100 доларів Гонконгу	98.2677
8	818 EGP	100 єгипетських фунтів	135.5176
9	376 ILS	100 ізраїльських нових шекелів	191.9819
10	356 INR	1000 індійських рупій	159.7400
11	364 IRR	1000 іранських ріалів	0.7822
12	368 IQD	100 іракських динарів	0.6596
13	417 KGS	100 киргизьких сомів	17.6513
14	414 KWD	100 кувейтських динарів	2642.6639
15	422 LBP	1000 ліванських фунтів	5.0724

№ п/п	Код валюти	Назва валюти	Офіційний курс
16	434 LYD	100 лівійських динарів	610.9703
17	484 MXN	100 мексиканських нових песо	57.9156
18	496 MNT	10000 монгольських тугриків	53.4278
19	554 NZD	100 новозеландських доларів	475.0308
20	586 PKR	100 пакистанських рупій	9.4555
21	604 PEN	100 перуанських нових сол	253.5374
22	642 ROL	100 румунських лейв	251.4975
23	682 SAR	100 саудівських ріялів	203.1572
24	760 SYP	100 сирійських фунтів	16.5626
25	901 TWD	100 нових тайваньських доларів	23.4133
26	972 TJS	1000 таджицьких сомоні	171.5753
27	952 XOF	1000 франків КФА	16.1788
28	152 CLP	1000 чилійських песо	13.4739
29	191 HRK	100 хорватських кун	144.0094
30	255	100 доларів США за розр. із Індією	609.5040

* Курс встановлено з 01.06.2009 р.

Підготовлено департаментом валютного регулювання Національного банку України.

Офіційний курс гривні
який встановлюється Національним банком

№ п/п	Код валюти	Назва валюти						
			01.06.2009 р.	02.06.2009 р.	03.06.2009 р.	04.06.2009 р.	05.06.2009 р.	
1	036 AUD	100 австралійських доларів	607.8072	616.5754	621.2953	620.8526	605.0787	
2	826 GBP	100 англійських фунтів стерлінгів	1230.4458	1246.7893	1252.5721	1257.5930	1234.8089	
3	031 AZM	100 азербайджанських манатів	948.0463	947.1686	947.2931	947.2243	947.2499	
4	974 BYR	10 білоруських рублів	0.0274	0.0274	0.0274	0.0274	0.0273	
5	208 DKK	100 датських крон	144.2596	145.3474	145.5525	145.1933	144.0575	
6	840 USD	100 доларів США	761.8500	761.0500	761.1500	761.0000	761.2100	
7	233 EEK	100 естонських крон	68.6447	69.1660	69.2627	69.0983	68.5724	
8	352 ISK	100 ісландських крон	3.7036	3.7318	3.7370	3.7281	3.6997	
9	124 CAD	100 канадських доларів	692.8947	702.8727	702.2130	699.3678	683.6533	
10	398 KZT	100 казахстанських тенге	5.0641	5.0662	5.0645	5.0642	5.0666	
11	428 LVL	100 латвійських латів	1514.2480	1525.7481	1527.4494	1524.2531	1512.6540	
12	440 LTL	100 литовських літів	311.0682	313.4306	313.8686	313.1235	310.7407	
13	498 MDL	100 молдовських лейв	67.9295	67.8848	67.9174	67.9258	68.0022	
14	578 NOK	100 норвезьких крон	120.9727	122.8392	123.5367	121.1919	120.4790	
15	985 PLN	100 польських злотих	239.9482	242.5399	241.4879	240.2668	237.4097	
16	643 RUB	10 російських рублів	2.4588	2.4754	2.4767	2.4940	2.4653	
17	702 SGD	100 сингапурських доларів	527.7917	529.0702	529.1628	528.3710	525.9439	
18	792 TRL	100 турецьких лір	494.1142	498.2794	497.6011	497.1274	492.5291	
19	795 TMM	100 туркменських манатів	267.3158	267.0351	267.0702	267.0175	267.0912	
20	348 HUF	1000 угорських форинтів	38.0224	38.5500	38.4709	38.2168	37.3711	
21	860 UZS	100 узбецьких сумів	0.5195	0.5176	0.5176	0.5175	0.5177	
22	203 CZK	100 чеських крон	40.0394	40.4067	40.3923	40.3174	39.8398	
23	752 SEK	100 шведських крон	100.6821	102.1293	101.8778	100.3241	99.2393	
24	756 CHF	100 швейцарських франків	709.9789	714.8039	715.9446	712.4565	709.3253	
25	156 CNY	100 юанів женьміньбі (Китай)	111.5752	111.4845	111.4245	111.4085	111.3999	
26	392 JPY	1000 японських єн	79.4303	80.2293	79.6330	79.3041	78.7064	
27	978 EUR	100 євро	1074.0561	1082.2131	1083.7254	1081.1527	1072.9255	
28	960 XDR	100 СПЗ	1179.3818	1185.4214	1184.7467	1184.9522	1180.9414	
			16.06.2009 р.	17.06.2009 р.	18.06.2009 р.	19.06.2009 р.	20.06.2009 р.	
1	036 AUD	100 австралійських доларів	609.8808	610.2652	601.5915	604.9419	604.9419	
2	826 GBP	100 англійських фунтів стерлінгів	1244.3094	1253.0798	1237.3499	1235.3980	1235.3980	
3	031 AZM	100 азербайджанських манатів	946.9271	946.8093	947.7547	947.5557	947.5557	
4	974 BYR	10 білоруських рублів	0.0268	0.0267	0.0268	0.0269	0.0269	
5	208 DKK	100 датських крон	141.5670	142.0121	141.6403	142.4425	142.4425	
6	840 USD	100 доларів США	761.1400	761.1400	761.9000	761.7400	761.7400	
7	233 EEK	100 естонських крон	67.3743	67.5689	67.3929	67.7682	67.7682	
8	352 ISK	100 ісландських крон	3.6351	3.6456	3.6361	3.6564	3.6564	
9	124 CAD	100 канадських доларів	671.8795	677.1864	667.6394	672.8913	672.8913	
10	398 KZT	100 казахстанських тенге	5.0699	5.0655	5.0695	5.0681	5.0681	
11	428 LVL	100 латвійських латів	1498.4775	1510.3192	1509.6200	1519.1147	1519.1147	
12	440 LTL	100 литовських літів	305.3113	306.1931	305.3955	307.0963	307.0963	
13	498 MDL	100 молдовських лейв	68.1518	68.1293	68.2620	68.1421	68.1421	
14	578 NOK	100 норвезьких крон	118.3739	118.5627	118.2406	119.3743	119.3743	
15	985 PLN	100 польських злотих	232.9162	233.3569	232.8621	232.6587	232.6587	
16	643 RUB	10 російських рублів	2.4431	2.4303	2.4475	2.4493	2.4493	
17	702 SGD	100 сингапурських доларів	522.1292	522.5243	522.1180	522.5419	522.5419	
18	792 TRL	100 турецьких лір	491.7338	493.2230	488.7460	485.9051	485.9051	
19	795 TMM	100 туркменських манатів	267.0667	267.0667	267.3333	267.2772	267.2772	
20	348 HUF	1000 угорських форинтів	37.5955	37.7539	37.1554	37.3926	37.3926	
21	860 UZS	100 узбецьких сумів	0.5152	0.5152	0.5157	0.5156	0.5156	
22	203 CZK	100 чеських крон	39.2779	39.4884	39.5006	39.7952	39.7952	
23	752 SEK	100 шведських крон	97.2983	97.3547	96.8007	96.6936	96.6936	
24	756 CHF	100 швейцарських франків	697.6697	701.5418	698.5093	706.2826	706.2826	
25	156 CNY	100 юанів женьміньбі (Китай)	111.3365	111.3734	111.4308	111.4519	111.4519	
26	392 JPY	1000 японських єн	77.4676	78.4407	79.1169	79.3847	79.3847	
27	978 EUR	100 євро	1054.1789	1057.2235	1054.4696	1060.3421	1060.3421	
28	960 XDR	100 СПЗ	1168.6132	1171.5578	1171.3249	1174.4463	1174.4463	

щодо іноземних валют, України щоденно (за червень 2009 року)

Офіційний курс										
	06.06.2009 р.	07.06.2009 р.	08.06.2009 р.	09.06.2009 р.	10.06.2009 р.	11.06.2009 р.	12.06.2009 р.	13.06.2009 р.	14.06.2009 р.	15.06.2009 р.
	605.0787	605.0787	605.0787	612.9382	604.5722	617.2210	617.7482	617.7482	617.7482	617.7343
	1234.8089	1234.8089	1234.8089	1227.4102	1230.6463	1250.3346	1249.6565	1249.6565	1249.6565	1248.4194
	947.2499	947.2499	947.2499	947.2250	946.6476	946.8707	946.6725	946.6725	946.6725	946.9271
	0.0273	0.0273	0.0273	0.0273	0.0269	0.0270	0.0269	0.0269	0.0269	0.0270
	144.0575	144.0575	144.0575	144.9053	142.6740	144.1221	142.7647	142.7647	142.7647	143.1565
	761.2100	761.2100	761.2100	761.1900	761.0100	761.0000	761.0300	761.0300	761.0300	761.1400
	68.5724	68.5724	68.5724	68.9696	67.8930	68.5876	67.9434	67.9434	67.9434	68.1235
	3.6997	3.6997	3.6997	3.7212	3.6631	3.7006	3.6658	3.6658	3.6658	3.6755
	683.6533	683.6533	683.6533	689.2374	689.7116	692.3627	689.0607	689.0607	689.0607	678.5717
	5.0666	5.0666	5.0666	5.0635	5.0633	5.0615	5.0604	5.0604	5.0604	5.0625
	1512.6540	1512.6540	1512.6540	1521.1997	1518.6474	1534.1847	1524.1331	1524.1331	1524.1331	1530.1471
	310.7407	310.7407	310.7407	312.5403	307.6616	310.8093	307.8901	307.8901	307.8901	308.7061
	68.0022	68.0022	68.0022	68.0296	67.9995	68.0400	68.1115	68.1115	68.1115	68.1219
	120.4790	120.4790	120.4790	120.3054	119.1781	121.3573	119.2599	119.2599	119.2599	119.9730
	237.4097	237.4097	237.4097	237.5912	237.2781	240.3768	237.2158	237.2158	237.2158	237.9720
	2.4653	2.4653	2.4653	2.4801	2.4342	2.4606	2.4619	2.4619	2.4619	2.4622
	525.9439	525.9439	525.9439	525.6401	521.8322	525.2617	523.7893	523.7893	523.7893	524.0931
	492.5291	492.5291	492.5291	494.2471	490.5310	494.5904	492.1680	492.1680	492.1680	495.0309
	267.0912	267.0912	267.0912	267.0842	267.0211	267.0175	267.0281	267.0281	267.0281	267.0667
	37.3711	37.3711	37.3711	37.3275	37.9215	38.5794	37.9401	37.9401	37.9401	38.3680
	0.5177	0.5177	0.5177	0.5177	0.5163	0.5163	0.5163	0.5163	0.5163	0.5163
	39.8398	39.8398	39.8398	39.9637	39.6437	40.1212	39.7488	39.7488	39.7488	39.9888
	99.2393	99.2393	99.2393	98.7770	98.3651	100.0188	98.4108	98.4108	98.4108	99.1028
	709.3253	709.3253	709.3253	710.3805	700.8140	707.9840	703.0971	703.0971	703.0971	705.9411
	111.3999	111.3999	111.3999	111.3996	111.3341	111.3643	111.3467	111.3467	111.3467	111.3782
	78.7064	78.7064	78.7064	78.4943	77.6531	77.7485	77.3770	77.3770	77.3770	77.4919
	1072.9255	1072.9255	1072.9255	1079.1391	1062.2939	1073.1622	1063.0828	1063.0828	1063.0828	1065.9005
	1180.9414	1180.9414	1180.9414	1178.6794	1166.9695	1175.3967	1173.5887	1173.5887	1173.5887	1174.8508
	21.06.2009 р.	22.06.2009 р.	23.06.2009 р.	24.06.2009 р.	25.06.2009 р.	26.06.2009 р.	27.06.2009 р.	28.06.2009 р.	29.06.2009 р.	30.06.2009 р.
	604.9419	613.9979	605.4164	599.5714	608.8471	608.0815	608.0815	608.0815	608.0815	616.1237
	1235.3980	1252.6383	1251.7184	1240.8929	1259.2733	1241.2897	1241.2897	1241.2897	1241.2897	1259.0040
	947.5557	947.3632	946.5547	946.5365	948.1965	948.7004	948.7004	948.7004	948.7004	948.9243
	0.0269	0.0268	0.0267	0.0267	0.0270	0.0269	0.0269	0.0269	0.0269	0.0270
	142.4425	142.5656	141.6683	142.9139	143.6594	142.8263	142.8263	142.8263	142.8263	144.4412
	761.7400	761.6800	761.0300	761.1100	762.3500	762.8500	762.8500	762.8500	762.8500	763.0300
	67.7682	67.8213	67.4035	67.9943	68.3536	67.9645	67.9645	67.9645	67.9645	68.7413
	3.6564	3.6592	3.6367	3.6686	3.6879	3.6669	3.6669	3.6669	3.6669	3.7089
	672.8913	675.5619	664.5047	660.7537	664.0800	656.4277	656.4277	656.4277	656.4277	665.2444
	5.0681	5.0677	5.0604	5.0596	5.0641	5.0728	5.0728	5.0728	5.0728	5.0727
	1519.1147	1521.3944	1513.1067	1526.3695	1534.4345	1527.2338	1527.2338	1527.2338	1527.2338	1538.7226
	307.0963	307.3368	305.4435	308.1208	309.7488	307.9857	307.9857	307.9857	307.9857	311.5058
	68.1421	68.1849	68.0755	68.0955	68.0706	68.0254	68.0254	68.0254	68.0254	67.9602
	119.3743	119.2396	117.3643	116.9227	118.7147	117.1676	117.1676	117.1676	117.1676	118.9787
	232.6587	235.0952	233.1717	234.0151	235.9887	235.4767	235.4767	235.4767	235.4767	239.3074
	2.4493	2.4449	2.4360	2.4104	2.4484	2.4447	2.4447	2.4447	2.4447	2.4520
	522.5419	523.4155	521.7351	522.2776	524.2394	522.9214	522.9214	522.9214	522.9214	524.8461
	485.9051	490.3302	487.0845	484.8157	489.9449	490.2554	490.2554	490.2554	490.2554	496.9125
	267.2772	267.2561	267.0281	267.0561	267.4912	267.6667	267.6667	267.6667	267.6667	267.7298
	37.3926	37.9668	37.8521	37.8336	38.5059	38.3765	38.3765	38.3765	38.3765	39.0689
	0.5156	0.5155	0.5151	0.5141	0.5149	0.5152	0.5152	0.5152	0.5152	0.5154
	39.7952	40.2615	40.5333	40.5952	40.8831	40.7750	40.7750	40.7750	40.7750	41.3711
	96.6936	96.7120	95.1966	95.8234	96.9981	96.0470	96.0470	96.0470	96.0470	98.1402
	706.2826	702.6702	699.6387	707.7903	704.4068	694.5418	694.5418	694.5418	694.5418	704.1356
	111.4519	111.4186	111.3330	111.3579	111.5725	111.6139	111.6139	111.6139	111.6139	111.6556
	79.3847	78.6986	79.2840	79.6973	79.9507	79.1583	79.1583	79.1583	79.1583	79.9678
	1060.3421	1061.1726	1054.6354	1063.8796	1069.5008	1063.4129	1063.4129	1063.4129	1063.4129	1075.5671
	1174.4463	1174.2180	1171.5850	1175.1890	1183.1780	1175.5016	1175.5016	1175.5016	1175.5016	1184.3952

Підготовлено департаментом валютного регулювання Національного банку України.

Спеціально для “Вісника НБУ”/

Перелік банків України, включених до Державного реєстру банків

На прохання читачів “Вісника НБУ” публікуємо перелік зареєстрованих банків України, складений за алфавітним принципом. Зауважимо, що офіційні короткі (колонка 3) та повні назви банків (колонка 4) подано за орфографією їхніх статутів, написання ж робочих назв (колонка 2) виконане нами з урахуванням норм правопису української мови та рекомендацій доктора філологічних наук, професора Олександра Пономарева, чий міркування щодо написання назв сучасних українських банків публікуємо в цьому ж номері журналу на стор. 63.

За станом на 1 липня 2009 р.

№ п/п	Робоча назва банку (подана з урахуванням норм правопису)	Офіційна коротка назва банку (подана за орфографією статуту банку)	Офіційна повна назва банку (подана за орфографією статуту банку)	Вид товариства	Зареєстрований статутний капітал, грн.	Дата реєстрації банку	Номер реєстрації	Юридична адреса	Кількість філій
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	АВАНТ-банк	БАТ "АВАНТ-БАНК"	Відкрите акціонерне товариство "АВАНТ-БАНК"	БАТ	80 000 000	03.03.2009 р.	329	м. Київ, вул. Івана Клименка, 23	–
2	АвтоКРАЗ-банк	БАТ "АКБ "АВТОКРАЗБАНК"	ВІДКРИТЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "АКЦІОНЕРНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "АВТОКРАЗБАНК"	БАТ	80 000 000	07.07.1993 р.	179	Полтавська обл., м. Кременчук, вул. Київська, 8	4
3	Аграрний комерційний банк	БАТ "Агрокомбанк"	Відкрите акціонерне товариство "Аграрний комерційний банк"	БАТ	93 112 000	24.12.1993 р.	222	м. Київ, вул. Димитрова, 9-а	–
4	Акордбанк	ПуАТ "КБ "Акордбанк"	Публічне акціонерне товариство "Комерційний банк "Акордбанк"	ПАТ	88 600 000	04.06.2008 р.	324	м. Київ, вул. Стеценка, 6	–
5	Актабанк	БАТ "АКТАБАНК"	ВІДКРИТЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "АКТАБАНК"	БАТ	79 000 000	23.04.2008 р.	322	м. Дніпропетровськ, вул. Глінки, 7	–
6	Актив-банк	БАТ "КБ "Актив-банк"	Відкрите акціонерне товариство "Комерційний банк "Актив-банк"	БАТ	312 750 000	06.08.2002 р.	281	м. Київ, вул. Борисоглібська, 3	2
7	Акцент-банк	ЗАТ "А-БАНК"	ЗАКРИТЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "АКЦЕНТ-БАНК"	ЗАТ	125 560 000	30.10.1992 р.	127	м. Дніпропетровськ, вул. Батумська, 11	–
8	Альфа-банк	ЗАТ "АЛЬФА-БАНК"	Закрите акціонерне товариство "АЛЬФА-БАНК"	ЗАТ	2 976 565 000	24.03.1993 р.	158	м. Київ, вул. Десятинна, 4/6	–
9	"Альянс"	АКБ "Альянс"	Акціонерний комерційний банк "Альянс"	БАТ	44 779 000	10.03.1992 р.	89	м. Київ, просп. Оболонський, 26	–
10	Алекс-банк	БАТ "АПЕКС-БАНК"	Відкрите акціонерне товариство "АПЕКС-БАНК" *	БАТ	80 000 000	08.05.2009 р.	331	м. Київ, вул. Ямська, 41	–
11	"Аркада"	АКБ "Аркада"	Акціонерний комерційний банк "Аркада"	БАТ	200 445 042	23.06.1993 р.	177	м. Київ, вул. Ольгинська, 3	–
12	АРМА	ТОВ КБ "АРМА"	Товариство з обмеженою відповідальністю Комерційний банк "АРМА"	ТОВ	75 000 000	14.10.2003 р.	287	м. Київ, вул. Жилианська, 41-а	2
13	Артем-банк	БАТ "АРТЕМ-БАНК"	Відкрите акціонерне товариство "АРТЕМ-БАНК"	БАТ	69 000 000	06.08.2002 р.	280	м. Київ, вул. Артема, 103	–
14	Астра-банк	БАТ АСТРА БАНК	Відкрите акціонерне товариство АСТРА БАНК	БАТ	1 050 000 000	28.11.2007 р.	319	м. Київ, просп. Героїв Сталінграда, 16-в	–
15	"Базис"	АКБ "Базис"	Акціонерний комерційний банк "Базис"	БАТ	72 405 888	15.04.1992 р.	103	м. Харків, вул. Сумська, 88 (поштова адреса: м. Харків, просп. Мар'яненка, 4)	2
16	Банк 3/4	БАТ "БАНК 3/4"	ВІДКРИТЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК 3/4"	БАТ	75 000 000	17.07.2008 р.	325	м. Київ, вул. Комінтерну, 13/135	–
17	Банк інвестицій та заощаджень	БАТ "Банк інвестицій та заощаджень"	Відкрите акціонерне товариство "Банк інвестицій та заощаджень"	БАТ	150 000 000	09.08.2005 р.	300	м. Київ, вул. Мельникова, 83-д	–

*Банки, які не мають банківської ліцензії та письмового дозволу НБУ на здійснення операцій.

**Банки, які перебувають у стадії ліквідації.

БАНКИ УКРАЇНИ

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
18	Банк Кіпру	ВАТ "БАНК КІПРУ"	ВІДКРИТЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК КІПРУ"	ВАТ	541 000 000	21.10.1991 р.	43	м. Київ, вул. Урицького, 45	6
19	Банк регіонального розвитку	АБ "БРР" або АБ "Банк регіонального розвитку"	Акціонерний банк "Банк регіонального розвитку"	ВАТ	84 682 763	14.10.1991 р.	29	м. Київ, вул. Дегтярівська, 8-а	1
20	БГ-банк	ВАТ "БГ БАНК"	ВІДКРИТЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БГ БАНК"	ВАТ	265 000 000	26.01.1994 р.	229	м. Київ, вул. Дегтярівська, 48	–
21	"БІГ-енергія"	ВАТ Банк "БІГ Енергія"	Відкрите акціонерне товариство Банк "БІГ Енергія"	ВАТ	100 000 000	29.09.1993 р.	199	м. Київ, вул. Комінтерну, 15	7
22	"Бізнес-стандарт"	ВАТ "АБ "Бізнес Стандарт"	Відкрите акціонерне товариство "Акціонерний банк "Бізнес Стандарт"	ВАТ	165 000 000	21.10.1991 р.	45	м. Київ, вул. Куренівська, 15-а	–
23	БМ-банк	ВАТ "БМ Банк"	Відкрите акціонерне товариство "БМ Банк"	ВАТ	340 657 850	08.12.2005 р.	301	м. Київ, бул. Тараса Шевченка, 37/122	–
24	"Богуслав"	ВАТ "БАНК БОГУСЛАВ"	ВІДКРИТЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК БОГУСЛАВ"	ВАТ	170 000 000	04.08.2006 р.	307	м. Київ, вул. Нижньоюрківська, 81	–
25	Брокбізнес-банк	АТ "БРОКБІЗНЕС БАНК"	Публічне акціонерне товариство "БРОКБІЗНЕСБАНК"	ПАТ	1 965 600 000	07.10.1991 р.	18	м. Київ, просп. Перемоги, 41	27
26	БТА-банк	ВАТ "БТА Банк"	Відкрите акціонерне товариство "БТА Банк"	ВАТ	1 500 000 000	10.12.1992 р.	133	м. Київ, вул. Щербаківська, 35 (вул. Жиланська, 75)	1
27	"Велес"	АТ "Банк Велес"	Акціонерне товариство "Банк Велес"	ВАТ	58 000 000	18.03.1994 р.	239	м. Київ, вул. Героїв Севастополя, 48	–
28	"Відродження"	Український банк "Відродження"	Акціонерний комерційний Український банк "Відродження" **	ВАТ	682 537	09.10.1991 р.	21	м. Київ, вул. Коцюбинського, 7-а	1
29	ВіЕйБі-банк	ВАТ "ВіЕйБі Банк"	Відкрите акціонерне товариство Всеукраїнський Акціонерний Банк	ВАТ	392 638 174	02.07.1992 р.	120	м. Київ, вул. Зоологічна, 5	4
30	"Володимирський"	ВАТ "КБ "Володимирський"	Відкрите акціонерне товариство "Комерційний банк "Володимирський"	ВАТ	35 860 000	13.12.2001 р.	279	м. Суми, пл. Незалежності, 10	1
31	Всеукраїнський банк розвитку	ВАТ "ВБР"	Відкрите акціонерне товариство "ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ БАНК РОЗВИТКУ"	ВАТ	80 000 000	24.04.2009 р.	330	м. Київ, вул. Чорновола В'ячеслава, 25	–
32	ВТБ-банк	ВАТ ВТБ Банк	Відкрите акціонерне товариство ВТБ Банк	ВАТ	2 158 784 405	11.11.1992 р.	128	м. Київ, бул. Тараса Шевченка / вул. Пушкінська, 8/26	20
33	"Гарант"	АКБ "ГАРАНТ"	Відкрите акціонерне товариство "Акціонерний комерційний банк "ГАРАНТ" **	ВАТ	41 421 000	24.03.1993 р.	157	м. Київ, Русанівська Набережна, 18	–
34	"Глобус"	ВАТ КБ "Глобус"	Відкрите акціонерне товариство "Комерційний Банк "Глобус"	ВАТ	160 000 000	29.11.2007 р.	320	м. Київ, пров. Куренівський, 19/5	–
35	Градобанк	(Офіційну коротку назву банку не зареєстровано)	Акціонерне товариство "Градобанк" **	ВАТ	96 000 000	09.10.1991 р.	23	м. Київ, вул. Анрі Барбюса, 9-а	7
36	"Грант"	Банк "Грант"	Акціонерний Східно-Український Банк "Грант"	ЗАТ	60 000 000	29.10.1991 р.	62	м. Харків, вул. Данилевського, 19	4
37	"Даніель"	ВАТ "Комерційний банк "Даніель"	Відкрите акціонерне товариство "Комерційний банк "Даніель"	ВАТ	58 412 006	27.11.2003 р.	289	м. Київ, вул. Саксаганського, 3, літера "А"	–
38	"Дельта"	ТОВ "Комерційний банк "Дельта"	Товариство з обмеженою відповідальністю "Комерційний банк "Дельта"	ТОВ	510 000 000	15.02.2006 р.	304	м. Київ, вул. Щорса, 36-б	–
39	"Демарк"	Банк "Демарк"	Відкрите акціонерне товариство "Банк "Демарк"	ВАТ	152 000 000	10.07.1992 р.	122	м. Чернігів, вул. Комсомольська, 28	–
40	Діалог-банк	ТОВ "Діалогбанк"	Товариство з обмеженою відповідальністю "Діалогбанк"	ТОВ	62 450 000	04.01.1992 р.	80	м. Дніпропетровськ, вул. Свердлова, 26, позиція 5	–
41	"Діамант"	АБ "Діамантбанк"	Акціонерний банк "Діамант"	ВАТ	100 000 000	17.11.1993 р.	212	м. Київ, Конtrakтова площа, 10-а	–
42	Діапазон-максимум-банк	ВАТ "Д-М Банк"	Відкрите акціонерне товариство "Діапазон-Максимум Банк"	ВАТ	100 000 000	17.02.2009 р.	328	м. Київ, просп. Гагаріна Юрія, 17-в	–
43	"Дністер"	ВАТ СКБ "Дністер"	Відкрите акціонерне товариство "Селянський комерційний банк "Дністер"	ВАТ	61 500 000	14.10.1991 р.	27	м. Львів, вул. Перемиська, 6-а	4
44	Дойче банк ДБУ	ВАТ "Дойче Банк ДБУ"	Відкрите акціонерне товариство "Дойче Банк ДБУ" *	ВАТ	228 666 102	19.06.2009 р.	332	м. Київ, вул. Івана Мазепи, 40	–
45	Донгорбанк	ЗАТ "Донгорбанк"	Закрите акціонерне товариство "Донгорбанк"	ЗАТ	771 650 000	06.04.1992 р.	99	м. Донецьк, вул. Артема, 38	–
46	Експобанк	ВАТ "КБ "Експобанк"	Відкрите акціонерне товариство "Комерційний банк "Експобанк"	ВАТ	188 895 200	26.12.1991 р.	75	м. Київ, вул. Дмитрівська, 18/24	10
47	Експрес-банк	АБ "Експрес-Банк"	Акціонерний банк "Експрес-Банк"	ВАТ	189 033 250	12.04.1994 р.	243	м. Київ, Повітрофлотський просп., 25	8
48	Енергобанк	АБ "Енергобанк"	Акціонерний банк "Енергобанк"	ВАТ	219 450 840	31.10.1991 р.	68	м. Київ, вул. Лютеранська, 9/9	15

БАНКИ УКРАЇНИ

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
49	ЕрДе-банк	ВАТ "ЕРДЕ БАНК"	Відкрите акціонерне товариство "ЕРДЕ БАНК"	ВАТ	96 941 110	28.12.2006 р.	313	м. Київ, вул. П.Сагайдачного / Ігорівська, 10/5, літера "А"	–
50	Ерсте банк	ВАТ "Ерсте Банк"	Відкрите акціонерне товариство "Ерсте Банк"	ВАТ	1 360 500 000	25.01.2006 р.	303	м. Київ, вул. Прорізна, 6	–
51	Євробанк	ТОВ КБ "ЄВРОБАНК"	Товариство з обмеженою відповідальністю комерційний банк "ЄВРОБАНК"	ТОВ	26 670 000	18.01.2005 р.	297	м. Київ, бул. Тараса Шевченка, 35	–
52	"Європейський"	"АКБ "Європейський"	Акціонерний комерційний банк "Європейський"	ВАТ	287 000 000	03.03.1993 р.	152	м. Київ, вул. Почайнинська, 38/44	–
53	Європейський банк раціонального фінансування	ВАТ "ЄБРФ"	Відкрите акціонерне товариство "Європейський банк раціонального фінансування"	ВАТ	153 000 000	24.11.1993 р.	214	м. Київ, вул. Володимирська / пров. Рильський, 18/2	2
54	Європейський банк розвитку та заощаджень	ВАТ "Європейський банк розвитку та заощаджень"	Відкрите акціонерне товариство "Європейський банк розвитку та заощаджень" **	ВАТ	100 000 000	23.12.1991 р.	74	м. Сімферополь, вул. К.Лібкнехта, 5	5
55	Європейський газовий банк (Єврогазбанк)	ВАТ "ЄВРОГАЗБАНК"	Відкрите акціонерне товариство "ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ГАЗОВИЙ БАНК"	ВАТ	73 390 000	17.10.2006 р.	312	м. Київ, вул. Лук'янівська, 1	–
56	Європейський промисловий банк (Європромбанк)	ВАТ "ЄВРОПРОМБАНК"	ВІДКРИТЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ПРОМИСЛОВИЙ БАНК"	ВАТ	74 500 000	13.08.2008 р.	326	м. Донецьк, вул. Розі Люксембург, 40	–
57	Західінком-банк	КБ "Західінкомбанк" ТзОВ	Товариство з обмеженою відповідальністю комерційний банк "Західінкомбанк"	ТОВ	133 710 000	11.03.1993 р.	153	м. Луцьк, просп. Перемоги, 15	12
58	Земельний банк (Зембанк)	ХАК "Зембанк"	Харківський акціонерний комерційний Земельний банк	ВАТ	230 000 000	29.10.1991 р.	61	м. Харків, вул. Чернишевська, 4	1
59	"Земельний капітал"	ТОВ КБ "Земельний Капітал"	Товариство з обмеженою відповідальністю комерційний банк "Земельний Капітал"	ТОВ	38 220 464	31.01.1994 р.	236	м. Дніпропетровськ, просп. Пушкіна, 15	–
60	Златобанк	ВАТ "Златобанк"	Відкрите акціонерне товариство "Златобанк"	ВАТ	162 500 000	16.05.2008 р.	323	м. Київ, вул. Студентська, 6	–
61	"Золоті ворота"	АКБ "Золоті ворота"	Акціонерно-комерційний банк "Золоті ворота"	ВАТ	111 240 000	18.08.1993 р.	193	м. Харків, просп. Леніна, 36	5
62	Імекс-банк	АКБ "ІМЕКСБАНК"	АКЦІОНЕРНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ІМЕКСБАНК"	ВАТ	795 000 000	29.03.1994 р.	241	м. Одеса, просп. Гагаріна, 12-а	22
63	Інвест-банк	ПАТ "КБ "ІНВЕСТБАНК"	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ІНВЕСТБАНК"	ПАТ	43 280 000	31.03.1992 р.	95	м. Одеса, вул. Велика Арнаутська, 2-б	1
64	ІНГ-банк Україна	АБ "ІНГ Банк Україна"	Акціонерний банк "ІНГ Банк Україна"	ЗАТ	731 298 045	15.12.1997 р.	271	м. Київ, вул. Спаська, 30-а	–
65	Індекс-банк	АТ "ІНДЕКС-БАНК"	Акціонерне товариство "ІНДУСТРІАЛЬНО- ЕКСПОРТНИЙ БАНК"	ВАТ	550 000 000	10.02.1993 р.	149	м. Київ, вул. Пушкінська, 42/4	18
66	Індустріалбанк	АКБ "ІНДУСТРІАЛБАНК"	АКЦІОНЕРНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ІНДУСТРІАЛБАНК"	ВАТ	334 667 095	16.10.1991 р.	36	м. Запоріжжя, вул. 40 років Радянської України, 39-д	8
67	Інноваційно-промисловий банк (Інпромбанк)	ВАТ "Інпромбанк"	Відкрите акціонерне товариство "Інноваційно-промисловий банк"	ВАТ	43 648 000	23.03.1993 р.	156	м. Харків, вул. Клочківська, 3	5
68	Інтеграл-банк	АКБ "Інтеграл-банк"	Акціонерний комерційний банк "Інтеграл"	ВАТ	62 700 000	30.09.1994 р.	250	м. Київ, просп. Перемоги, 52/2	1
69	Інтербанк	ВАТ КБ "Інтербанк"	Відкрите акціонерне товариство комерційний банк "Інтербанк"	ВАТ	36 050 000	23.03.1992 р.	93	м. Київ, вул. Корольова, 5-а	–
70	Іпобанк	ВАТ КБ "Іпобанк"	Відкрите акціонерне товариство Комерційний Банк "Іпобанк"	ВАТ	200 000 000	10.08.2006 р.	309	м. Київ, вул. Миколи Василенка, 15	–
71	Каліон-банк Україна	АТ "Каліон Банк Україна"	Акціонерне товариство "Каліон Банк Україна"	ЗАТ	172 928 760	19.05.1993 р.	169	м. Київ, вул. Володимирська, 23-а	–
72	"Камбіо"	ТОВ УКБ "Камбіо"	Товариство з обмеженою відповідальністю "Універсальний комерційний банк "Камбіо"	ТОВ	60 180 213	30.06.2004 р.	295	м. Київ, вул. Заньковецької / Станіславського, 3/1	4
73	"Капітал"	ВАТ "АКБ "КАПІТАЛ"	ВІДКРИТЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "АКЦІОНЕРНО-КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "КАПІТАЛ"	ВАТ	134 077 275	31.10.1991 р.	65	м. Донецьк, вул. Артема, 63	4
74	"Київ"	ПАТ "АКБ "Київ"	Публічне акціонерне товариство "Акціонерний комерційний банк "КИЇВ"	ПАТ	2 250 000	19.05.1993 р.	171	м. Київ, вул. Б.Хмельницького, 16-22	3
75	"Київська Русь"	АБ "Київська Русь"	Акціонерний банк "Київська Русь"	ЗАТ	276 080 000	30.05.1996 р.	258	м. Київ, вул. Хорива, 11-а	6
76	Київський універсальний банк	ТОВ "Київський універсальний банк"	Товариство з обмеженою відповідальністю "Київський універсальний банк" **	ТОВ	29 700 000	21.05.1992 р.	114	м. Київ, просп. Павла Тичини, 8	–

БАНКИ УКРАЇНИ

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
77	Класик-банк	ТОВ "КласикБанк"	Товариство з обмеженою відповідальністю "КласикБанк"	ТОВ	40 635 445	06.10.1995 р.	254	м. Дніпропетровськ, просп. К.Маркса, 39-а	–
78	"Кліринговий дім"	АБ "КЛІРИНГОВИЙ ДІМ"	Акціонерний банк "КЛІРИНГОВИЙ ДІМ"	ВАТ	439 692 500	30.12.1996 р.	264	м. Київ, вул. Борисоглібська, 5, літера "А"	1
79	"Княжий"	(Офіційну коротку назву банку не зареєстровано)	Комерційний банк "Княжий"***	ТОВ	6 300 000	08.04.1994 р.	242	м. Рівне, вул. Кавказька, 9	3
80	Комерційний індустріальний банк	ТОВ "КІБ"	Товариство з обмеженою відповідальністю "Комерційний Індустріальний Банк"	ТОВ	61 276 684	03.12.1993 р.	219	м. Київ, вул. Воровського, 6	–
81	"Конкорд"	ПАТ "АКБ "КОНКОРД"	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "АКЦІОНЕРНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "КОНКОРД"	ПАТ	108 000 000	07.08.2006 р.	308	м. Дніпропетровськ, вул. Артема, 94	–
82	"Контракт"	ВАТ ТФБ "Контракт"	Відкрите акціонерне товариство Торгово-вельно-фінансовий банк "Контракт"	ВАТ	36 225 645	18.05.1993 р.	168	м. Київ, вул. Воздвиженська, 58	–
83	Коопінвест-банк	ТОВ КБ "Коопінвестбанк"	Товариство з Обмеженою Відповідальністю Комерційний банк "Коопінвестбанк"	ТОВ	80 000 000	16.12.1992 р.	135	м. Ужгород, вул. Гойди, 10	–
84	Кредитвест-банк	ВАТ "КРЕДИТВЕСТ БАНК"	Відкрите акціонерне товариство "ВЕСТ ФАЙНЕНС ЕНД КРЕДИТ БАНК"	ВАТ	72 175 000	04.10.2006 р.	311	м. Київ, вул. Ковпака, 17	–
85	"Кредит-Дніпро"	Банк "Кредит-Дніпро"	Закрите акціонерне товариство комерційний банк "Кредит-Дніпро"	ЗАТ	315 000 000	07.07.1993 р.	180	м. Дніпропетровськ, вул. Леніна, 17	3
86	Кредит-Європа-банк	ЗАТ "КРЕДИТ ЄВРОПА БАНК"	ЗАКРИТЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "КРЕДИТ ЄВРОПА БАНК"	ЗАТ	505 000 000	28.08.2006 р.	310	м. Київ, вул. Червоноармійська, 77-а (літера "З"); м. Київ, вул. Мечникова, 2	–
87	Кредит-оптима-банк	ВАТ "Кредит Оптима Банк"	Відкрите акціонерне товариство "Кредит Оптима Банк"	ВАТ	63 000 000	29.12.2006 р.	314	м. Київ, вул. Дмитрівська, 69	–
88	Кредитпром-банк	ВАТ "Кредитпромбанк"	Відкрите акціонерне товариство "Кредитпромбанк"	ВАТ	1 350 000 000	20.05.1997 р.	266	м. Київ, бул. Дружби Народів, 38	12
89	Кредобанк	ВАТ "КРЕДОБАНК"	Відкрите Акціонерне Товариство "КРЕДОБАНК"	ВАТ	1 550 969 469	31.03.1992 р.	96	м. Львів, вул. Сахарова, 78	26
90	Легбанк	АКБ "Легбанк"	Акціонерний комерційний банк "Легбанк"	ВАТ	51 000 000	08.10.1991 р.	17	м. Київ, вул. Жилинська, 27	–
91	Лісбанк	(Офіційну коротку назву банку не зареєстровано)	Закарпатський акціонерний комерційний банк "Лісбанк"***	ВАТ	762 823	04.10.1991 р.	14	м. Ужгород, вул. Волошина, 52	–
92	"Львів"	ВАТ АКБ "Львів"	Відкрите акціонерне товариство Акціонерно-комерційний банк "Львів"	ВАТ	80 305 338	14.10.1991 р.	28	м. Львів, вул. Сербська, 1	–
93	Мегабанк	ВАТ "Мегабанк"	Відкрите акціонерне товариство "Мегабанк"	ВАТ	350 000 000	28.10.1991 р.	58	м. Харків, вул. Артема, 30	3
94	"Меркурій"	АКБ "Меркурій"	Акціонерний комерційний банк "Меркурій"	ЗАТ	91 500 000	18.11.1992 р.	129	м. Харків, вул. Петровського, 23	1
95	Мета-банк	ВАТ "МетаБанк"	Відкрите акціонерне товариство "МетаБанк"	ВАТ	19 550 580	12.07.1993 р.	182	м. Запоріжжя, просп. Металургів, 30	–
96	Міжнародний інвестиційний банк	ВАТ "Міжнародний Інвестиційний Банк"	Відкрите акціонерне товариство "Міжнародний Інвестиційний Банк"	ВАТ	75 750 000	11.03.2008 р.	321	м. Київ, вул. Івана Мазепи, 34	–
97	Місто-банк	КБ ТОВ "Місто Банк"	Комерційний банк товариство з обмеженою відповідальністю "Місто Банк"	ТОВ	75 800 000	23.07.1993 р.	184	м. Одеса, вул. Фонтанська Дорога, 11	5
98	"Морський"	ВАТ Банк "Морський"	Відкрите акціонерне товариство Банк "Морський"	ВАТ	48 461 275	17.05.1994 р.	246	м. Севастополь, вул. Брестська, 18-а	1
99	Морський транспортний банк	ВАТ "МТБ" і ВАТ "МОРСЬКИЙ ТРАНСПОРТНИЙ БАНК"	Відкрите акціонерне товариство "МОРСЬКИЙ ТРАНСПОРТНИЙ БАНК"	ВАТ	330 000 050	05.11.1993 р.	207	Одеська обл., м. Іллічівськ, вул. Леніна, 28	8
100	Мотор-банк	ВАТ "МОТОР-БАНК"	Відкрите акціонерне товариство "МОТОР-БАНК"	ВАТ	85 000 000	10.08.2007 р.	316	м. Запоріжжя, вул. 8 Березня, 54-б	–
101	"Надра"	ВАТ КБ "Надра"	Відкрите акціонерне товариство комерційний банк "Надра"	ВАТ	390 362 660	26.10.1993 р.	205	м. Київ, вул. Артема, 15	26
102	"Народний капітал"	ВАТ "НК БАНК"	ВІДКРИТЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК НАРОДНИЙ КАПІТАЛ"	ВАТ	41 855 590	21.09.1993 р.	198	м. Київ, бул. І.Лепсе, 4	–
103	"Національний кредит"	АКБ "Національний кредит"	Акціонерний комерційний банк "Національний кредит"	ЗАТ	28 085 000	31.01.1996 р.	255	м. Київ, вул. Тургенівська, 52/58	23
104	"Національний стандарт"	ВАТ КБ "Національний стандарт"	Відкрите акціонерне товариство Комерційний банк "Національний стандарт"	ВАТ	82 160 467	16.05.1992 р.	110	м. Київ, вул. Фрунзе, 47	–
105	"Національні інвестиції"	АБ "Національні інвестиції"	Акціонерний банк "Національні інвестиції"	ЗАТ	50 000 000	09.11.1993 р.	210	м. Київ, вул. Володимирська, 54	–
106	"Новий"	АКБ "Новий"	Акціонерний комерційний банк "Новий"	ЗАТ	55 000 000	06.04.1992 р.	101	м. Дніпропетровськ, просп. К.Маркса, 93	1

БАНКИ УКРАЇНИ

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
107	Одеса-банк	АКБ "Одеса-банк"	ВІДКРИТЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "АКЦІОНЕРНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ОДЕСА-БАНК"	БАТ	86 260 000	17.10.1991 р.	38	м. Одеса, вул. Княже-ська, 32	–
108	ОКСІ-банк	ТОВ "ОКСІ БАНК"	Товариство з обмеженою відповідальністю "Оновлений комерційний сучасний інфраструктурний банк"	ТОВ	80 000 000	14.10.1991 р.	30	м. Львів, вул. Газова, 17	–
109	"Олімпійська Україна"	БАТ Банк "Олімпійська Україна"	Відкрите акціонерне товариство Банк "Олімпійська Україна"	БАТ	56 650 000	09.01.1992 р.	81	м. Київ, вул. Стельмаха, 10-а	–
110	ОТП-банк	ЗАТ "ОТП Банк"	Закрите акціонерне товариство "ОТП Банк"	ЗАТ	2 068 194 908	02.03.1998 р.	273	м. Київ, вул. Жиянська, 43	3
111	Ощадбанк	БАТ "Ощадбанк"	Відкрите акціонерне товариство "Державний ощадний банк України"	БАТ	13 892 000 000	31.12.1991 р.	4	м. Київ, вул. Госпітальна, 12-г	374
112	Партнер-банк	ТОВ "ПАРТНЕР-БАНК"	Товариство з обмеженою відповідальністю "ПАРТНЕР-БАНК"	ТОВ	95 890 000	06.05.2006 р.	306	м. Київ, вул. Солом'янська, 33	–
113	Перший інвестиційний банк	БАТ "Перший Інвестиційний Банк"	Відкрите акціонерне товариство "Перший Інвестиційний Банк"	БАТ	200 000 000	20.06.1997 р.	267	м. Київ, Московський просп., 6	–
114	Перший український міжнародний банк	ЗАТ "ПУМБ"	Закрите акціонерне товариство "Перший Український Міжнародний банк"	ЗАТ	2 522 842 400	23.12.1991 р.	73	м. Донецьк, вул. Університетська, 2-а	11
115	"Петрокомерц Україна"	ЗАТ "Банк Петрокомерц-Україна"	Закрите Акціонерне Товариство "Банк Петрокомерц-Україна"	ЗАТ	113 040 000	26.09.1996 р.	262	м. Київ, вул. Велика Житомирська, 20	–
116	Південком-банк	БАТ КБ "ПІВДЕНКОМБАНК"	ВІДКРИТЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПІВДЕНКОМБАНК"	БАТ	85 000 000	03.10.1991 р.	12	м. Донецьк, просп. Ватутіна, 33-а	5
117	"Південний"	Акціонерний банк "Південний"	Відкрите акціонерне товариство Акціонерний банк "Південний"	БАТ	866 377 000	03.12.1993 р.	218	м. Одеса, вул. Краснова, 6/1	17
118	ПІРЕУС-банк МКБ	БАТ "ПІРЕУС БАНК МКБ"	Відкрите акціонерне товариство "ПІРЕУС БАНК МКБ"	БАТ	400 000 000	31.01.1994 р.	234	м. Київ, Контрактова площа, 4	14
119	Платинум-банк	БАТ "ПтБ"	Відкрите акціонерне товариство "Платинум Банк"	БАТ	380 567 201	13.01.2005 р.	296	м. Київ, вул. Пимоненка, 13, корпус 4	–
120	Плюс-банк	БАТ "Плюс Банк"	Відкрите акціонерне товариство "Плюс Банк"	БАТ	147 000 000	22.10.1991 р.	46	м. Івано-Франківськ, вул. Галицька, 7	–
121	Полікомбанк	Полікомбанк	Публічне акціонерне товариство "Полікомбанк"	ПАТ	34 000 020	18.08.1994 р.	249	м. Чернігів, вул. Київська, 3	–
122	Полтава-банк	АБ "ПОЛТАВА-БАНК"	ПОЛТАВСЬКИЙ АКЦІОНЕРНИЙ БАНК "ПОЛТАВА-БАНК"	БАТ	70 500 000	16.10.1991 р.	37	м. Полтава, вул. Паризької Комуні, 40-а	4
123	"Порто-Франко"	АКБ "ПОРТО-ФРАНКО"	АКЦІОНЕРНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПОРТО-ФРАНКО"	БАТ	99 153 560	17.10.1991 р.	39	м. Одеса, вул. Пушкінська, 10	–
124	Правекс-банк	АКБ "ПРАВЕКС-БАНК"	Акціонерний комерційний банк "ПРАВЕКС-БАНК"	БАТ	991 499 139	29.12.1992 р.	139	м. Київ, вул. Кловський Узвіз, 9/2	1
125	Прайм-банк	ЗАТ "ПРАЙМ-БАНК"	Закрите акціонерне товариство "ПРАЙМ-БАНК"	ЗАТ	28 600 000	30.07.2001 р.	278	м. Київ, вул. Михайлівська, 6-а	–
126	"Преміум"	БАТ "КБ "Преміум"	Відкрите акціонерне товариство "Комерційний банк "Преміум"	БАТ	70 000 000	24.07.2007 р.	315	м. Київ, вул. Бастіонна, 1/36	–
127	Приватбанк	ПриватБанк	Закрите акціонерне товариство комерційний банк "ПриватБанк"	ЗАТ	6 810 865 100	19.03.1992 р.	92	м. Дніпропетровськ, Набережна Перемоги, 50	37
128	"Приватінвест"	АБ "Приватінвест"	Відкрите акціонерне товариство Акціонерний банк "Приватінвест"	БАТ	60 000 000	30.10.1991 р.	64	м. Чернігів, вул. Преображенська, 2 (м. Київ, вул. Фрунзе, 104)	9
129	"Причорномор'я"	БАТ "КБ "Причорномор'я"	Відкрите акціонерне товариство "Комерційний банк "Причорномор'я" **	БАТ	85 000 000	21.04.1993 р.	163	м. Дніпропетровськ, просп. Гагаріна, 33	3
130	Прокредит-банк	ЗАТ "ПроКредит Банк"	Закрите акціонерне товариство "ПроКредит Банк"	ЗАТ	150 000 041	28.12.2000 р.	276	м. Київ, просп. Перемоги, 107-а	–
131	Промекономбанк	БАТ КБ "Промекономбанк"	Відкрите акціонерне товариство комерційний банк з іноземним капіталом "Промекономбанк"	БАТ	76 200 019	25.08.1993 р.	194	м. Донецьк, просп. Ленінський, 4	4
132	Промислово-фінансовий банк	АК "ПФБ"	Акціонерний комерційний "Промислово-фінансовий банк"	БАТ	45 000 000	29.12.1997 р.	272	Полтавська обл., м. Кременчук, квартал 278, буд. 22-б	1
133	Промінвест-банк	Промінвестбанк	Акціонерний комерційний промислово-інвестиційний банк (закрите акціонерне товариство)	ЗАТ	1 300 175 000	26.08.1992 р.	125	м. Київ, пров. Шевченка, 12	144
134	Профін-банк (Банк професійного фінансування)	БАТ "ПроФін Банк"	Відкрите акціонерне товариство "Банк Професійного Фінансування"	БАТ	35 000 000	01.10.1991 р.	6	м. Донецьк, просп. Ілліча, 100-а	–
135	Радабанк	ПАТ "АБ" "РАДАБАНК"	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "АКЦІОНЕРНИЙ БАНК "РАДАБАНК"	ПАТ	80 000 000	03.12.1993 р.	220	м. Дніпропетровськ, просп. Кірова, 46	–

БАНКИ УКРАЇНИ

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
136	Райффайзен банк "Аваль"	"Райффайзен Банк Аваль"	Відкрите акціонерне товариство "Райффайзен Банк Аваль"	BAT	2 419 934 908	27.03.1992 р.	94	м. Київ, вул. Лескова, 9	25
137	Реал-банк	BAT РЕАЛ БАНК	Відкрите акціонерне товариство РЕАЛ БАНК	BAT	100 000 000	29.10.1991 р.	60	м. Харків, просп. Леніна, 60-а	1
138	Регіон-банк	АТ "РЕГІОН-БАНК"	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "РЕГІОН-БАНК"	ПАТ	36 310 153	28.10.1991 р.	59	м. Харків, вул. Дарвіна, 4	1
139	"Ренесанс-капітал"	ТОВ "Банк Ренесанс Капітал"	Товариство з обмеженою відповідальністю "Банк Ренесанс Капітал"	ТОВ	201 400 000	29.01.2003 р.	285	м. Київ, вул. Раїси Окіпної, 8-б	–
140	Родовід-банк	АТ "РОДОВІД БАНК"	Публічне акціонерне товариство "РОДОВІД БАНК"	ПАТ	783 000	07.10.1991 р.	16	м. Київ, вул. Північно-Сирецька, 1-3	1
141	"Русский стандарт"	BAT "Банк Русский Стандарт"	Відкрите акціонерне товариство "Банк Русский Стандарт"	BAT	40 000 000	28.02.2006 р.	305	м. Київ, вул. Половецька, 3/42	–
142	Сбербанк Росії (дочірній банк)	BAT "СБЕРБАНК РОСІЇ"	ВІДКРИТЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ДОЧІРНИЙ БАНК СБЕРБАНКУ РОСІЇ"	BAT	839 928 500	15.06.2001 р.	277	м. Київ, вул. Володимирська, 46	–
143	Сведбанк	АТ "Сведбанк" (публічне)	Публічне акціонерне товариство "Сведбанк"	ПАТ	2 159 100 258	31.10.1991 р.	69	м. Київ, вул. Комінтерну, 30	–
144	Сведбанк-інвест	АТ "Сведбанк Інвест" (приватне)	Приватне акціонерне товариство "Сведбанк Інвест"	ПрАТ	381 997 000	07.06.1996 р.	260	м. Київ, вул. Шота Руставелі, 16	–
145	СЕБ-банк	ПуАТ "СЕБ Банк"	Публічне акціонерне товариство "СЕБ Банк"	ПАТ	215 688 819	02.10.1991 р.	11	м. Київ, вул. Червоноармійська, 10	–
146	Сигма-банк	BAT АКБ "СИГМАБАНК"	ВІДКРИТЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "АКЦІОНЕРНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "СИГМАБАНК"	BAT	136 000 000	10.01.2006 р.	302	м. Дніпропетровськ, вул. Барикадна, 5/7	–
147	"Синтез"	АБ "Синтез"	Акціонерний Банк "Синтез"	BAT	72 800 000	24.12.1993 р.	221	м. Київ, вул. Івана Кудрі, 5	5
148	Сітібанк Україна	АКБ "Сітібанк (Україна) "	Акціонерний комерційний банк "Сітібанк (Україна)"	ЗАТ	66 500 000	11.05.1998 р.	274	м. Київ, вул. Димитрова, 16-г	–
149	"Слов'янський"	КАБ "СЛОВ'ЯНСЬКИЙ"	КОМЕРЦІЙНИЙ АКЦІОНЕРНИЙ БАНК "СЛОВ'ЯНСЬКИЙ" **	BAT	24 012 787	21.10.1991 р.	44	м. Запоріжжя, вул. Кремлівська, 8	–
150	Соцкомбанк	ТОВ КБ "СКБ"	Товариство з обмеженою відповідальністю комерційний банк "СоцКом Банк"	ТОВ	114 592 000	05.03.2003 р.	286	м. Одеса, вул. Грецька, 5	–
151	"Союз"	BAT "КБ "СОЮЗ"	ВІДКРИТЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "СОЮЗ"	BAT	73 000 000	26.11.2007 р.	318	м. Київ, вул. Дмитрівська, 69	–
152	"Стандарт"	BAT КБ "Стандарт"	Відкрите акціонерне товариство "Комерційний Банк "Стандарт"	BAT	85 000 000	31.12.2008 р.	327	м. Київ, вул. Почайнинська, 45	–
153	Старокиївський банк	BAT АБ "Старокиївський банк"	Відкрите акціонерне товариство Акціонерний банк "Старокиївський банк"	BAT	30 210 000	31.12.1991 р.	79	м. Київ, вул. Мікільсько-Ботанічна, 6/8	–
154	"Столиця"	BAT "Банк Столиця"	Відкрите акціонерне товариство "Банк Столиця"	BAT	125 040 000	10.03.2004 р.	290	м. Київ, вул. Маршала Тимошенка, 29-б	3
155	"Столичний"	BAT АБ "СТОЛИЧНИЙ"	Відкрите акціонерне товариство Акціонерний Банк "СТОЛИЧНИЙ"	BAT	72 335 000	22.10.1993 р.	202	м. Суми, вул. Харківська, 1	–
156	Східноєвропейський банк	АКБ "СЕБ"	Акціонерний комерційний банк "Східно-Європейський банк"	BAT	60 000 000	27.08.1993 р.	195	м. Київ, бул. Дружби Народів, 17/5	6
157	Східно-промисловий банк	СХІДНО-ПРОМИСЛОВИЙ БАНК	ВІДКРИТЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "СХІДНО-ПРОМИСЛОВИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК"	BAT	38 660 000	13.09.1995 р.	253	м. Луганськ, вул. 26 Бакинських Комісарів, 155	–
158	"Таврика"	АБ "Таврика"	Акціонерний банк "Таврика"	BAT	160 000 000	24.10.1991 р.	53	м. Київ, вул. Дмитрівська, 92-94	2
159	Терра-банк	ЗАТ "Терра Банк"	Закрите акціонерне товариство "Терра Банк"	ЗАТ	57 141 000	18.10.1996 р.	263	м. Київ, Кудрявський Узвіз, 2	–
160	"ТК- кредит"	АКБ "ТК КРЕДИТ"	Акціонерний комерційний банк "ТК КРЕДИТ"	BAT	101 828 750	28.04.1994 р.	245	м. Київ, вул. Дмитрівська, 18/24	–
161	ТММ-банк	BAT "ТММ-Банк"	Відкрите акціонерне товариство "ТММ-Банк"	BAT	31 000 000	20.01.1992 р.	82	м. Київ, вул. Панельна, 5	–
162	Трансбанк	АКБ "Трансбанк"	Акціонерний комерційний банк "Трансбанк"	BAT	65 000 000	09.10.1991 р.	22	м. Київ, вул. Фізкультури, 9	6
163	"Траст"	BAT Банк "ТРАСТ"	Відкрите акціонерне товариство Банк "ТРАСТ"	BAT	69 000 000	22.08.2007 р.	317	м. Київ, вул. С.Струтинського, 8	–
164	"Траст-капітал"	ЗАТ "АКБ "Траст-капітал"	Закрите акціонерне товариство "Акціонерний комерційний банк "Траст-капітал"	ЗАТ	33 250 000	10.03.2004 р.	291	м. Київ, вул. Підвисоцького, 7	–
165	"Укоопспілка"	АБ "Укоопспілка"	Акціонерний банк "Укоопспілка"	BAT	37 626 324	25.10.1993 р.	204	м. Київ, вул. Хрещатик, 7/11	10
166	"Українська фінансова група"	КБ "УФГ" - ТОВ	Комерційний банк "Українська фінансова група" – товариство з обмеженою відповідальністю	ТОВ	74 200 000	23.06.2004 р.	294	м. Київ, вул. Грушевського Михайла / Кріпосний Яр, 34/1, літера "А"	–

БАНКИ УКРАЇНИ

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
167	Український банк реконструкції та розвитку	БАТ "Український банк реконструкції та розвитку"	Відкрите акціонерне товариство "Український банк реконструкції та розвитку"	БАТ	72 000 000	19.03.2004 р.	292	м. Київ, вул. Олексія Терехіна, 4	–
168	"Український капітал"	БАТ "Банк "Український капітал"	Відкрите акціонерне товариство "Банк "Український капітал"	БАТ	60 000 000	25.12.1992 р.	138	м. Київ, просп. Перемоги, 67	–
169	Український професійний банк	БАТ "УПБ"	Відкрите акціонерне товариство "Український Професійний Банк"	БАТ	380 000 000	30.01.1992 р.	83	м. Київ, вул. Марини Раскової, 15	–
170	"Український фінансовий світ"	ТОВ КБ "УФС"	Товариство з обмеженою відповідальністю комерційний банк "Український фінансовий світ"	ТОВ	143 000 000	12.11.2003 р.	288	м. Донецьк, просп. Миру, 5-б	–
171	Укрбізнес-банк	АБ "УкрБізнесБанк"	Акціонерний банк "Український Бізнес Банк"	БАТ	134 160 000	19.05.1993 р.	170	м. Донецьк, вул. Артема, 125	1
172	Укрбудінвест-банк	БАТ "УКРБУД-ІНВЕСТБАНК"	Відкрите акціонерне товариство "Український будівельно-інвестиційний банк"	БАТ	67 786 326	20.04.2004 р.	293	м. Київ, бул. Лесі Українки, 30-в	–
173	Укргазбанк	АБ "Укргазбанк"	Публічне акціонерне товариство акціонерний банк "Укргазбанк"	ПАТ	700 000 000	21.07.1993 р.	183	м. Київ, вул. Єреванська, 1	14
174	Укргазпром-банк	АБ "Укргазпромбанк"	Відкрите акціонерне товариство Акціонерний банк "Укргазпромбанк"	БАТ	33 200 000	27.03.1996 р.	256	м. Київ, Дніпровська Набережна, 13	–
175	Укрексімбанк	АТ "Укрексімбанк"	Публічне акціонерне товариство "Державний експортно-імпортний банк України"	ПАТ	7 353 514 537	23.01.1992 р.	5	м. Київ, вул. Горького, 127	29
176	Укрінбанк	АТ "Укрінбанк"	Акціонерне товариство "Український інноваційний банк"	БАТ	204 423 415	02.10.1991 р.	9	м. Київ, вул. Інститутська, 12-а	26
177	Укркомунбанк	АБ "УКРКОМУНБАНК"	АКЦІОНЕРНИЙ БАНК "УКРАЇНСЬКИЙ КОМУНАЛЬНИЙ БАНК"	БАТ	49 700 000	10.08.1993 р.	187	м. Луганськ, вул. Шевченка В.В., 18-а	2
178	Укрпромбанк	ТОВ "Укрпромбанк"	Товариство з обмеженою відповідальністю "Український промисловий банк"	ТОВ	1 560 000 000	21.04.1993 р.	164	м. Київ, бул. Лесі Українки, 26	26
179	Укрсиббанк	АКІБ "УкрСиббанк"	Акціонерний комерційний інноваційний банк "УкрСиббанк"	БАТ	5 280 000 000	28.10.1991 р.	57	м. Харків, просп. Московський, 60	–
180	Укрсоцбанк	АКБ "Укрсоцбанк"	Акціонерно-комерційний банк соціального розвитку "Укрсоцбанк"	БАТ	1 270 000 000	27.09.1991 р.	3	м. Київ, вул. Ковпака, 29	9
181	Універсал-банк	БАТ "Універсал Банк"	Відкрите акціонерне товариство "Універсал Банк"	БАТ	837 711 970	20.01.1994 р.	226	м. Київ, вул. Автозаводська, 54/19	–
182	Унікомбанк	ТОВ "УНІКОМБАНК"	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "УНІКОМБАНК"	ТОВ	63 692 159	28.10.2002 р.	284	м. Донецьк, вул. Челюскінців, 202-а	3
183	Унікредит-банк	БАТ УніКредит Банк	Відкрите акціонерне товариство УніКредит Банк	БАТ	653 507 670	28.02.1997 р.	265	м. Луцьк, вул. Данила Галицького, 14	1
184	Факторіал-банк	АБ "Факторіал-Банк"	Акціонерний банк "Факторіал-Банк"	БАТ	102 111 519	01.12.1992 р.	131	м. Харків, вул. Римарська, 32	–
185	"Фамільний"	ТОВ "Банк Фамільний"	Товариство з обмеженою відповідальністю "Банк Фамільний"	ТОВ	33 586 961	27.12.1991 р.	78	м. Донецьк, просп. Миру, 59	–
186	"Фінанси та кредит"	БАТ "Банк "Фінанси та Кредит"	Відкрите акціонерне товариство "Банк "Фінанси та Кредит"	БАТ	2 000 000 000	30.10.1991 р.	63	м. Київ, вул. Артема, 60	16
187	"Фінансова ініціатива"	ТОВ КБ "ФІНАНСОВА ІНІЦІАТИВА"	Товариство з обмеженою відповідальністю Комерційний банк "ФІНАНСОВА ІНІЦІАТИВА"	ТОВ	1 200 000 000	19.01.2005 р.	298	м. Київ, просп. Героїв Сталінграда, 21/38, літера "А"	–
188	Фінансовий союз-банк	ЗАТ "ФСБанк"	Закрите акціонерне товариство "Фінансовий Союз Банк"	ЗАТ	197 526 310	23.06.1994 р.	248	м. Дніпропетровськ, вул. Артема, 94	2
189	Фінбанк	АКБ "Фінбанк"	Акціонерний комерційний банк "Фінбанк"	БАТ	85 050 000	24.12.1993 р.	223	м. Одеса, просп. Т.Шевченка, 4-а	–
190	Фінексбанк	БАТ "ФІНЕКСБАНК"	Відкрите акціонерне товариство "ФІНЕКСБАНК"	БАТ	72 474 000	08.10.1991 р.	19	м. Київ, просп. Повітрофлотський, 54	–
191	Фінростбанк	ТОВ "ФІНРОСТБАНК"	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ФІНРОСТБАНК"	ТОВ	70 000 000	29.01.1993 р.	147	м. Одеса, просп. Академіка Глушка, 13	1
192	Фольксбанк	БАТ "ФОЛЬКСБАНК"	ВІДКРИТЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ФОЛЬКСБАНК"	БАТ	260 000 000	10.10.1991 р.	25	м. Львів, вул. Грабовського, 11	–
193	Фортуна-банк	ТОВ "Фортуна-банк"	Товариство з обмеженою відповідальністю "Фортуна-банк"	ТОВ	160 000 000	17.10.2002 р.	282	м. Київ, вул. Боричів Тік, 35-в	2
194	"Форум"	АКБ "Форум"	Акціонерний комерційний банк "Форум"	БАТ	2 259 580 960	31.01.1994 р.	231	м. Київ, бул. Верховної Ради, 7	29
195	Хоум-кредит-банк	БАТ "ХК БАНК"	ВІДКРИТЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ХОУМ КРЕДИТ БАНК"	БАТ	307 350 000	17.10.2002 р.	283	м. Дніпропетровськ, вул. Курсантська, 24	–
196	"Хрещатик"	БАТ КБ "Хрещатик"	Відкрите акціонерне товариство Комерційний банк "Хрещатик"	БАТ	540 000 000	19.05.1993 р.	172	м. Київ, вул. Хрещатик, 8-а	25
197	Чорноморський банк розвитку та реконструкції	АКБ "ЧБРР"	АКЦІОНЕРНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ЧОРНОМОРСЬКИЙ БАНК РОЗВИТКУ ТА РЕКОНСТРУКЦІЇ"	БАТ	47 107 000	22.06.1992 р.	118	м. Сімферополь, вул. Білшовицька, 24	2
198	"Юнекс"	АКБ "Юнекс"	Акціонерний комерційний банк "Юнекс"	БАТ	292 000 000	03.12.1993 р.	216	м. Київ, вул. Почайнинська, 38	–

Банки, вилучені з Державного реєстру банків України (24.06.1992 р. — 01.07.2009 р.)

За станом на 1 липня 2009 р.

№ п/п	Назва банку ¹	№ реєстрації банку	Дата закриття банку	Підстава для закриття банку
1	"ПІВДЕННА УКРАЇНА"	102	24.06.1992 р.	Реєстрацію анульовано
2	"ДИСКОНТ"	116	27.11.1992 р.	Перетворено на філію банку "ІНКО"
3	"ЕКОНОМІКА"	119	21.12.1992 р.	Перетворено на філію банку "УКРАЇНА"
4	"ЯНТАР"	106	05.03.1993 р.	Перетворено на філію банку "УКРАЇНА"
5	"САМАРА-АГРО"	72	14.07.1993 р.	Перетворено на філію банку "УКРАЇНА"
6	"ЗАХІДКООПБАНК"	48	27.09.1993 р.	Постанова Правління НБУ від 27.09.1993 р. № 80
7	"АГРОПОСТАЧБАНК"	109	27.09.1993 р.	Постанова Правління НБУ від 27.09.1993 р. № 80
8	"АГРОПРОГРЕС"	121	27.09.1993 р.	Постанова Правління НБУ від 27.09.1993 р. № 80
9	"ПАРТНЕР"	90	29.12.1993 р.	Перетворено на філію банку "ІНКО"
10	"СУМИ-БАНК"	143	05.01.1994 р.	Постанова Правління НБУ від 05.01.1994 р. № 3
11	"ПРИКАРПАТТОРГБАНК"	117	21.01.1994 р.	Перетворено на філію банку "УКООПСІЛКА"
12	"ЕКОМЕДБАНК"	130	02.02.1994 р.	Постанова Правління НБУ від 02.02.1994 р. № 19
13	"БЛАГОБАНК"	196	08.02.1994 р.	Постанова Правління НБУ від 08.02.1994 р. № 26
14	"НИВА"	137	08.02.1994 р.	Постанова Правління НБУ від 08.02.1994 р. № 27
15	"УНІВЕРСАЛБАНК"	136	08.02.1994 р.	Постанова Правління НБУ від 08.02.1994 р. № 28
16	"ДОНБАС"	66	09.06.1994 р.	Постанова Правління НБУ від 09.06.1994 р. № 111
17	"КОЛОС"	111	30.06.1994 р.	Перетворено на філію банку "АВАЛЬ"
18	"ПЕРСПЕКТИВА"	35	11.07.1994 р.	Перетворено на філію банку "УКРІНБАНК"
19	"РІВНЕСПОЖИВСПІЛКА"	200	11.07.1994 р.	Перетворено на філію банку "УКООПСІЛКА"
20	"АВУАР"	150	09.08.1994 р.	Перетворено на філію банку "УКРІНБАНК"
21	"ЕЛБІМБАНК"	230	26.01.1995 р.	Перетворено на філію банку "АВАЛЬ"
22	КБ "ХЕРСОНІНВЕСТБАНК"	173	27.05.1996 р.	Перетворено на філію банку "УКРАЇНСЬКИЙ КРЕДИТНИЙ БАНК"
23	КБ "ВОРСКЛА"	224	27.05.1996 р.	Перетворено на філію банку "УКРСОЦБАНК"
24	"ДНІПРОБАНК"	49	09.07.1996 р.	Перетворено на філію банку "АВАЛЬ"
25	"ЛЬВІВ-ВЕСТ"	76	09.07.1996 р.	Перетворено на філію банку "ЕЛЕКТРОН"
26	"ОЛЕВСЬКИЙ"	112	09.07.1996 р.	Перетворено на філію банку "АВАЛЬ"
27	"БУКООПБАНК"	185	09.07.1996 р.	Перетворено на філію банку "УКООПСІЛКА"
28	"ЄДНІСТЬ"	191	09.07.1996 р.	Постанова Правління НБУ від 09.07.1996 р. № 82
29	"ЕВІС"	237	09.07.1996 р.	Постанова Правління НБУ від 09.07.1996 р. № 82
30	АКБ "ПРУТ І К"	100	12.12.1996 р.	Перетворено на філію банку "ЗУКБ"
31	АКБ "КОНГРЕС"	176	26.12.1996 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 26.12.1996 р. №187
32	КБ "ПРОМІНЬ"	56	26.12.1996 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 26.12.1996 р. №188
33	КБ "ХЕРСОН"	98	30.01.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 30.01.1997 р. №20
34	АБ "ВУГЛЕПРОГРЕСБАНК"	50	27.02.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 27.02.1997 р. №28
35	КБ "КООПЕРАТОР"	174	27.03.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 27.03.1997 р. №54
36	КБ "ЕНЕРГІЯ"	107	27.03.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 27.03.1997 р. №55
37	АБ "ХАРКІВЛЕГБАНК"	55	27.03.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 27.03.1997 р. №56
38	КБ "ВІННИЦЯ"	42	27.03.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 27.03.1997 р. №57
39	АКБ "ЛЕГПРОДБАНК"	141	27.03.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 27.03.1997 р. №58
40	АКБ "ХАРКІВ"	126	24.04.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 24.04.1997 р. №95
41	АКБ "ДНІПРОСЕРВІСБАНК"	113	03.07.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 03.07.1997 р. №135
42	АКБ "ЕВРОЦЕНТР"	178	30.10.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 30.10.1997 р. №261
43	АКБ "ДНІПРО"	13	06.03.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 06.03.1998 р. №306
44	АКБ "РОСЬ"	85	13.03.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 13.03.1998 р. №325
45	КБ "ПАРИТЕТ"	146	13.03.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 13.03.1998 р. №326
46	КБ "ФДС"	244	26.03.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 26.03.1998 р. №345
47	КБ "ГЕОБАНК"	140	26.03.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 26.03.1998 р. №347
48	АБ "МОНОЛІТБАНК"	233	16.04.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 16.04.1998 р. №365
49	АБ "ЕКОНОМБАНК"	34	25.06.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 25.06.1998 р. №393
50	АБ "ЄВРОМЕТАЛБАНК"	208	25.06.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 25.06.1998 р. №394
51	АКБ "ФІАТБАНК"	97	30.07.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 30.07.1998 р. №400
52	КБ "ДНІСТЕР-БАНК"	32	30.07.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 30.07.1998 р. №401
53	АБ "ТЕРНОПІЛЬ-КРЕДИТ"	41	05.08.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 05.08.1998 р. №402
54	КБ "КОНТИНЕНТ"	88	25.09.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 25.09.1998 р. №417
55	АБ "ЮНІВЕРС"	162	27.11.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 27.11.1998 р. №437
56	АБ "ІНТРАСТБАНК"	154	27.11.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 27.11.1998 р. №438
57	АКБ "СТРИЖЕНЬ"	209	18.12.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 18.12.1998 р. №449
58	АКБ "СЕРВІС"	186	31.12.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 31.12.1998 р. №450
59	КБ "САНА"	91	29.01.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 29.01.1999 р. №455
60	КБ "УКРУНІВЕРСАЛБАНК"	213	01.04.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 01.04.1999 р. №474
61	КБ "АЛЕКС"	123	01.04.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 01.04.1999 р. №481
62	АБ "ВІКТОРІЯ"	40	17.05.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 17.05.1999 р. №489
63	АБ "АРМАНД"	206	14.06.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 14.06.1999 р. №509

¹ Назви банків подано за орфографією реєстраційних записів.

64	АБ "РЕЗИДЕНТ"	70	30.06.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 30.06.1999 р. №512
65	АКБ "ГАЛИЦЬКИЙ"	31	30.07.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 30.07.1999 р. №528
66	АБ "ТРАСТ"	159	30.08.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 30.08.1999 р. №559
67	АБ "ТЕРНАВА"	235	30.09.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 30.09.1999 р. №576
68	АБ "АНТЕК"	104	22.10.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 22.10.1999 р. №579
69	АБ "ЦЕНТРАЛЬНОЄВРОПЕЙСЬКИЙ"	232	22.10.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 22.10.1999 р. №580
70	АКБ "БУДІМБАНК"	10	08.02.2000 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 08.02.2000 р. №39
71	АБ "ПОДІЛЛЯ"	151	08.02.2000 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 08.02.2000 р. №40
72	АКБ "АРКАДІЯ"	192	22.03.2000 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 22.03.2000 р. №70
73	АКБ "УКРНАФТОГАЗБАНК"	26	22.03.2000 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 22.03.2000 р. №71
74	АБ "ЛІКО"	201	04.05.2000 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 04.05.2000 р. №130
75	АКБ "НЕЗАЛЕЖНІСТЬ"	181	04.05.2000 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 04.05.2000 р. №131
76	КБ "ЧЕРКАСИ"	188	16.05.2000 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 16.05.2000 р. №133
77	АКБ "БНП-ДРЕЗДНЕР БАНК (УКРАЇНА)"	275	04.08.2000 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 04.08.2000 р. №228
78	АБ "ІНВЕСТ-БАНК УКРАЇНА"	190	08.12.2000 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 08.12.2000 р. №347
79	АБ "ЛІГА"	134	27.03.2001 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 27.03.2001 р. №65
80	КІЄВО-ПЕЧЕРСЬКИЙ АКБ	33	07.06.2001 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 07.06.2001 р. №120
81	АКБ "СЛОБОЖАНЩИНА"	84	07.06.2001 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 07.06.2001 р. №121
82	АКБ "ТАВРІЯ"	51	07.06.2001 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 07.06.2001 р. №122
83	КБ "ПОЛІС"	203	29.08.2001 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 29.08.2001 р. №204
84	АК "ГЕНЕРАЛЬНИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК"	87	29.08.2001 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 29.08.2001 р. №205
85	ЗАВОДБАНК	251	31.10.2001 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 31.10.2001 р. №308
86	ІКАБ "ЕРА"	144	19.11.2001 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 19.11.2001 р. №339
87	"КІЇВСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК"	257	19.11.2001 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 19.11.2001 р. №340
88	АБ "ЛАНБАНК"	197	11.02.2002 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 11.02.2002 р. №30
89	КБ "ЗОРЯ"	115	13.02.2002 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 13.02.2002 р. №41
90	ШАХТЕКОНОМБАНК	8	21.03.2002 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 21.03.2002 р. №68
91	АКБ "АЗОВ-БАНК"	67	22.04.2002 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 22.04.2002 р. №101
92	АБ "ОБОЛОНЬ"	227	01.08.2002 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 01.08.2002 р. №194
93	АК "ТОРГОВО-ПРОМИСЛОВИЙ БАНК"	155	01.08.2002 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 01.08.2002 р. №195
94	МІЖНАРОДНИЙ АКБ "ХРИСТІЯНСЬКИЙ БАНК"	160	01.08.2002 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 01.08.2002 р. №196
95	КБ "КРИМ ЮРТ"	225	24.09.2002 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 24.09.2002 р. №244
96	АКБ "НАРОДНИЙ БАНК"	15	24.09.2002 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 24.09.2002 р. №245
97	АБ "ЕТАЛОН"	252	28.11.2002 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 28.11.2002 р. №283
98	ІПОТЕЧНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ АКЦІОНЕРНИЙ БАНК	189	04.12.2002 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 04.12.2002 р. №290
99	АБ "КРИМКРЕДИТ"	86	10.12.2002 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 10.12.2002 р. №306
100	КБ "АМАСКО"	161	25.02.2003 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 25.02.2003 р. №56
101	АБ "АБСОЛЮТ"	215	15.04.2003 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 15.04.2003 р. №84
102	АКЦІОНЕРНИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ СЕЛЯНСЬКИЙ БАНК "АГРОІНВЕСТ"	132	18.04.2003 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 18.04.2003 р. №90
103	КРИМСЬКИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ ЦЕРКОВНИЙ БАНК "ККЦБ"	108	26.05.2003 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 26.05.2003 р. №105
104	АЧКБ "АЗЧЕРКОМБАНК"	52	12.06.2003 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 12.06.2003 р. №123
105	ЗАТ "ІННОВАЦІЙНО-ПРОМИСЛОВИЙ БАНК"	270	17.07.2003 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 17.07.2003 р. №150
106	АКБ "ЯЛТАБАНК"	261	23.07.2003 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 23.07.2003 р. №155
107	КБ "КОНТАКТ БАНК"	238	31.07.2003 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 31.07.2003 р. №191
108	МИККОМБАНК	105	19.02.2004 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 19.02.2004 р. №37
109	АКБ "ІНТЕРКОНТБАНК"	71	23.04.2004 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 23.04.2004 р. №83
110	АК "ЄВРОБАНК"	145	01.10.2004 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 01.10.2004 р. №186
111	ВАТ "АКБ "ЗАХІДБУДГАЗБАНК"	47	24.12.2004 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 24.12.2004 р. №295
112	КАБ "КРИМ-БАНК"	54	01.07.2005 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 01.07.2005 р. №148
113	АКБ "МЕТА-БАНК"	217	03.02.2006 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 03.02.2006 р. №21
114	АКБ "МТ-БАНК"	77	10.03.2006 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 10.03.2006 р. №49
115	КАБ "ДЕНДІ"	167	10.04.2006 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 10.04.2006 р. №87
116	АКБ "УКРХАРЧОПРОМБАНК"	165	05.07.2006 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 05.07.2006 р. №176
117	ТОВ "ЄВРОПЕЙСЬКИЙ БАНК РОЗВИТКУ ТА ЗАОЩАДЖЕНЬ"	142	17.08.2006 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 17.08.2006 р. №228
118	"АКЦІОНЕРНИЙ БАНК КРЕДІ СВІСС ФЬОРСТ БОСТОН (УКРАЇНА)"	268	05.10.2006 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 05.10.2006 р. №277
119	ЗАТ "ВНЄШТОРГБАНК (УКРАЇНА)"	299	02.11.2007 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 02.11.2007 р. №288
120	АКБ "ХФБ БАНК УКРАЇНА"	269	25.02.2008 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 25.02.2008 р. №52
121	АБ "ІНКО"	20	17.03.2008 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 17.03.2008 р. №69
122	АБ "ДАМІАНА-БАНК"	166	28.03.2008 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 28.03.2008 р. №99
123	УКРСПЕЦІМПЕКСБАНК	175	15.04.2008 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 15.04.2008 р. №123
124	АТ "НАШ БАНК"	211	16.05.2008 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 16.05.2008 р. №161
125	АКБ "ОЛБАНК"	228	23.05.2008 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 23.05.2008 р. №167
126	АКБ "РОСТОК БАНК"	240	20.08.2008 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 20.08.2008 р. №422
127	АБ "ДОНВУГЛЕКОМБАНК"	7	24.03.2009 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 24.03.2009 р. №128
128	АБ "АЛЛОНЖ"	148	07.04.2009 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 07.04.2009 р. №159
129	АК АПБ "УКРАЇНА"	2	13.04.2009 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 13.04.2009 р. №167
130	АКБ "ПРЕМ'ЄРБАНК"	247	05.06.2009 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 05.06.2009 р. №262
131	АКБ "ІНТЕРКОНТИНЕНТБАНК"	124	26.06.2009 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 26.06.2009 р. №315

На замовлення "Вісника НБУ" матеріали підготувала головний економіст департаменту реєстрації та ліцензування банків Національного банку України Олена Сілецька.

Повертаючись до надрукованого/

Олександр Пономарів

Доктор філологічних наук,
професор Київського національного
університету ім. Тараса Шевченка,
академік Академії наук вищої школи України

Назви банків з погляду норм українського правопису

Редакція періодичних видань Національного банку України неодноразово звертала увагу акціонерів українських банків, які затверджують статуту своїх установ, на неповну відповідність написання офіційних назв деяких банків нормам правопису української мови¹. Час пливе, відзначаємо вже 18-у річницю державної незалежності України, та, на жаль, культура державної мови в нашій країні майже не підвищується. Про це зокрема свідчать офіційні назви банків, автори яких ігнорують елементарні правила правопису. А, може, просто не знають їх? З огляду на це ще раз надаємо слово мовознавцям. Цього разу – відомому в Україні вченому, докторові філологічних наук, професору Олександрові Пономареву.

Назви різних установ у рекламних оголошеннях та на вивісках містять дуже багато відступів від рекомендацій “Українського правопису”. Одні творці реклами хочуть застосовувати правопис російської мови, що існував до 1918 року, з *єрами* та *ятями*, які в українській мові були скасовані ще в XIX столітті. Не володіючи на належному рівні нормами дожовтневого російського правопису, вони пишуть *ять* там, де його зроду не було, виставляючи на глум рівень філологічної освіченості українців. Другі ставлять лапки, дефіси й решту розділових знаків не за правописними вимогами, а на власний розсуд. Треті вдаються до так званих “авторських” скорочень та написань великої літери не лише на початку, а й усередині та в кінці слова. Як наслідок – цілковитий безлад у рекламі всіх типів і рівнів, зокрема й у банківській сфері.

Але ж назви банків, що містять згадані вище й незгадані помилки, згодом потрапляють в офіційні тексти, у правничі документи і в такий спосіб набувають юридичної чинності. За-

проваджена через чиюсь необізнаність помилка тиражується в різних виданнях, до неї звикають і вже не сприймають як ваду. Отже, творці такої реклами банків знижують рівень культури офіційно-ділового мовлення шляхом розхитування правописних норм української літературної мови.

На жаль, у чинному нині “Українському правописі” назви банків не виділено в окрему групу, що заважає дати лад у цій сфері. Це спричинене тим, що коли готували правопис до видання, зазначених банків ще не існувало, тож правильні назви їх не можна було зафіксувати. Тепер, щоб упорядкувати назви всіх наявних банків, а також зорієнтувати засновників банків майбутніх, мовознавці мають співпрацювати з фахівцями – банківськими, урядовцями, фінансистами, економістами, обізнаними не тільки з банківською справою, а й із нормами української літературної мови. Мовознавці мусять дістати чіткі відповіді на запитання з метою встановлення правопису назв банків, а саме:

- чи рівнозначні терміни “**акціонерне товариство**” й “**акціонерний банк**”? Коли так, то назви можна було б якоюсь мірою уніфікувати;
- чи діяльність акціонерного банку завжди спрямована на отримання

прибутку, тобто чи є вона **комерційною**? Коли так, тоді слово **комерційний** з назви акціонерного банку потрібно вилучити;

- що означають скорочення на зразок ТАС, БІГ, БТА, ОТП та інші?

Важливість відповідей на ці запитання пояснюється тим, що кільккомпонентні назви з першою прикметниковою частиною згідно з правописом пишемо разом (наприклад, Індустріалбанк – Індустріальний банк), а з іменниковою – через дефіс (Родовід-банк). У практиці банківської діяльності з написанням цих назв маємо багато непослідовностей.

Щоб упорядкувати написання назв банків, можна запропонувати таке.

Спочатку зазначати юридичну форму власності. Це може бути: Відкрите акціонерне товариство; Закрите акціонерне товариство; Акціонерне товариство з обмеженою відповідальністю тощо. З великої літери потрібно писати лише перше слово, далі в лапках подавати назву банку, куди має ввійти й характеристика його діяльності. Тут теж з великої літери пишемо тільки перше слово. Наприклад:

- Відкрите акціонерне товариство “Європейський промисловий банк”;
- Публічне акціонерне товариство

¹ Див.: Н.Сологуб. Правопис назв українських банків // Вісник Національного банку України. – 2001. – № 2. – С. 52–55; Н.Сологуб. “Руский стандарт”, або Знову про правопис назв банків // Вісник Національного банку України. – 2008. – № 2. – С. 57–61.

“Державний експортно-імпортний банк”.

До складу назви банку може входити ще одна власна назва, вжита в лапках. Коли це не аббревіатура, то в ній також великою є тільки перша літера:

- Відкрите акціонерне товариство “Банк “Столиця”;
- Закрите акціонерне товариство “Акціонерний комерційний банк “Траст-капітал”.

У назвах банків не рекомендовано слово “банк” уживати двічі:

- Відкрите акціонерне товариство “Акціонерний банк “Старокиївський банк”;
- краще — Відкрите акціонерне товариство “Акціонерний “Старо-

київський банк”.

Не забуваймо, що за правописом складноскорочені назви пишуться разом. Приміром:

- Інпромбанк — Інноваційно-промисловий банк;
- Ошадбанк — Ошадний банк.

Окремо пишуться назви, що складаються з повних слів: “Банк “Велес”, “Наш банк”.

До решти випадків пропонуємо такий підхід.

Словосполучення з двох самостійних слів писати через дефіс: “Кредит-Дніпро”. Можна рекомендувати писати через дефіс і словосполучення, до складу яких входять іншомовні або

незрозумілі слова, утворені з окремих складів чи літер, значення яких зрозуміле тільки тим, хто їх придумав: “ТММ-банк”.

Варто підкреслити, що назва банку фіксується на правничому рівні. Тому перш ніж реєструвати її, треба зробити все, аби вона була бездоганна не лише з фахового, а й з мовного погляду, насамперед щодо її лексичного складу. Але також і щодо вживання розділових знаків, малих і великих літер.

Правильне з точки зору дотримання норм правопису написання офіційних назв банків подаємо в окремій таблиці.

Написання офіційних повних назв банків України *		
№ п/п	Офіційна повна назва банку	Написання назви, що відповідає нормам правопису української мови
1	Відкрите акціонерне товариство "АВАНТ-БАНК"	Відкрите акціонерне товариство "Авант-банк"
2	ВІДКРИТЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "АКЦІОНЕРНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "АВТОКРАЗБАНК"	Відкрите акціонерне товариство "Акціонерний комерційний банк "АвтоКРАЗбанк"; кращий варіант: Відкрите акціонерне товариство "Акціонерний комерційний "АвтоКРАЗ-банк"
3	Відкрите акціонерне товариство "Аграрний комерційний банк"	Написання відповідає нормам правопису
4	Публічне акціонерне товариство "Комерційний банк "Акордбанк"	Написання відповідає нормам правопису
5	ВІДКРИТЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "АКТАБАНК"	Відкрите акціонерне товариство "Актабанк"
6	Відкрите акціонерне товариство "Комерційний банк "Актив-банк"	Написання відповідає нормам правопису
7	ЗАКРИТЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "АКЦЕНТ-БАНК"	Закрите акціонерне товариство "Акцент-банк"
8	Закрите акціонерне товариство "АЛЬФА-БАНК"	Закрите акціонерне товариство "Альфа-банк"
9	Акціонерний комерційний банк "Альянс"	Написання відповідає нормам правопису
10	Відкрите акціонерне товариство "АПЕКС-БАНК"	Відкрите акціонерне товариство "Апекс-банк"
11	Акціонерний комерційний банк "Аркада"	Написання відповідає нормам правопису
12	Товариство з обмеженою відповідальністю Комерційний банк "АРМА"	Товариство з обмеженою відповідальністю "Комерційний банк "АРМА"
13	Відкрите акціонерне товариство "АРТЕМ-БАНК"	Відкрите акціонерне товариство "Артем-банк"
14	Відкрите акціонерне товариство АСТРА БАНК	Відкрите акціонерне товариство "АСТРА-банк"
15	Акціонерний комерційний банк "Базис"	Написання відповідає нормам правопису
16	ВІДКРИТЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК 3/4"	Відкрите акціонерне товариство "Банк 3/4"
17	Відкрите акціонерне товариство "Банк інвестицій та заощаджень"	Написання відповідає нормам правопису
18	ВІДКРИТЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК КІПРУ"	Відкрите акціонерне товариство "Банк Кіпру"
19	Акціонерний банк "Банк регіонального розвитку"	Написання відповідає нормам правопису; кращий варіант: Акціонерний "Банк регіонального розвитку"
20	ВІДКРИТЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БГ БАНК"	Відкрите акціонерне товариство "БГ-банк"
21	Відкрите акціонерне товариство Банк "БІГ Енергія"	Відкрите акціонерне товариство "Банк "БІГ-енергія"
22	Відкрите акціонерне товариство "Акціонерний банк "Бізнес Стандарт"	Відкрите акціонерне товариство "Акціонерний банк "Бізнес-стандарт"
23	Відкрите акціонерне товариство "БМ Банк"	Відкрите акціонерне товариство "БМ-банк"
24	ВІДКРИТЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК БОГУСЛАВ"	Відкрите акціонерне товариство "Банк "Богуслав"
25	Публічне акціонерне товариство "БРОКБІЗНЕСБАНК"	Публічне акціонерне товариство "Брокбізнесбанк"
26	Відкрите акціонерне товариство "БТА Банк"	Відкрите акціонерне товариство "БТА-банк"
27	Акціонерне товариство "Банк Велес"	Акціонерне товариство "Банк "Велес"
28	Акціонерний комерційний Український банк "Відродження"	Український акціонерний комерційний банк "Відродження"
29	Відкрите акціонерне товариство Всеукраїнський Акціонерний Банк	Відкрите акціонерне товариство "Всеукраїнський акціонерний банк"
30	Відкрите акціонерне товариство "Комерційний банк "Володимирський"	Написання відповідає нормам правопису

* Червоним кольором виділено правки у назвах банків відповідно до норм українського правопису, синім — поліпшений варіант.

БАНКИ УКРАЇНИ

31	Відкрите акціонерне товариство "ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ БАНК РОЗВИТКУ"	Відкрите акціонерне товариство "Всеукраїнський банк розвитку"
32	Відкрите акціонерне товариство ВТБ Банк	Відкрите акціонерне товариство "ВТБ-банк"
33	Відкрите акціонерне товариство "Акціонерний комерційний банк "ГАРАНТ"	Відкрите акціонерне товариство "Акціонерний комерційний банк "Гарант"
34	Відкрите акціонерне товариство "Комерційний Банк "Глобус"	Відкрите акціонерне товариство "Комерційний банк "Глобус"
35	Акціонерне товариство "Градобанк"	Написання відповідає нормам правопису
36	Акціонерний Східно-Український Банк "Грант"	Акціонерний Східноукраїнський банк "Грант"
37	Відкрите акціонерне товариство "Комерційний банк "Даніель"	Написання відповідає нормам правопису
38	Товариство з обмеженою відповідальністю "Комерційний банк "Дельта"	Написання відповідає нормам правопису
39	Відкрите акціонерне товариство "Банк "Демарк"	Написання відповідає нормам правопису
40	Товариство з обмеженою відповідальністю "Діалогбанк"	Товариство з обмеженою відповідальністю "Діалог-банк"
41	Акціонерний банк "Діамант"	Написання відповідає нормам правопису
42	Відкрите акціонерне товариство "Діапазон-Максимум Банк"	Відкрите акціонерне товариство "Діапазон-максимум-банк"
43	Відкрите акціонерне товариство "Селянський комерційний банк "Дністер"	Написання відповідає нормам правопису
44	Відкрите акціонерне товариство "Дойче Банк ДБУ"	Відкрите акціонерне товариство "Дойче банк ДБУ"
45	Закрите акціонерне товариство "Донгорбанк"	Написання відповідає нормам правопису
46	Відкрите акціонерне товариство "Комерційний банк "Експобанк"	Написання відповідає нормам правопису; кращий варіант: Відкрите акціонерне товариство "Комерційний "Експо-банк"
47	Акціонерний банк "Експрес-Банк"	Акціонерний банк "Експрес-банк"; кращий варіант: Акціонерний "Експрес-банк"
48	Акціонерний банк "Енергобанк"	Написання відповідає нормам правопису
49	Відкрите акціонерне товариство "ЕРДЕ БАНК"	Відкрите акціонерне товариство "ЕрДе-банк"
50	Відкрите акціонерне товариство "Ерсте Банк"	Відкрите акціонерне товариство "Ерсте банк"
51	Товариство з обмеженою відповідальністю комерційний банк "ЄВРОБАНК"	Товариство з обмеженою відповідальністю "Комерційний банк "Євробанк"; кращий варіант: "Комерційний "Євробанк"
52	Акціонерний комерційний банк "Європейський"	Написання відповідає нормам правопису
53	Відкрите акціонерне товариство "Європейський банк раціонального фінансування"	Написання відповідає нормам правопису
54	Відкрите акціонерне товариство "Європейський банк розвитку та заощаджень"	Написання відповідає нормам правопису
55	Відкрите акціонерне товариство "ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ГАЗОВИЙ БАНК"	Відкрите акціонерне товариство "Європейський газовий банк"
56	ВІДКРИТЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ПРОМИСЛОВИЙ БАНК"	Відкрите акціонерне товариство "Європейський промисловий банк"
57	Товариство з обмеженою відповідальністю комерційний банк "Західкомбанк"	Товариство з обмеженою відповідальністю "Комерційний банк "Західкомбанк"; кращий варіант: "Комерційний "Західкомбанк"
58	Харківський акціонерний комерційний Земельний банк	Харківський акціонерний комерційний "Земельний банк"
59	Товариство з обмеженою відповідальністю комерційний банк "Земельний Капітал"	Товариство з обмеженою відповідальністю "Комерційний банк "Земельний капітал"
60	Відкрите акціонерне товариство "Златобанк"	Написання відповідає нормам правопису
61	Акціонерно-комерційний банк "Золоті ворота"	Написання відповідає нормам правопису
62	АКЦІОНЕРНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ІМЕКСБАНК"	Акціонерний комерційний банк "Імексбанк"; кращий варіант: Акціонерний комерційний "Імекс-банк"
63	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ІНВЕСТБАНК"	Публічне акціонерне товариство "Комерційний банк "Інвестбанк"; кращий варіант: Публічне акціонерне товариство "Комерційний "Інвест-банк"
64	Акціонерний банк "ІНГ Банк Україна"	Акціонерний банк "ІНГ-банк Україна"; кращий варіант: Акціонерний "ІНГ-банк Україна"
65	Акціонерне товариство "ІНДУСТРІАЛЬНО- ЕКСПОРТНИЙ БАНК"	Акціонерне товариство "Індустріально-експортний банк"
66	АКЦІОНЕРНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ІНДУСТРІАЛБАНК"	Акціонерний комерційний банк "Індустріалбанк"; кращий варіант: Акціонерний комерційний "Індустріалбанк"
67	Відкрите акціонерне товариство "Інноваційно-промисловий банк"	Написання відповідає нормам правопису
68	Акціонерний комерційний банк "Інтеграл"	Написання відповідає нормам правопису
69	Відкрите акціонерне товариство комерційний банк "Інтербанк"	Відкрите акціонерне товариство "Комерційний банк "Інтербанк"; кращий варіант: Відкрите акціонерне товариство "Комерційний "Інтербанк"
70	Відкрите акціонерне товариство Комерційний Банк "Іпобанк"	Відкрите акціонерне товариство "Комерційний банк "Іпобанк"; кращий варіант: Відкрите акціонерне товариство "Комерційний "Іпобанк"

71	Акціонерне товариство "Каліон Банк Україна"	Акціонерне товариство "Каліон-банк Україна"
72	Товариство з обмеженою відповідальністю "Універсальний комерційний банк "Камбіо"	Написання відповідає нормам правопису
73	ВІДКРИТЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "АКЦІОНЕРНО-КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "КАПІТАЛ"	Відкрите акціонерне товариство "Акціонерно-комерційний банк "Капітал"
74	Публічне акціонерне товариство "Акціонерний комерційний банк "КИЇВ"	Публічне акціонерне товариство "Акціонерний комерційний банк "Київ"
75	Акціонерний банк "Київська Русь"	Написання відповідає нормам правопису
76	Товариство з обмеженою відповідальністю "Київський універсальний банк"	Написання відповідає нормам правопису
77	Товариство з обмеженою відповідальністю "КласикБанк"	Товариство з обмеженою відповідальністю "Класик-банк"
78	Акціонерний банк "КЛІРИНГОВИЙ ДІМ"	Акціонерний банк "Кліринговий дім"
79	Комерційний банк "Княжий"	Написання відповідає нормам правопису
80	Товариство з обмеженою відповідальністю "Комерційний Індустріальний Банк"	Товариство з обмеженою відповідальністю "Комерційний індустріальний банк"
81	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "АКЦІОНЕРНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "КОНКОРД"	Публічне акціонерне товариство "Акціонерний комерційний банк "Конкорд"
82	Відкрите акціонерне товариство Торговельно-фінансовий банк "Контракт"	Відкрите акціонерне товариство "Торговельно-фінансовий банк "Контракт"
83	Товариство з Обмеженою Відповідальністю Комерційний банк "Коопінвестбанк"	Товариство з обмеженою відповідальністю "Комерційний банк "Коопінвестбанк"; кращий варіант: Товариство з обмеженою відповідальністю "Комерційний "Коопінвестбанк"
84	Відкрите акціонерне товариство "ВЕСТ ФАЙНЕНС ЕНД КРЕДИТ БАНК"	Відкрите акціонерне товариство "Вест фінанс енд "Кредит-банк"
85	Закрите акціонерне товариство комерційний банк "Кредит-Дніпро"	Закрите акціонерне товариство "Комерційний банк "Кредит-Дніпро"
86	ЗАКРИТЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "КРЕДИТ ЄВРОПА БАНК"	Закрите акціонерне товариство "Кредит Європа банк"; кращий варіант: Закрите акціонерне товариство "Кредит-Європа-банк"
87	Відкрите акціонерне товариство "Кредит Оптима Банк"	Відкрите акціонерне товариство "Кредит-оптима-банк"
88	Відкрите акціонерне товариство "Кредитпромбанк"	Написання відповідає нормам правопису
89	Відкрите Акціонерне Товариство "КРЕДОБАНК"	Відкрите акціонерне товариство "Кредобанк"; кращий варіант: Відкрите акціонерне товариство "Кредо-банк"
90	Акціонерний комерційний банк "Легбанк"	Написання відповідає нормам правопису
91	Закарпатський акціонерний комерційний банк "Лісбанк"	Написання відповідає нормам правопису
92	Відкрите акціонерне товариство Акціонерно-комерційний банк "Львів"	Відкрите акціонерне товариство "Акціонерно-комерційний банк "Львів"
93	Відкрите акціонерне товариство "Мегабанк"	Написання відповідає нормам правопису
94	Акціонерний комерційний банк "Меркурій"	Написання відповідає нормам правопису
95	Відкрите акціонерне товариство "МетаБанк"	Відкрите акціонерне товариство "Мета-банк"
96	Відкрите акціонерне товариство "Міжнародний Інвестиційний Банк"	Відкрите акціонерне товариство "Міжнародний інвестиційний банк"
97	Комерційний банк товариство з обмеженою відповідальністю "Місто Банк"	Комерційний банк "Товариство з обмеженою відповідальністю "Місто-банк"
98	Відкрите акціонерне товариство Банк "Морський"	Відкрите акціонерне товариство "Банк "Морський"
99	Відкрите акціонерне товариство "МОРСЬКИЙ ТРАНСПОРТНИЙ БАНК"	Відкрите акціонерне товариство "Морський транспортний банк"
100	Відкрите акціонерне товариство "МОТОР-БАНК"	Відкрите акціонерне товариство "Мотор-банк"
101	Відкрите акціонерне товариство комерційний банк "Надра"	Відкрите акціонерне товариство "Комерційний банк "Надра"
102	ВІДКРИТЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК НАРОДНИЙ КАПІТАЛ"	Відкрите акціонерне товариство "Банк "Народний капітал"
103	Акціонерний комерційний банк "Національний кредит"	Написання відповідає нормам правопису
104	Відкрите акціонерне товариство Комерційний банк "Національний стандарт"	Відкрите акціонерне товариство "Комерційний банк "Національний стандарт"
105	Акціонерний банк "Національні інвестиції"	Написання відповідає нормам правопису
106	Акціонерний комерційний банк "Новий"	Написання відповідає нормам правопису
107	ВІДКРИТЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "АКЦІОНЕРНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ОДЕСА-БАНК"	Відкрите акціонерне товариство "Акціонерний комерційний банк "Одеса-банк"; кращий варіант: Відкрите акціонерне товариство "Акціонерний комерційний "Одеса-банк"
108	Товариство з обмеженою відповідальністю "Оновлений комерційний сучасний інфраструктурний банк"	Написання відповідає нормам правопису
109	Відкрите акціонерне товариство Банк "Олімпійська Україна"	Відкрите акціонерне товариство "Банк "Олімпійська Україна"
110	Закрите акціонерне товариство "ОТП Банк"	Закрите акціонерне товариство "ОТП-банк"
111	Відкрите акціонерне товариство "Державний ощадний банк України"	Написання відповідає нормам правопису
112	Товариство з обмеженою відповідальністю "ПАРТНЕР-БАНК"	Товариство з обмеженою відповідальністю "Партнер-банк"

БАНКИ УКРАЇНИ

113	Відкрите акціонерне товариство "Перший Інвестиційний Банк"	Відкрите акціонерне товариство "Перший інвестиційний банк"
114	Закрите акціонерне товариство "Перший Український Міжнародний банк"	Закрите акціонерне товариство "Перший український міжнародний банк"
115	Закрите Акціонерне Товариство "Банк Петрокоммерц-Україна"	Закрите акціонерне товариство "Банк "Петрокомерц-Україна"
116	ВІДКРИТЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПІВДЕНКОМБАНК"	Відкрите акціонерне товариство "Комерційний банк "Південкомбанк"; кращий варіант: Відкрите акціонерне товариство "Комерційний "Південкомбанк"
117	Відкрите акціонерне товариство Акціонерний банк "Південний"	Відкрите акціонерне товариство "Акціонерний банк "Південний"
118	Відкрите акціонерне товариство "ПІРЕУС БАНК МКБ"	Відкрите акціонерне товариство "ПІРЕУС-банк МКБ"
119	Відкрите акціонерне товариство "Платинум Банк"	Відкрите акціонерне товариство "Платинум-банк"
120	Відкрите акціонерне товариство "Плюс Банк"	Відкрите акціонерне товариство "Плюс-банк"
121	Публічне акціонерне товариство "Полікомбанк"	Написання відповідає нормам правопису
122	ПОЛТАВСЬКИЙ АКЦІОНЕРНИЙ БАНК "ПОЛТАВА-БАНК"	Полтавський акціонерний банк "Полтава-банк"
123	АКЦІОНЕРНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПОРТО-ФРАНКО"	Акціонерний комерційний банк "Порто-Франко"
124	Акціонерний комерційний банк "ПРАВЕКС-БАНК"	Акціонерний комерційний банк "Правекс-банк"
125	Закрите акціонерне товариство "ПРАЙМ-БАНК"	Закрите акціонерне товариство "Прайм-банк"
126	Відкрите акціонерне товариство "Комерційний банк "Преміум"	Написання відповідає нормам правопису
127	Закрите акціонерне товариство комерційний банк "ПриватБанк"	Закрите акціонерне товариство "Комерційний банк "Приватбанк"
128	Відкрите акціонерне товариство Акціонерний банк "Приватінвест"	Відкрите акціонерне товариство "Акціонерний банк "Приватінвест"
129	Відкрите акціонерне товариство "Комерційний банк "Причорномор'я"	Написання відповідає нормам правопису
130	Закрите акціонерне товариство "ПроКредит Банк"	Закрите акціонерне товариство "Прокредит-банк"
131	Відкрите акціонерне товариство комерційний банк з іноземним капіталом "Промекономбанк"	Відкрите акціонерне товариство "Комерційний банк з іноземним капіталом "Промекономбанк"; кращий варіант: Відкрите акціонерне товариство "Промекономбанк"
132	Акціонерний комерційний "Промислово-фінансовий банк"	Написання відповідає нормам правопису
133	Акціонерний комерційний промислово-інвестиційний банк (закрите акціонерне товариство)	Закрите акціонерне товариство "Комерційний промислово-інвестиційний банк"
134	Відкрите акціонерне товариство "Банк Професійного Фінансування"	Відкрите акціонерне товариство "Банк професійного фінансування"
135	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "АКЦІОНЕРНИЙ БАНК "РАДАБАНК"	Публічне акціонерне товариство "Акціонерний банк "Радабанк"
136	Відкрите акціонерне товариство "Райффайзен Банк Аваль"	Відкрите акціонерне товариство "Райффайзен банк "Аваль"; кращий варіант: Відкрите акціонерне товариство "Райффайзен-банк "Аваль"
137	Відкрите акціонерне товариство РЕАЛ БАНК	Відкрите акціонерне товариство "Реал банк"; кращий варіант: Відкрите акціонерне товариство "Реал-банк"
138	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "РЕГІОН-БАНК"	Публічне акціонерне товариство "Регіон-банк"
139	Товариство з обмеженою відповідальністю "Банк Ренесанс Капітал"	Товариство з обмеженою відповідальністю "Банк "Ренесанс-капітал"
140	Публічне акціонерне товариство "РОДОВІД БАНК"	Публічне акціонерне товариство "Родовід-банк"
141	Відкрите акціонерне товариство "Банк Руский Стандарт"	Відкрите акціонерне товариство "Банк "Русский стандарт"
142	ВІДКРИТЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ДОЧІРНИЙ БАНК СБЕРБАНКУ РОСІЇ"	Відкрите акціонерне товариство "Дочірній банк Сбербанку Росії"
143	Публічне акціонерне товариство "Сведбанк"	Написання відповідає нормам правопису
144	Приватне акціонерне товариство "Сведбанк Інвест"	Приватне акціонерне товариство "Сведбанк-інвест"
145	Публічне акціонерне товариство "СЕБ Банк"	Публічне акціонерне товариство "СЕБ-банк"
146	ВІДКРИТЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "АКЦІОНЕРНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "СИГМАБАНК"	Відкрите акціонерне товариство "Акціонерний комерційний банк "Сигмабанк"; кращий варіант: Відкрите акціонерне товариство "Акціонерний комерційний "Сигма-банк"
147	Акціонерний Банк "Синтез"	Акціонерний банк "Синтез"
148	Акціонерний комерційний банк "Сітібанк (Україна)"	Акціонерний комерційний банк "Сітібанк Україна"; кращий варіант: Акціонерний комерційний "Сіті-банк Україна"
149	КОМЕРЦІЙНИЙ АКЦІОНЕРНИЙ БАНК "СЛОВ'ЯНСЬКИЙ"	Комерційний акціонерний банк "Слов'янський"
150	Товариство з обмеженою відповідальністю комерційний банк "СоцКом Банк"	Товариство з обмеженою відповідальністю "Комерційний банк "Соцкомбанк"; кращий варіант: Товариство з обмеженою відповідальністю "Комерційний "Соцкомбанк"
151	ВІДКРИТЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "СОЮЗ"	Відкрите акціонерне товариство "Комерційний банк "Союз"
152	Відкрите акціонерне товариство "Комерційний Банк "Стандарт"	Відкрите акціонерне товариство "Комерційний банк "Стандарт"
153	Відкрите акціонерне товариство Акціонерний банк "Старокиївський банк"	Відкрите акціонерне товариство "Акціонерний банк "Старокиївський банк"; кращий варіант: Відкрите акціонерне товариство "Акціонерний "Старокиївський банк"

154	Відкрите акціонерне товариство "Банк Столиця"	Відкрите акціонерне товариство "Банк "Столиця"
155	Відкрите акціонерне товариство Акціонерний Банк "СТОЛИЧНИЙ"	Відкрите акціонерне товариство "Акціонерний банк "Столичний"
156	Акціонерний комерційний банк "Східно-Європейський банк"	Акціонерний комерційний банк "Східноєвропейський банк"; кращий варіант: Акціонерний комерційний "Східноєвропейський банк"
157	ВІДКРИТЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "СХІДНО-ПРОМИСЛОВИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК"	Відкрите акціонерне товариство "Східно-промисловий комерційний банк"
158	Акціонерний банк "Таврика"	Написання відповідає нормам правопису
159	Закрите акціонерне товариство "Терра Банк"	Закрите акціонерне товариство "Терра-банк"
160	Акціонерний комерційний банк "ТК КРЕДИТ"	Акціонерний комерційний банк "ТК-кредит"
161	Відкрите акціонерне товариство "ТММ-Банк"	Відкрите акціонерне товариство "ТММ-банк"
162	Акціонерний комерційний банк "Трансбанк"	Написання відповідає нормам правопису
163	Відкрите акціонерне товариство Банк "ТРАСТ"	Відкрите акціонерне товариство "Банк "Траст"
164	Закрите акціонерне товариство "Акціонерний комерційний банк "Траст-капітал"	Написання відповідає нормам правопису
165	Акціонерний банк "Укоопспілка"	Написання відповідає нормам правопису
166	Комерційний банк "Українська фінансова група" – товариство з обмеженою відповідальністю	Написання відповідає нормам правопису; кращий варіант: Товариство з обмеженою відповідальністю "Комерційний банк "Українська фінансова група"
167	Відкрите акціонерне товариство "Український банк реконструкції та розвитку"	Написання відповідає нормам правопису
168	Відкрите акціонерне товариство "Банк "Український капітал"	Написання відповідає нормам правопису
169	Відкрите акціонерне товариство "Український Професійний Банк"	Відкрите акціонерне товариство "Український професійний банк"
170	Товариство з обмеженою відповідальністю комерційний банк "Український фінансовий світ"	Товариство з обмеженою відповідальністю "Комерційний банк "Український фінансовий світ"
171	Акціонерний банк "Український Бізнес Банк"	Акціонерний банк "Український бізнес-банк"
172	Відкрите акціонерне товариство "Український будівельно-інвестиційний банк"	Написання відповідає нормам правопису
173	Публічне акціонерне товариство акціонерний банк "Укргазбанк"	Публічне акціонерне товариство "Акціонерний банк "Укргазбанк"; кращий варіант: Публічне акціонерне товариство "Акціонерний "Укргазбанк"
174	Відкрите акціонерне товариство Акціонерний банк "Укргазпромбанк"	Відкрите акціонерне товариство "Акціонерний банк "Укргазпромбанк"; кращий варіант: Відкрите акціонерне товариство "Акціонерний "Укргазпромбанк"
175	Публічне акціонерне товариство "Державний експортно-імпорتنний банк України"	Написання відповідає нормам правопису
176	Акціонерне товариство "Український інноваційний банк"	Написання відповідає нормам правопису
177	АКЦІОНЕРНИЙ БАНК "УКРАЇНСЬКИЙ КОМУНАЛЬНИЙ БАНК"	Акціонерний банк "Український комунальний банк"
178	Товариство з обмеженою відповідальністю "Український промисловий банк"	Написання відповідає нормам правопису
179	Акціонерний комерційний інноваційний банк "УкрСиббанк"	Акціонерний комерційний інноваційний банк "Укрсіббанк"; кращий варіант: Акціонерний комерційний інноваційний "Укрсіббанк"
180	Акціонерно-комерційний банк соціального розвитку "Укрсоцбанк"	Написання відповідає нормам правопису
181	Відкрите акціонерне товариство "Універсал Банк"	Відкрите акціонерне товариство "Універсал-банк"
182	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "УНІКОМБАНК"	Товариство з обмеженою відповідальністю "Унікомбанк"
183	Відкрите акціонерне товариство УніКредит Банк	Відкрите акціонерне товариство "Унікредит-банк"
184	Акціонерний банк "Факторіал-Банк"	Акціонерний банк "Факторіал-банк"
185	Товариство з обмеженою відповідальністю "Банк Фамільний"	Товариство з обмеженою відповідальністю "Банк "Фамільний"
186	Відкрите акціонерне товариство "Банк "Фінанси та Кредит"	Відкрите акціонерне товариство "Банк "Фінанси та кредит"
187	Товариство з обмеженою відповідальністю Комерційний банк "ФІНАНСОВА ІНІЦІАТИВА"	Товариство з обмеженою відповідальністю "Комерційний банк "Фінансова ініціатива"
188	Закрите акціонерне товариство "Фінансовий Союз Банк"	Закрите акціонерне товариство "Фінансовий союз-банк"
189	Акціонерний комерційний банк "Фінбанк"	Написання відповідає нормам правопису
190	Відкрите акціонерне товариство "ФІНЕКСБАНК"	Відкрите акціонерне товариство "Фінексбанк"
191	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ФІНРОСТБАНК"	Товариство з обмеженою відповідальністю "Фінростбанк"
192	ВІДКРИТЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ФОЛЬКСБАНК"	Відкрите акціонерне товариство "Фольксбанк"
193	Товариство з обмеженою відповідальністю "Фортуна-банк"	Написання відповідає нормам правопису
194	Акціонерний комерційний банк "Форум"	Написання відповідає нормам правопису
195	ВІДКРИТЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ХОУМ КРЕДИТ БАНК"	Відкрите акціонерне товариство "Хоум-кредит- банк"
196	Відкрите акціонерне товариство Комерційний банк "Хрещатик"	Відкрите акціонерне товариство "Комерційний банк "Хрещатик"
197	АКЦІОНЕРНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ЧОРНОМОРСЬКИЙ БАНК РОЗВИТКУ ТА РЕКОНСТРУКЦІЇ"	Акціонерний комерційний банк "Чорноморський банк розвитку та реконструкції"
198	Акціонерний комерційний банк "Юнекс"	Написання відповідає нормам правопису

Ринок державних цінних паперів України у червні 2009 року

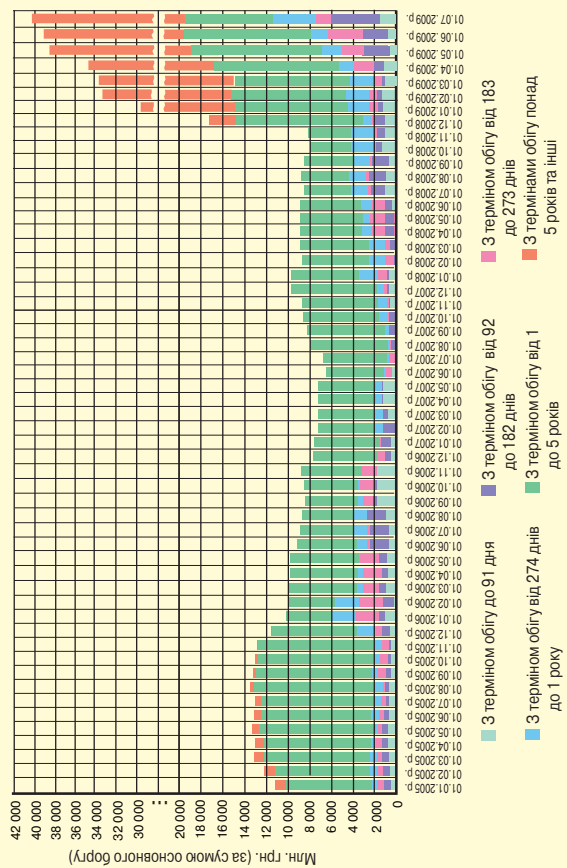
Результати розміщення облігацій внутрішніх державних позик у червні 2009 року											
Номер розміщення	Дата проведення розрахунків за придбані облігації	Пропозиція				Результати розміщень				Встановлений рівень дохідності облігацій, %	Середньо-зважений рівень дохідності облігацій, %
		Встановлені обмеження на загальний обсяг розміщення облігацій, шт.	Номинал облігацій, грн.	Розмір купона на одну облігацію, грн.	Термін погашення облігацій	Кількість розміщених облігацій, шт.	Загальний обсяг, тис. грн.	Залучено коштів до державного бюджету від розміщення облігацій, тис. грн.	Випуск ОВДП для збільшення статутного капіталу банків		
Постанова КМУ від 06.05.2009 р. № 432	02.06.2009 р.	–	1000	–	09.05.2018 р.	1 000 000	1 000 000.00	–	1 000 000.00	9.50	9.50
151	03.06.2009 р.	80 000	1000	–	28.10.2009 р.	80 000	74 071.20	74 071.20	–	20.00	19.88
152	03.06.2009 р.	80 000	1000	–	17.02.2010 р.	80 000	69 197.60	69 197.60	–	22.00	22.00
153	03.06.2009 р.	20 000	1000	100.00	27.04.2011 р.	20 000	19 554.80	19 554.80	–	23.00	22.75
154	17.06.2009 р.	470 000	1000	–	23.09.2009 р.	470 000	447 997.50	447 997.50	–	19.00	18.29
155	17.06.2009 р.	20 000	1000	–	28.04.2010 р.	20 000	16 808.60	16 808.60	–	22.00	22.00
156	17.06.2009 р.	10 000	1000	78.50	11.04.2012 р.	10 000	8 894.20	8 894.20	–	22.50	22.50
157	24.06.2009 р.	345 000	1000	–	28.10.2009 р.	345 000	323 113.25	323 113.25	–	21.00	19.62
158	24.06.2009 р.	45 000	1000	–	28.04.2010 р.	45 000	38 074.90	38 074.90	–	22.00	21.56
159	24.06.2009 р.	10 000	1000	100.00	27.04.2011 р.	10 000	9 934.90	9 934.90	–	22.50	22.50
Разом						2 080 000	2 007 646.95	1 007 646.95	1 000 000.00		

Обсяг розміщення облігацій внутрішніх державних позик
за червень 2009 року*

Період	Результати розміщення облігацій			
	Кількість розміщених облігацій, шт.	Усього	Обсяг розміщених облігацій	
			Залучено коштів до держбюджету	Витуп ОВДП для збільшення формування статутного капіталу банків
Січень	3 880 000	3 876 434.00	176 434.00	3 700 000.00
Лютий	1 400 000	1 403 888.00	1 403 888.00	0
Березень	1713 527	1 502 848.86	1 502 848.86	0
I квартал	6 993 527	6 783 170.86	3 083 170.86	3 700 000.00
Квітень	3 768 250	3 576 566.32	3 576 566.32	0
Травень	819 020	773 399.97	773 399.97	0
Червень	2 080 000	2 007 646.95	1 007 646.95	1 000 000.00
II квартал	6 667 270	6 357 613.23	5 357 613.23	1 000 000.00
ІІІ квартал	13 660 797	13 140 784.09	8 440 784.09	4 700 000.00
Липень				
Серпень				
Вересень				
III квартал				
Жовтень				
Листопад				
Грудень				
IV квартал				
Усього з початку року	13 660 797	13 140 784.09	8 440 784.09	4 700 000.00

*За станом на 01.07.2009 р.

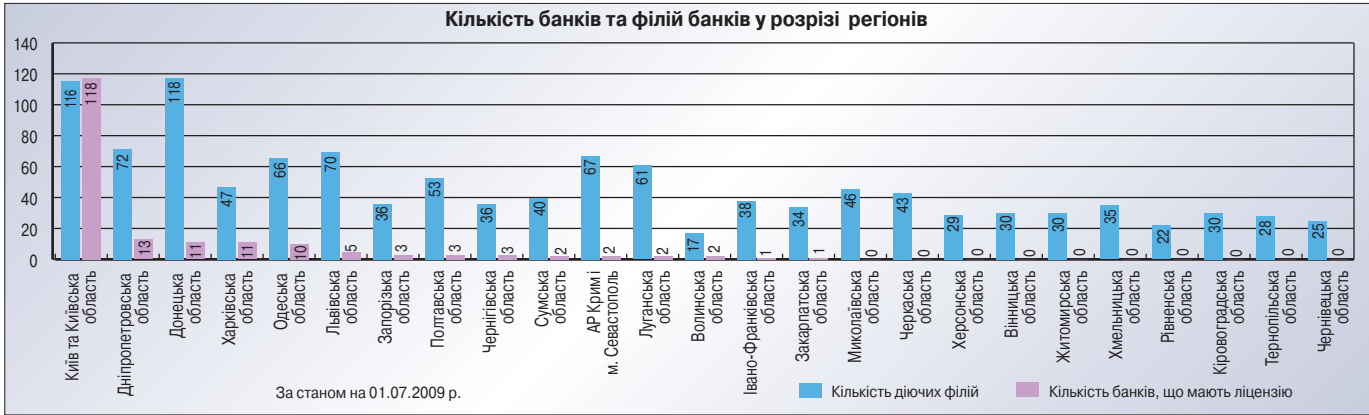
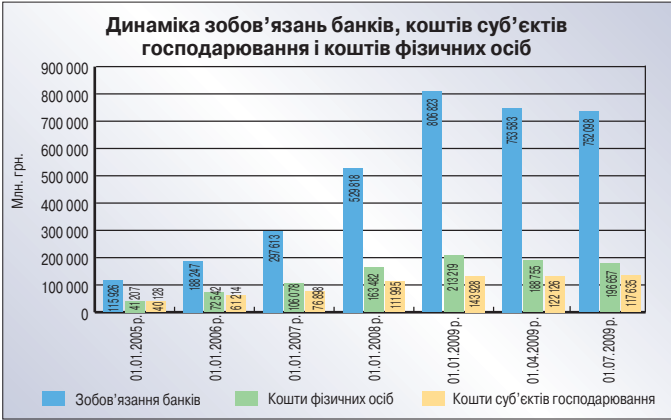
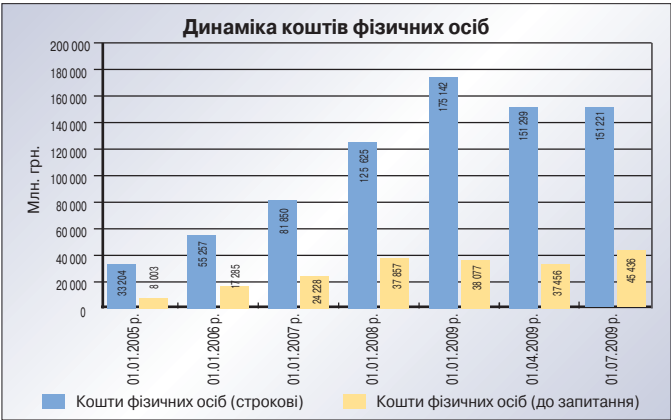
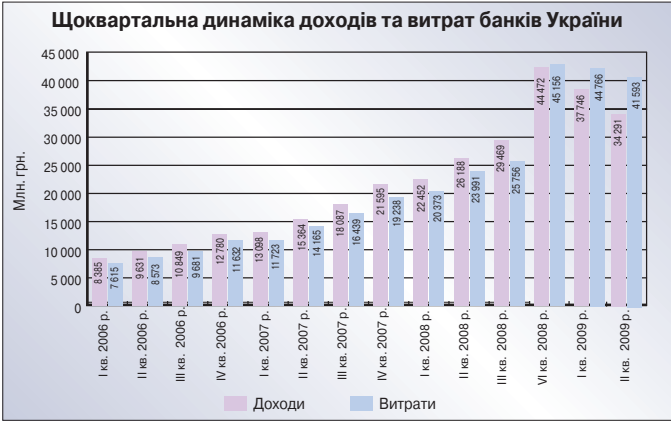
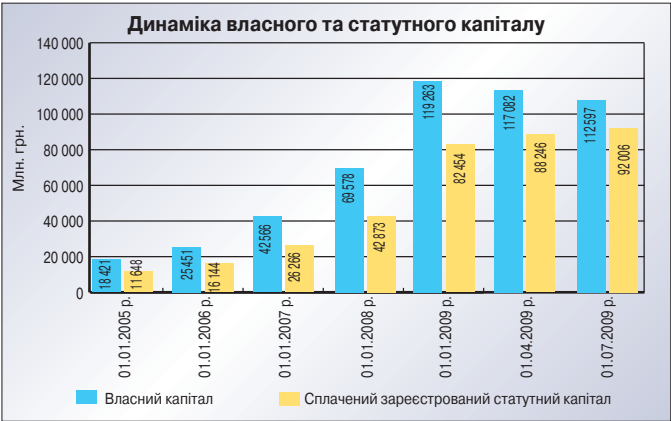
Обсяг облігацій внутрішніх державних позик, які перебувають в обігу (на 1 липня 2009 року)

На замовлення "Вісника НБУ" матеріали підготовлено працівниками департаменту монетарної політики Національного банку України.

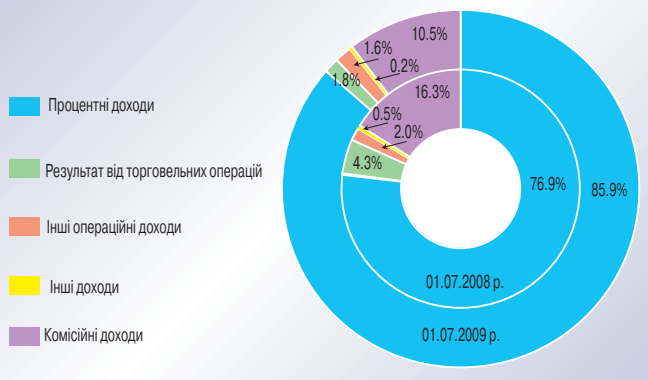
ЕКСКЛЮЗИВ

Динаміка фінансового стану банків України на 1 липня 2009 року

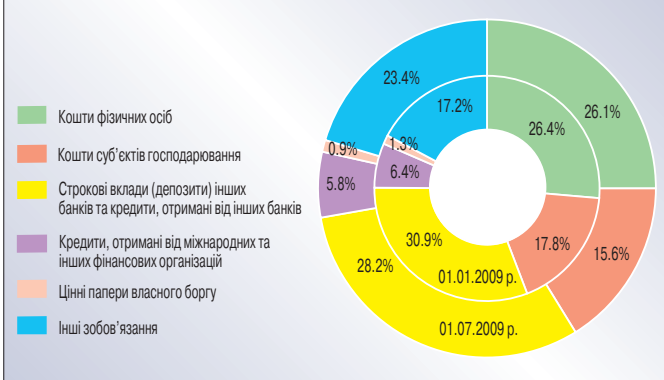

БАНКИ УКРАЇНИ

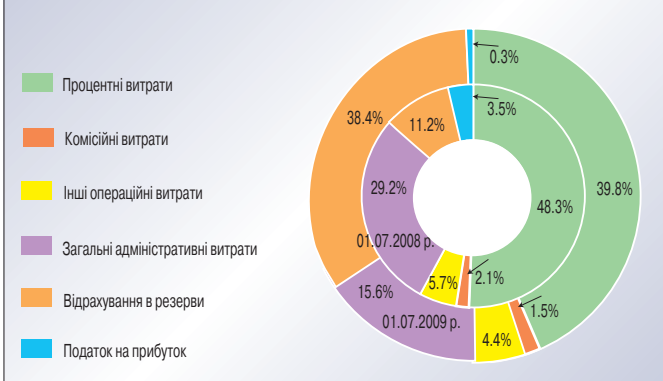
Структура доходів

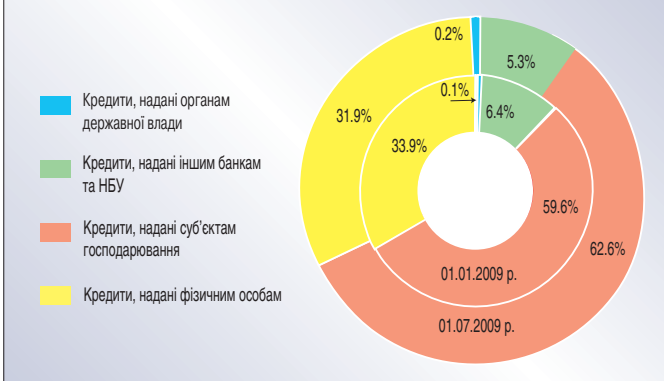
Структура зобов'язань

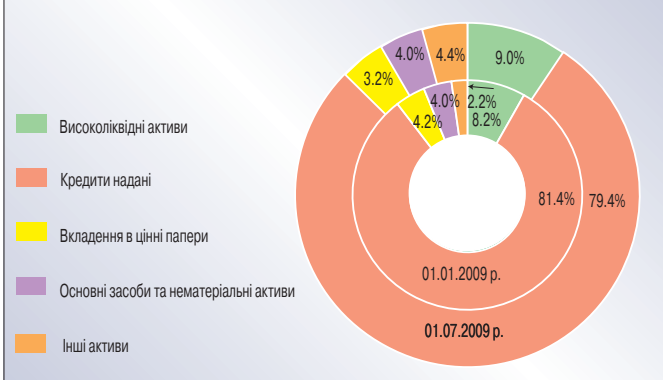
Структура витрат

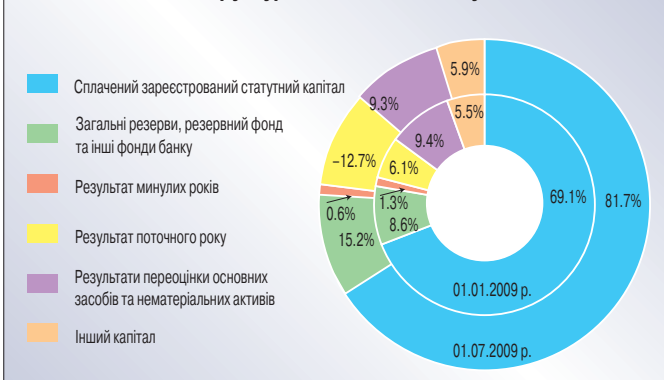
Структура наданих кредитів

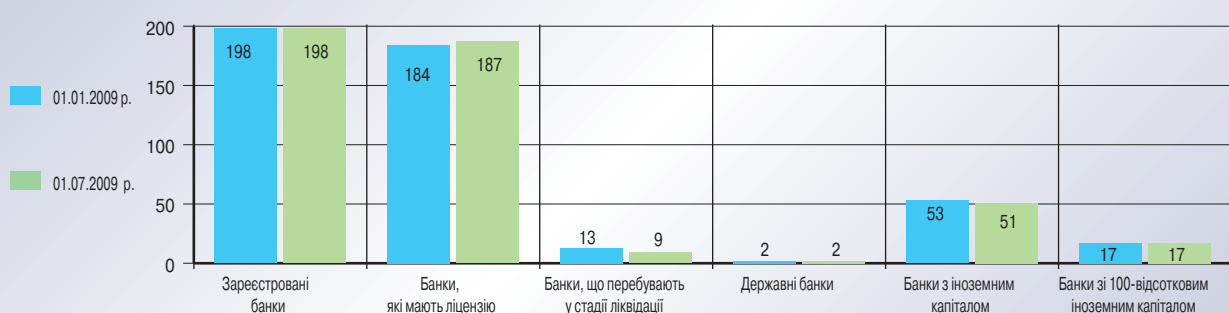
Структура активів

Структура власного капіталу

Інформація щодо кількості банків в Україні

На замовлення "Вісника НБУ" матеріал підготовлено працівниками управління аналізу діяльності системи банків департаменту нормативно-методологічного забезпечення банківського регулювання та нагляду Національного банку України.

АННОТАЦИИ

*Совершеннолетие Украинского государства.
Приветствие ко Дню Независимости Украины.*

Александр Петрик. *Финансовый кризис в Украине и мероприятия по его преодолению.*

Анализируются основные факторы, спровоцировавшие стремительное развитие кризисных явлений в Украине. Предлагаются оптимальные пути выхода из кризиса.

Владимир Мищенко, Светлана Шульга. *Институциональные основы государственной поддержки банковского сектора в период кризиса.*

Рассматривается мировой опыт использования институциональных методов поддержки государством банковского сектора, в частности практика создания “переходного банка”, а также компаний по управлению активами проблемных финансовых учреждений.

Ольга Вовчак, Наталия Поляк. *Причины и следствия влияния мирового финансового кризиса на развитие банковского и реального секторов экономики Украины.*

Анализируются причины возникновения мирового финансово-экономического кризиса, определяется степень его влияния на реальный и банковский секторы экономики отдельных стран мира и Украины.

Основные показатели деятельности банков Украины на 1 июля 2009 года.

Наталя Дунас. *Количественная оценка весомости собственного капитала в системе ресурсов банка на основании эконометрического моделирования.*

Собственный капитал банка является определяющим фактором его деятельности. Автор предлагает свой подход в определении его весомости в системе ресурсов банка.

Андрей Гидулян. *Целесообразность и перспективы создания и развития специализированного агропромышленного банка в Украине.*

Обосновывается необходимость создания в Украине специализированного агропромышленного банка. Рассматриваются основные направления государственной поддержки развития этого банковского учреждения.

Перечень банков Украины, включенных в Государственный реестр банков.

Список содержит основные данные о банках — официальное название, вид собственности, уставной капитал, юридический адрес, количество филиалов по состоянию на 01.07.2009 г., даты регистрации и получения лицензии НБУ.

Банки, исключенные из Государственного реестра банков Украины (24.06.1992 г. -- 01.07.2009 г.).

Александр Пономарив. *Названия банков с точки зрения норм украинского правописания.*

Доктор филологических наук А. Пономарив анализирует случаи отклонения от норм украинского правописания в названиях банков Украины и предлагает правильное их написание.

Динамика финансового состояния банков Украины на 1 июля 2009 года.

Степан Панчишин. *Современный взгляд на экономическую природу денег и макроэкономику.*

Мини-рецензия на новые отечественные издания — учебное пособие “Макроекономіка” и монографию “Соціальний аспект економічної природи грошей”.

Основные монетарные параметры денежно-кредитного рынка Украины в июне 2009 года.

Учетная ставка НБУ, объемы кредитов, предоставленных Национальным банком для поддержания ликвидности банков Украины, средневзвешенная процентная ставка по кредитам, предоставленным Национальным банком для поддержания ликвидности банков Украины, процентные ставки банков по кредитам и депозитам в национальной валюте, динамика роста денежной массы по состоянию на 01.07.2009 г.

Сергей Цыганов, Анна Яншина. *Актуальные проблемы синдицирования займов при участии международных финансовых организаций.*

Проанализированы особенности процедуры синдицирования займов с участием международных финансовых организаций, рассмотрена динамика и основные характерные черты деятельности МФО на рынке синдицированного финансирования трансформационных стран.

Евгений Невмержицкий. *История и современное состояние развития кредитных бюро.*

Исследуются процессы развития и особенности функционирования кредитных бюро как вспомогательных учреждений финансового мониторинга заемщиков. Автор доказывает необходимость тщательного анализа кредитных историй с целью обеспечения развития и стабильности кредитно-финансовой системы Украины.

Официальный курс гривни к иностранным валютам, устанавливаемый Национальным банком Украины один раз в месяц (за июнь 2009 года).

Официальный курс гривни к иностранным валютам, устанавливаемый Национальным банком Украины ежедневно (за июнь 2009 года).

Рынок государственных ценных бумаг Украины в июне 2009 года.

Людмила Патрикац. *Финансовая цивилизация: угрозы, вызовы, перспективы.*

Сообщение об очередном заседании дискуссионного клуба Университета банковского дела НБУ, на котором шла речь о социальной роли денег, их месте в системе ценностей украинского общества, о проблемах финансовой цивилизации.

НСМЭП: особенности развития на фоне финансового кризиса.

Итоги работы Национальной системы массовых электронных платежей в первом полугодии 2009 года в контексте деятельности банков Украины на рынке платёжных карточек.

О выпуске в обращение памятной монеты “350-річчя Конопської битви”.

Официальное сообщение о выпуске в обращение и нумизматическое описание юбилейной монеты, посвященной 350-летию победы войска, возглавляемого гетманом Украины Иваном Виговским, в битве под Конотопом в июне 1659 года. Фотоизображение аверса и реверса монеты.

О выпуске в обращение юбилейной монеты “70 років проголошення Карпатської України”.

Официальное сообщение о выпуске в обращение и нумизматическое описание юбилейной монеты, посвященной 70-летию провозглашения карпатскими украинцами независимого государственного образования — Карпатской Украины. Фотоизображение аверса и реверса монеты.